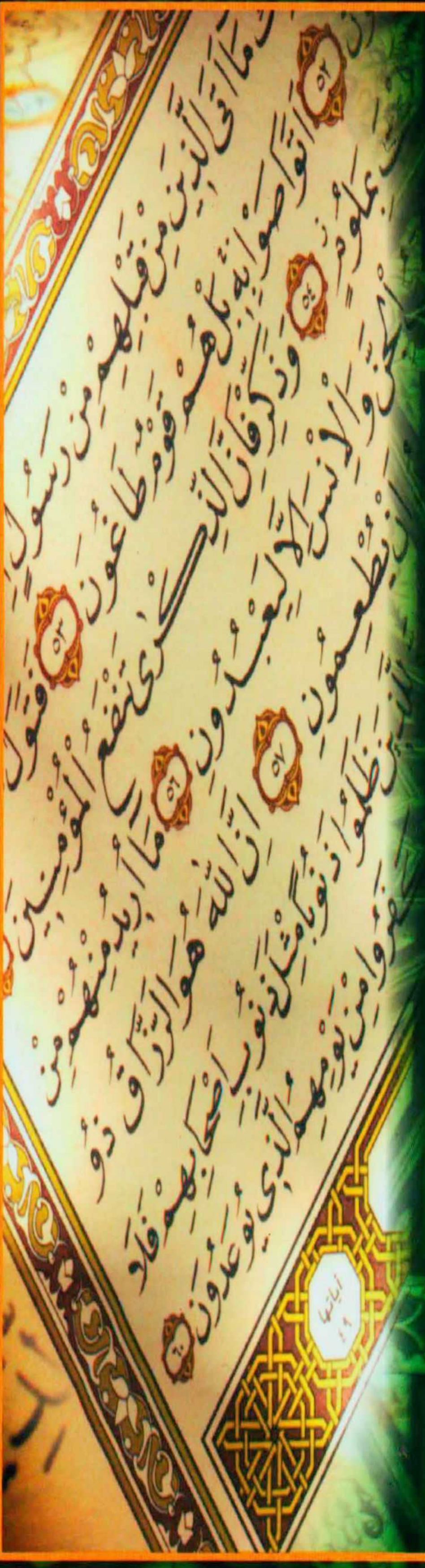

الله

vjerovanje u Allaha

u svjetlu Kur'ana i sunneta

Sulejman Omer El Eškar

Dr. Omer Sulejman El-Eškar

الدكتور عمر سليمان الأشقر

Vjerovanje u Allaha
u svjetlu Kur'ana i Sunneta

Naslov originala:
el-Aqidetu Fillah

العقيدة في الله

Izdavač:
Kutubhana
INNEHULHAQQ

Prijevod:
grupa studenata islamskih univerziteta

Lektura:
Refija Babić-Gagula, prof.
Aida Međedović, prof.

Recenzija prijevoda:
Enes Julardžija, prof.
Munir Zahirović, prof.

Redaktura:
Munir Zahirović, prof.

Korektura:
Refija Babić-Gagula, prof.

DTP:
INNEHULHAQQ

Naslovna strana:
Adis Bajramović

Izvinjavamo se našim poštovanim čitaocima zbog nastalih grešaka prilikom pripreme i štampanja knjige i to na sljedećim mjestima: naslovna strana, poleđina knjige i predgovor.

Pogrešno	*Ispravno*
Sulejman Omer el-Eškar	Omer Sulejman el-Eškar

Nadamo se da ćete uvažiti naše izvinjenje

IZDAVAČ

Vjerovanje u svjetlu Kur'ana i Sunneta

Vjerovanje u Allaha

Dr. Omer Sulejman El-Eškar

Predgovor

Zahvala pripada Allahu, subhanehu ve te'ala. Neka je salavat i selam na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, njegovu porodicu, njegove ashabe i sve njegove iskrene sljedbenike do Sudnjeg dana.

Osnovna zadaća čovjeka u životu na ovom svijetu je spoznaja Allaha, tebareke we te'ala, putem tewhida koji se dijeli na tri vrste: tewhidur-rubibijje, tewhidul-uluhijje i tewhidul-esmai wes-sifati. Zbog ovoga je Allah stvorio stvorenja, poslao Poslanike i objavio knjige.

Kaže Uzvišeni Allah, subhanehu we te'ala, Svom Poslaniku, sallallahu 'alejhi we sellem: فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ **"Znaj da nema boga osim Allaha!"** I kaže Ummetu Muhammeda, sallallahu 'alejhi we sellem: فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَوْلَاكُمْ **„Znajte da je Allah vaš zaštitnik."** فَاعْلَمُوا أَنَّمَا أُنزِلَ بِعِلْمِ اللَّهِ وَأَن لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَهَلْ أَنتُم مُّسْلِمُونَ **„onda znajte da se on objavljuje samo s Allahovim znanjem i da nema boga osim Njega - zato muslimani postanite!"**

Ovim kur'anskim ajetima je naređena spoznaja Allaha, tebareke we te'ala, a riječima: قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا **"Recite: "Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama"**, naređeno je priznavanje i svjedočenje onoga što je spoznato.

Sunnet Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi we sellem, ukazuje na ono na što ukazuju i prethodno citirani ajeti. Kaže Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi we sellem:

"Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dok ne posvjedoče da nema (istinskog) boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov rob i Poslanik i dok ne budu obavljali namaz i davali zekat. Pa ako to urade sačuvali su od mene svoje živote i imetke osim ako to bude naređeno propisima islama, a Allahu će račun polagati."(Muttefekun alejhi)

Uzvišeni Allah je objavio Knjigu u kojoj je putokaz ljudima, jasan dokaz pravog puta i razlikovanja dobra od zla. Poslao je Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da dostavi tu poslanicu ljudima što je i učinio. Čovjek pred sobom ima dva izvora kojih ako se bude pridržavao neće zalutati, to su Allahova Knjiga i Sunnet Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Sljedbenici sunneta i džema'ata izučavaju Kur'an i Sunnet da bi formirali svoje stavove za razliku od novotara koji prvo formiraju stavove pa nakon toga pretražuju Allahovu Knjigu i Sunnet Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da bi dokazali svoje tvrdnje. Ova dva izvora (Kur'an i Sunnet) moraju se razumijevati onako kao što su ih razumijevali ashabi, jer su oni živjeli s Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i direktno učili od njega. Nema sumnje da su oni najbolje razumjeli Allahovu vjeru i da su najbolje postupali što potvrđuje činjenica da je Allah zadovoljan njima a i oni su zadovoljni Njime.

Zbog pogrešnog pristupa kur'ansko-hadiskim tekstovima proširila su se mnoga iskrivljena učenja i uvjerenja koja su posebno izražena u oblasti islamskog vjerovanja. Tome su doprinijeli filozofi i dogmatičari, te razne sekte i frakcije koje su propagirale svoja učenja običnim masama (na našim prostorima) koje nisu imale na raspolaganju adekvatne literature koja bi im pomogla u ispravnom shvatanju Allahove Knjige i Sunneta Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Pojavom ovog veoma vrijednog akidetskog djela na našem maternjem jeziku, uveliko će olakšati spoznaju ispravnog vjerovanja u Jednog Jedinog Allaha, subhanehu ve te'ala, onima koji su zbog pogrešnog pristupa zapali u neka iskrivljena shvatanja i uvjerenja.

Dr. Sulejman el-Eškar, Allah ga poživio, naučnim pristupom uz argumente iz Allahove Knjige i Sunneta Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, obradio je svaki temelj islamskog vjerovanja u posebnoj knjizi. Jedna od tih knjiga se nalazi u vašim rukama a obrađuje prvi temelj imana ' vjerovanje u Allaha'. Zbog naučnog pristupa, ispravnog shvatanja i dokazivanja šerijatskim tekstovima autorove knjige su općeprihvaćene na mnogim islamskim univerzitetima širom svijeta. U prilog tome ide i činjenica da je 1995. g. ova knjiga, koja se nalazi u vašim rukama, pretrpjela deseto izdanje na arapskom jeziku.

Molim Uzvišenog Allaha, subhanehu ve te'ala, da podari bereket u ovoj knjizi i da se muslimani njome okoriste.

Predgovor

novom i prerađenom desetom izdanju

Iz ciklusa knjiga *Vjerovanje u svjetlu Kur'ana i Sunneta*

Hvala Allahu, Jedinom obožavanom, Onom koji bdije nad nebesima i Zemljom, Onom koji nas je uputio u Svoju čvrstu vjeru i na pravi put. Donosim salavat na najbolje Njegovo stvorenje i pečat Njegovih vjerovjesnika i poslanika, Muhammeda ﷺ, njegovu časnu porodicu i njegove ashabe, i na svakog onog koji ih bude slijedio dobra djela čineći do Sudnjeg dana.

Počeo sam ovaj ciklus knjiga *Vjerovanje u svjetlu Kur'ana i Sunneta* pisati otprilike prije petnaest godina, ali nije bio završen do prije nekoliko godina. Allahovom odredbom ova zbirka se može pronaći u skoro svim zemljama svijeta. Mnogi učenici, u različitim državama, su je proučavali i okoristili se njome, zahvaljujući Allahovoj blagodati. On me je uputio da je napišem i On je taj koji je dao da bude prihvaćena kod ljudi. Samo Njemu pripada hvala, zasluga i pohvala. Njega, Uzvišenog, molim da mi nagradu za ovu knjigu ostavi za dan susreta sa Njim.

Od trenutka kada sam završio njeno pisanje želio sam provjeriti sve dijelove ove zbirke, a posebno posljednje. Ali, između ove želje i njene realizacije su se ispriječile obaveze i poslovi, te slabo zdravlje.U posljednjim mjesecima sam našao nešto slobodnog vremena koje sam iskoristio da provjerim ono što sam napisao tako da su prva tri dijela ovog izdanja došla proširena i provjerena a potrudit ću se, da s Allahovom voljom i moći, provjerim i ostale dijelove u narednim danima.

Što se tiče tema i poglavlja nisu izvršene izmjene, ali sam se maksimalno potrudio u provjeravanju tekstova, njihovih izvora i regularnosti. U pojedinim poglavljima sam promijenio redoslijed, stavljajući neke teme naprijed a druge nazad. Neke teme sam dopunio, nakon toga sam ponešto ukratko pojasnio i potkrijepio dokazima, kao što sam neka poglavlja skratio ili skroz izbrisao, a njih je veoma malo.

Izmjene i ispravke su sasvim razumljive jer je Allah odredio da savršenstvo ne bude niti u jednoj knjizi osim u Njegovoj.

Hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova.

Omer Sulejman Abdullah El-Eškar
Šerijatski fakultet, Univerzitet u Jordanu
19. redžeb 1414. po H.
31. 01. 1994. godine

Predgovor prvom izdanju

Zahvala pripada samo Allahu, Njega hvalimo i od Njega pomoć tražimo, Njegov oprost i uputu tražimo, Njemu tevbu činimo i utječemo se od zla naših duša i loših djela. Koga Allah uputi njemu zablude nema, a koga On u zabludi ostavi, njemu upute nema. Svjedočim da nema drugog boga osim Jedinog Allaha Koji sudruga nema i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik!

Ovo je knjiga o islamskom vjerovanju. Molim Allaha s.w.t. da učini da se njome okoristi pisac, čitatelj i izdavač, a da meni nagradu ostavi za dan susreta sa Njim. On je Onaj koji čuje i na molbu odgovara.

Već sam naslov knjige govori o suštini teme. Ovo je knjiga o islamskom vjerovanju utemeljeno na dvjema osnovama: Allahovoj knjizi i praksi Njegovog Poslanika ﷺ, a ova dva izvora su izgradili vjerovanje prve generacije ovog ummeta.

Mislim da se niko neće usprotiviti tvrdnji da je njihovo vjerovanje bilo čisto poput jezerske vode dok vjetar miruje, snažno poput jakih planina, čvrsto poput čvrstog užeta. Allah je dao da sljedbenici ovog vjerovanja izmijene tok ljudske historije, pa da li će nam se neko usprotiviti ako se vratimo po pitanju vjere na njene izvore, izvore sa kojih su se napili prvi put časni i izabrani od naših dobrih prethodnika?!

Mnogi u svojim govorima i člancima pozivaju povratku Kur'anu i Sunnetu. Međutim, oni mu se suprotstavljaju kada je riječ o dokazivanju, potvrđivanju ili prihvatanju i, također, praksi i slijeđenju. Vidimo takve kako mišljenja ljudi stavljaju ispred kur'anskih i hadiskih dokaza. Također, vidimo kako slijede neku drugu uputu mimo islama. Zato u predgovoru govorim opširno o bitnosti vraćanja na ova dva izvora – Kur'an i vjerodostojni Sunnet u vjerovanju i prakticiranju, te sam spomenuo sumnje pojedinih protivnika Sunneta.

Osim ovog pitanja tu je i definicije akide, pojašnjenje njenog mjesta u Šerijatu i vjerovanju, te propis o onome koji je negira ili negira jednu od njenih osnova. Odvojio sam i malo prostora pojašnjavajući sumnje stare-nove sekte koja okrivljuje ljude za nevjerstvo ukoliko počine grijeh.

U samom uvodu je pojašnjen kur'ansko-imanski metod s kojim je došao islam te kako je isti suprotan filozofskom metodu, koji je ovaj ummet stavio u velike kušnje. Nadam se da sam uspio precizno izložiti razlike između metoda u izvorima i u samom programu i putu slijeđenja, načinu dokazivanja i posljedicama.

U okviru istog pojašnjavanja moguće je zapaziti odlike kur'anskog programa.

U poglavlju koje govori o vjerovanju u Allaha nalaze se dokazi o Njegovom postojanju, rasprava o sumnjama ateista i odgovor onima koji govore da je svemir stvoren slučajno ili da je djelo prirode.

Zatim su slijeđena dva puta koja ukazuju na spoznaju našeg Gospodara. To su vidljivi znakovi (ar. ajeti) oko nas i Njegovi pisani ajeti (Kur'an), pri čemu su korišteni kur'anski i hadiski tekstovi. Poglavlja o ovom pitanju su osnova knjige i njena srž. Zbog važnosti ovog pitanja, koje je glavni razlog razilaženja ummeta, bilo je nemoguće ne govoriti o osnovama po kojima se razumiju tekstovi koji govore o Allahovim imenima, Njegovim atributima, i važnim pravilima koja ih pojašnjavaju. S druge strane, odgovoreno je svima onima koji su skrenuli sa kur'ansko-imanskog puta.

Na kraju sam se posvetio Allahovom tewhidu – *La ilahe illallah*, njegovom shvatanju, primjeni, pojašnjenju značenja i šartova tewhida i onome što mu proturječi ili ga skroz negira – a to je širk.

Zatim sam se posvetio historiji akide, pojašnjavajući neispravnost ideje o evoluciji akide.

Izbor knjiga kojima sam se služio se nalazi na kraju knjige.

Ova knjiga može zadovoljiti jedne a, s druge strane, naljutiti druge. Allah s.w.t. je svjedok da mi je Njegovo s.w.t. zadovoljstvo bilo uvijek pred očima dok sam ispisivao ove redove. To ne znači da je sve napisano u potpunosti tačno jer pero sklizne, razum odluta, misli se zaokupe nečim drugim, a niko drugi nije zaštićen od griješenja osim Muhammed ﷺ. Uvijek ću biti spreman ispraviti se, posebno u vezi sa Kur'anom i Sunnetom. Ako Allah s.w.t. uzme ono što Mu pripada prije negoli u tome uspijem, onda ja kažem ono što je kazao imam Šafija, Allah mu se smilovao: «Ako je hadis vjerodostojan onda je to moj mezheb, a ako primijetite da se moje mišljenje suprotstavlja riječima Poslanika ﷺ tada moje mišljenje zanemarite.»

Ostali dijelovi će biti izdani pod ovim naslovom, prikazujući ostale osnove akide na isti način kao i do sada, ako bude Allah dž.š. htio. Molim Allaha s.w.t. da mi podari iskrenost u riječima i djelima. Niko drugi nema ni snage niti moći osim Njega.

Dr. Omer Sulejman El-Eškar
Kuvajt, 18. redžeb 1398. po H.
24. 06. 1978. godine

Uvod

Akida, njena definicija i pojašnjenje

Prvo poglavlje

Prvi predmet:
Akida u jezičkoj i šerijatskoj terminologiji

Ljudi mnogo koriste termin akida u svojim diskusijama i raspravama, pa kažu: «Ja tvrdim / vjerujem ovako! Akida tog i tog je dobra. Islamska akida je najveći razlog koji je doveo do velikih pobjeda muslimana u svakom vremenu i prostoru. Rat između nas i židova je u biti vjerski (akidetski) rat...»

Šta se želi kazati riječju akida? Kakvo je njeno značenje u jeziku? Kakvo je njeno značenje u Šerijatu?

Akaid[1] obuhvata teme koje prihvataju duše, uz koje se smiruju srca, i koje su upečatljiva istina do koje ne dopire sumnja ili dvoumljenje.[2]

«Svezati uže» znači pričvrstiti njegove končiće jedan uz drugi kako se ne bi prekinuli. Osnova akide u arapskom jeziku se vrti oko značenja neophodnosti, potvrde ili ojačavanja, a u Kur'anu stoji:

﴿لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِن يُؤَاخِذُكُم بِمَا عَقَّدتُّمُ الْأَيْمَانَ﴾ .

«Allah vas neće kazniti ako se zakunete nenamjerno, ali će vas kazniti ako se zakunete namjerno.» (El-Maide, 89)

Potvrđivanje zakletve biva s iskrenom namjerom u srcu i čvrstom odlukom, za razliku od nevažeće zakletve[3] koja se izgovora bez namjere da se ispuni.

Riječ *ukud* označava najčvršće ugovore. U tom kontekstu su riječi Uzvišenog:

---

[1] Množina riječi akida. Akida znači vjerovanje, a akaid znači vjerovanja. (op. recenzenta)

[2] Šejh Hasan El-Bena, *Risalet ul-Akaid.* Pogledaj zbirku pisama 429. Islamski učenjaci su i nekad i sad naslovljavali ovu temu riječju akaid, dok riječ akida nije spomenuta ni u Allahovoj Knjizi niti u Sunnetu Njegova Poslanika s.a.w.s.

[3] Nevažeća zakletva je kada čovjek izgovara riječi zakletve, ali nema namjeru da se zakune. Tako ima ljudi koji često kažu «Boga mi», kao npr.: «Boga mi, mogli bi dati gol. Boga mi, ne znam šta bih uradio da nisu pobijedili...» Riječi «Boga mi» su riječi zakletve, ali pošto govornikova namjera nije bila da se zakune, nego ih upotrebljava kao uzrečicu, onda se ta zakletva smatra nevažećom. (op. recenzenta)

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ أَوْفُواْ بِالْعُقُودِ﴾

«O vi koji vjerujete, ispunjavajte ugovor.» (El-Maide, 1)

Arapi kažu: «*Itukide-š-šej*», tj. postalo je tvrdo i žestoko.[4]

Akida u islamu je usko povezana sa Šerijatom. To znači da je islam vjerovanje i zakon, a Šerijat znači djelatne obaveze s kojima je došao islam a koje se odnose na ibadete i međuljudsku suradnju i odnose.

Drugi predmet:
Akaid predstavlja znanje i stvar je srca

Akida predstavlja znanje – ono u što musliman mora vjerovati svim srcem jer ga je Allah s.w.t. o tome obavijestio putem Svoje Knjige i putem objave Svom Poslaniku ﷺ.

Osnove akide, u koju nam je naredio Uzvišeni da vjerujemo, spomenute su u Njegovim riječima:

﴿آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِن رَّبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللّهِ وَمَلآئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لاَ نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِ وَقَالُواْ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾

«Poslanik vjeruje u ono što mu se objavljuje od Gospodara njegova, i vjernici - svaki vjeruje u Allaha, i meleke Njegove, i knjige Njegove, i poslanike Njegove: - Mi ne izdvajamo nijednog od poslanika Njegovih. I oni govore: 'Čujemo i pokoravamo se; oprosti nam, Gospodaru naš; Tebi ćemo se vratiti.» (El-Bekare, 285)

Akidu je, također, spomenuo i Poslanik ﷺ u poznatom hadisu o Džibrilu a.s.: «Iman je da vjeruješ u Allaha, Njegove meleke i Knjige, u susret sa Njim, Njegove poslanike ﷺ, i da vjeruješ u proživljenje.»[2]

Znači, akida je skup znanstvenih tema koje su vjerodostojno prenesene riječima Allaha s.w.t. i Njegova Poslanika ﷺ i riječima kojima treba da se preda srce muslimana, potvrđujući ono što je od Allaha i Njegova Poslanika.

---

[4] *Lisanu-l-Areb*, pod عقد 2/836.

[2] Hadis bilježi Buharija. Vidi *Sahih Buhari me'a šerhi Fethi-l-Bari*, 1/114. I Muslim bilježi ovaj hadis u svom *Sahihu*, 1/39, br. 5, a riječi su od Muslima.

Treći predmet: Akida je čvrsto vjerovanje koje ne može pobiti sumnja

U osnove akide je potrebno vjerovati čvrsto i u tom vjerovanju ne smije biti sumnje. Ako se desi da neko posumnja onda to više nije akida nego mišljenje ili sumnja. Autor *Mu'džemu-l-Wesita* kaže: «Akida je norma (propis) za onoga koji je zastupa, ne prihvatajući bilo kakvu sumnju.»[3]

Dokaz za to su riječi Uzvišenog:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا﴾

«Pravi vjernici su samo oni koji u Allaha i Poslanika Njegova vjeruju, i poslije više ne sumnjaju.» (El-Hudžurat, 15)

﴿الم • ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ﴾

«Elif-lam-mim. Ova Knjiga u koju nema nikakve sumnje.» (El-Bekare, 1-2)

﴿رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ﴾

«Gospodaru naš, Ti ćeš sakupiti sve ljude na Dan u'koji nema nikakve sumnje.» (Ali Imran, 9)

A tu su i pokudne riječi upućene sumnjičavim mnogobošcima:

﴿وَارْتَابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِي رَيْبِهِمْ يَتَرَدَّدُونَ﴾

«...njihova su srca posumnjala pa oni u svojim sumnjama nesigurni lutaju.» (Et-Tewbe, 45)

Četvrti predmet: Akida je gajb i nije nešto vidljivo

Da se primijetiti da sve ono u što se mora vjerovati predstavlja gajb (nevidljivo). Allah s.w.t. je kazao, hvaleći vjernike:

﴿الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ﴾ .

«...onima koji u nevidljivi svijet budu vjerovali...» (El-Bekare, 3)

Allah je nevidljiv, također meleki i Sudnji dan. Neko će pomisliti da vjerovanje u Knjige i poslanike podrazumijeva shvatanje da ih je bilo moguće vidjeti. Međutim, ovdje se misli na vjerovanje da potječu od

---

[3] *Mu'džem-ul-Wesit,* 2/614.

Allaha s.w.t. tj. da je Allah poslao poslanike i da je Allah objavio knjige, a sve ovo spomenuto je stvar gajba.

Peti predmet:
Ispravna i iskrivljena akida

Akida nije svojstvena samo islamu. Bilo koja sekta, pravac ili vjera moraju imati osnove svog vjerovanja na kojem temelje svoj sistem življenja. Ovo se odnosi koliko na zajednice isto toliko i na pojedince. Akida, od postanka prvog stvorenja do dan danas i sve dok Allah dž.š. ne naslijedi Zemlju i ono što je na njoj, se dijeli na dva dijela:

Prvi dio predstavlja ispravnu akidu tj. vjerovanja s kojima su došli poslanici. To je, naime, jedina akida jer je spuštena od Onoga koji sve zna i koji je o svemu Obaviješten. Nemoguće je zamisliti da se ona razlikuje od poslanika do poslanika, ili od jednog do drugog vremena.

Drugi dio predstavlja iskrivljenu akidu sa svom njenom mnogobrojnošću, razlikama, iskrivljenom interpretacijom kao produktom misli mudraca i mislilaca. Ljudski um, koliki god stupanj znanja da dosegne, uvijek će biti ograničen i uslovljen okolinom, običajima, navikama i mislima vremena i mjesta u kojem se razvija.

Iskrivljenost jedne akide može proizići iz njenog mijenjanja ili izvrtanja njenog smisla, kao što je to slučaj sa vjerovanjem kršćana i židova danas. Istina je da su oba vjerovanja iskrivljena još od davnina, iako su to u osnovi bile ispravne vjere. Do njihove iskrivljenosti je došlo zbog mijenjanja njihovog smisla.

Gdje je danas ispravna akida?

Danas ne postoji ispravna akida nigdje drugo osim u islamu, jer je islam jedina sačuvana vjera za čije se čuvanje zauzeo Uzvišeni Allah:

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾

«Mi, uistinu, Kur'an objavljujemo i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti!» (El-Hidžr, 9)

Iako u drugim akidama, mimo islama, ima nešto od istine, one ne predstavljaju istinu. Onaj ko bude htio da spozna istinitu akidu neće je naći niti u židovskom niti u kršćanskom vjerovanju, a niti u teorijama filozofa, nego će je naći u islamu i njegovim dvjema osnovama – Kur'anu i Sunnetu. Islamska akida je rosna, svježa, čista i blistava, pristupa razumu uz dokaze i argumente, ispunjava srce imanom, čvrstinom, svjetlošću i životom:

﴿وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا مَا كُنتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِن جَعَلْنَاهُ
نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَنْ نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا﴾

«Na takav način Mi i tebi objavljujemo ono što ti se objavljuje. Ti nisi znao šta je Knjiga niti si poznavao vjerske propise, ali smo je Mi učinili svjetlom pomoću kojeg upućujemo one robove Naše koje želimo.» (Eš-Šura, 52)

Šesti predmet:
Važnost islamske akide i potreba za njom

Islamska akida igra veoma važnu ulogu u čovjekovom životu – ne manje važnu od uloge hrane i vode – i da nije nje čovjek bi bio izgubljen bez ličnosti i tijela. Islamska akida je jedino vjerovanje koje ima odgovore na sva pitanja što oduvijek okupiraju ljudski um, čak ga i dovode u nedoumicu. Ta pitanja su: Odakle sam došao? Kako je nastao ovaj svemir (univerzum)? Ko je Stvoritelj? Kakvi su Njegovi atributi? Koji su Njegovi nazivi i imena? Zašto smo mi i ovaj svemir stvoreni? Kakva je naša uloga u univerzumu? Kakva je veza između nas i našeg Svoritelja? Da li postoje neki drugi svjetovi koji se ne mogu vidjeti mimo ovog našeg vidljivog svijeta? Da li postoje neka druga stvorenja koja razmišljaju, osim čovjeka, i koja su obdarena razumom? Da li postoji život u koji ćemo preći nakon ovog života? Kakav će to biti život, ako je odgovor pozitivan?...

Danas ne postoji vjera, osim islama, koja bi mogla dati ubjedljive i tačne odgovore na sva ova pitanja. Stanje svakog onog ko ne spozna ovo vjerovanje, ili ga ne prihvati, bit će poput stanja izgubljenog pjesnika[5] koji ništa ne zna:

Došao sam, ne znam odakle, ali sam došao.
Moje su noge vidjele put pa su krenule.
Ići ću i dalje htio to ili ne.
Kako sam došao? Kako sam spoznao put?
Nemam pojma

---

[5] Ilija Ebu-Madi opisuje svoje stanje u velikoj pjesmi *Zapisi* iz zbirke pjesama *El-Džedavil*, str. 106.

Jesam li ja star ili nov u ovom postojanju?
Jesam li slobodan, ili sam zarobljenik u okovima?
Jesam li ja vodič svoje duše ili sam vođen?
Želja mi je da znam ali...
Nemam pojma

Moj put, šta je moj put? Je li dugačak ili kratak?
Da li se ja uzdižem ili padam osujećen?
Da li ja idem stazom ili se staza sama kreće?
Ili oboje stojimo dok vrijeme teče?!
Nemam pojma

Da mi je znati dok sam ja u nevidljvom svijetu siguran
Šta misliš da li bih znao da sam u njemu zakopan?
Da ću biti ili uopće postojati,
Ili misliš da ništa ne bih shvatao?
Nemam pojma

Ili misliš da prije nego sam pravi čovjek postao
Da sam bio izbrisan, ili misliš da sam ipak nešto bio?
Ima li za ovu zagonetku rješenje? Ili će ostati zauvijek?
Nemam pojma... A zašto nemam pojma?
Nemam pojma

Koja zbunjenost! I koje razočarenje prouzrokovano neznanjem je nametnuto ovoj duši! Zar današnja omladina, koja je izgubila spoznaju o velikim istinama bez kojih njihov život neće uspjeti, ne zaslužuje ove tegobe koje ispunjavaju duše, prouzrokujući bolne i nerješive zagonetke?! Gdje su oni u odnosu na muslimana koji je smiren i ide ispravnim putem ka zacrtanom cilju čije znakove raspoznaje i zna vrijednost tog cilja?

Poslušaj riječi očajnog pjesnika dok govori o smrti i završetku:

Ako je smrt kazna, šta je onda neporočnost kriva?
A ako je nagrada, kako je to onda poročnost zaslužila?
A ako je nešto što ima nadoknadu ili gubitak,
Zašto onda postoje nazivi grijeh i čestitost?
Nemam pojma

Ako je smrt san nakon kojeg slijedi duga java,
Zašto nam ne ostane ova naša lijepa java?
Zašto onda čovjek ne zna vrijeme putovanja?
I kada će se ukloniti taj zastor da sazna?
Nemam pojma

Ako je smrt napad koji puni dušu mirom,
I sloboda a ne zatvor i početak a ne kraj,
Zašto ne priželjkujem san i ne volim smrt?
I zašto su duše uznemirene od nje?
Nemam pojma

Ima li nakon kabura, nakon smrti, oživljenje i sakupljanje?
Ima li život i vječnost, ili nestanak i propadanje?
Jesu li ljudske riječi istina ili su ljudske riječi laž?
Je li istina da neki ljudi znaju?
Nemam pojma

Ako ću biti proživljen nakon smrti tijelom i razumom,
Šta misliš da li ću biti proživljen djelimično ili cjelovito?
Šta misliš da li ću biti proživljen kao dijete ili ću biti proživljen kao starac?
I hoću li nakon smrti prepoznati samog sebe?
Nemam pojma

On ne zna gdje će završiti – a čovjekov završetak je veoma bitan – i želi da sazna i da se smiri tim saznanjem. Možemo osjetiti bol i tugu pjesnika zato što ne zna gdje će završiti. Šta će se sa njim desiti? Ovo je stanje onoga koji ne zna istinu. To je nesreća srca koje je opterećeno i kojeg je umorila sudbina. Koliko je ljudi sličnih ovom zabludjelom pjesniku? Neki pojedinci mogu da iskažu svoju bol i nedoumicu, osjećaju i pate, a njegove misli guše njegovu bolesnu dušu.

«Nemam pojma» – to je odgovor na sva ova vječna pitanja. Nisu to samo njegove riječi jer i Sokrat, kojeg ubrajaju među najveće filozofe, jasno kaže: «Znam da ništa ne znam.»[6] Pravac «neznanja» je stari filozofski pravac.

---

[6] *Vjera*, od Draza, str. 69.

Čovjek jedino sa islamom saznaje odakle je došao i kuda ide, zna zašto postoji i zna svoju ulogu u ovome svijetu, a u sve to što zna je duboko uvjeren. Razlike između onoga koji zna i koji ne zna Allah opisuje:

﴿أَفَمَن يَمْشِي مُكِبًّا عَلَى وَجْهِهِ أَهْدَى أَمَّن يَمْشِي سَوِيًّا عَلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ﴾

«Da li je na ispravnijem putu onaj koji se idući spotiče ili onaj koji Pravim putem uspravno ide?» (El-Mulk, 22)

II

Veza izmeđ uakide, imana i Šerijata

Drugo poglavlje

Prvi predmet: Veza između akide i imana

Allah s.w.t. u Svojoj Knjizi pohvalno govori o imanu i vjernicima:

﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ﴾

«Ono što žele – vjernici će postići,» (El-Mu'minun, 1)

O njima, također, kaže:

﴿أُوْلَئِكَ عَلَى هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُوْلَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

«Njima će Gospodar njihov na Pravi put ukazati i oni će ono što žele ostvariti.» (El-Bekare, 5).

Obećao im je i Džennet:

﴿أُوْلَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ • الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾

«Oni su dostojni nasljednici, koji će Džennet naslijediti, oni će u njemu vječno boraviti.» (El-Mu'minun, 10-11)

Iman, čije nosioce je pohvalio Allah dž.š., nije samo puko vjerovanje nego akida koja predstavlja osnovu i temelj imana. Iman je akida koja se učvrsti u srcu neraskidivom vezom, ne napuštajući ga. Čovjek koji ima čvrstu akidu pokazuje to svojim srcem, i svoje vjerovanje potvrđuje riječima i djelima tako što radi ono što mu to vjerovanje nalaže.

Akida koja se učvrsti u srcu bez ikakvog pokazatelja u vanjštini je puka hladna akida, i ne zaslužuje da se nazove akidom. Vidimo mnoge ljude koji spoznaju bit istine ali joj se ne pokoravaju, niti žive u skladu sa njom, već se čak bune i bore protiv istine kada je saznaju. Iblis je znao istinu, znao je za Allaha s.w.t., znao je istinitost poslanika i Knjiga, ali se zavjetovao da će se boriti protiv istine koju je spoznao.

Faraon je znao da su mu'džize s kojima je dolazio Musa a.s. istina od Allaha, ali ih je porekao i zanijekao iz oholosti i zanesenosti. Allah s.w.t. o njemu i njegovim sljedbenicima kaže:

﴿وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا﴾

«I oni ih, nepravedni i oholi, porekoše, ali su u sebi vjerovali da su istinita.» (En-Neml, 14)

Musa je opominjao Faraona:

﴿قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنزَلَ هَؤُلاءِ إِلاَّ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ بَصَآئِرَ﴾ .

«Ti znaš da ovo nije dao niko drugi nego Gospodar nebesa i Zemlje, kao očigledna znamenja.» (El-Isra, 102)

Sljedbenici Knjige znaju da je Muhammed ﷺ poslan od Allaha s.w.t.:

﴿يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءهُمْ﴾

«...znaju Poslanika kao što sinove svoje znaju...» (El-Bekare, 146) ali ne žele da to priznaju.

Pogledaj šta Ebu-Talib govori Poslaniku ﷺ, pravdajući se za nevjerovanje: «Znam da je vjera Muhammedova najbolja između svih vjera. Da nije pokudnih riječi i straha od psovke vidio bi me smirenog kako to priznajem.»

Znači, iman nije samo hladna spoznaja Allaha, dželle we ala, niti spoznaja koju nije dužan priznati onaj koji ju je dokučio ili odbijanje da joj se pokori. Iman predstavlja akidu kojom je čovjekovo srce zadovoljno, koju očituje svojim jezikom, i biva zadovoljan programom kojeg mu je Allah s.w.t. dao a koji je povezan sa njom.

Zato su govorili pravovjerni prethodnici: «Iman je vjerovanje srcem, govor jezikom i potvrđivanje djelima.»[7]

Drugi predmet:
Veza imeđu akide i şerijata

Iman, kao što smo napomenuli, se sastoji iz čiste akide usađene u srcu i djela koja je potvrđuju. Ukoliko nema jednog od ovih sastavnih dijelova imana, iman će ili nestati ili ostati manjkav, što znači da je veza između akide i Šerijata veoma uska.

Primjer imana je kao i primjer lijepog i čvrstog drveta sa svojim korijenjem u plodnoj zemlji, uperenih grana visoko u nebo, punog behara, s plodovima koje daruje dozvolom svoga Gospodara. Iman je, dakle, drvo. Njegovi korijeni su akida, koja se čvrsto usadila u srce vjernika; grane, ogranci i plodovi su djela. Nema sumnje da će se drvo osušiti i neće mu ni traga ostati ako se korijeni iščupaju ili oštete. Isto tako, imana neće biti ako nestane akide. Međutim, ako se odsječe deblo, grana, ili komad drveta, onda će drvo oslabiti, ili će se pak osušiti, jer grane i lišće nisu ništa drugo do dijelovi drveta. Ista je stvar i sa imanom. Iman oslabi ili iščezne u potpunosti onda kada izostaju djela koja ga potvrđuju.

---

[7] Ovo je mišljenje većine prethodnih učenjaka od kojih su i trojica imama: Ahmed, Malik i Šafija. Ebu-Hanife ima drugačije mišljenje – da je iman vjerovanje i govor, a da su djela sastavni dio imana i ne ulaze pod njegov naziv. Neki pojedinci su išli dotle da su govorili kako je iman samo potvrđivanje srcem, makar ga ne slijedile riječi ili djela. Ovo je pravac džehemija i eš'arija. Keramije tvrde da je iman samo stvar izgovaranja jezikom. Odgovor svima njima je dat u uvodu o osnovama.

Treći predmet:
Obraćanje pažnje na djela

Djela koja nam je naredio Uzvišeni Allah s.w.t., te nam usadio ljubav prema njima, se moraju izvršavati. S druge strane, mora se ostaviti sve ono što nam je zabranio, jer je to dio imana, a izostavljanje naređenih djela, makar to bilo i djelimično, oduzima od imana u onolikoj mjeri koliko su djela izostavljena.

Oni koji nebitnim smatraju rad po Sunnetu Allahovog Poslanika ﷺ i pridržavanje istog u životu, posebnu pažnju treba da obrate na svoj loš položaj. Neki od njih idu tako daleko da kažu kako je Sunnet, ili čak neki dijelovi vjere, samo kora. Molim Allaha s.w.t. da im oprosti, jer cijela vjera je srž, bez obzira na to što su neke stvari u vjeri istaknutije od drugih.

To ne znači da mi ne dajemo pravo prioritetima u nauci, djelima ili pozivanju Allahu dž.š. Dapače, to je nešto što treba biti opšte poznato. Ali, ono što želimo, jeste spriječiti izostavljanje pojedinih stvari u vjeri, kao i spriječiti kritikovanje onih koji žele izvršavati sve, ma kako ono bilo veliko ili malo od islama i Sunneta Poslanika ﷺ.

Kako je snažan dojam koji na mene ostavlja slika Omera r.a. kojem je, dok je bio ranjen, došao mladić, pa mu je uputio lijepe riječi, a kada je isti htio izaći primijetio je da se njegova odjeća vuče po zemlji, te ga je pozvao i kazao: «O bratiću moj, podigni svoju odjeću. Bit će to čišće za nju i bogobojaznije kod tvog Gospodara.»[8] Dakle, ni smrtni čas koji mu se približio nije ga odvratio od toga da uputi tog čovjeka u stvar koju mnogi ljudi propuštaju u današnjem vremenu, tvrdeći da su to primjeri poput kore drveta, iako ne bi smjeli tako smatrati.

---

[8] Pogledaj *Sahihul Buhari me'a šerhi Fethu-l-Bari,* 7/60, br. hadisa 3700.

III
Iman i kufr

Treće poglavlje

Prvi predmet:
Propis o onome ko negira akidu

Svako onaj ko negira akidu u potpunosti (poput komunista koji negiraju Allahovo s.w.t. postojanje, utjeruju poslanike u laž, lažnim smatraju Knjige i ne vjeruju u zagrobni život, niti nagradu), ili negira dio akide, biva nevjernikom / nemuslimanom. Mora se znati kako islamska akida ne prihvata da bude podijeljena, jer je ona čvrsta i usko povezana cjelina.

Vjerovanje u Allaha povlači za sobom i vjerovanje u meleke, Knjige, poslanike i Sudnji dan. Vjerovanje u Knjige obuhvata ostatak osnova vjerovanja, a vjerovanje u Poslanika ﷺ znači priznavanje svega onoga o čemu nas je on obavijestio. Allah s.w.t. kaže da su oni koji vjeruju u pojedine osnove vjere, a negiraju druge, pravi nevjernici:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَن يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ
وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَن يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ● أُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا﴾

«Oni koji u Allaha i poslanike Njegove ne vjeruju i žele da između Allaha i poslanika Njegovih u vjerovanju naprave razliku, i govore: 'U neke vjerujemo, a u neke ne vjerujemo', i žele da između toga nekakav stav zauzmu - oni su zbilja pravi nevjernici; a Mi smo nevjernicima pripremili sramnu patnju.» (En-Nisa, 150-151)

Onaj koji niječe bilo koji dio akide ili vjerovanja, ono za što je došao jasan i direktan dokaz u Kur'anu ili Sunnetu, ubraja se među nevjernike. To je kao da negira jednog poslanika između ostalih ili jednoga meleka među ostalim melekima.

Drugi predmet:
Djela i riječi koja se ubrajaju u nevjerstvo

Nije samo negiranje neke osnove od osnova vjerovanja nevjerstvo, nego postoje i djela koja ako budu učinjena bivaju pokazatelji nevjerstva. U takva djela spada obožavanje nekog / nečeg drugog mimo Allaha s.w.t. jer ibadet je samo Allahovo s.w.t. pravo i ničije drugo. Ibadet upućen nekom drugom mimo Njega je širk, kao npr. namaz u ime nekog drugog mimo Allaha s.w.t., ili prinošenje žrtve nekom drugom mimo Allaha s.w.t., ili upućivanje dove nekom drugom mimo Allaha s.w.t.

Isto tako čovjek može učiniti nevjerstvo riječima ukoliko psuje Allaha dž.š., Poslanika ﷺ ili islam, ili se ismijava islamu, ili daje prednost nekim drugim pravcima, vjerama i zabludjelim putevima nad islamom (kao što je komunizam ili budizam, ili iskrivljenim vjerama poput kršćanstva i židovstva), ili potvori islam da je manjkav i nepotpun, ili da je zaostao i konzervativan.

Treći predmet:
Kakav stav treba zauzeti prema nevjerniku

Musliman mora ispoljiti neprijateljstvo prema nevjernicima, mrziti ih zbog njihovog kufra, kao što mora mrziti i njihov kufr. Na muslimanu je da se bori protiv njih i njihovog kufra riječima i pojašnjenjem, time što će ih pozivati u Istinu, pojašnjavajući im zabludu u kojoj se nalaze, prezentirajući im Istinu na djelotvoran i čist način. A mi, iako ne volimo nevjernike, želimo im uputu i nadamo se da će je pronaći.

Za nevjernike su vezani i određeni propisi iz islamskog prava poput toga da ne udajemo muslimanke za njih, niti se ženimo od njih osim od kitabija, niti kupamo njihove mrtve i ne klanjamo im dženazu.

Četvrti predmet:
Položaj kafira kod Allaha

Onaj do koga je doprla islamska da'wa, a on sa znanjem odbije uputu, postaje nevjernik koji će vječno boraviti u Džehennemu i neće imati nikakvog opravdanja na Sudnjem danu. Međutim, svi oni do kojih islam nije došao iz nekog razloga, kao npr. udaljenosti od ostalog svijeta, ili su izgubili vid i sluh, ili im je islam došao u starosti kada ne shvataju, neće biti kažnjeni na Sudnjem danu dok ne budu provjereni i ispitani, jer protiv njih nije iznesen dokaz. Allah dž.š. kaže:

﴿وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولاً﴾

«A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali!» (El-Isra, 15)

Dokaz da će oni biti ispitani je hadis kojeg prenosi Esved b. Seri' koji kaže: «Rekao je Allahov Poslanik ﷺ: 'Četverica će na Sudnjem danu tražiti pravdu: čovjek koji ne čuje ništa, nenormalan čovjek, čovjek u dubokoj starosti i čovjek koji je umro u vremenu kada nije bilo poslanika. Gluhi će reći: - Gospodaru, islam je došao a ja nisam čuo ništa. Nenormalni će reći: - Gospodaru, islam je došao a djeca su me gađala balegom. Oronuli starac će reći: - Gospodaru, islam je došao a ja nisam shvatio ništa. Onaj koji je umro u vremenu kada nije bilo poslanika će reći: - Gospodaru, meni nije došao poslanik. Zatim će Allah uzeti od njih zavjet da će Mu biti pokorni i poslat će im poslanika da uđu u vatru i, tako mi Onoga u čijoj ruci je duša Muhammedova, ako uđu u nju bit će im hladna i spas.»[9]

Peti predmet: Propuštanje obaveza i činjenje zabranjenog

I – Stav prethodnika (selefa) o onome ko učini veliki grijeh

Nema sumnje da je onaj koji izostavi ono što mu je Allah naredio od obaveza poput zekata, posta, hadža i poslušnosti roditeljima, ili čini grijehe kao što su blud, jedenje kamate i imetka jetima, iskvario izgled imana, i iman mu je manjkav u onoj mjeri u kojoj je izostavio obaveze i počinio grijehe. Međutim, da li je postao nevjernik time što nije ispunio obaveze a počinio je grijehe, i ukoliko nije negirao prve niti tvrdio za druge da su dozvoljeni?

Kur'anski i hadiski dokazi koji su pred nama ukazuju na to da musliman ako počini grijeh, ili izostavi obaveze, ne postaje nevjernik, ali sve to umanjuje njegov iman. Njegov slučaj ostaje kod Allaha s.w.t. – ako bude htio oprostit će mu, a ako bude htio kaznit će ga. Od jasnih tekstova koji se odnose na to pitanje su Allahove dž.š. riječi:

﴿إِنَّ ا للَّهَ لاَ يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَن يَشَاءُ﴾

«Allah neće oprostiti da Mu se neko drugi smatra ravnim, a oprostit će manje grijehe od toga kome On hoće.» (En-Nisa, 48)

---

[9] Hadis bilježi Ahmed u svom *Musnedu,* a Bejheki kaže da je vjerodostojan. Provjeri *Tefsir* od Ibn-Kesira, 15. ajet sure El-Isra.

Dakle, ono što ne dolazi u obzir da bude oprošteno jeste širk, a o svemu drugom mimo širka će odlučiti Allah s.w.t. - ili će oprostiti ili će kazniti.

U tom kontekstu postoje i hadisi koji potvrđuju smisao navedenog ajeta, poput kudsi-hadisa u kojem stoji: «O sine Ademov, kada bi Mi došao sa grijesima koliko bi se Zemlja od njih ispunila, a zatim Me vidiš i nisi Mi činio širk, Ja ću ti doći sa isto toliko oprosta.»[10]

Također, u drugom kudsi-hadisu stoji: «Onaj ko Mi dođe sa grijesima kolika je Zemlja, a nije Mi činio širk, dat ću mu isto toliko oprosta.»[11]

Prenosi se od Utbana b. Malika da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Allah je zabranio vatri da prži onoga ko iskreno radi Njega kaže *La ilahe illallah.*»[12]

Prenosi se od Džabira da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Onaj ko umre ne pripisujući Allahu druga, u bilo čemu, ući će u Džennet.»[13]

U drugom hadisu o šefa'atu stoji da je Allah s.w.t. rekao: «Tako mi časti, uzvišenosti, gordosti i veličine Ja ću iz nje (vatre) izvaditi svakog onog ko je rekao *La ilahe illallah.*»[14]

Prenosi se od Ebu-Seida El-Hudrija da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Kada uđu stanovnici Dženneta u Džennet, i uđu stanovnici Vatre u Vatru, Allah s.w.t. će reći: 'Izvadite iz Vatre svakog onog u čijem srcu bude koliko i trun imana.'»[15]

Ebu-Sufijan kaže: «Družio sam se sa Džabirom ibn Abdullahom šest mjeseci u Mekki. Jednom ga je neki čovjek upitao: 'Da li ste nekoga od pripadnika Kible nazivali kafirom?' On reče: 'Utječem se Allahu od toga.' 'Jeste li ga onda nazivali mušrikom?' Reče: 'Ne.'»[16]

---

[10] Hadis bilježi Tirmizi u svom *Sunenu,* 4/49, br. 3540. Prokomentarisao ga je i rekao: «Ovaj hadis je garib, ne znam za njega osim u ovom obliku.» Pogledaj *Sahih sunen Tirmizi* od Albanija, 3/175, br. 2805.

[11] Muslim u svom *Sahihu,* 4/2068, br. 2687.

[12] Buharija, 1/519, br. 425.

[13] Muslim, 1/94, br. 94.

[14] Buharija, 13/474.

[15] Buharija, 1/72, br. 22.

[16] Prenosi ga Ebu-Ubejd El-Kasim b. Selam u svojoj knjizi *El-Iman* s provjerom od Šejha Nasirudina Albanija, str. 98. Verifikator djela kaže: «Lanac mu je vjerodostojan pod Muslimovim uslovima, a Ebu-Sufjan, prenosilac hadisa, je tabiin.»

Ovi dokazi naveli su velikane, učenjake ovoga ummeta, da za one koji su počinili velike grijehe, ili izostavili vadžibe, kažu: «On je vjernik shodno svom imanu, a grješnik shodno svom grijehu.» Znači da su mu priznali iman, ali mu iman nije potpun kao kod onoga koji ispunjava vadžibe i izbjegava grijehe, nego mu je iman ograničen velikim grijehom kojeg je počinio.

2 - Haridžije su oni koji potvaraju grješnike za kufr

Postoji druga skupina ljudi koja tvrdi da su oni koji su izostavili vadžibe, ili su učinili haram, nevjernici. Još uvijek je moguće primijetiti da je mnogo ljudi koji imaju ovaj stav. Prvi zastupnici ovog stava bili su haridžije, skupina vojnika koji su se odvojili od Alijine r.a. vojske nakon što dvojica sudija – Ebu-Musa El-Eš'ari i Amr b. El-As – nisu uspjeli riješiti nastali problem između muslimana pod vođstvom Alije i Muawije, da Allah bude zadovoljan svima njima.

Haridžije su tvrdili da je presuđivanje vjerska greška, te da ono spada u kufr. Zatim su optužili za nevjerstvo muslimane koji su bili tom presudom zadovoljni i time posvjedočili da su nevjernici, da bi nakon toga postali ponovo vjernici. A od Alije su tražili da posvjedoči da je učinio djelo kufra, kao preduslov za njihov povratak u redove vojske. Alija r.a. je sa njima raspravljao oko toga, a onda im je poslao učenjaka Abdullaha b. Abbasa, koji je protiv njih iznio dokaze i pobio njihovo mišljenje. Nakon toga, nekoliko hiljada njih je promijenilo mišljenje, dok je pri svom mišljenju ostalo nešto oko dvije hiljade ratnika protiv kojih se Alija r.a. borio i pobijedio ih. Ali, njihov mezheb (mišljenje) se proširio, prihvatili su ga i razradili mnogi, tako da je moguće primijetiti kako se mišljenje tekfira ističe od jednog vremena do drugog i moguće ga je primijetiti čak i u našem vremenu.

Argumenti haridžija za kufr onoga ko počini veliki grijeh

Haridžije[17] tvrde da je onaj ko počini veliki grijeh kafir, da je izašao iz islama, i da su njegova krv i imetak halal da se uzmu, te tvrde da će vječno ostati u Vatri. Kao dokaz za svoje tvrdnje navode, između ostalog:

---

[17] Postoji jedna druga frakcija, zvana mu'tezile, sljedbenici Vasila b. Ata'a, koji tvrde da onaj ko počini veliki grijeh nije niti vjernik niti kafir, ali je u

1. Kažu: «Vi se slažete sa nama da su djela sastavni dio imana jer iman predstavlja vjerovanje, riječi i djela. Ako izostane jedan dio imana, poput djela, čitav iman nestaje.»
2. Dokazuju da je Allah s.w.t. okarakterisao neke grijehe kao nevjerstvo:

﴿إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوا﴾ .

«Ako vam nekakav nepošten čovjek donese kakvu vijest, dobro je provjerite.» (El-Hudžurat, 6)

Ovdje se onaj koji laže naziva grješnikom, što je očito uzme li se u obzir kontekst ajeta.

Allahov Poslanik ﷺ kaže: «Psovanje vjernika je grijeh.»[18] Oni kažu da je Allah neke grijehe nazvao nasiljem (nepravdom), kao jedenje imetka jetima:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا﴾

«Oni koji bez ikakva prava jedu imetke siročadi – doista jedu ono što će ih u vatru dovesti.» (En-Nisa', 10)

Također, onoga koji istjera ženu preminulog iz njene kuće u toku iddeta (pričeka) naziva napravednim, jer on prelazi Allahove granice:

﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِن بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَن يَأْتِينَ بِفَاحِشَةٍ مُّبَيِّنَةٍ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَن يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ﴾

«...i Allaha, Gospodara svoga, bojte se. Ne tjerajte ih iz stanova njihovih, a ni one neka ne izlaze, osim ako očito sramno djelo učine. To su Allahovi propisi. Onaj koji Allahove propise krši – sam sebi nepravdu čini.» (Et-Talak, 1)

Oni kažu da su ovi grijesi nepravda, a da su grješnici i nepravednici kafiri, shodno kur'anskim ajetima:

﴿وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾

«Nevjernici su nepravedni.» (El-Bekare, 254)

﴿وَمَن كَفَرَ بَعْدَ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾

«A oni koji uznevjeruju nakon toga su griješnici.» (En-Nur, 55)

Također se koriste dokazima kada kažu da iman gubi onaj ko čini grijehe. Tu uzimaju hadise koje bilježi Muslim da je Allahov Poslanik ﷺ

---

položaju između kufra i imana, a na onome svijetu presuđuju mu da će vječno boraviti u Vatri.

[18] Muslim, 1/80, br. 64

rekao: «Dok bludnik čini blud nije vjernik, dok lopov krade nije vjernik, dok čovjek pije alkohol nije vjernik.»[19]

«Neće mrziti Ensarije onaj koji bude vjerovao u Allaha i Njegovog Poslanika.»[20]

«Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, nećete ući u Džennet dok ne budete vjerovali, a nećete vjerovati sve dok se ne zavolite.»[21]

3. Kažu da se Allahov Poslanik ﷺ odrekao svakog onog ko čini grijehe, kao što stoji u jednom hadisu: «Onaj ko ponese na nas oružje nije od nas, niti je od nas onaj ko nas vara.»[22]. U drugom hadisu kaže Poslanik ﷺ: «Onaj ko me vara nije od mene.»[23] Buharija i Muslim bilježe hadis od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Tako mi Allaha, neće vjerovati. Tako mi Allaha, neće vjerovati. Tako mi Allaha, neće vjerovati.» Rekoše: «Ko, Allahov Poslaniče?» Reče: «Onaj ko ne čuva svog komšiju od svojih smetnji.»[24]

4. Kažu i da je naziv za neke grijehe došao u značenju kufra, kao što je to slučaj u ajetu:

﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلاً وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ اللهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ﴾

«Hodočastiti Hram dužan je, Allaha radi, svaki onaj koji je u mogućnosti; a onaj koji neće da vjeruje – pa, zaista, Allah nije ovisan ni o kome.» (Ali-Imran, 97)

Kao i u hadisu u kojem Allahov Poslanik ﷺ kaže: «Nemojte, nakon moje smrti, postati nevjernici ubijajući jedni druge.»[25] I hadis gdje kaže Poslanik ﷺ: «Ako čovjek potvori svog brata kufrom nad jednim će se obistiniti ta riječ.»[26]

Odgovor na ono što haridžije koriste kao dokaz

Navedeni su dokazi koje haridžije koriste da bi dokazali nevjerstvo onoga koji počini grijeh, a mi ćemo pokušati da ukažemo na njihove greške u vezi sa tim dokazima:

---

[19] Muslim u svom *Sahihu*, 1/76, br.57.

[20] Muslim, 1/86.

[21] Muslim, 1/74, br.54

[22] Muslim, 1/99, br.101

[23] Muslim, 1/101, br.102.

[24] *Miškatu-l-Mesabih*, 2/607, br.4602

[25] Muslim, 1/82, br. 65.

[26] Muslim, 1/79, br.79.

1. Što se tiče toga da djela ulaze u sastav imana, u tome im se nećemo suprotstaviti. Međutim, njihova greška je u tome što su djela ubrojali kao uslov imana. To nije tačno, jer odsustvo nekih djela negira potpunost potrebnog imana, što znači da, ako ih nema onda nema jednog dijela imana ili, drugim riječima, iman ostaje manjkav. Kao primjer može se navesti čovjek kojem je otkinuta ruka, noga, ili mu je izvađeno oko ili odsječen nos, ali on još uvijek ostaje čovjek kao živo biće. Međutim, ako je presječen napola, ili mu je odsječena glava, ili izvađeno srce, onda je njegovo stanje poput onoga koji je izgubio čitav iman. Nestanak ruke ili noge poredi se sa izostavljanjem nekih vadžiba ili činjenjem harama, dok glava i srce predstavljaju nestanak akide.
2. Ono što uzimaju za dokaz kada tvrde da su grijeh i nepravda kufr jeste, ustvari, nerazumijevanje, jer je značenje grijeha dato kao neposlušnost Allahu dž.š., a neposlušnost Allahu dž.š. nije uvijek ista – nekad može biti kufr, a nekad ne. Zato, negiranje meleka predstavlja kufr, kao vid neposlušnosti Allahu dž.š., dok je konzumiranje alkohola grijeh a ne kufr. Isto tako i nepravda varira i može da dostigne stupanj kufra ili da ga ne dostigne.

To možemo sebi predstaviti slikovito ako nacrtamo jedan veliki krug i u njemu drugi manji. Veliki krug predstavlja nepravdu i grijeh, dok mali predstavlja kufr. U tom slučaju će kufr biti u sklopu nepravde i grijeha jer su oni obimniji od njega, s tim da nepravda i grijeh ne predstavljaju uvijek kufr.

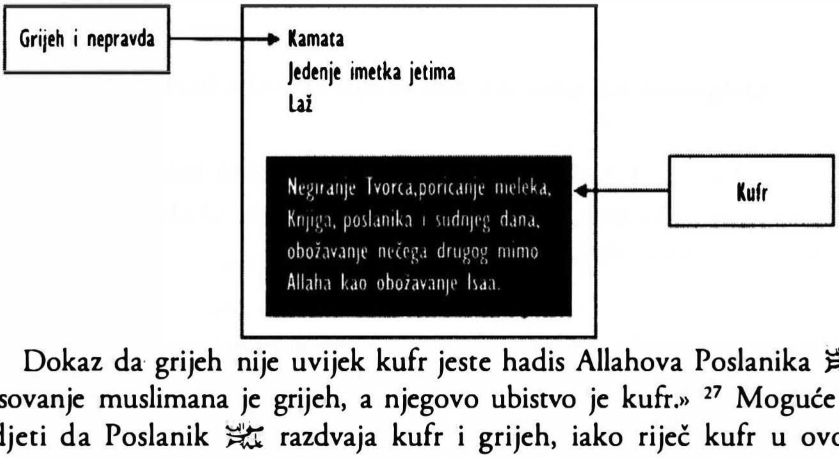
Grijeh i nepravda
Kamata
Jedenje imetka jetima
Laž
Negiranje Tvorca,poricanje meleka, Knjiga, poslanika i sudnjeg dana, obožavanje nečega drugog mimo Allaha kao obožavanje Isaa.
Kufr

Dokaz da grijeh nije uvijek kufr jeste hadis Allahova Poslanika ﷺ: «Psovanje muslimana je grijeh, a njegovo ubistvo je kufr.» [27] Moguće je vidjeti da Poslanik ﷺ razdvaja kufr i grijeh, iako riječ kufr u ovom hadisu ne znači da ga izvodi iz vjere. Tekstovi koje su oni uzeli kao dokaz za to da grijesi brišu iman, ili da se Muhammed ﷺ odriče onoga ko učini grijeh, ili da grješnik postaje kafir, ne znače da iman nestaje činjenjem grijeha i nepokornošću Allahu dž.š., ili da nepokornost i grijesi povlače za sobom nevjerstvo. Ali, istina je da oni negiraju bit imana i samu iskrenost u njemu, i to onako kako je Allah s.w.t. pripisao vjernicima u Svojoj Knjizi:

---

[27] Muslim, 1/80, br. 64.

﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُم بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ
وَيُقْتَلُونَ وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا
بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُم بِهِ وَذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ • التَّائِبُونَ الْعَابِدُونَ الْحَامِدُونَ السَّائِحُونَ
الرَّاكِعُونَ السَّاجِدُونَ الْآمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنكَرِ وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ وَبَشِّرِ
الْمُؤْمِنِينَ﴾

«Allah je od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove u zamjenu za Džennet koji će im dati – oni će se na Allahovu putu boriti, pa ubijati i ginuti. On im je to zbilja obećao u Tevratu, i Indžilu, i Kur'anu - a ko od Allaha dosljednije ispunjava obećanje Svoje? Zato se radujte pogodbi svojoj koju ste s Njim ugovorili, i to je veliki uspjeh. Oni se kaju, i Njemu klanjaju, i Njega hvale, i poste, i molitvu obavljaju, i traže da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvraćaju i Allahovih propisa se pridržavaju. A vjernike obraduj!» (Et-Tewbe, 111-112)

﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ • الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ • وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ •
وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ • وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ﴾

«Ono što žele – vjernici će postići, oni koji molitvu svoju ponizno obavljaju, i koji ono što ih se ne tiče izbjegavaju, i koji milostinju udjeljuju, i koji stidna mjesta svoja čuvaju.» (El-Mu'minun, 1-5)

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَى
رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ • الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ﴾

«Pravi vjernici su samo oni čija se srca strahom ispune kad se Allah spomene, a kad im se riječi Njegove kazuju, vjerovanje im učvršćuju i samo se na Gospodara svoga oslanjaju, oni koji molitvu obavljaju i dio od onoga što im Mi dajemo udjeljuju.» (El-Enfal, 2-3)

Ebu-Ubejd Kasim b. Selam[28], nakon što je naveo ove ajete, kaže: «Ovi ajeti pojašnjavaju i obznanjuju islamske obaveze i propise sljedbenicima islama, u isto vrijeme negirajući bilo kakve grijehe. Zatim su to pojasnili hadisi u kojima se spominju smetnje imana, te kad su se ovi grijesi pomiješali sa imanom pripisanim sljedbenicima. Rečeno je da ovo nisu uslovi koje je Allah s.w.t. zahtijevao od vjernika, niti znakovi putem kojih se prepoznaje iman, pa se negira bit imana u njima, ali naziv još uvijek ostaje i nemoguće je tvrditi da je značenje imana nestalo.»

---

[28] Ovi tekstovi su preneseni iz knjige *El-Iman*, autora Ebu-Ubejda, koju je provjerio Šejh Nasirudin Albani, str. 90-96.

Zatim je prokomentirao sumnju onih koji kažu: «Kako je moguće da se kaže za nekoga da nije vjernik kad iman nije nestao?» Pojašnjavajući običaj Arapa da negiraju neko djelo ako ga čovjek ne obavi u potpunosti, a Kur'an je spušten na arapskom jeziku i s njegovim pravilima, on kaže: «Mi koristimo arapski jezik koji negira djelo čovjeka ako ga ne izvrši u potpunosti. Zar ne vidiš da za proizvođača koji nije dobar u svom poslu, kažu kako ništa nije napravio i ništa nije uradio, želeći da kažu da nije kvalitetno odradio svoj posao? To se odnosi na kvalitet a ne na samu proizvodnju, jer on nastavlja da radi taj posao iako je slab radnik.»

Nakon toga je pojasnio kako Arapi govore još oštrije nego u već navedenom primjeru: «Uzmimo primjer neposlušnog čovjeka svome ocu, kojeg vrijeđa toliko da kažu kako on nije njegovo dijete, iako znaju da je njegovo dijete. Isti primjer se odnosi na brata, ženu i robove. Mišljenje im je bilo takvo da su htjeli da odvoje djela koja su im propisana od poslušnosti i pokornosti a brak, ropstvo i rodbinske veze su predstavljali na način koji je odgovarao njihovim nazivima.»

Zatim je objasnio da su svi ovi tekstovi, koji negiraju iman, spomenuti na isti način: «Isti je slučaj sa ovim grijesima kojima se negira iman onome ko ih počini. Njihovo (vanjsko) značenje su derogirali propisi (dokazi) koji ulaze u opis imana. Što se tiče naziva (kojim se opisuju), oni ostaju kakvi su bili i ranije, ali se za njih ne kaže ništa drugo osim da su vjernici i prema njima se tako odnosi.»

Kao dokaz koristi ajet iz sure *Ali Imran* koji govori da je Allah s.w.t. uzeo čvrstu riječ od sljedbenika Knjige da će istu dostaviti ljudima i da je neće kriti, a oni su je zapostavili. On je rekao za njih da su sljedbenici Knjige, kao što stoji u drugom ajetu. Nama je dozvolio da jedemo ono što oni zakolju i da se ženimo njihovim ženama, i kaže: «Oni su u pogledu propisa sljedbenici Knjige, a u stvarnosti joj proturječe.»

Zatim je naveo hadis, kojeg bilježe Buharija i Muslim, o čovjeku koji je pogrešno obavljao namaz a Muhammed ﷺ mu je rekao: «Vrati se pa klanjaj, jer ti nisi klanjao.»[29] Nekoliko puta ga je vratio zato što, iako je ovaj obavljao određene pokrete, opet nije u biti klanjao.

---

[29] Bilježi Buharija, 2/277, br. 793 i Muslim, 1/298, br. 397.

Značenje tekstova u kojima se Allahov Poslanik ﷺ odriče onoga ko učini grijeh

Ebu-Ubejd kaže: «U ovom slučaju odricanje ne znači odricanje od Allahovog Poslanika, niti od njegove vjere. Po nama je ispravno mišljenje da takav čovjek nije nama poslušan, niti nas slijedi, niti je od onih koji paze naš Šerijat.»

Značenje tekstova u kojima se činjenje grijeha smatra nevjerstvom

Ebu-Ubejd kaže: «Preneseni dokazi u kojima je spomenut kufr i širk zbog činjenja nekih grijeha kod nas ne znače potvrdu kufra i širka onima koji čine te grijehe, niti smatramo da gase iman kod onoga ko ih počini. To se odnosi na moralne navike i običaje nevjernika i mnogobožaca za koje smo našli mnogo dokaza u Kur'anu i Sunnetu, kao što smo našli i za prve dvije vrste.»

Nakon toga je pojasnio da su grijesi na koje se odnose kufr i širk «moralne vrijednosti mnogobožaca, njihovi običaji, propisi i druge slične stvari koje se njih tiču.»

Kao dokaz je uzeo Ibn-Abbasov tefsir Allahovih ajeta:

﴿وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُوْلَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾

«A oni koji ne sude prema onome što je Allah objavio, oni su pravi nevjernici.» (El-Ma'ide, 44)

Ibn-Abbas kaže: «Nije kufr koji izvodi iz vjere.» Ata je rekao: «Kufr koji ne izvodi iz vjere.» O Ibn-Abbasovim riječ ima (eseru) verifikator knjige kaže: «Bilježi ga Hakim u *Mustedreku* od Tavusa a on prenosi od Ibn-Abbasa. Vjerodostojnim ga je ocijenio verifikator tog djela i Zehebi.»[30]

Suđenje po onome što Allah s.w.t. nije objavio, iako se naziva kufrom, ne izvodi iz vjere. Vjera ostaje onakva kakva je bila, pa čak i ako se sa njom pomiješa ovaj grijeh, a suđenje po onome što Allah s.w.t. nije objavio je od običaja nevjernika:

﴿أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ﴾

---

[30] *El-Iman,* od Ubejda Kasima b. Selama. Objavljena je u knjizi koja sadrži četiri manja djela, str. 94.

«Zar neznabožački zakon oni žele?» (El-Ma'ide, 50)

Zatim je rekao: «Kod mufessira je onaj ko sudi po onome što Allah s.w.t. nije objavio, a musliman je, poput neznabošca. To je zbog toga što su i neznabošci sudili u svoje vrijeme na taj način. U tom kontekstu su riječi Allahova Poslanika ﷺ: «Tri stvari su iz vremena neznaboštva: vrijeđanje nečijeg porijekla, naricanje i traženje kiše moleći za to zvijezde.»[31] Hadis je sahih. Također i hadis: «Tri su svojstva munafika: kad govori - laže, kada obeća - ne ispuni obećanje, i kada mu se nešto povjeri - iznevjeri.»[32]

Ebu-Ubejd kaže: «Ovo ne znači da je neznabožac, kafir ili munafik onaj ko ih učini ako vjeruje u Allaha i ono što je došlo od Allaha dž.š., ispunjavajući obaveze koje je Allah s.w.t. propisao Kur'anom i Sunnetom, i kloneći se zabranjenih i nedozvoljenih djela neznabožaca. Od takvih djela se muslimani trebaju ograditi, kloniti ih se i ne poistovjećivati se sa njihovim običajima ili zakonima.»

On, zatim, navodi hadis: «Svaka žena koja se namiriše a zatim prođe pored skupine muškaraca, privlačeći im pažnju mirisom, je bludnica.»[33] Da li je moguće reći za ovaj hadis da se u njemu misli na blud koji mora biti kažnjen šerijatskom kaznom?

Možda Ebu-Ubejd Kasim ibn Selam pod riječima «Suđenje po onome što nije Allah objavio ne znači da ga to izvodi iz vjere», misli na presudu sudije ili vladara u nekoj parnici po vlastitom hiru, dok u drugim slučajevima sudi po Allahovom zakonu.

Međutim, suđenje po zakonima nevjernika, njihovo primijenjivanje nad muslimanskim narodima silom i oružjem, borbom i mučenjem svakog onog ko poziva primjeni islama, nema osnove u islamu.

---

[31] *Sahih Džamiu Sagir,* 1/583, br. 3039, u kojem stoji: «Tri su stvari od djela neznabožaca koje muslimani neće ostaviti: traženje kiše od zvijezda, vrijeđanje nečijeg porijekla i naricanje za mrtvima.» Pripisuje ga Buhariji u *Tarihu,*Taberani u *El-Kebiru,* Ahmed u svom *Musnedu,* Ibn-Hiban u svom *Sahihu.*

[32] Bilježi Buharija, 1/89, br. 33; Muslim, 1/78, br. 59.

[33] Verifikator knjige *El-Iman* na str. 96 kaže: «Hadis je sahih, bilježi ga Ibn-Huzejme, Ibn-Haban i Hakim u svojim *Sahihima,* od Ebu-Muse El Ešarija koji je čuo od Allahova Poslanika s.a.w.s.: 'Žena koja se namiriše, zatim prođe pored muškaraca da bi osjetili njen miris, je bludnica. I svako oko bludniči.'» Približno istog ga bilježe Ebu-Davud i Tirmizi. Zatim je rekao za njega da je sahih.

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾

«I tako Mi Gospodara tvoga, oni neće biti vjernici dok za sudiju u sporovima međusobnim tebe ne prihvate i da onda zbog presude tvoje u dušama svojim nimalo tegobe ne osjete i dok se sasvim ne pokore.» (En-Nisa, 65)

3 – Zastupnici mišljenja da onaj ko učini veliki grijeh biva potpunog imana

Haridžije su se priklonili jednom dijelu tekstova koji govore da je onaj ko počini grijeh ukaljao i umanjio svoj iman, ali nisu shvatili dokaze koji navode da iman u takvom čovjeku nije nestao u potpunosti. Nasuprot njima je frakcija[34] koja tvrdi da je počinitelj velikih grijeha potpunog imana, da čovjeku sa imanom grijeh ne može naštetiti, te da je iman vjerovanje srcem, izgovor jezikom, a djela nisu od imana. Zato kažu da je iman stvar srca i da se ljudi ne razlikuju po veličini imana. Poslužili su se dokazima koji govore da su oni koji su počinili grijehe i vjernici koji će ući u Džennet.

Njima se odgovara na slijedeći način! Kao prvo, mnogo je dokaza koji govore da su djela sastavni dio imana, kao npr. hadis u kojem Allahov Poslanik ﷺ kaže: «Iman se dijeli na šezdeset i više dijelova. Najveći stupanj je da čovjek kaže *La ilahe illallah*, a najmanji vid imana je da čovjek ukloni prepreku s puta, a i stid je dio imana.»[35]

Njihovo mišljenje se, također, pobija dokazom o prijetnji: «Dok bludnik čini blud nije vjernik, dok lopov krade nije vjernik, dok čovjek pije alkohol nije vjernik.»[36].

Ove dvije skupine imaju veoma loš utjecaj, zato što prvi (haridžije) navode ljude da gube nadu u Allahovu milost, dok drugi navode ljude na grijehe i neposlušnost. Prethodnici ovog ummeta traže sredinu, pripisujući grješniku krnjav iman, a na onom svijetu je predan Allahu s.w.t. koji će mu ili oprostiti ili će ga kazniti.

---

[34] Oni se nazivaju murdžiama, jer su odvojili djela od imana.

[35] Buharija, 1/51, br. 9; Muslim, 1/63, br. 35, a preuzeto je od Muslima.

[36] Bilježe ga Buharija i Muslim, a njegovu predaju smo spomenuli prije.

IV

Akida, filozofija i dogmatička teologija

* * *

Četvrto poglavlje

Prvi predmet:
Razlike između islamske akide, filozofije i dogmatičke teologije

Filozofija se bavi istim temama koje obrađuje i vjera, jer filozofi tvrde da teže razotkrivanju i spoznaji osnove i cilja postojanja, kao i pronalasku jedinstvenog puta koji vodi trenutačnoj i onosvjetskoj sreći. Ovo su teme filozofske nauke, praktične i teoretske, i u isto vrijeme su teme vjerskih nauka[37]. Uprkos tome, razlika između vjere i filozofije je ogromna, jer se njih dvije razlikuju u izvorima i osnovama, u programu i smjeru, u snazi utjecaja i dominaciji, načinu i obliku dokazivanja, te ostavljanju tragova.

Pokušat ćemo sve to pojasniti kako bi se prestala miješati vjera sa filozofijom.

I - Izvori i osnove

Filozofija je u svim svojim vidovima djelo čovjeka. Na nju utiče i njegova priroda tj. manjkavost koja se ogleda u kratkovidnosti, postepenosti i ograničenosti spoznaje nepoznatog. To znači da se ona mijenja i kreće između upute i zablude, a u isto vrijeme približava se ili udaljava od stupnja savršenstva.

Filozofi se nisu nikada mogli riješiti utjecaja okoline, tako da su njihove pretpostavke i ubjeđenja bili pod velikim utjecajem onoga što ih je okruživalo.[38]

Uzmimo primjer Platona. Gledajući njegove radove primijetit ćemo kako su u pitanju legende njegovog vremena kojima je dodao neke svoje misli i ubjeđenja.

Akad, predstavljajući Platona, kaže: «Na Platona je utjecala i idolopoklonička okolina i običaji, tako da on u svom vjerovanju daje određeno mjesto gospodarima koji ne nalaze mjesta u monoteističkim religijama.»[39]

---

[37] *Vjera,* od Draza, 59-60.

[38] Prethodni izvor, 73.

On navodi Platonovu teoriju o postojanju kao dokaz za ono što je spomenuo: «Kod postojanja u Platonovoj teoriji se nalaze dva suprotna stepena - stepen općeg razuma i stepen prvenstvene materije (ili pramaterije), pri čemu svu moć pripisuje općem razumu, a sva nemoć pripada pramateriji. Između ova dva sloja postoje bića koja se klasificiraju, uzdižući se onoliko koliko crpe iz općeg razuma ili se spuštaju onoliko koliko poprimaju od pramaterije. Srednjeslojna stvorenja su bogovi ili polubogovi, dok su ostala ljudske duše.»[40]

Razlog zbog kojeg se Platon zadovoljio tim srednjeslojnim bogovima Akad vidi kao: «On ih je htio opisati tako da su oni razlog ovog zla na svijetu, siromaštva i boli, jer opći razum ne ograničavaju vrijeme i prostor, i od njega neće proisteći nešto drugo osim dobro i korist. Stoga su ovi srednjeslojni bogovi preuzeli na sebe da budu veza između moćnog boga i slabe pramaterije a zlo, neimaština i bol su došli zbog ovog posredništva.»[41]

Također je poznato da je Platon vjerovao u reinkarnaciju duše.

To i jeste srž filozofije.

Za razliku od toga islamska akida je objava od Allaha s.w.t. Njemu pripada sve ono božansko - istina i postojanost riječi koje se ne mogu promijeniti, snaga iskrenosti kojoj zlo ne može doći ni sprijeda ni od pozada, a ona je još više od toga - «plemeniti dar» koji daje onima koji je ponesu i njenim ambasadorima, oprost bez patnje i umora. Ona ih zabljesne svojom svjetlošću povremeno, kao treptaj oka ili još brže.[42]

2 - Put i pravac[43]

Islamska akida se razlikuje od filozofije. Veliki broj filozofa počinje proučavanjem ljudske duše, čineći je osnovom na kojoj grade svoje teze i sporedna mišljenja, pa su rekli za znanje da se nekada osjeti čulom, nekada razumom a nekad i jednim i drugim.

---

[39] *Allah,* od Akada, 129.

[40] Prethodni izvor, 129.

[41] Prethodni izvor.

[42] *Vjera,* od Draza, 73.

[43] Provjeri *Medžmu'u-l-fetava* od Šejhul-Islama Ibn-Tejmijje, 2 /1, 25.

Zatim su egzaktne nauke učinili osnovom bez koje nije moguće spoznati bilo šta. Počeli su zagovarati teoriju da se samo na taj način spoznaju bliske stvari oko sebe, od prirodnomatematičkih i moralnih nauka, te su ove tri nauke učinili osnovom za izgradnju ostalih.

Primjer toga se nalazi u osnovi dogmatičke teologije gdje se navodi da je jedan pola od dva, da tijelo ne može biti na dva mjesta istovremeno, te da se dvije različite stvari, kao crno i bijelo, ne mogu spojiti.

Mnogi od njih ne uzimaju moral i čednost za osnovu, nego sporedne vrijednosti za koje nemaju dokaze.

Većina filozofa počinje proučavanjem logike, zatim prirodoslovlja i matematike, i tek onda teologije. Upravo zato se i primjećuje kako dogmatičari počinju u svojim uvodima govoriti o dogmama, spekulaciji, znanju i dokazima, što i jeste jedna vrsta logike. Zatim prelaze na proučavanje postojanja svijeta i Onoga ko ga je stvorio. Pojedini dogmatičari dijele činjenice na postojeće i nepostojeće sa unutarnjim podpodjelama, kako to čine i filozofi tokom proučavanja teoloških nauka.

Veliki broj filozofa posvećuje najveću pažnju prirodnim naukama, zatim proučavanju svemira i stanja u njemu. Pobožni među njima idu dalje i posvećuju se proučavanju Obaveznog Bitka, te proučavanju duše i razuma. Neki od njih na početku potvrđuju Obavezni Bitak, ili teoriju Obaveznog Postojanja.

Cilj kojem teže dogmatičari jeste da u svojim knjigama i proučavanjima potvrde tewhid ili jednoću Stvoritelja, te da On sudruga nema, misleći time da je to ono što se želi reći sa *La ilahe illallah*. Ovaj filozofsko-dogmatski put aktivira naučnika ili istraživača do te mjere da provede sav život istražujući to polje, a da ne završi ni djelić od te nauke. S druge strane, onaj koji je savlada naiđe na velike sumnje koje ruše njegova ubjeđenja, tako da naučnik pada u sumnju i nedoumicu.

Misija Kur'ana i misija svih poslanika je poziv u obožavanje samo Allaha s.w.t.

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾

«Prije tebe nijednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili: 'Nema boga osim Mene, zato se Meni klanjajte.'» (El-Enbija, 25)

Svi poslanici su na početku da'we tražili od svojih naroda da samo Allaha s.w.t. obožavaju:

﴿اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ﴾

«...Allaha samo obožavajte, vi drugog boga osim Njega nemate.» (El-Mu'minun, 23)

Tražili su da ga obožavaju srcem, jezikom i tijelom, a obožavanje Allaha s.w.t. podrazumijeva spoznaju i spomen Njega.

Osnova nauke kod njih je nauka o Allahu s.w.t., ne čulo i materija, nego Allah s.w.t. – Prvi, Onaj koji je stvorio sva bića, i Posljednji, Onaj kome se sve vraća. On je cjelokupna osnova, znanje o Njemu je osnova svake nauke i cjelovitosti, Njegov spomen je osnova svakog spomena i cjelovitosti, djelovanje u Njegovo ime je osnova svakog djelovanja i cjelovitosti, iz nauke o Njemu proizilaze ostale nauke, iz obožavanja Njega proizilaze sve dobre namjere.

Srce koje Njega obožava i traži pomoć od Njega prihvatilo se čvrste zaštite i sklonilo se kod Svemogućeg, zaštitilo se dokazom, čvrstim argumentom, tako da uvijek ili prednjači u nauci i vjerovanju ili je zaštićeno od neznanja i nevjerstva. Nauka o Allahu s.w.t. je najbolji put za Njegovu spoznaju, spoznaju života, okoline i ljudske duše.

Ibn-Ebi-Hatim kaže: «Znanjem o Allahu smo sve spoznali.» Ibn-Abbas je bio upitan: «Kako si spoznao svoga Gospodara?», pa je rekao: «Ko bude proučavao vjeru analogijom proći će mu život u nedoumici, krivudajući kao u labirintu, udaljen od puta. Spoznao sam ga onim čime je On opisao Samog Sebe i ja Ga opisujem onako kako je On predstavio Samog Sebe.»

Muhammed ﷺ kada je poslao Muaza u Jemen da poziva Allahu dž.š. obavijestio ga je da će doći kod sljedbenika Knjige, pa mu je preporučio da ih prvo pozove obožavanju Allaha, a kada to shvate da im ukaže na obaveze. Poslanik mu nije naredio da ih prvo pozove u sumnju, razmatranje ili namjeru proučavanja, kao što je to slučaj kod nekih dogmatičara. Zato je Buharija započeo svoju knjigu sa temeljem na kojem stoji znanje i iman – objavom, te je naslovio poglavlje *Početak i spuštanje objave*. U okviru ove teme je opisao kakvoću spuštanja znanja i imana, prvenstveno Poslaniku ﷺ. Uslijedilo je poglavlje o imanu koji je potvrda onoga s čim je Poslanik došao; zatim, poglavlje o znanju, koji je spoznaja onoga s čim je došao. Na kraju je sve poredao precizno, što ukazuje na njegovo znanje i mudrost, rahimehullah.

Kada Allah proživi ljude neće ih pitati za vidljive i prirodne nauke, niti za logiku i matematiku, nego će ih pitati jesu li se odazvali poslanicima:

﴿كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ• قَالُوا بَلَى قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَ قُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ إِنْ أَنتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ• وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ• فَاعْتَرَفُوا بِذَنبِهِمْ فَسُحْقًا لِّأَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾

«Kad god se koja gomila u nj baci, stražari u njemu će je upitati: 'Zar nije niko dolazio da vas opominje?' 'Jest, dolazio nam je onaj koji nas je opominjao' – odgovorit će – 'a mi smo poricali i govorili: Allah nije objavio ništa, vi ste u velikoj zabludi!' I reći će: 'Da smo slušali ili razmišljali, ne bismo među stanovnicima Džehennema bili!' I oni će priznati da su bili navjernici – pa, stanovnici Džehennema ognjenog daleko bili!» (El-Mulk, 8-11)

A dokaz protiv ljudi će biti iznesen slanjem poslanika:

﴿وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولاً﴾

«A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali!» (El-Isra, 15)

Poziv obožavanju Allaha polazna je tačka kur'anskog metoda i spoznaje Allaha s.w.t. U isto vrijeme je i osnova od koje se granaju druge nauke, a na kraju biva opet završna tačka obožavanje samo Allaha s.w.t. Međutim, samo priznanje jednoće Stvoritelja je kod sljedbenika dogmatske teologije završni cilj i, uprkos njenoj važnosti, jeste samo dio onoga s čime je Kur'an došao. To priznanje nije dovoljno jer ni mnogobošcima nije pomoglo. Muhammed ﷺ se borio protiv njih i pored tog njihovog priznanja:

﴿وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ﴾

«A da ih upitaš: 'Ko je stvorio nebesa i Zemlju?' – sigurno bi rekli: 'Allah!'» (El-Lukman, 25)

﴿قُلْ مَن رَّبُّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ• سَيَقُولُونَ لِلَّهِ﴾

"Upitaj: 'Ko je Gospodar sedam nebesa i ko je Gospodar Arša veličanstvenog?' 'Allah!' – odgovorit će» (El-Mu'minun, 86-87)

Filozofi, koji su se bavili proučavanjem psihe i razuma, drže govore u kojima nema čvrstog ubjeđenja i, uprkos velikom tehnološkom i materijalnom napretku novog doba, još nije otkrivena suština ljudske duše. «Ljudski rod je utrošio veliku energiju kako bi spoznao sam sebe. Pored mnogih zapažanja filozofa, naučnika, pjesnika, velikih duhovnih vođa u svim vremenima i na svim prostorima, nismo uspjeli da saznamo, osim nešto malo, o nama samima. Ali, nismo spoznali čovjeka kao cjelinu... Znamo da je čovjek sastavljen od različitih dijelova koji su otkriveni razvojem moderne nauke, ali nisu shvatili ništa više od toga osim da je svako od nas sastavljen od misteroznih materija između kojih se kreće nepoznata istina.

Uistinu, naše stanje je takvo da smo pod pritiskom općeg neznanja. Većina pitanja koja postavljaju oni koji proučavaju antropologiju ostaju neodgovorena, jer postoje mjesta u našem svijetu koja nije moguće locirati, niti ih je do sada bilo moguće otkriti.»[44]

Ako je u XX. stoljeću spoznaja o čovjeku dospjela do ovog stupnja, kako je onda bilo moguće uzeti ovu nauku kao osnovu svih drugih nauka dok su, kada je u pitanju spoznaja o onome šta je metafizičko, filozofi zalutali još više i dublje?

3- Snaga utjecaja[45]

Akida ima veliki utjecaj na psihu onih koji je slijede, dok se filozofija ne može pohvaliti ovom odlikom jer bi se precijenila. Filozofija traga i proučava samo uz onoliko mogućnosti koliko posjeduje čovjek, a ono što je spoznala predstavlja dijelove činjenica. Filozof prvi zna manjkavost ljudskog razuma zbog kojeg ne može dosegnuti savršenstvo, zato su popuštanje i skromnost bili glavni atributi ove nauke. Sam Sokrat, a znamo ko je on bio među filozofima, kaže: «Znam da ništa ne znam.»

Međutim, nosilac akide zna da nosi u sebi nešto dobijeno od Onoga Koji zna tajne postojanja i Koji obuhvata sve Svojim znanjem, i njegova akida predstavlja istinu bez ikakvih dogmi.

Akida je po svojoj prirodi nužna. Onaj koji je posjeduje predan joj je i potčinjen. Ona ne prihvata bilo kakvu raspravu niti kontradikciju, ne dozvoljava bilo kakav tip istraživanja vezanog za nju, a ako neko to učini, vezano za bilo koje pitanje iz akide, postaje filozof a ne pobožnjak, sve dok ne prihvati stav kojeg ona zastupa i shvati ga kao dio svoje vjere. U tom pogledu se ne prihvata nikakvo cjenkanje, tako da akida postaje za njega ono čemu on poklanja iskreno sebe do te mjere da bi, kada bi morao, založio i svoj život na njenom putu. Ovakav utjecaj ne možemo pronaći niti u jednoj misli, naučnoj, političkoj ili nekoj drugoj.

Šejh Muhammed Abdullah Draz pojašnjava ovu pojavu: «Tajna ove pojave – dakle, snaga utjecaja akide koja je razlikuje od filozofije – se odražava u razlici između suštine spoznaje i suštine vjerovanja, i u razlici između duhovne snage koja ima ulogu spoznaje i duhovne snage koja ima ulogu vjerovanja. Pojedinac može znati šta znači glad i žeđ a da (trenutno) ne osjeća njene bolove, dok možda shvatiti ljubav i čežnju, makar i ne bio od onih koji vole i čeznu. On možda vidi umjetnički trag i njegovu ljepotu, shvati njegovu tajnu gledajući u takvo djelo, ali mu se ono ne svidi, niti mogne u srcu osjetiti divljenje prema njemu...

---

[44] *Nauka poziva u iman.*

[45] Pogledaj ovo poglavlje u knjizi *Vjera* od Draza , str. 69 i poslije nje.

Ove vrste spoznaja i nauka daju nam na znanje da ne poznaju dušu, prolaze pored nje kao putnici, dotičući je bez osjećaja stabilnosti i ne postaju dio nje, niti je predstavljaju. Svako duhovno stanje koje se ograniči na misli i početne činjenice u ovom periodu nema nikakve veze sa imanom.

Iman je spoznaja čiji se odzvuci čuju u dubini razuma. Njegova materija se miješa sa srčanom ljubavlju do te mjere da u takvim prsima ne postoje pritisak i bol, nego osjećaj ubjeđenosti. Iman je kao ukus pića i hrane za dušu, u čiji sastav i ulazi, koji se dobija tako što razum nosi misli iz visina u dubinu srca. Tako iman postaje elementom života duše, misli pretvara u potencijalnu aktivnu i moralnu snagu i ništa mu se na ovom svijetu neće isprriječiti a da ga ne savlada. Ovo je razlika između vjere i filozofije. Cilj filozofije je spoznaja, dok je cilj vjere iman. Filozofija traga za pukom misli, predstavljenoj u nepokretnoj slici, dok vjera traga za duhovnom aktivnošću i pokretljivom snagom.

Draz ukazuje da filozofija djeluje samo u jednom dijelu čovjekove duše dok vjera obuhvata dušu u potpunosti. Filozofija je zapažanje, razrađivanje i sklapanje. Ona je poput tvornice koja trga dijelove istine i cijepa njenu dušu da bi je nakon toga predstavila iznova, na umjetni način, stvarajući na krajevima duše osušenu koru. Vjera je glas i riječ koja nosi istinu, probijajući površinsku koru kako bi došla do dubine srca i njenih pora, dajući joj dušu i njenu cjelinu, preuzimajući njeno vođstvo.

Odavde Draz zaključuje jasnu razliku između filozofije i vjere. On kaže da je vrhovni cilj filozofije, iako se radi o djelatnom dijelu, samo teoretisanje, a cilj vjere je aktivnost, čak i u njenom teoretskom poimanju. Tako je najviši cilj filozofije upoznavanje s tim šta je to istina i dobro, i gdje se nalaze. A nakon toga je ne zanima stav koji ćemo zauzeti u vezi sa tom istinom s kojom nas upozna, ili dobra kojeg odredi. S druge strane, ako nas vjera upozna sa dobrom ne staje kod te spoznaje nego nas uči da vjerujemo u njega, da ga volimo i cijenimo, te nas uči kako da ispunimo svoje obaveze i zadovoljimo svoje duše njegovom primjenom.

Kako bi tu stvar još bolje pojasnio uporedio je djelotvorne tragove koje je ostavila filozofija i one koje je ostavila vjera. Draz ukazuje na činjenicu da vjera privlači pažnju kako bi čovjek spoznao svog Stvoritelja, okrenuo Mu se, zavolio Ga i veličao, a cilj filozofije ostaje ograničen na spoznaju koja povezuje uzrok i Stvoritelja.

Zatim je pojasnio da vjersko ubjeđenje utječe na socijalnu sredinu, podstičući njenog nosioca da je širi i poziva u nju, dok se filozofija ne zanima za širenje. Čak je filozofi ponekad kriju od drugih, monopoliziraju je i čuvaju je samo za sebe.

4 – Metode[46]

Metod kojim se predstavlja islamska akida je poseban po tome što se odlikuje životnošću, dubokim usađivanjem u srce, direktnom vezom i predstavom činjenica, obraća se čovjekovom biću, obuhvatajući sve njegove pore, izvore i prolaze spoznaje u njoj i ne fokusira se samo na obraćanje čovjekovom umu.

Filozofija ima drugačiji metod. Ona pokušava da svu istinu smjesti u jednu rečenicu, što se ispostavilo nemogućim, posebno predstavljanje osnovne istine koja je mnogo veća od granica u kojima djeluje čovjekov um. To je dovelo do toga da filozofija postane kao dogma, izmiješana i suhoparna. Zbog toga nije dozvoljeno da se islamska akida predstavlja na filozofski način, jer će se tako umrtviti i ugasiti njena svjetlost i objava, i dovesti je samo do toga da se obraća jednom dijelu čovjekovog bića.

Odavde proizilazi zabuna, suhoparnost, manjak i falsifikacija u svim pokušajima da se akida predstavi ovim metodom koji je nepoznat njenoj prirodi. Ovakav kalup je pritišće, dok je put Kur'ana sasvim jednostavan i jasan, čini da se ona lahko shvati i spozna, bez obzira o kojem stupnju inteligencije ili ljudske prirode se radilo, uzimajući onoliko koliko može podnijeti svojom snagom i ubjeđenjem, suprotno od filozofskih i dogmatskih nejasnih metoda ispunjenih teškim terminima koje shvataju samo pojedinci.

5 – Metod u iznošenju dokaza

Kur'an se razlikuje od filozofije i dogmatike u načinu iznošenja dokaza što ćemo pokušati pojasniti:

---

[46] Provjeri *Odlike islamskog gledišta* od Seida Kutba, str.16.

a) Kur'an koristi jasne i vidljive dokaze u svemiru kada želi dokazati postojanje Stvoritelja, a također i filozofi dogmatičari. Ali, kur'anski metod se razlikuje od metoda filozofa i dogmatičara jer se koristi dokazima koji povlače u svom značenju spoznaju Tvorca kao što sunčeve zrake ukazuju na postojanje Sunca, bez potrebe za analogijom koju su koristili dogmatičari kao dokaz o nastanku svijeta.

Samo znanje o ovim vidljivim, božanski stvorenim, stvarima je u prirodi čovjeka i nije potrebno iznositi nikakve dokaze niti argumente. Čovjek je svjestan da ovaj svemir treba Svoritelja koji ga održava, tako da je analogija u iznošenju dokaza bila nepotrebna da bi ljudi shvatili postanak svijeta, te da postoji Svoritelj istog tog svijeta.

﴿أَوَلَمْ يَرَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ
حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ • وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا لَعَلَّهُمْ
يَهْتَدُونَ • وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا وَهُمْ عَنْ آيَاتِهَا مُعْرِضُونَ • وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ
وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ﴾

«Zar ne znaju nevjernici da su nebesa i Zemlja bili jedna cjelina, pa smo ih Mi raskomadali, i da Mi od vode sve živo stvaramo? I zar neće vjerovati? Mi smo po Zemlji nepomične planine razmjestili da ih ona ne potresa, i po njima smo staze i bogaze stvorili da bi oni kuda žele stizali. I to što je nebeski svod osiguran Naše je djelo, a oni se ipak okreću od znamenja koja su na njemu. I noć i dan Njegovo su djelo, i Sunce i Mjesec, i svi oni nebeskim svodom plove.» (El-Enbija, 30-33)

b) Dokazi razuma[47], koje navodi Kur'an, su primjereni Allahovoj s.w.t. veličini i savršenstvu, jer Kur'an nije koristio sveobuhvatnu analogiju, niti analogiju poistovjećivanja Allaha s.w.t. sa ostalim stvorenjima, zato što bi u oba ova slučaja bilo nužno da se poistovjeti Svoritelj sa stvorenjem.

Umjesto toga, koristi se analogijom prioriteta po kojoj se svaki vid savršenstva u postojanju ne može pripisati nepostojećem niti nepotpunom, kako god da se opiše stvorenje, nego se pripisuje Stvoritelju jer je On podario svaki vid potpunosti stvorenjima. Ako mu se ne pripiše takvo savršenstvo, čak i kada ga zaslužuje, onda bi bilo moguće reći da je neko savršeniji od Stvoritelja, što svakako nije pojmljivo. Uzvišeni kaže:

---

[47] Mnogi filozofi i dogmatičari griješe u mišljenju da su dokazi koje iznosi Kur'an i Sunnet samo dokazi tekstualnog tipa i da se ne osvrću na razum, iako je Kur'an jasno precizirao koji su to dokazi koje čovjek treba kada je riječ o spoznaji Allaha i Njegovog jedinstva, a u čemu nijedan od njih nije uspio. I dok filozofi raspravljaju o onome što Kur'an iznosi, on im daje odgovor kao dokaze koje Allah navodi u Svojoj Knjizi:

﴿وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا﴾

«U ovom Kur'anu Mi na razne načine objašnjavamo ljudima svakovrsne primjere.» (Kehf, 54)

﴿وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الأَعْلَى﴾

«Allah ima svojstva najuzvišenija.» (En-Nahl, 60)

c) Također, možemo primijetiti da su kur'anski racionalni dokazi, koji ukazuju na istinu, sa veoma jakim ali kratkim izrazima, dok dokazi razuma filozofa i dogmatičara u većini slučajeva ne nose nikakvu poruku, a slabi dokazi vode do toga da istina postaje sumnja, nestabilna i kontradiktorna. Ponekad se desi da istina bude odbijena jer protivniku bude lahko da pobije iznesene dokaze, a ako pobije dokaze pobija i istinu, iako je istina jaka sama po sebi, a slabost je u dokazu koji je doveo do nje. Zato, primjećujemo da su dogmatičari ti koji najčešće mijenjaju mišljenja, čvrsto podržavajući mišljenje na jednom mjestu da bi ga nakon toga pobijali na drugom. Oni često potvaraju za nevjerstvo nekog zbog nekog njegovog mišljenja, iako ga ponekad sami zastupaju, što je suprotno dokazima Kur'ana i Sunneta koji, ako budu uzeti za dokaze, ne dovode onoga ko ih koristi u stanje nesigurnosti i nestabilnosti.[48]

d) Moguće je primijetiti da dokazi dogmatičara u pojedinim primjerima zahtjevaju neistinu čime utiču da nepobitna istina iz Kur'ana i Sunneta biva odbačena.

Zato su npr. odbili prihvatiti da je Allah s.w.t. nad nebesima jer tvrde da je Njemu nemoguće pripisati stranu postojanja, a tvrdnja da je na nekoj strani znači da Ga ograničava, iako su dokazi direktno ukazali na to da je Allah s.w.t. iznad nebesa. Razlog njihove greške leži u tvrdnji da ako kažemo da je Allah s.w.t. iznad nebesa da Ga nebo okružuje, tako da su pogriješili kada su primjenili ljudska mjerila na Allahovom biću.

6 – Plodovi i darovi

Od razlika je, također, i to što Kur'an pojašnjava iman, kako to opisuje Džundub b. Abdullah: «Naučili smo šta je iman, zatim smo naučili šta je Kur'an, pa nam se iman povećao.»

Kur'an nas podučava; opisuje nam našeg Gospodara, kazujući da On ima lice, ruku, sluh i vid; navodi nam Njegova imena i svojstva - On je

---

[48] *Medžmua fetava* od Ibn-Tejmije, 4/50.

Er Rahman, Er Rahim, El Melik, El Kuddus, Es Selam, El Mu'min, El Muhejmin, El Džebar, El Aziz... Kur'an nas zatim upoznaje sa Njegovim djelima i stvorenjima, opisuje nam Sudnji dan i njegove strahote, opisuje nam Džennet i Džehennem kao da ih gledamo svojim očima.

Međutim, metod kojeg koriste dogmatičari pri opisivanju imana je složen, ne ukazuje na dovoljno znanje, niti daje jasnu sliku.

Nema približavanja

Nema bliske veze između Kur'ana i filozofije. U pitanju su dva različita pravca od početka do kraja u načinu i metodici, utjecaju i produktivnosti, a prije svega se razlikuju u izvorima i polazištima.

Islam ne treba nikoga da ga upotpuni jer ga je upotpunio Sveznajući i o svemu Obaviješteni:

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي﴾

«Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio.» (El-Maide, 3)

Sasvim je nepotrebno da spajamo islam i filozofiju, ili da ga spajamo sa židovstvom ili kršćanstvom, komunizmom, socijalizmom. Islam je istina u kojoj laži nema:

﴿لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِن بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ﴾

«laž joj je strana, s bilo koje strane» (Fussilet, 42)

A sve drugo, mimo islama, laž je ili djelimična istina. Islam nije došao da njime upravljaju ljudi nego da olakša život, te da ispravi vjerovanja i mišljenja koja su krivo interpretirana.

Naša akida i Šerijat moraju ostati čisti, jasni, i moraju se isticati među svim drugim, onako kako to želi naš Gospodar:

﴿قَد تَّبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ﴾

«Pravi put se jasno razlikuje od zablude» (El-Bekare, 256)

A ako se pomiješa sa nekom drugom akidom biva pokuđena poput akide sljedbenika Knjige, kako stoji u ajetu:

﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَلْبِسُونَ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ﴾

«O sljedbenici Knjige, zašto istinu neistinom zamračujete?» (Ali Imran, 71)

Drugi predmet: Stav učenjaka o filozofiji i dogmatici

Učenjaci su se suprotstavili pravcu koji je pokušao da poveže akidu sa filozofijom i dogmatikom, i svima onima koji su slijedili ovu teoriju. Ti učenjaci su, uglavnom, oni koji su nazivani «islamskim filozofima», poput Ibn-Sine.

Istaknuti učenjaci se dijele na dvije grupe.

Prva grupa učenjaka je shvatala opasnost ovog pravca te mu se suprotstavila od prvog trenutka, kao npr. imam Ahmed, rahimehullah, kao i Šafija koji kaže: «Moja presuda dogmatičarima je da budu izudarani granama od palmi i obućom. Zatim da se provedu kroz plemena i zaseoke, zatim da se javno viče: 'Ovo je nagrada svakom onom ko ostavi Kur'an i Sunnet i okrene se dogmatici.'»

Druga grupa su oni koji su se upustili u dogmatiku te ih je umorilo putovanje, a nisu primijetili to dok se sunce njihovog života nije približilo zalasku. Pokajali su se, ali je bilo kasno za kajanje. Nije im preostalo ništa osim žaljenja, jecanja i molbi Allahu s.w.t. da im oprosti, i upozorenja onima koji dolaze poslije njih da ne idu tim pogrešnim putem kojim su oni išli.

Od njih je bio i Omer b. Muhammed Razi koji kaže u svojoj knjizi *Aksamu-l-lezat*[49]:

Kraj do kojeg dopiru razumi su omče na glavama,
kraj truda učenjaka je zabluda.

Duše su nam u samoći naših tijela,
a ono što smo postigli od dunjaluka nas tišti i smeta.

Od onoga čime smo se okoristili tokom života
Je to da smo samo sakupili «rečeno je, rekli su».

Koliko smo vidjeli ljudi i vladavina,
svi su bili u žurbi i nestali.

---

[49] *Es-Savaiku-l-Mursele* od Ibn-Kajjima, str. 7. *Vjerovanja islamskih frakcija* od Razija, str. 23.

Koliko je brda na koja su se ljudi popeli,
zatim su nestali a brda ostadoše brda.

Razi kaže dalje: «Posvetio sam se pravcima filozofa i dogmatičara, ali nisam primijetio da može pomoći bolesnom, niti napojiti žednoga.»[50] Zatim se povratio kur'anskom pravcu u pogledu Allahovih s.w.t. svojstava, pa kaže: «Najprecizniji pravac je put Kur'ana.» Čitaj o priznavanju svojstava Allahove dž.š. riječi:

﴿الرَّحْمَٰنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَىٰ﴾

«Milostivi se iznad Arša uzdigao» (Taha, 5)

﴿إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ﴾

«K Njemu se dižu lijepe riječi» (Fatir, 10)

Također, u pogledu negiranja nedostataka, kaže:

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ﴾

«Njemu ništa nije slično» (Eš-Šura, 11)

﴿وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا﴾

«...njihovo Ga znanje ne može obuhvatiti.» (Ta-ha, 110)

Zatim kaže: «Onaj ko iskusi ono što sam iskusio spoznat će ono što sam spoznao.»[51]

I Šehrestani zaključuje da od filozofa i dogmatičara, nakon dugog proučavanja, nije dobio ništa drugo do zbunjenost i kajanje[52]:

Života mi obišao sam sve škole,
Život sam proveo hodajući među tim znacima.

A nisam vidio ništa osim zbunjenog kako drži ruku na podbradici,
ili onoga koji se kaje što životni vijek povratiti ne može.

Džuvejni je bio jedan od velikana dogmatičarskog tima koji je upozoravao na ovu vrstu nauke[53]: «O prijatelji! Nemojte se baviti ovom naukom. Da sam znao do čega će me dovesti dogmatika nikad se za nju ne bih zanimao.»

---

[50] Time je želio reći da filozofija i dogmatika ne pomažu onome ko boluje od sumnji, niti mogu utažiti žeđ onome ko je žedan znanja. (op. recenzenta)
[51] *El-Fetva el-Hamevije El-Kubra* od šejhu-l-islama Ibn-Tejmijje, str. 7.
[52] *Nihajetu-l-ikdam fi ilmi-l-kelam* od Šehrestanija, str. 3.

Na samrtnoj postelji, tugujući, je rekao: «Ušao sam u veliki okean, zapostavljajući muslimane i njihove nauke, pa sam se pozabavio onim od čega su me odvraćali, i evo me sada umirem u vjeri moje majke (ili je rekao u akidi staraca).»

Ebu-Hamid El-Gazali je bio od onih koji su mnogo vremena posvetili traganju, provjeravanju, prelazeći iz sekte u sektu, ali je na kraju života upao u sumnje i nejasnoće u dogmatici, pa je napisao knjigu *Sprečavanje običnih ljudi od dogmatike.* Poznato je da je zabranio bavljenje dogmatikom, osim u nekim posebnim slučajevima: «Istina je da je dogmatika haram osim dvjema osobama...»

Pred kraj života je ostavio dogmatiku i njene pravce, te se posvetio hadisima Allahova Poslanika ﷺ. Umro je, a na njegovim prsima je bila knjiga *Sahihu-l-Buhari.*

Ebu-Hasan El-Eš'ari je odrastao kao mu'tezila i ostao do četrdesete godine života. Kasnije se pokajao i pokudio mu'tezile, tvrdeći da su u zabludi, tako da se posvetio pobijanju njihovih zabluda.[54]

Nakon njih se pojavila nova skupina ljudi koji su odgojeni na pravom putu. Shvativši njihove nauke, i razotkrivši njihovu taktiku, odgovarali su im kur'anskim tekstovima, borili se protiv njih njihovim oružjem, pojašnjavajući manjkavost i slabost istog. Vođa ovog pokreta je bio šejhu-l-islam Ibn-Tejmijje, rahimehullah.

Treći predmet:
Razlika između onih koji slijede svoja mišljenja i onih koji slijede akidu

Prije nego završim priču o ovoj temi želim reći da su nama potrebniji ljudi čvrste akide nego filozofi. Trebaju nam ljudi koji će liječiti bolesti i probleme ovog ummeta, a to sigurno neće učiniti ni filozofi niti oni koji slijede svoja mišljenja.

Prof. Ahmed Emin, rahimehullah, je napravio poređenje između onoga ko slijedi svoje mišljenje i onoga koji slijedi akidu: «Velika je

---

[53] *Medžmu'u fetava,* šejhi-l-Islam Ibn-Tejmijje. Pogledaj *El-Fetava El-Hamewije,* str. 7.

[54] Pogledaj knjigu *Vjerovanje imama Ebu-Hasana El-Ešarija i njegov pravac.*

razlika u tome da nešto misliš i da u nešto čvrsto vjeruješ, jer ako nešto smatraš – to je samo ušlo u tvoj informativni sustav, dok ako u to čvrsto vjeruješ – to teče tvojim venama, ulazi u mozak i plovi dubinama tvoga srca.»

Mislioci i filozofi kažu: «Ja vidim nešto kao tačno, a možda je u stvarnosti netačno. Za ovo imam dokaze danas, a sutra će se možda istom tom pojaviti suprotni dokazi. Možda sam pogriješio u tom pogledu, a možda sam i bio u pravu.»

Međutim, onaj ko čvrsto vjeruje u nešto kod njega nema sumnje, njegova akida je istinita, bez premca, a i u budućnosti će biti takva, daleko od toga da bude prostor za nečije dokaze, zaštićena od sumnji.

Mislioci su hladni i tihi. Ako se potvrdi tačnim ono što su rekli blago se nasmiju u znak zadovoljstva, a ako pogriješe ne brinu, jer su se prije ogradili od toga rekavši da je njihovo mišljenje ispravno, a može i da ne bude. S druge strane, mišljenje drugih je pogrešno, a može biti ispravno, dok je onaj koji čvrsto vjeruje u akidu zagrijan i uznemiren sve dok ne realizuje svoju akidu.

Mislioci su veoma nestabilni i prevrtljivi, lahki da se preobrate i promijene. Oni stoje uz dokaz, kao i uz koristi koje im služe kao dokaz, dok se nosilac akide ponosi time da kaže isto ono što je rekao i Allahov Poslanik ﷺ: «Kada bi mi dali Sunce u desnu, a Mjesec u lijevu ruku, da ostavim ovo s čim sam došao ja to ne bih uradio.»[55]

Mišljenje je kao nepokretni leš, osim ako akida ne udahne u njega svoju dušu. Ili je kao tamna pećina koja se ne može osvijetliti, osim ako akida ne unese svoje svjetiljke u nju. Mišljenje je kao žabokrečina na kojoj se liježu komarci, dok je akida kao nepregledno more koje ne dozvoljava ni velikim životinjama da polože svoj plod na njegovoj površini. Mišljenje je maglovito, nevidljivo, dok je akida kao zvijezda koja blista. Mišljenje stvara probleme, uvećava poteškoće, daje lažne nade čovjeku, stvara sumnje i nema jake temelje, dok akida ne poznaje te opasnosti, trese brda, privlači pažnju, mijenja tok historije, uklanja sumnju i nejasnoće, daruje čvrstoću i ubjeđenje, i ne predaje se, osim onima koji je žele.[56]

---

[55] Ovaj hadis je daif. Bilježi ga Taberi u *Tarihu*, 2/326, i Bejheki u *Delailu Nubuve*, 2/187, od Ibn-Ishaka, dok mu je lanac isprekidan. Pogledaj *Siru* od Ibn-Hišama, 1/330.

[56] Iz knjige *Fejdu-l-Hatir* od Ahmeda Emina, preneseno iz knjige *Iman i život* od Karadavija, str. 22.

V

Načini dokazivanja akaida kod učenjaka[57]

---

[57] U djelu *Aslu-l-iatikad* (Osnove akaida) je izvršena provjera u vezi sa ovim pitanjem.

Peto poglavlje

Vjerujemo li u kabursku patnju, izvor, vagu, i sve ono što je vezano za akaid? I šta je to što nas navodi da vjerujemo u to ili da to negiramo?

1. Selefu salih, ili naši dobri preci od uleme, su bili mišljenja da u sve ono o čemu nas je obavijestio Allah s.w.t. i Njegov Poslanik, i što nam je preneseno vjerodostojnim putem, moramo vjerovati i isto to potvrditi. Nisu pravili razliku između hadisa koji su preneseni sukcesivnom (*mutevatir*) predajom ili unilateralno (*ahad*)[58], ukoliko je hadis vjerodostojan. Štaviše, dokazuju na osnovu njih akaid bez razlike. Pri tom se koriste općim dokazima koji nam nalažu da prihvatimo za istinu sve ono što je kazao Allah s.w.t. i Njegov Poslanik ﷺ, te nam pokornost biva obavezna u onome što nam se naredi ajetima ili hadisima. Allah s.w.t. kaže:

﴿إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَن يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ﴾

«Kada Allah i Poslanik Njegov nešto odrede, onda ni vjernik ni vjernica nemaju pravo po svome nahođenju postupiti.» (Ahzab, 36)

U drugom ajetu stoji:

﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ﴾

«Reci: - Pokoravajte se Allahu i Poslaniku!» (Ali Imran, 32)

2. Manja grupa, onih čije je znanje o sahih i daif predajama Allahova Poslanika ﷺ bilo veoma slabo, uzela je za dokaz apokrifne i lažne hadise[59] kao npr.:

«Došao sam do mog Gospodara na noć mog uzdignuća na nebo, pa sam vidio svog Gospodara. Između mene i Njega je bio vidljiv zastor kroz kojeg sam mogao sve vidjeti. Čak sam vidio i krunu biserima okićenu.» Ovaj hadis je lažan.[60]

---

[58] Mutevatir predaja je hadis kojeg je prenijela velika grupa ljudi za koju nije bilo moguće da se dogovorom, ili na bilo koji drugi način, spojila na laži od početka do kraja lanca prenosilaca, dok je ahad hadis ispod nivoa mutevatira. Dakle, hadis kojeg ne prenosi tako veliki broj kao što je slučaj kod mutevatir predaje.

[59] Izmišljeni hadisi ili *mevdua* je lažan hadis u čijem lancu prenosilaca ima onih koji lažu, dok su apokrifni, slabi ili daif hadisi oni koji ne ispunjavaju uslove vjerodostojnosti hadisa.

[60] *El-Fevaid el-medžmua fi el-ehadis el-mewdua* od Ševkanija, str. 441.

Ili hadis: «Allah sjedi na mostu između Dženneta i Džehennema.»[61] Hadis je apokrifan.

Ovo ukazuje na to da se svi hadisi moraju provjeriti prije nego se uzmu za dokaze, bez obzira da li se odnose na akidu ili propise, jer u suprotnom se može pripisati Allahovoj vjeri ono što nije od nje i mogu se zauzeti pogrešni stavovi u akidi.

Oni koji potvrđuju svoje vjerovanje slabim i lažnim hadisima su ustvari oni koji temelje svoje vjerovanje na snovima, izmišljotinama i bajkama.

3. Treća skupina tvrdi da objava, Kur'an i Sunnet, ne mogu biti dokaz u vjeri, jer navodno «preneseni tekstovi nisu ubjedljivi, niti produciraju potrebnim imanom, i kao zbir toga nije moguće pomoću takvih dokaza utemeljiti ili potvrditi vjerovanje.»[62] Zatim su pojasnili neubjedljivost ovih dokaza i «da mogu imati veoma širok pojam koji udaljava od mogućeg potvrđivanja vjere»[63].

Ovo mišljenje je bez osnove i onaj koji traga za naukom ne mora se previše truditi da im odgovori, jer je suprotno konsenzusu ummeta. A ako su ti dokazi široko pojmljivi kakav je onda slučaj sa ljudskim riječima? I kako to da akaid ne može biti zasnovan na Allahovom govoru i govoru Njegova Poslanika ﷺ? Slavljen Ti si, Gospodaru. Ovo je velika potvora.

4. Četvrta skupina tvrdi da nije moguće uzeti ahad hadise za utemeljenje akide, pa čak i ako su sahih. Ne uzimaju ih, dakle, kao temelje vjerovanja, osim ajete i mutevatir hadise. Oni, povrh toga, nisu uzimali ni ajete niti mutevatir hadise kao dokaze, osim ako su jasnog značenja.[64] Stoga se kod njih tekstovi koji nisu jasni u svom značenju ne mogu uzeti kao dokaz. Ovakvog su mišljenja od davnina dogmatičari, a njihovom mišljenju se pridružuju i pravnici (ulema'u-l-usul). I dan danas

---

[61] Isti izvor, str. 448.

[62] *Islam akida i šerijat* od Šeltuta, str. 53.

[63] Isti izvor.

[64] Misle, dakle, na Kur'an i hadis kao dokaze u vjeri. Kategorično značenje je da tekst ne smije imati drugo značenje, ili da ga nije moguće zamijeniti drugom formom značenja, te su zbog toga odbacili ajete koji govore o tome da će vjernici vidjeti Allaha s.w.t. na Sudnjem danu. Hadisi koji su jasni bivaju odbijeni jer su ahad, a za većinu kur'anskih ajeta kažu da nisu jasnog značenja, te im daju druga značenja. Pogledaj negiranje šejha Šeltuta u vezi sa tim da li će ljudi vidjeti svog Gospodara u njegovoj knjizi *Islam, akida i šerijat,* str. 57.

je moguće čuti ovo mišljenje. Išli su do te mjere da je malo falilo da istina bude zaboravljena, a onaj ko je bude slijedio bio bi čudak. Nekadašnja ulema je upozoravala a i ulema danas upozorava na ovo mišljenje i pojašnjava opasnost koju donosi, otkrivajući pretpostavke onih koji ga zastupaju.

Pojašnjenje pretpostavki kod sljedbenika ovog mišljenja[65]

Pojasnili smo da problem zastupnika ovog mišljenja jeste u tvrdnji da dokazi u akidi moraju biti jasni, dok ahad hadisi, ajeti i mutevatir predaje ako nisu jasnog značenja nisu ubjedljivi dokazi, nego u njima postoji tračak sumnje. Kada je riječ o ovom dijelu vjere nemoguće je, po njihovom mišljenju, koristiti se takvim dokazima. Allah s.w.t. kaže:

﴿إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنفُسُ﴾

«...oni se povode samo za pretpostavkama i onim za čim duše žude.» (En-Nedžm, 23)

Također i:

﴿وَإِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا﴾

«...a pretpostavka istini baš nimalo ne koristi.» (En-Nedžm, 28)

Tako mnogi ajeti kude mnogobošce zbog slijeđenja pretpostavki.

Njihovo oslanjanje na ove ajete i mnoge druge je odbačeno, jer pretpostavke o kojima govore ajeti nisu pretpostavke o kojima oni govore. Tekstovi koje su oni odbacili i nisu prihvatili kao dokaz u vezi sa pitanjima akaida ukazuju na ispravne pretpostavke, a pod pretpostavkama koje je Allah s.w.t. pokudio

﴿إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ﴾

»...oni se povode samo za pretpostavkama...» (En-Nedžm, 23)

Ovdje se misli na sumnje koje predstavljaju nagađanje i slutnje. U *Nihaje i Lisan,* i drugim rječnicima, stoji da se pretpostavka ili sumnja javlja u onom čime ovladaš i kada ga spoznaš.

---

[65] Pogledaj *Hadis je sam po sebi dokaz* i *Obaveza uzimanja hadisa ahad u akaidu i propisima* od šejha Nasirudina Albanija, i moju knjigu *Aslu-l-iatikad* (Osnove vjerovanja).

Ovo su te loše pretpostavke koje je Allah s.w.t. pokudio kod mušrika, a ono što potkrepljuje ove riječi jesu slijedeći ajeti:

﴿إِن يَتَّبِعُونَ إِلاَّ الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلاَّ يَخْرُصُونَ﴾

«...oni se samo za pretpostavkama povode i oni samo neistinu govore.» (El-En'am, 116)

Dakle, pretpostavke su ovdje prikazane kao laž koja je, ustvari, slutnja i nagađanje. Da se pod pretpostavkama koje Allah kori kod mušrika, misli na preovladavajuće mišljenje, onda ga također ne bi bilo dozvoljeno korisiti prilikom donošenja propisa, jer je Allah s.w.t. pokudio mušrike zbog njihovih pretpostavki i nije odvojio akaid od propisa. Allah s.w.t. je u nekoliko ajeta jasno ukazao na to da su pokuđene pretpostavke koje su zastupaļi mušrici, čak i one u propisima:

﴿سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُواْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلاَ آبَاؤُنَا وَلاَ حَرَّمْنَا مِن شَيْءٍ﴾

«Mnogobošci će govoriti: 'Da je Allah htio, mi ne bismo druge Njemu ravnim smatrali, a ni preci naši.'»

Ovaj je ajet u vezi sa akidom,

«... niti bismo išta zabranjenim učinili...» (El-En'am, 148)

Ovaj ajet je u vezi sa propisima.

﴿كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِم حَتَّى ذَاقُواْ بَأْسَنَا قُلْ هَلْ عِندَكُم مِّنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا إِن تَتَّبِعُونَ إِلاَّ الظَّنَّ وَإِنْ أَنتُمْ إِلاَّ تَخْرُصُونَ﴾

«Tako isto su oni prije njih poricali, sve dok Našu kaznu nisu iskusili. Reci: 'Imate li kakav dokaz da nam ga iznesete? Vi se samo za pretpostavkama povodite i vi samo neistinu govorite.'» (El-En'am, 148)

Nećemo prihvatiti njihov stav da ahad hadisi ne vode do znanja, jer vode do znanja. Siddik Hasan Han kaže: «Razlika između toga kada ahad hadis vodi do pretpostavke ili znanja je ograničena time da li je hadis potpomognut nečim što će ga ojačati, jer ako ima nešto što ga čini jakim kao da biva razglašen (mustefid) ili poznat (mešhur). Onda nema razilaženja kojeg smo spomenuli.»

Nema razilažanja ni oko toga da ahad hadis, ako je konsenzusom utvrđen rad po njemu, dovodi do znanja, jer ga je konsenzus učinio, očito, istinitim. Isti je slučaj i sa hadisom kojeg ummet prihvati kao tačan, pa biva od onih koji se sprovode u praksi ili se tumače. U ovu vrstu spadaju hadiske zbirke *Sahih Buhari* i *Sahih Muslim*

Veliki alim Es Sefarini kaže u Lawamia-l-enwar El-Behije:

«A hadis ahad ako je razglašen ili poznat dovodi do praktičnog znanja, kako to prenosi velikan među učenjacima Ibn-Muflih i drugi od Ebu-Ishaka El-Isfrajinija i Ibn-Fevreka, i kaže da koristi kao kategoričan dokaz.» Spomenuo je i mišljenje da hadis ahad ako nije razglašen ili poznat ukazuje na pretpostavku zbog mogućnosti nepažnje i pogreške, ali prenosi od uspješnog alima Ibn-Kudame i Ibn-Hamdana, te Tufija i drugih da dovodi do znanja pomoću drugih okolnosti.

Istaknuti učenjak Alauddin Ali b. Sulejman El-Merdavi u djelu *Šerhu-t-tahrir* kaže: «Ovo je jasnije i tačnije», a određivanje pomoćnih okolnosti biva «duhovnim smirajem takvim hadisom kao što je smirena duša kada je riječ o mutevatir hadisu, ili njemu približno, kako ne bi ostalo mjesta za pretpostavke.»

Također je naveo da ahad hadis, koji iako nije razglašen, dovodi do korisnog znanja ako ga prenose priznati učenjaci i imami o čijoj su se sposobnosti u prenošenju hadisa prethodno složili komentatori i korektori. Prenosi se od kadije Ebu-Ja'le da je rekao: «Ovo je naš pravac i mezheb, mezheb hanbelija». A Ebu-Hattab kaže: «Ovo je očito od riječi naših alima.»

Sefarini je pomenuo ovo mišljenje dok su ga Ibn-Za'uni i imam Tekijuddin b. Tejmijje smatrali tačnim. Nakon toga je spomenuo i to da: «Većina pravnika od sljedbenika Ebu-Hanife, Šafije i Ahmeda, radijallahu anhum, tvrde da hadis ahad ako je prihvaćen od ummeta dovodi do znanja.»

Kazao je i to da je mali broj sljedbenika imama koji su se usprotivili ovom mišljenju, i oni su ti koji su slijedili dogmatičare. Onda je naveo neke od onih koji su smatrali da hadis ahad dovodi do znanja poput Ebu-Ishaka i Ebu-Tajjiba. Ovo mišljenje su spomenuli Abdul-Wehab i njemu slični od malikija, i Serahsi i njemu slični od hanefija. Zatim je rekao: «Ovo je ono na čemu je većina islamskih pravnika i muhadisa, prethodnika, i većina eša'rija i dr.»

Ibn-Salah kaže: «Ono što su prenijeli Buharija i Muslim je praktično ubjedljivo znanje u tim hadisima, suprotno riječima onoga koji negira, uzimajući za dokaz da u osnovi ovi hadisi vode do pretpostavki, a ummet ih je prihvatio jer oni moraju raditi po pretpostavkama.» Zatim kaže: «Pretpostavke mogu biti pogrešne.» Na drugom mjestu Ibn-Salah kaže: «Težio sam ovom pravcu i računao da je jak. Kasnije mi je postalo jasno da je prvobitno mišljenje ispravnije, jer pretpostavke onoga koji je zaštićen od griješenja ne mogu biti pogrešne, a ummet u svojoj složnosti ne može pogriješiti.»

Ibn-Salah hoće da kaže da je ummet prihvatio Buharijine i Muslimove hadise za tačne.

Sefarijini kaže: «Kada je Ibn-Kesir izabrao mišljenje Ibn-Salaha da je ono što su prenijeli Buharija i Muslim totalna istina, rekao je: 'Ja se slažem sa onim što je on napisao i na šta je ukazao.'» Spominje i da je Ibn-Kesir zastao kod riječi svoga šejha Ibn-Tejmijje, koji kategoričnim smatra hadis koji je prenesen ispravnim putem, a koje je ummet prihvatio putem skupina (prenosilaca). Nakon što je spomenuo neka njihova imena (Ibn-Tejmijje) kaže: «Ovo je pravac svih muhadisa u globalu i prethodnika općenito.»[66]

Istina je da su vjerodostojni hadisi ahad ubjedljivi ako ih potpomognu okolnosti i činjenice, kao što smo prenijeli od velikog broja učenih ljudi. Hadisi preneseni u hadiskim zbirkama, koje su muhadisi okarakterisali kao vjerodostojne i za koje niko nije rekao da su apokrifni, su ubjedljivo tačni jer se i ummet složio na tome. Zato oni hadisi o kojima su se složili Buharija i Muslim, ili se nalaze u jednoj od njihovih zbirki, a nije ih niko od uleme proglasio slabima, spadaju u ovu grupu pomenutih hadisa – hadis razglašen ili poznat kao da ga prenosi neko od velikih imama npr. Malik od Nafie od Ibn-Omera.

Završna riječ o ovom pitanju jeste da učenjaci ehlu Sunneta prihvataju vjerodostojne hadise ahad u akaidu i propisima, bez razlike. Na ovo upućuje ono što su zabilježili od hadisa imami ehlu Sunneta kao što su: Malik, Ahmed, Buharija, Muslim, Ebu-Davud, Tirmizi, Nesai, Darimi i dr. koji su u svojim zbirkama naveli hadise o akaidu, od čega je mutevatira veoma malo. Da nisu bili zadovoljni ovim hadisima kao dokazima ne bi se zamarali njihovim prenošenjem, provjerama i bilježenjem. Onaj ko kaže suprotno iznio je time veliku potvoru na njih, i nema razlike u tome da li hadisi upućuju na preovladavajuće mišljenje ili na čvrsto ubjeđenje po nekom pitanju.

---

[66] *Lavamia el-Envaru-l-behije,* str. 17. Nakon svih ovih spomenutih mišljenja pojasnili smo da su riječi šejha Šeltuta daleko od istine kada kaže: «Ovako zaključujemo da se sva pisana djela dogmatičara i pravnika svode na jedan čin a to je da hadis ahad nije ubjedljiv, da se njime ne može potvrditi akida, a naći ćemo i kritičare od učenjaka koji opisuju ovo kao nužnost i da nije tačno da se može neko ovome usprotiviti u bilo kojem pogledu...» Provjeri *Islam, akida i şerijat,* str. 75.

Oni koji kažu da ovi hadisi nisu kategorični u svom značenju tvrde da ih je moguće koristiti u akaidu ako su vjerodostojni i da nema međusobne povezanosti između toga što hadis nije kategoričan (nedvosmislen) i njegovog neprihvatanja u akidi.

Ibn-Abdul-Berr, rahimehullah, iako je tvrdio da ahad hadisi nisu ubjedljivog značenja smatrao je da ih treba koristiti u akaidu isto kao što se koriste kada je riječ o propisima, a isto to je pripisao i sljedbenicima ehli Sunneta.[67]

Argumenti koji ukazuju na to da hadisi ahad mogu biti dokaz

Mnogo je argumenata koji ukazuju na to da je uzimanje ahad hadisa u dokazivanju i potvrdjivanju akaida obavezno:

1. Allah s.w.t. kaže:

﴿وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ﴾

«Svi vjernici ne trebaju ići u boj. Neka se po nekoliko njih iz svake zajednice potrudi da se upute u vjerske nauke i neka opominju narod svoj kad mu se vrate, da bi se Allaha pobojali.» (Et-Tevbe, 122)

U ovom ajetu se podstiču ljudi iz plemena, zajednica, stanovnici prerija i svi vjernici da od svake skupine izdvoje grupu onih koji će se obrazovati u vjeri, a zatim se vratiti svojim narodima kako bi ih opominjali. U arapskom jeziku *taife* se odnosi na pojedinca i više ljudi, dok se prosvjećivanje u vjeri odnosi i na akaid i na propise, s tim da je prosvjećivanje u akidi bitnije od onog u propisima. Zato je Ebu-Hanife, rahimehullah, jedno svoje manje djelo naslovio *Fikhu-l-Ekber* (Velika nauka). Tako i u samom ajetu vidimo obavezu uzimanja ahad hadisa u pogledu akide, jer u suprotnom skupinama ne bi bilo dozvoljeno da opominju svoje narode.

2. Allah s.w.t. kaže:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوا﴾.

«O vjernici, ako vam nekakav nepošten čovjek donese kakvu vijest, dobro je provjerite». (El-Hudžurat, 6)

---

[67] Provjeri *Et-Temhid* od Ibn-Abdul-Bera, 1/7.

U drugom kiraetu stoji *fetesebbetu* - potvrdite, što ukazuje na to da ako dođe neko ko nije grješnik, nego je pravedan, onda je dokaz na njegovoj strani, nije potrebno provjeravati nego se uzima kao iz prve ruke.

U Sunnetu je navedeno ono što pojašnjava Allahove riječi:

﴿فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ﴾

«Neka se po nekoliko njih iz svake zajednice...» (Et-Tevbe, 122).

Buharija bilježi hadis u svom *Sahihu* od Malika b. Huvejrisa da je rekao: «Došli smo kod Allahovog Poslanika ﷺ a bili smo svi mladi, približnog uzrasta, pa smo ostali kod njega dvadeset dana. Allahov Poslanik ﷺ je bio milostiv i blag. Kada je pomislio da smo se poželjeli svojih porodica i da su nam nedostajali, upitao nas je koga smo ostavili, pa smo mu rekli. Reče: 'Vratite se svojim porodicama i budite kod njih, poučite ih, i naredite im, i klanjajte onako kako ste mene vidjeli da klanjam.'»[68]

Dakle, Poslanik ﷺ je naredio svakom od njih da poduči svoju porodicu, a podučavanje obuhvata i akidu, čak je akida prva koja se podučava. A kada se akida ne bi gradila na ahad hadisima, onda ovo ne bi imalo svoj značenje.

3. U *Sahihima* od Buharije i Muslima se, također, prenosi da su stanovnici Jemena došli kod Allahovog Poslanika ﷺ i rekli: «Pošalji sa nama čovjeka da nas pouči Sunnetu i islamu.» Pa je uzeo Ebu-Ubejdu za ruku i rekao: «Ovo je povjerljivi ovog ummeta.»[69]

To znači da ako hadis ahad nije dokaz ne bi Poslanik ﷺ poslao samo Ebu-Ubejdu. Prenosi se i da je Allahov Poslanik ﷺ u različitim situacijama slao u različite države i druge ashabe, poput Alije b. Ebi-Taliba, Muaza b. Džebela i Ebu-Musaa El-Ešarija, a njihovi hadisi su u *Sahihima* i drugim zbirkama.

Nema sumnje da u ono čemu su podučavali ljude spada i akida. To, u ovom slučaju, znači da kada njihovi hadisi ne bi bili dokaz ne bi ih Allahov Poslanik ﷺ poslao pojedinačno.

---

[68] *Sahih Buhari,* 2/110, br. 627, i Muslim, 1/465, br. 674, a navedene riječi su iz Buharijine verzije.

[69] *Sahih Muslim,* 4/1888, br. 2419. Kod Buharije stoji da ga je poslao stanovnicima Nedžrana, *Sahih Buhari,* 7/93, br. 3745; 13/232, br. 7254.

Imam Šafija, rahimehullah, u knjizi *Risala* kaže: «Poslanik neće poslati da širi vjeru izaslanik uz kojeg nisu dokaz i argument u njemu samom, kako bi bile prihvaćene vijesti od Allahovog Poslanika ﷺ»[70]

Odgovor onima koji kažu da se hadis ahad ne može koristiti u akidi

Učenjaci su odgovorili onima koji ne koriste ahad hadise u akidi na mnogo načina:

1. Tvrdnja da hadis ahad ne može utemeljiti akidu je izmišljena i novotarija koja nema osnove u Šerijatu, a sve ono što bude ovog oblika je odbačeno.

2. Ova tvrdnja - da se ahad hadisi ne koriste u akidi - je sama po sebi akida. Ova akida bi trebala kategoričan dokaz koji zabranjuje korištenje ahad hadisa u akidi, za što ne postoje kategorični hadisi.

3. Kada bi našli bilo koji jasan dokaz o tome da hadisi ahad ne potvrđuju akidu ashabi bi sigurno znali za njega i obznanili bi ga a, također, i oni koji su došli poslije njih od selefu saliha.

4. Ovo mišljenje je suprotno praksi ashaba koji su prihvatali hadise pojedinaca, i nisu odbijali riječi svoje braće uz izgovor da je hadis kojeg su prenijeli ustvari hadis ahad.

5. Argumenti dokazuju da obavezno uzimanje dokaza Kur'ana i Sunneta obuhvata akidu i propise, tako da je odvajanje ovih dokaza kao specifičnih za propise mimo akaida, specifikacija nečeg bez temelja.

6. Allah s.w.t. je naredio Svom Poslaniku ﷺ da jasno dostavi objavu. Opće je poznato da jasna dostava sadrži u sebi dokaz onome kome je dostavljena i da ima znanstveno značenje. Znači, kada se hadisom ahad ne bi postiglo znanstveno značenje, to bi bilo isto kao da neko kaže da Allahov Poslanik ﷺ nije dostavio objavu, jer dokaz je u onome što ima značenje kada se prenese.

7. Ovo mišljenje imalo bi za posljedice općenitu zabranu korištenja hadisa ahad u akidi od ashaba koji su direktno slušali od Allahovog Poslanika ﷺ. To zato što hadisi nisu dospjeli do naroda prije njihovog pisanja, osim kao ahad, dok je onih do kojih su doprli hadisi kao mutevatir veoma malo, i mnogo manje nego se može zamisliti. Zatim, njihovo obavještavanje nekog drugog da je jedan hadis mutevatir ne koristi znanju jer je njegov hadis ustvari ahad.

---

[70] *Risala* od Šafije, 412. str.

8. Ovo mišljenje bi prouzrokovalo odbijanje ahad hadisa u akidi i djelima, jer ako ih odbacimo u akidi kako ih onda možemo uzeti u propisima?
9. Pravnici se nisu složili sa ovim stavom (uprkos tome što to tvrdi šejh Šeltut), a imam Malik, Šafija, sljedbenici Ebu-Hanife, Davud b. Ali i njegovi istomišljenici, poput Ibn-Hazma, hadis ahad koriste kao dokaz. Hasan b. Ali El-Kerabisi, Haris b. Esed El-Mehasibi i Kadi Ebu-Ja'la od hanbelija su bili istog mišljenja.

Vjerovanja koja su temeljena na hadisima

Prije nego završimo priču o ovom problemu predstavit ću jedan broj akaidskih osnova, utemeljenih na vjerodostojnim hadisima:

1. Vijest o poslanstvu Adema a.s. i drugih poslanika za koje nije rečeno u Kur'anu da su poslanici.
2. Prednost Muhammeda ﷺ nad svim poslanicima i vjerovjesnicima.
3. Njegov veliki šefa'at na skupu.
4. Njegov ﷺ šefa'at za one iz njegovog ummeta koji su počinili velike grijehe.
5. Sve njegove mu'džize, osim Kur'ana, od kojih je rascjepljenje Mjeseca, koje je spomenuto i u Kur'anu. Protivnici ovog mišljenja su negirali ovo time što su po svom nahođenju krivo interpretirali taj događaj što se kosi sa vjerodostojnim hadisima koji govore o tome.
6. Početku stvaranja, svojstva meleka i džina, Džennet i Džehennem, a to je da su stvoreni, kao i to da je i crni kamen iz Dženneta.
7. Mnogo specifičnosti vezanih za Poslanika, koje je Sujuti sakupio u knjizi *Posebne osobine,* poput ulaska u Džennet i posmatranje njegovih stanovnika, te svega onoga što je pripremljeno za bogobojazne, kao i primanje islama džina koji je stalno uz njega.
8. Potvrda da su «desetorica obradovanih» od stanovnika Dženneta.
9. Vjerovanje u ispit Munkira i Nekira u kaburu.
10. Vjerovanje u kabursku patnju.
11. Vjerovanje u kaburski stisak.
12. Vjerovanje u vagu sa dvije terezije na Sudnjem danu.

13. Vjerovanje u Sirat ćupriju.

14. Vjerovanje u izvor Allahova Poslanika ﷺ, i da ko jednom popije gutljaj sa njega nikada više neće ožednjeti.

15. Ulazak sedamdeset hiljada ljudi od ummeta Poslanika ﷺ bez polaganja računa.

16. Vjerovanje u ono što je došlo u hadisima od opisa Sudnjeg dana, sakupljanja i proživljenja, a što nije spomenuto u Kur'anu.

17. Vjerovanje u odredbu i određenje, dobro i zlo, te da je Allah odredio svakom čovjeku sreću, nesreću, nafaku i smrt.

18. Vjerovanje u pero koje je sve zapisalo.

19. Vjerovanje da počinioci velikih grijeha neće vječno ostati u Vatri.

20. Vjerovanje da su duše šehida u voljima (gušama) zelenih ptica u Džennetu.

21. Vjerovanje da je Allah zabranio zemlji da rastače tijela poslanika.

22. Vjerovanje da postoje Allahovi meleki koji dostavljaju Poslaniku selam od njegovog ummeta ﷺ.

23. Vjerovanje u sve predznake Sudnjeg dana kao što su pojava Mehdija, Isaovo spuštanje, pojava Dedždžala ... itd.

Treba znati i to da nisu svi hadisi na kojima se temelje ova vjerovanja ahad, nego da se temelje i na mutevatir hadisima. Međutim, njihovo krnje znanje o ovim hadisima - mutevatir i ahad - učinilo je da odbiju sve hadise, ili su odbacili većinu takvih hadisa, jer hadisi koji govore o izlasku Dedždžala, pojavi Mehdija, silasku Isaa a.s. su mutevatir hadisi, kako su to spomenuli učenjaci. Da problem bude veći odbili su mutevatir hadise koji govore o vjerovanju, ili su odbacili ajete pod izgovorom da nisu jasnog značenja, kao što je prije spomenuto (a spomenuli smo i mišljenje šejha Šeltuta). Zbog ovih razloga oni su negirali da će ljudi vidjeti lice svoga Gospodara, iako je Kur'an precizirao to riječima Svemogućeg:

﴿وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاضِرَةٌ ● إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ﴾

«Toga dana će neka lica blistava biti, u Gospodara svoga će gledati.» (El-Kijame, 22-23)

Također su spomenuti mutevatir hadisi u pogledu toga.

Ebu-Hasan El-Ešari je ovo iskoristio protiv mu'tezila jer su odbacili dokaze iz Kur'ana i Sunneta, povodeći se za svojim vođama i misliocima. U tom kontekstu kaže: «Oni koji su skrenuli od mu'tezila i kaderija, njihove strasti su ih navele na slijeđenje njihovih velikana i svih onih koji su im prethodili, pa su tumačili Kur'an po svom nahođenju za što nisu imali uporišta u vjeri. Tumačenje nisu potkrijepili dokazima, niti su ga prenijeli od Poslanika Gospodara svjetova, niti od selefu saliha, vjernih prethodnika. Nasuprot tome, suprotstavili su se rivajetima, predajama ashaba r.a., i onome što je došlo od Poslanika ﷺ o viđenju Allaha na Sudnjem danu, iako su o tome došle predaje različitim putevima, prenesene mutevatirom, iza kojih su slijedili mnogi drugi hadisi jačajući prethodne. Negirali su, isto tako, i zauzimanje Allahovog Poslanika za grješnike od njegovog ummeta, pa su potisnuli predaje prethodnika, negirajući kabursku patnju, kao i to da su nevjernici u kaburu u patnjama.»[71]

Ebu-Hasan kaže: «Mu'tezile su negirali i izvor Allahova Poslanika ﷺ, kao i kaburske patnje.»[72]

Ebu-Hasan, također, kaže u *Mekalat islamijjin*: «Razišli su se oko kaburske patnje, tako da su je neki potpuno negirali, dok su je drugi prihvatili, a to su mu'tezile i haridžije.»[73] Navodi i slijedeće: «Isto tako su negirali šefa'at za počinitelje velikih grijeha, te su mu'tezile i rekli kako je netačno da će se Poslanik ﷺ zauzimati za njih.»[74]

Na nekim mjestima u *Meklat islamijjin* stoji da su mu'tezile negirali Allahove oči i ruke, Njegovo viđenje na Sudnjem danu, kao i Njegov dolazak na Sudnjem danu, Njegovo spuštanje na zemaljsko nebo, i čvrsto su tvrdili da će grješnici vječno boraviti u vatri, i mnoge druge stvari koje su suprotne Sunnetu, vjerodostojnim mutevatir hadisima, pa čak suprotne Kur'anu.»[75]

Onaj ko negira ova vjerovanja, utemeljena na sahih hadisima, ide stazom mu'tezila, a ne putem ehli Sunneta.

Tako sam imao priliku da ranije, a i u skorije doba, sretnem ljude koji tvrde da su svi predznaci Sudnjeg dana utemeljeni na ahad hadisima, te su ih zbog toga i odbacili, dok ono što je bilo od mutevatir predaja su ili iskrivili ili protumačili po svom nahođenju.

---

[71] *El-Ibane an usulid dijane*, str. 6.

[72] Prethodni izvor, str. 75.

[73] *Mekalat islamijjin*, str. 340.

[74] Prethodni izvor, str. 340.

[75] Provjeri *Mekalat islamijjin*, str. 157, 195, 216, 474.

Propis o onome ko negira ono što je preneseno u ahad hadisima

Sefarini prenosi mišljenje Ishaka b. Rahawejha da je kafir onaj ko negira ahad predaje. Međutim, tačno je da ne postaje kafir. Vjerovatno je onaj ko je to rekao mislio na onoga ko negira vjerodostojne hadise koji su prihvaćeni kod ummeta.

Mi, iako ne kažemo da je kafir, tvrdimo da je svako ko krene putem onih koji negiraju hadise Allahova Poslanika ﷺ pogriješio, te da postoji bojazan za njega da bi mogao zalutati zbog odbijanja hadisa, i da bi ga Allah s.w.t. mogao iskušati zabludama.

﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَن تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾

«Neka se pripaze oni koji postupaju suprotno naređenju Njegovu, da ih iskušenje kakvo ne stigne ili da ih patnja bolna ne snađe.» (Nur, 63)

Ovo je pravi put

U toku ovog našeg proučavanja pridržavat ćemo se Kur'ana i Sunneta. Upravo zbog toga nam je bila i obaveza da predstavimo akidu onako kako su je prikazali Kur'an i Sunnet, te da ne skrećemo sa ovog puta jer je to pravac koji je oživio srca prvaka ovog ummeta. On je jedini način koji će ispraviti ostatak ummeta. Imam Malik, imam i učenjak Medine Munevere, je imao pravo kada je rekao: «Neće se popraviti stanje ovog ummeta osim sa onim čime su se popravili njegovi prvaci.»

U početku smo vidjeli kako se Kur'an ističe i razlikuje u odnosu na filozofiju u potvrđivanju vjere i akaida, zato nas ova odlika Kur'ana obavezuje da se samo njega držimo mimo svega ostalog.

Sumnja koju treba pojasniti:
Kako se obraćati Kur'anom onome ko u njega ne vjeruje

Pojedinci koji nešto znaju od vjere govore: «Kako ćemo predstaviti Kur'an onome ko ne vjeruje u Allaha s.w.t.? Ljudima se moramo obraćati naučnom i materijalističkom logikom modernog doba, upotrebljavajući dokaze razuma, pa ako budu ubijeđeni onda ćemo im se obraćati Kur'anom.»

Mi njima kažemo:

«Tako vam Allaha, kako je Allah s.w.t. naredio Svom Poslaniku da Kur'anom opominje nevjernike, i to one koji su u laž utjerivali Allaha s.w.t., Kur'an i Poslanika ﷺ?» Allah s.w.t. kaže:

﴿لِأُنذِرَكُم بِهِ وَمَن بَلَغَ﴾

«...da njime vas i one do kojih on dopre opominjem.» (El-En'am, 19)

Kako je, onda, All ahs.w.t. naredio da im Poslanik uči Kur'an? Zar ga nije učio inadžijama i lašcima, pa im je prodrmao duše i potresao srca?

Kako su uticali kur'anski ajeti na Umejja b. Halefa, Welida b. Utbu i druge, uprkos žestini njihovog nevjerstva i neprijateljstva?

Neko će reći da se Kur'an danas uči na svakom mjestu, čak se čuje na radiju u Londonu i Wašingtonu, a uprkos tome sinovi islama koji uče Kur'an ne vjeruju u ono s čim je došao.

Odgovor njima je da bi Arapi ranije slušali ajete dok su im se učili, pa su prodirali u dubinu njihovih duša, jer su znali značenje i svrhu objavljivanja ajeta.

Međutim, danas između ljudi i Kur'ana stoje prepreke i zastori. Neke su prepreke jezičke prirode, druge predstavljaju sumnje koje su postale kod ljudi neosporne.

Zbog toga uloga nosilaca Kur'ana danas jeste da prevedu Kur'an na jezik koji razumije njihov narod, i na njima je da narod povežu sa Kur'anom i Kur'an sa narodom time što će im pojasniti njegova značenja i ciljeve, osvježiti im njime duše kako bi se ponovo vratila njegova slast i osjećaj. Isto tako, prenijeti njegovo značenje svima onima koji ga u laž utjeruju i negiraju, kako bi se realizirala da'wa kojom će biti dat dokaz svakom čovjeku.

A Kur'an sadrži dokaze koji se obraćaju razumu, poji žedna srca i nije samo puka vijest.

Sumnjiva da'wa: Zbližavanje vjera

Mi želimo prikazati put koji nam se nalaže od Allaha s.w.t., učvršćujući iman u dušama vjernika tako što ćemo ga primjeniti prvo u svojim životima i nama samima, pa tek onda se posvetiti pozivu drugih, njihovom odgoju i prosvjećivanju. Allahovi dž.š. neprijatelji, i oni iz ovog ummeta koji su zavedeni, pokušavaju da iskrive ovaj put time što pozivaju na zbližavanje vjera, organizirajući kongrese i javne tribine sa tim ciljem.

Muslimani koji su organizirali ovakve tribine i kongrese su napravili kardinalnu grešku prihvativši da islam bude tema istraživanja, kao što su to židovstvo i kršćanstvo.

Mi bismo ih opravdali kada bi otišli na te tribine i kongrese i rekli kao što je Allah dž.š. rekao:

﴿قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلاَّ نَعْبُدَ إِلاَّ اللَّهَ وَلاَ نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلاَ يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ فَإِن تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ﴾

«Reci: - O sljedbenici Knjige, dođite da se okupimo oko jedne riječi i nama i vama zajedničke: da nikoga osim Allaha ne obožavamo, da nikoga Njemu ravnim ne smatramo i da jedni druge, pored Allaha, bogovima ne držimo! Pa ako oni ne pristanu, vi recite: - Budite svjedoci da smo mi muslimani!» (Ali Imran, 64)

Na njima je bilo da neistine pojasne na najljepši način. Zatim, da im predstave vjeru istine iznoseći dokaze protiv njih, ne emotivno, niti laskajući njihovim lažima.

Griješe svi oni koji miješaju islam sa drugim vjerama, pravcima i filozofijama. Oni tvrde da su uspjeli poinačiti Kur'an sa govorom tih ljudi kako bi doprli do jednog središnjeg stadija u kojem će se islam susresti sa ostalim pravcima. Ali, slagali su i skrenuli sa pravog puta jer islam, Allahova s.w.t. vjera koja nadzire život i ljude, ne treba da bude spojen sa nekom drugom vjerom zato što u svim drugim vjerama ima i istine i laži dok je islam potpuna istina. Naša uloga je da održimo Knjigu našeg Gospodara i Njegovu vjeru istaknutijom od ostalih, jer:

﴿قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ﴾

«Pravi put se jasno razlikuje od zablude!» (El-Bekare, 256)

A, također, i da bi ga ljudi pronašli čistog i nepomiješanog.

Allah s.w.t. je pokudio one ljude koji žele pomiješati islam s drugim vjerama kako bi se našao na nekoj sredini, i kaže da je ovo djelo licemjera:

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنكَ صُدُودًا ● فَكَيْفَ إِذَا أَصَابَتْهُم مُّصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ ثُمَّ جَاؤُوكَ يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنْ أَرَدْنَا إِلاَّ إِحْسَانًا وَتَوْفِيقًا﴾

«Kad im se kaže: - Prihvatite ono što Allah objavljuje, i Poslanika! - vidiš licemjere kako se od tebe sasvim okreću. A šta će tek biti kad ih, zbog djela ruku njihovih, pogodi kakva nesreća, pa ti dođu kunući se Allahom: - Mi smo samo htjeli da učinimo dobro i da bude sloge.» (En-Nisa, 61-62)

Uvod
Važnost ove osnove

Prva osnova akide je vjerovanje u Allaha s.w.t. Ovo je i najvažnija osnova vjerovanja s jedne strane, i prakticiranja s druge strane. Na ovoj osnovi se temelji islam i ovo je srž Kur'ana. Nećemo pretjerati ako kažemo da čitav Kur'an govori o ovoj osnovi, jer je Kur'an ili direktan govor o Allahu s.w.t., Njegovim imenima, atributima i djelima (kao što je *ajetu-l-kursi* i sura *Ihlas),* ili poziv u obožavanje Njega s.w.t., Koji nema druga, i ostavljanje svih drugih lažnih božanstava koja se obožavaju mimo Njega. Sve ovo je spoznaja Allaha s.w.t. i poziv na izvršavanje Njegovih prava, kao i zabrana upućivanja bilo čega od toga nekom drugom. Kur'an je riječ o poslušnosti Allahu s.w.t. i zabrani nepokornosti Njemu. Riječ o vjernicima i tome šta im je Allah s.w.t. dao od počasti na dunjaluku, te nagrade na onom svijetu. U Kur'anu su vijesti o nevjernicima i kako ih je Allah s.w.t. ponizio na ovome svijetu, i šta će im učiniti na Ahiretu od kazne pripremljene za sve one koji se okrenu od vjerovanja.

Kompletan Kur'an je govor o vjerovanju u Allaha s.w.t. To pojašnjava činjenicu da je Allah s.w.t. u Kur'anu spomenut imenom od Svojih imena ili svojstvom od Svojih svojstava 10062 puta, što u prosjeku znači 20 puta na svakoj stranici. Možemo slobodno reći da je vjerovanje u Allaha s.w.t. u odnosu na druge osnove i ogranke kao stablo drveta u odnosu na grane i ogranke. To vjerovanje je osnova osnova, temelj vjere, i sve što je čovjekov iman u Allaha s.w.t. veći i njegova nagrada u islamu biva sve veća.

Predmeti koji su vezani za vjerovanje u Allaha s.w.t.

Predmeti u ovom poglavlju, koje mora svaki naučnik predstaviti i obraditi, su:

Prvi predmet:

Dokazi o postojanju Allaha s.w.t. i odgovor na sumnje koje kolaju oko ove teme.

Drugi predmet:

Spoznaja Allaha s.w.t. Ovo je prikazano kroz Kur'an na dva načina:

1. Pojašnjavanje svega onoga od stvaranja i mu'džiza i svega što je vezano za stvorenja, ukazujući na sveopću moć Allaha s.w.t. i savršenstvo Njegovog stvaranja.
2. Proučavanje kur'anskih ajeta koji govore o Allahu na jedan direktan način – o Njegovom biću, imenima, atributima i djelima.

Treći predmet:

Očitovanje Allahove jednoće tako što će biti obožavan samo On i niko drugi, i odbacivanje svega onoga što se obožava mimo Njega.

Četvrti predmet:

Pogled u historiju vjerovanja u Boga, zatim provjera mišljenja vezanih za ovu temu.

I

Dokazi o postojanju Stvoritelja dž.š.

* * *

Prvi predmet: Dokazi ljudske prirode

Čista ljudska priroda svjedoči da Allah s.w.t. postoji bez ikakvog drugog dokaza

Kur'an nije mnogo govorio o dokazivanju Allahovog s.w.t. postojanja jer Kur'an potvrđuje da čista ljudska priroda, duše koje nisu uprljane bilo kojim vidom širka, svjedoče da Allah s.w.t. postoji. Ne samo to, nego da je Njegova jednoća očita stvar.

﴿فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ﴾

«Ti upravi lice svoje vjeri, kao pravi vjernik, djelu Allahovu, prema kojoj je On ljude načinio – ne treba se mijenjati Allahova vjera, ali većina ljudi to ne zna - » (Er-Rum, 30)

Ovo je ta priroda koju su primijetili učenjaci tokom proučavanja historije vjera. To je dovelo do zaključaka da su svi narodi, čija je historija proučavana, uzimali sebi božanstva koja su veličali i kojima su se obraćali.[76]

Neko će možda reći: «Ako su ljudi po svojoj prirodi vjernici zašto su, onda, uzimali druga božanstva, mimo Allaha s.w.t. u različitim vremenima?»

Priroda poziva čovjeka da se okrene prema svom Stvoritelju. Međutim, na čovjeka utiču mnoge okolnosti koje ga počinju odvraćati onog trenutka kada se okrene obožavanju Istinitog.

Sve ono čemu roditelji ili učitelji podučavaju svoju djecu, i ono što nastavnici i odgajatelji prezentiraju u školi generacijama, mijenja i zagađuje prirodu čovjekovog vjerovanja, bacajući na njega prekrivač, odvraćajući ga od istine.

---

[76] Čak i današnji komunisti, koji su se htjeli osloboditi božanstava, ustvari obožavaju utemeljivača njihovog pravca, tako da ih možete vidjeti kako kruže oko njegovog mumificiranog leša na Crvenom Kremlju na dan spomena njegove smrti, pognutih glava, skrušeni, čime su ga učinili božanstvom. Umjesto da obožavaju Stvoritelja, ljudi obožavaju ljudski leš, propali da Bog da. Ovo sam zapisao još prije petnaest godina, a prije nekoliko godina utemeljivači ovog pravca su srušili ovaj pokret i bacili leš svoga vođe, kao što su odbacili i svoje vjerovanje i stavove.

Muhammed s.a.w.s. je potvrdio ove naše riječi. U *Sahihima* od Buharije i Muslima se prenosi hadis od Ebu-Hurejre r.a. da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

«Svako dijete se rađa u prirodnoj vjeri, pa ga njegovi roditelji odgajaju kao židova, ili kršćanina, ili vatropoklonika.»[77]

Poslanik ﷺ nije rekao «odgajaju ga kao muslimana», jer je svako dijete po prirodi rođeno kao musliman.

Neko će reći: «Ako bi se dijete ostavilo samo nakon rođenja, tako da niko ne utječe na njegovu prirodu, hoće li ono postati musliman koji pojmi Allaha s.w.t. kao Jednog Jedinog Gospodara?»

Mi kažemo da ako ga ostave ljudski šejtani, i ne uprljaju njegovu prirodu, neće ga ostaviti džinski šejtani. Šejtan se zakleo da će zavoditi ljudski rod:

﴿قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ • إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ﴾

«E, tako mi dostojanstva Tvoga, – reče – sigurno ću ih sve na stranputicu navesti, osim Tvojih među njima robova iskrenih.» (Sad, 82-83)

A Allah s.w.t. mu je dao mogućnost da dopre do ljudskog srca kao što je spomenuto u sahih hadisu: «Šejtan kola čovjekom kao što kola čovjekova krv, pa sam se ja pobojao da ne ubaci u vaša srca zlo.» Ili je rekao «nešto».[78]

Kur'an kaže o šejtanu, od kojeg se mora tražiti utočište kod Allaha dž.š.:

﴿يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ﴾

«koji zle misli unosi u srca ljudi» (En-Nas, 5)

Istina je i da svaki čovjek ima pratioca od šejtana koji ga nagovara na činjenje zla:

﴿قَالَ قَرِينُهُ رَبَّنَا مَا أَطْغَيْتُهُ وَلَكِن كَانَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ﴾

«Reče njegov pratilac (šejtan) Gospodaru ja ga nisam zaveo nego je bio u velikoj zabludi.» (Kaf, 27)

Njega se čovjek može osloboditi samo ako traži utočište kod Allaha s.w.t.:

---

[77] *Sahih Buhari*, 3/245, br. 1385, i Muslim, 4/2047, br. 2658.

[78] Hadis bilježi Muslim u svom *Sahihu*, 4/1712, br. 2175.

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ • مَلِكِ النَّاسِ • إِلَهِ النَّاسِ • مِن شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ • الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ • مِنَ الْجِنَّةِ وَ النَّاسِ﴾

«Reci: - Tražim zaštitu Gospodara ljudi, Vladara ljudi, Boga ljudi, od zla šejtana napasnika, koji zle misli unosi u srca ljudi - od džina i od ljudi!» (En-Nas, 1-6)

Šejtani u vidu džina imaju veliku ulogu u uništavanju i prljanju čovjekove prirode vjerovanja. U Muslimovom *Sahihu* se prenosi hadis od Ijada b. Himara da je jednog dana Allahov Poslanik ﷺ držao hutbu pa je, između ostalog, kazao: «Gospodar moj mi je naredio da vas podučim onome što ne znate a čemu me je On poučio danas: - Sav imetak koji Sam dao Svojim robovima im je halal. Ja sam stvorio sve Svoje robove pravovjerne, zatim su im došli šejtani i odvratili ih od njihove vjere; nakon toga su im zabranili ono što Sam im Ja bio dozvolio, pa su ih nagovorili da Mi pripišu druga, o čemu Ja nikakav dokaz nisam poslao.»[79]

Iskušenja i nedaće čiste prirodu vjerovanja

Često se desi da zbog nedaća kroz koje čovjek prođe, ili problema koje mu niko od ljudi ne može riješiti, onda kad izgubi svaki tračak nade, zastori koji prekrivaju prirodu spadnu i koprena koja ju je obuhvatala nestane. Koliko nevjernika se povratilo Allahu s.w.t. nakon što su upali u probleme, i koliko mnogobožaca je ušlo iskreno u vjeru nakon iskušenja koje ih je pogodilo?

﴿حَتَّى إِذَا كُنتُمْ فِي وَجَرَيْنَ بِهِم بِرِيحٍ طَيِّبَةٍ وَفَرِحُواْ بِهَا جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِن كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُّواْ أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُاْ اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِنْ أَنجَيْتَنَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ﴾

«Pa kad ste u lađama i kad one uz blag povjetarac zaplove s putnicima, te se oni obraduju tome, naiđe silan vjetar i valovi navale na njih sa svih strana, i oni se uvjere da će nastradati, iskreno se mole Allahu: - Ako nas iz ovoga izbaviš, sigurno ćemo biti zahvalni!» (Junus, 22)

Imao sam priliku čuti kako su se putnici nakon nastanka kvara u avionu jakih vibracija, vitlanja aviona u zraku bez kontrole, dok ni pilot ni oni nisu mogli ništa preuzeti, povratili Allahovoj vjeri. U tom trenutku je nestao ateizam, svi su se molili, duše su se iskreno okrenule Allahu dž.š., a širku i kufru nije ostalo nimalo mjesta u ovako teškoj situaciji.

---

[79] *Sahih Muslim*, 4/2197, br. 2865.

Mušrici kojima je bio poslan Muhammed ﷺ su vjerovali da postoji Stvoritelj

Mušrici, protiv kojih se borio Muhammed ﷺ, su vjerovali da Stvoritelj postoji, kao i u to da je On Jedini Stvoritelj svemira. Tvrdili su da je On jedini koji daje nafaku, koristi i šteti..., ali su obožavali i druga božanstva mimo Njega, i nisu ispoljavali vjeru iskreno samo Njemu s.w.t.

Govoreći im kako je naređeno da samo Allaha s.w.t. obožavaju i Njemu iskreno vjeru ispovjedaju upitao ih je ko im daje blagodati, ko je Onaj koji posjeduje nebesa i Zemlju, a oni bi priznali da je to Allah s.w.t.

﴿وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ﴾

«A da ih upitaš: - Ko je stvorio nebesa i Zemlju? – sigurno bi rekli: - Allah...» (Lukman, 25)

U suri Mu'minun Allah s.w.t. kaže:

﴿قُل لِّمَنِ الْأَرْضُ وَمَن فِيهَا إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ• سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ• قُلْ مَن رَّبُّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ• سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ• قُلْ مَن بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ• سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ فَأَنَّىٰ تُسْحَرُونَ﴾

«Upitaj: - Čija je Zemlja i sve ono što je na njoj, znate li? – Allahova! - odgovorit će, a ti reci: - Pa zašto onda ne dođete sebi? Upitaj: - Ko je Gospodar sedam nebesa i ko je Gospodar svemira veličanstvenog? – Allah! odgovorit će, a ti reci: - Pa zašto se onda ne bojite? Upitaj: - U čijoj je ruci vlast nad svim, i ko uzima u zaštitu, i od koga niko ne može zaštićen biti, znate li ? - Od Allaha! - odgovorit će...» (Mu'minun, 84 – 89)

Poznato je da su Arapi veličali Ka'bu, kao i da su imali mnogo vjerskih obreda koje su izvršavali.

Ljudsko nevjerstvo – Najveći dan

Odlučili smo da se ne bavimo previše dokazima o Allahovom postojanju, jer smo ukazali na to da ljudska priroda o tome svjedoči. U historiji čovječanstva to negira nekolicina koja ne zaslužuje spomen, niti pažnju.

U novije vrijeme izopačenost je dostigla toliki nivo da vidimo ljude kako tvrde da Stvoritelj ne postoji, zatim te riječi uzimaju za pravac prema kojem usklađuju svoj život. To ide dotle da su nastale države sa milionskim brojem stanovnika, koje temelje svoje vjerovanje na ovom mišljenju o kojem se pišu knjige, tako da je to postala filozofija koja se proučava. Njeni sljedbenici pokušavaju da je nazovu naučnim pravcem, iznoseći dokaze u njenu korist. Zbog toga smo morali posvetiti malo veću pažnju ovoj temi i o tome prodiskutirati.

Drugi dokaz:
Sve stvoreno mora imati Tvorca

Kur'an iznosi dokaze protiv lažaca, dokaze koje svaki normalan razum mora prihvatiti, tako da logičkim razmišljanjem ne mogu biti odbijeni.

Allah dž.š. kaže:

﴿أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ● أَمْ خَلَقُوا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بَل لَّا يُوقِنُونَ﴾

«Da li su oni bez Stvoritelja stvoreni ili su oni sami sebe stvorili? Da li su oni nebesa i Zemlju stvorili?! Ne! Nego, oni nisu uvjereni!» (Et-Tur, 35-36)

Mi postojimo – to je činjenica koju niko ne negira. A i nebesa i Zemlja postoje, u što nema sumnje. U ljudskom umu je uklesano uvjerenje da sve što postoji mora imati svog tvorca. Ovo zna i čoban koji čuva deve u pustinji, pa kaže: «Balega ukazuje na stoku, trag na hodanje, a zar uzdignuta nebesa i raspuknuta zemlja ne ukazuju na Sveznajućeg i Onoga Koji je o svemu obaviješten?» Također, veliki učenjaci i pronalazači su to shvatili proučavajući nauke vezane za život – biologiju , antroplogiju, arheologiju...

Učenjaci, također, poznaju «zakon o uzrocima» koji kaže da: «Svaka stvar ne nastaje sama po sebi i bez uzroka, jer stvar sama po sebi ne posjeduje dovoljan uzrok za postojanje, kao što i nije neovisna od promjena. Ona ne može drugom podariti ono što ni sama ne posjeduje.»

Primjer koji potvrđuje ovaj zakon

Prije nekoliko godina, nakon jako vjetrovitog vremena, pronađeni su ostaci nestalog grada, zatrpanog u pustinji Er-Rub'u-l-hali. Arheolozi su se prihvatili posla oko iskopavanja, pokušavajući da odrede u kojem vijeku je sagrađen. Nikom od njih nije palo na pamet da kaže kako je ovaj grad nastao utjecajem ili djelovanjem kiša, vjetrova, izmjene toplote i hladnoće, a ne posredstvom čovjeka.

Da je neko dao takvo mišljenje sigurno je jedno - ljudi bi ga ubrojali među poremećene, koji zaslužuju žaljenje drugih. Šta, onda, reći za čovjeka koji tvrdi da je ovaj grad nastao u zraku ni od čega, bez tvorca, još u starom dobu, i da je pao na zemlju? Ovakva tvrdnja nije ništa manje čudna od prethodne. Naprotiv, zasigurno je veća.

Zašto? Zato što ono što ne postoji ne može stvarati. Ovo je utemeljeno u ljudskom razumu - ne postoji ništa što bi samo sebe stvorilo.

Otkriveni grad, onako kako nam je prikazan, mora imati graditelja, jer djelo ukazuje na svog tvorca. Znači, grad su sagradili sposobni i pametni ljudi koji dobro poznaju planiranje i gradnju.

Kada bismo vidjeli čovjeka koji se popeo sa dna kuće na njeh vrh ne bismo to porekli, niti bismo se čudili, jer čovjek posjeduje sposobnost za tako nešto.

Isto tako, kada bismo vidjeli da je kamen na gradilištu promijenio svoje mjesto, tako što se pomjerio sa dna na vrh zgrade bili bismo ubijeđeni da to nije uradio sam, nego je morao postojati uzročnik koji ga je podigao i prenio, jer kamen nema sposobnost pomjeranja i uzdizanja. Ono što je čudno jeste da ljudi misle kako ovaj grad mora imati graditelja, i da nije moguće da je sam sebe sagradio, kao što je i kamen morao imati posrednika koji će ga podizati, a pored svega toga tvrde da ovaj svemir postoji bez Tvorca, bez Onoga Koji ga je stvorio, iako je izgradnja svemira zahtjevnija i mnogo veća.

Allah s.w.t. kaže:

﴿لَخَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾

«Stvaranje nebesa i Zemlje je, sigurno, veće nego stvaranje roda ljudskog...» (Gafir, 57)

Kada se ateisti suoče sa ovom logikom upućenom razumu ne mogu ništa drugo osim ili da je prihvate ili da se uzohole. Islamski učenjaci oduvijek koriste ovakve dokaze u raspravama sa ateistima. Evo jednog primjera kada su otpadnici, negirajući Stvoritelja, došli kod jednog alima, a on im reče: «Šta kažete za čovjeka koji bi vam rekao: 'Vidio sam lađu napunjenu tovarom, punu robe, kako je divlji valovi morski i podivljao vjetar šamaraju, dok ona mirno plovi držeći se svoga pravca. Na njoj nema kormilara niti jedra koje će je potiskivati.' Da li je to logično?» Rekoše: «To je nešto neprihvatljivo za razum.» Zatim, alim reče: «Subhanallah! Ako nije logično za vas da jedna lađa plovi bez kormilara i pokretača, kako je onda moguće da čitav dunjaluk sa svim svojim različitim događanjima, svakovrsnim poslovima, tolikom prostranošću i udaljenim krajevima, biva bez Tvorca i Čuvara?!» Zatim su svi zaplakali, pokajali se i rekli: «Istinu si rekao.»

Zakon kojeg razum prihvata i kojem se potčinjava, je onaj na koji aludira slijedeći ajet:

﴿أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ﴾

«Zar su oni bez Stvoritelj stvoreni ili su oni sami sebe stvorili?!» (Et-Tur, 35)

Očito je da postoji Obožavani Stvoritelj. Ovaj je ajet to navodi na veoma slikovit način, koji daje tako jak utisak da je nemoguće čuti ga a da ne potrese dušu i uzbudi je.

Buharija bilježi hadis u *Sahihu* od Džubejra b. Mut'ima da je rekao: «Čuo sam Allahova Poslanika ﷺ da uči na akšam namazu suru Et-Tur, pa kada je došao do ajeta –

﴿أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ● أَمْ خَلَقُوا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بَل لَّا يُوقِنُونَ ● أَمْ عِندَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ الْمُصَيْطِرُونَ﴾

«Zar su oni bez Stvoritelja stvoreni ili su oni sami sebe stvorili? Zar su oni nebesa i Zemlju stvorili? Ne, nego oni neće da vjeruju! Zar je u njih blago Gospodara tvoga, ili, zar oni vladaju?!' (Et-Tur, 35-37) – pomislio sam da će mi srce poletjeti.»[80]

Bejheki kaže[81]da je Ebu-Sulejman El-Hattabi rekao: «Bio je uzbuđen zbog ovog ajeta jer ga je u potpunosti shvatio, kao i dokaz koji je sadržavao, pa ga je spoznao svojom blagom prirodom i čistim razumom i shvatio njegovo značenje...»

Zatim je El-Hattabi prokomentirao ajet –

﴿أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ﴾

«Zar su oni bez Stvoritelja stvoreni?» (Et-Tur, 35)

«Nije moguće da su stvoreni bez Stvoritelja. Veza između stvorenja i Stvoritelja je nužna zato što mora postojati Stvoritelj. Nemoguće je da se postoji bez Njega. U protivnom bi negirali postojanje Stvoritelja, a nije moguće da su bez Tvorca. Onda, da li su sami sebe stvorili? Ovo bi bila velika laž, jer kako je moguće da neko bude opisan sa tolikom moći prije svog postojanja i kako može da stvara? Kako je moguće da išta učini? Ako su oba primjera nemoguća to znači da imaju Stvoritelja, pa nek vjeruju u Njega.» Zatim kaže:

---

[80] *Sahih Buhari*, 8/603, br. 4854.

[81] *Esma we sifa*, Bejheki, 1/391.

﴿أَمْ خَلَقُوا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بَل لَّا يُوقِنُونَ﴾

«Zar su oni nebesa i Zemlju stvorili? Ne, nego oni neće da vjeruju!» (Et-Tur, 36)

Ovo je činjenica koju ne mogu pobiti, nego ostaju bez argumenata, tako da su ovi ajeti dokazi protiv njih.»

El-Hattabi je naveo da se nevjernici ne mogu na to pozivati jer je pitanje protiv njih. Tako je njime prekinuta svaka rasprava, jer bi onda neki nevjernik mogao reći: »Ja sam stvorio sebe», kao što je njemu sličan govorio: «Ja dajem život i smrt».

Allah s.w.t. kaže:

□أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ آتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أُحْيِي وَأُمِيتُ□

«Zar nisi čuo za onoga koji se sa Ibrahimom o njegovu Gospodaru prepirao, onda kada mu je Allah carstvo dao? Kada Ibrahim reče: 'Gospodar moj je Onaj Koji život i smrt daje' - on odgovori: 'Ja dajem život i smrt!'» (El-Bekare, 258)

Šta je bio njegov odgovor?

Drugo pitanje je pokazalo njegovu nemoć i dovelo ga u stanje nesigurnosti u odnosu na ono što je tvrdio na početku.

«'Allah čini da Sunce izlazi sa istoka' – reče Ibrahim – 'pa učini ti da grane sa zapada!'»

Rezultat je bio slijedeći: «I nevjernik se zbuni. A Allah silnicima neće ukazati na Pravi put.»

Sad zamisli nekoga da kaže: «Ja sam stvorio sam sebe!» Da li je moguće da kaže da je stvorio nebesa i Zemlju?! Ako nepostojeće ne može stvoriti nebesa i Zemlju, i ako nebesa i Zemlja nisu nastali sami po sebi, i ako oni ne mogu sebi pripisati da su sve to stvorili, onda sve ovo mora imati svog Tvorca, a taj Tvorac je Allah s.w.t.

Stav eksperimentalnih nauka o ovom zakonu

Ljudska snaga i priroda stvorenja je ostala nemoćna da navede periodične razloge, i prati njihov lanac, kako bi posvjedočila početak svijeta. Zbog toga su eksperimentalne nauke izgubile svaku nadu u to da će spoznati osnove stvari, pa su obznanili da neće to ni pokušavati.

Nedostatak je bio u tome što su se samo nekoliko koraka vratili unazad, ostavljajući nepoznatim ono u čemu su učeni i neznalice isti.

Razum mora priznati

Ljudska bespomoćnost u pogledu spoznaje periodičnog nastanka stvari u njihovoj prošlosti i budućnosti biva dočekana općim ubjeđenjem, a to je priznanje voljom ili silom. Isto tako, koliko god se produžili mogući uzroci, ili se nametnuli konačni ili beskonačni, mora postojati pojašnjenje i razumijevanje njenog postojanja time što će se dokazati postojanje nečeg drugog što samo po sebi ima dokaz postojanja i opstanka. On je, uistinu, Prvi – prije Koga ništa nije postojalo. U suprotnom bi sve ove stvari ostale jedna tajna ukoliko ne bi bilo samostalne postojeće tačke polazišta.

Teorije o nastanku svemira

Čujemo i čitamo o pretpostavkama, koje su izrečene u prošlosti a govori se o njima i danas, kojima pojedinci žele pojasniti nastanak svemira. Pokušat ćemo predstaviti neke od tih pretpostavki, zatim dati odgovore na njih.

I - Teorija slučajnosti

Nakon pojašnjavanja kur'anskih dokaza, koji se obraćaju razumu i koji ga prisiljavaju da prizna postojanje Svoritelja, pojavljuje se tvrdnja da je ovaj svemir stvoren slučajno bez Stvoritelja, što ne samo da je daleko od istine, već je ovakva tvrdnja daleko od svake vrste razuma. Oni koji ovo tvrde ohole se kod očitih dokaza za koje razum nema drugog izbora osim da ih prihvati.

Ima onih koji kažu: «Kada bi šest majmuna sjelo za pisaće mašine i kada bi nekoliko biliona godina udarali po slovima ne možemo reći da se na kraju njihovog pisanja na nekim od listova ne bi našla jedna od Šekspirovih pjesama. Isti je slučaj i sa svemirom, koji je nastao kao zbir slijepih radnji, krećući se u materiji bilionima godina.»

Vehiduddin Han[82], nakon što je prenio ovu tvrdnju od Hukslija[83], kaže: «Bilo koji govor ovakvog oblika je prazna priča, sa svim svojim značenjima koja nosi u sebi, jer sve dosadašnje nauke nisu pronašle do dan danas kakva je to slučajnost koja je proizvela ova velika stvaranja čudne biti u prostranom svemiru.»

Također, on navodi i riječi jednog drugog znanstvenika koji negira ovu tvrdnju: «Tvrdnja da je život nastao slučajnim susretom sličnih tvari u vazduhu je isto kao i kada bismo rekli da je ogromni rječnik nastao nakon slučajne eksplozije u štampariji.»

Vehiduddin Han potvrđuje da: «Matematika, koja nam daje slučajne tačke, je ista ta koja negira bilo kakvu matematičku mogućnost postojanja svemira pod krinkom zakona slučajnosti.»

Pogledaj ovaj primjer kojeg Vehiduddin Han, također, prenosi od američkog naučnika Kristija Morisona – pojašnjenje kako je nerealna tvrdnja da svemir postoji slučajno:

«Kada bi uzeo deset dirhema i napisao na svakom od njih po jedan različit broj od jedan do deset, zatim ih ubacio u svoj džep i dobro promiješao, i kada bi pokušao da izvučeš jedan po jedan redom od najmanjeg do najvećeg broja, pri čemu ćeš svaki dirhem nakon što ga izvadiš vratiti ponovo u džep, mogućnost da izvadiš jedan po jedan u prvom pokušaju je 1:10 dok je u drugom slučaju omjer da te iste dirheme izvadiš redoslijedom 1, 2, 3, 4 jedan naspram deset miliona.»[84]

Sve ono što je u svemiru svjedoči da ga je stvorio Mudri, Sveznajući i o svemu Obaviješteni. Međutim, čovjek ostaje oholi neznalica.

Allah s.w.t. kaže:

﴿قُتِلَ الْإِنسَانُ مَا أَكْفَرَهُ●مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ●مِن نُّطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَّرَهُ●ثُمَّ السَّبِيلَ يَسَّرَهُ●ثُمَّ أَمَاتَهُ
فَأَقْبَرَهُ●ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنشَرَهُ●كَلَّا لَمَّا يَقْضِ مَا أَمَرَهُ●فَلْيَنظُرِ الْإِنسَانُ إِلَىٰ طَعَامِهِ●أَنَّا صَبَبْنَا الْمَاءَ
صَبًّا●ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا●فَأَنبَتْنَا فِيهَا حَبًّا●وَعِنَبًا وَقَضْبًا●وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا﴾

«Proklet neka je čovjek! Koliko je on samo nezahvalan! Od čega ga On stvara? Od kapi sjemena ga stvori i za ono što je dobro za njega pripremi, i

---

[82] *El-Islam jetehadda,* str. 66.

[83] Huksli je pisac ateista koji je napisao poznatu knjigu *Čovjek postoji sam po sebi.* Allah s.w.t. je dao da čovjek njegove orijentacije prof. dr. Kristi Morison, dekan na Akademiji nauka u Njujorku i nekadašnji član izvršnog odbora u Narodnom istaživačkom odboru u SAD, napiše knjigu *Čovjek ne postoji sam po sebi* kao odgovor Hukslij u. Ova knjiga je prevedena pod naslovom *Nauka poziva u vjerovanje.*

[84] Pogledaj *Nauka poziva u vjerovanje,* str. 51.

Pravi put mu dostupnim učini, zatim mu život oduzme i učini da bude sahranjen, i poslije će ga, kada On bude htio, oživiti. Uistinu! On još nije ispunio ono što mu je On naredio! Neka čovjek pogleda u hranu svoju; Mi obilno kišu prolijevamo, zatim zemlju pukotinama rasijecamo i činimo da iz nje žito izrasta, i grožđe i povrće, i masline i palme...» (Abese, 17- 29)

Kako je, onda, moguće da je čovjek savršeno stvoren i da mu je data hrana u ovom obliku iz neba i iz zemlje? Istinu je rekao Uzvišeni Allah kada je opisao čovjeka:

﴿إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا﴾

«... a on je, zaista, prema sebi nepravedan i lahkomislen». (El-Ahzab, 72)[85]

2 - Teorija da je priroda stvoritelj

Teorija da je priroda stvoritelj je izmišljotina nastala u našem dobu; okupirala je čak i one koji su daleko dospjeli u egzaktnim naukama, tako da većina njih tvrdi kako je ono što je oko nas od stvari i događaja stvoreno i pokrenuto prirodom.

Pitamo ih: «Šta podrazumijevate pod prirodom? Da li mislite na stvari u prirodi, ili želite reći da su to običaji, zakoni i pravila u univerzumu? Ili želite reći da postoji neka sila koja je stvorila ovaj univerzum?»

Ako kažu da pod prirodom misle na sam univerzum nije potrebno da na to dajemo odgovor, jer je neistinitost njihovih tvrdnji potvrđena u prijašnjim izlaganjima. Ponovni govor o tome bio bi ponavljanje već rečenog - da nešto stvara samo sebe tj. da je svemir stvorio sam sebe, da su nebesa stvorila sama sebe, da je Zemlja stvorila samu sebe i da je svemir stvorio ljude i životinje. Također smo pojasnili da ljudski razum ne može prihvatiti tvrdnju da je nešto stvorilo samo sebe. Ovdje dodajemo kao pojašnjenje i to da nešto ne može stvoriti nešto drugo bolje od sebe jer priroda je nebo, zemlja, zvijezde, sunce i mjesec... Oni ne posjeduju razum, sluh, niti vid. Kako je, onda, moguće da stvore čovjeka koji čuje, razaznaje i vidi?! Ovo je nemoguće.

A ako kažu: «Sve se stvorilo slučajno», tada trebaju znati kako je utvrđeno da ne postoje slučajnosti u stvaranju svemira, što smo pojasnili u prethodnom izlaganju.

---

[85] O ovoj temi ćemo više govoriti kada bude riječi o dokazima iz prirode koja nas okružuje, inša Allahu te'ala.

Teorija samorađanja (pretpostavka u korijenima pobijena)

Ova tvrdnja je bila razlog širenja savremene idolatrije tj. mišljenja da je priroda stvoritelj. To je ono što su primijetili prirodnoslovnjaci proučavajući nastanak gliste u čovjekovom izmetu ili izmetu životinja, ili nastanak bakterije koja napadne hranu i uništi je. Na osnovu toga su rekli: «Ovo su te životinje koje su nastale u prirodi same po sebi.» Ovo mišljenje se proširilo i prouzrokovalo idolatriju modernog svijeta u srcima zalutalih i izgubljenih, onih koji su daleko od Allahove s.w.t. upute i istine. Neistinitost ove tvrdnje je dokazao poznati francuski naučnik Paster koji je otkrio da su glista i bakterija, za koje je rečeno da su po prirodi same sebe stvorile, već bile stvorene ali su bile toliko sićušne da ih golo oko nije moglo primijetiti. Nakon toga je prezentirao dokaze, koji su ubjedili naučnike u istinitost ove teze, tako što je vakumirao hranu a bakterije uništio velikom toplotom. Nakon toga se nije pojavila nova bakterija, niti se hrana pokvarila. Na ovoj teoriji se temelji čitava proizvodnja konzervirane hrane.[86]

Prirodni zakoni upravljaju svemirom

Druga skupina tvrdi da prirodni zakoni upravljaju svemirom. Ovo je objašnjenje onih koji kažu za sebe da su znanstvenici i učenjaci, te da je priroda stvoritelj. Oni govore: «Svemir koji se kreće je pod utjecajem zakona koji upravljaju njegovim sistemom u svakoj njegovoj pojedinosti, a sve ono što se dešava u njemu jeste potčinjeno ovim zakonima. Njegov primjer je kao i primjer sahata koji tačno radi dugi niz godina bez upravljača.»

Ali, oni nam nisu dali odgovor na pitanje: «Ko je stvorio svemir?» Umjesto toga navode primjer na kojem principu radi ovaj svemir, pokazujući nam zakone koji utiču na stvari, dok mi tražimo odgovor na pitanje ko je Stvoritelj svemira i ko je Stvoritelj zakona koji u njemu važe.

Vehiduddin Han kaže: «Čovjek je od davnina znao da se kiša spušta s neba, dok mi danas znamo sve o isparavanju vode iz mora pa do spuštanja njenih kapljica na Zemlju. Sve su ovo istinite i realne slike koje vidimo, dok u isto vrijeme one same sebe ne pojašnjavaju, jer nam nauka nije otkrila kako su te pojave postale zakonima. Kako je voda ostala između Zemlje i nebesa u ovako zanimljivom stanju da čak i učenjaci iz toga izvlače naučne zakone?

---

[86] *Tewhid* od Zindanija, 2/74.

Ovakvim tvrdnjama je čovjek, nakon otkrivanja prirodnih sistema, varao samog sebe jer je time stavio središnju kariku jednog lanca na njegov kraj. Priroda ne objašnjava svemir jer je i sama potrebna objašnjenja. Pročitaj ovaj dijalog između jednog inteligentnog čovjeka i uglednog doktora medicine:

Čovjek: *Kako to da je krv crvena?*

Doktor: *Zbog crvenih krvnih zrnaca veličina svake ćelije je 1/700 po inču.*

Čovjek: *Dobro, ali zašto su ta krvna zrnca crvena?*

Doktor: *U zrncima postoji tvar koja se zove hemoglobin i koja kada dođe u dodir sa oksigenom u srcu pocrveni.*

Čovjek: *Lijepo, ali odakle dolaze te ćelije koje nose hemoglobin?*

Doktor: *Proizvode se u tvojoj jetri.*

Čovjek: *Čudno! Kako dolazi do spoja svih tih stvari – krvi, ćelija, jetre i ostalog u potpunosti, i kako odrađuju svoju ulogu sa velikom preciznošću?*

Doktor: *To je ono što se zove zakon prirode.*

Čovjek: *Šta podrazumijevate pod zakonom prirode?*

Doktor: *Ono što se podrzumijeva pod tim zakonom jeste unutrašnje slijepo kretanje prirodnih i hemijskih sila.*

Čovjek: *Zašto te sile uvijek završe sa poznatom činjenicom? Kako uspjevaju rasporediti svoju aktivnost tako da ptice lete u zraku, da riba živi u vodi, da čovjek bude na Zemlji, sa svim tim čudnim i uzbudljivim mogućnostima i pomagalima?*

Doktor: *Nemoj me pitati o tome. Moja nauka ne zna više od onoga što se dešava, tako da i ne može odgovoriti zašto se ono dešava.*

Iz ovih pitanja se jasno vidi kolika je korist savremene nauke u objašnjavanju i razlaganju onoga što se dešava u svemiru. Primjer svemira je kao primjer motora koji kruži ispod svoga poklopca i mi ne znamo ništa više osim da kruži. Ali, ako podignemo poklopac vidjet ćemo da je taj motor povezan remenovima i zupčanicima koji se okreću jedni oko drugih. Da li to znači da znamo tvorca ovog motora na osnovu toga što smo vidjeli šta kruži u njemu? Kako je moguće, onda, shvatiti da nakon ovog promatranja kažemo da je ovaj motor došao sam od sebe, kao i da radi sam po sebi?![87]

Priroda je sila

Kada bi se našao neko i rekao da je priroda sila koja je stvorila ovaj svemir, te da je ona živa moć, da čuje, vidi, da je mudra itd., odgovorili bismo da je to tačno, ali je greška u tome što se ta snaga nazvala prirodom, dok nam je ta Snaga, Tvorac i Stvoritelj ukazala na ime koje zaslužuje - Allah. On nam je saopćio Svoja lijepa imena i veličanstvena svojstva, i na nama je da Ga nazivamo onim čime je On s.w.t. Sebe nazvao.

Isto tako su govorili oni koji su bili prije njih

Oni koji su pripisali stvaranje prirodi imaju svoje pretke koji su govorili njima slično. Oni se zovu dehrije jer su vremenu pripisali utjecaj na tok stvari uvidjevši da mali rastu a veliki stare, da stari nakon dugo vremena umiru, vidjeli su promjenu noći i dana, i tako su i život i smrt pripisali vremenu.

﴿وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ وَمَا لَهُم بِذَٰلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ﴾

«'Postoji samo naš život zemaljski, živimo i umiremo, jedino nas vrijeme uništi' – govore oni. A oni o tome baš ništa ne znaju, oni samo nagađaju.» (El-Džasije, 24)

Dehrije su pripisali događaje vremenu, oni drugi su rekli da stvari same sebe stvaraju, tako da su i jedni i drugi zalutali.

Darwinova teorija[88]

Sljedbenici ovog pravca su pokušali da pojasne razvoj živih bića. Ova teorija se proširila nadaleko. Mnogi su se, s najboljom namjerom, misleći da je to naučna činjenica, trudili da je prenesu. Bilo je i drugih koji su je iskorištavali iz loših namjera – poklapala se sa njihovim hirovima, jer teorija evolucije negira vjere koje su pojasnile stvaranje čovjeka. Zbog toga se protivnici vjere koriste ovom teorijom kao naučnim dokazom kada iznose laži o vjeri i zbunjuju mase.

---

[87] *El-Islam jetahdda* od Vehiduddina Hana, str. 29–31. On je spomenuo i neka druga mišljenja učenjaka sa Zapada.

[88] *Knjiga o tewhidu* od Zindanija, 3/81.

Šta kaže ova teorija

Ova teorija zastupa stav da osnova živih bića potiče od male životinje koja je nastala u vodi, zatim je priroda nametnula svoj tok života time što je uzrokovala promjene na njenom tijelu, pri čemu su se pojavila nova svojstva kod ove životinje. Zatim su ova stečena svojstva prerasla u skup malih svojstava, nastalih u prirodi tokom miliona godina, sve do nastanka velikog broja razvijenih svojstava koja su uzdigla to primitivno stvorenje do razvijenog stvorenja. Nastavilo se usavršavanje svojstava utjecajem okoline, čime su se i stvorenja sve više usavršavala, sve dok se taj proces nije završio na čovjeku.

Temelj teorije

1. Ova teorija se oslanja na osnove onoga što se vidjelo u vrijeme Darwina od iskopina iz zemlje. Pronašli su da stari slojevi sadrže prvobitna stvorenja, zatim na slijedećim nivoima su pronašli sve savršenija i savršenija bića. Darwin kaže: «Savršena bića su došla kao rezultat rasta i usavršavanja prvobitnih životinja i bića.»
2. Temelji se i na onome što je bilo poznato u vrijeme Darwina u vezi sa sličnošću embriona svih vrsta životinja u prvom stadiju začeća. Time se želi reći da je osnova svih bića jedna, kao što je i embrion jedan. Zatim se desila evolucija na Zemlji, kao što se desila i u matericama.
3. Isto tako se temelji i na tvrdnji da je slijepo crijevo u čovjekovom organizmu bilo pomagač u varenju biljaka, dok danas nema nikakvu ulogu. Time žele reći da je to samo ostali trag od majmunske konstrukcije tijela, koji se nije razvio, zato što slijepo crijevo ima svoju funkciju u organizmu majmuna.

Darwinovo pojašnjenje evolucije i kako se ona odvijala

1. **Prirodna selekcija** se temelji na nestanku i uništavanju slabih i nebitnih bića, dok jača ostaju. Sljedbenici darwinove teorije to nazivaju zakonom opstanka jačeg, koji time što ostavlja zdravo i jako biće ujedno prenosi i jaka svojstva na svoje potomstvo. Tokom vremena ova jaka svojstva se spajaju stvarajući nova svojstva u biću. To se naziva *evolucijom* - razvoj bića sa tim stečenim svojstvima u savršenije biće.
2. **Spolni izbor** je težnja mužjaka i ženki da se pare sa jačim i boljim, tako da se naslijeđuju svojstva boljeg a izumiru svojstva slabih životinja zbog nestanka želje za parenjem sa njima.
3. Kad god bi se pojavilo novo svojstvo ono bi bilo naslijeđeno u potomstvu.

Pobijanje osnova na kojima je utemeljena teorija evolucije

1. Arheologija je još uvijek nepotpuna jer još niko nije mogao reći da je u cjelosti istražio sve zemljine slojeve, brda i mora, niti da je pronašao bilo šta novo što bi poništilo prijašnje tvrdnje.

Kada bismo pretpostavili da su prijašnje tvrdnje tačne postojanje prvih primitivnih bića i, zatim, savršenih nije dokaz da su se savršena bića razvila iz primitivnih, nego je dokaz o redoslijedu postojanja ovih bića zbog sličnosti okoline, bez obzira na to kakvo to njihovo bivanje bilo. Arheologija je u vrijeme Darwina tvrdila da najstarije čovjekovo postojanje datira od prije šest stotina hiljada godina. Međutim, nova arheološka otkrića procjenjuju da čovjekovo vrijeme postojanja potiče od prije deset miliona godina.

Zar ovo nije najveći dokaz o promjenljivosti arheologije koja se ne može uzeti kao definitivan dokaz, jer je moguće da će se sutra otkriti nešto novo, suprotno našim očekivanjima?

Dr. Mustafa Šakir Selim je dao komentar na knjigu *Čovjek u ogledalu*, djelo Klajda Klokhavna o čovjeku neandertalcu, za kojeg darwinisti kažu da je prvi čovjek koji se razvio iz majmuna ili gorile. Opisujući neandertalca dr. Mustafa kaže da mu je mozak većeg obima od mozga današnjeg savremenog čovjeka, lobanja veća i šira, sve dok nije rekao da lanac koji prekrivaju isprekidane iskopine nije povezan sa tzv. «izgubljenim karikama».

Dr. Sorijal, u svojoj knjizi *Odbijanje darwinove teorije,* kaže:

1. Izgubljene karike između slojeva živih bića su falične i nepotpune, i ne samo da su nepotpune veze između čovjeka i drugih bića nego nedostaju i karike između primitivnih jednoćelijskih životinja i višećelijskih životinja. Nisu potpune ni karike između zglavkara i mekušaca, niti između beskičmenjaka, riba i vodokopnenih životinja, niti između posljednjih vrsta i gmizavaca i ptica, niti između ptica i ljudskih životinja. Ja sam ih ovdje spomenuo po geološkom redoslijedu.
2. Sličnost među životinjskim embrionima je velika greška koju su napravili pojedini naučnici, zbog nedostatka mikroskopa koji bi precizno pokazao razlike među embrionima životinja po sadržaju, sastavu i redoslijedu. Njemački naučnik Ernest Hejkel je obznanio, nakon što su mu se usprotivili naučnici koji su proučavali embrione, da je bio prisiljen falsificirati slike u otprilike 8 % slučajeva kako bi oštetio prenesene slike.
3. Što se tiče slijepog crijeva u čovjekovom organizmu, kao ostatku evolucionog razvoja od majmuna kod čovjeka, to nije nikakav dokaz da je čovjek nastao od majmuna. On ga je naslijedio od prvog čovjeka koji se oslanjao na biljke u svojoj prehrani, pa je stvoreno kako bi mu pomoglo pri varenju tih biljaka. Nauka priznaje da slijepo crijevo ima određenu ulogu u organizmu koja još nije otkrivena.

Nauka je svakim danom sve razvijenija. Ako se ženstvenost ubraja u svojstva slabijih životinja, dok je muškost karakteristika jačih životinja, onda su dojke jedan od znakova ženstvenosti. Slon mužjak ima dojke, dok mužjaci kopitara, kao npr. konj ili magarac, nemaju dojke, osim onih koji liče na majke. Kako je, onda, ostao trag ženstvenosti u čovjeku a nije ostao u onom što je niže od njega, iako Darwin tvrdi da se čovjek razvio od niže vrste od njega samog?

Pobijanje Darwinog pojašnjenja evolucije

1. Darwin tvrdi kako postoji nekakav zakon koji nalaže da slabašna bića nestaju, tako da ostaju snalažljiviji koji prenose svoja svojstva na potomstvo, zatim zbir tih svojstava rezultira novim bićem. Istina je da postoji zakon i sistem koji utiče na uklanjanje svih vrsta životinja, slabih i jakih, jer je Allah s.w.t. odredio smrt svim živim bićima. Ali ovaj sistem i

zakon djeluju uporedo sa sistemom održavanja života između bića i okoline, jer je Allah s.w.t. stvorio život i odredio uslove za njega. Tako vidimo sunce, mjesec, mora, vjetrove, kiše, biljke, zemljinu težu i pritisak, sve ovo i mnogo drugih stvari, kako sudjeluju u održavanju čovjekovog života i svih drugih živih bića.

Sagledavanje posljedica nestanka i zanemarivanje posljedica opstanka stvara smetnje u razmišljanju, jer ako postoji sistem uništavanja postoji i sistem opstanka i svaki od njih ima svoju ulogu. Ako su prirodni uslovi - vjetar, munja, toplota, voda, uragani i dr. - bili toliko moćni da izmjene stvorenja ili ih osakate, tako da nekog ostave bez oka, ili im unište građevine, onda je za razum neprihvatljivo da ovi prirodni, mrtvi, ukočeni, nepokretni uslovi stvore oko onome ko ga nema ili da isprave nečiju građevinu.

Razum prihvata činjenicu da prirodni uslovi mogu utjecati u rušenju i uništavanju, ali je za njega neprihvatljivo da isti ti uslovi stvaraju, oblikuju, formiraju i uređuju savršeni sistem. To zato što je svaki organ živih bića savršeno stvoren, sistemski, njegovi dijelovi su mudro sastavljeni sa velikom privlačnošću, a djelovanje usklađeno sa drugim djelovima u cjelovitoj formi. Ovo savršenstvo i sistem stvaranja je nemoguće pripisati nepromišljenim postupcima prirode.

Džemaluddin El-Afgani u svojoj knjizi *Odgovor dehrijama*, nakon diskusije o ovoj teoriji, kaže: «Nakon ovoga pitam ih kako je moguće da je svaki djelić materije znao šta drugi hoće, mada su bili odvojeni? Uz pomoć kojeg aparata su obavijestili jedni druge šta namjeravaju? Koji njihov parlament ili senat je zasjedao da bi formirao ova složena bića? Kako su ovi dijelovi mogli da znaju, dok su bili u ptičijem jajetu, ulogu njihove pojave u obliku ptice koja jede sjemenke jer je morala da ima kljun i volju koji će joj biti potrebni u životu?» Darwinova teorija o opstanku jačeg je unazadila ljudski život tako što je dala priliku svakom nepravedniku, pojedincu ili vlasti, da otima, nepravdu čini, ratuje i spletkari, kao da ne čini sramna djela, nego sprovodi zakon ljudske prirode. Tvrdnja o zakonu opstanka jačeg je dala zeleno svjetlo kolonijalistima da počine velika zla zabilježena u historiji čovječanstva.

Što se tiče prirodnog izbora i težnji za razmnožavanjem među jačim članovima zajednice - slabi nestaju a jači opstaju - on nije dokaz za razvoj vrste, nego se pomoću njega razumije opstanak jačeg iz iste vrste i nestanak slabijeg.

Neko je rekao da se razvoj dešava u nekom biću stvarajući u njemu spolni manjak, jer privlačnost između mužjaka i ženki je manja u odnosu na to kolika je razlika između njih u izgledu. Ovo je rekao Dojr Zanski, najpoznatiji geolog o vrstama, 1958. godine - puni vijek iza Darwina. On je, između ostalog, pomenuo: «Razlike u izgledu umanjuju težnju za razmnožavanjem, jer težnja za razmnožavanjem sa slabijim slabi različite oblike i vrste za onoliko kolika je ta razlika. I nije tačno da se dobra svojstva prenose sa pojedinca na druge putem nasljedstva.

Primjer jednog kovača jakih mišića koji neće svoje mišiće prenijeti na svoje potomstvo, isto kao što veliki učenjak, koji posjeduje ogromno znanje, neće isto prenijeti na svoju djecu putem genetskog nasljedstva.»

2. Tvrdnja o pojavama nekih osobina i svojstava, zatim njihovo prenošenju putem genetskog nasljedstva, biva odbijena pronalascima genetike modernog doba. Svako svojstvo ili osobina koja se ne nalazi u potomstvu, niti je sadrži jedan njegov dio, biva pojava i ne prenosi se na potomke putem nasljedstva.

Prof. Nebil Džordž, povjerenik ove nauke, kaže: «Prirodni izbor zbog ovoga ne može biti pojašnjenje razloga nastanka ili evolucije, jer pojašnjava nestanak nekorisnog i nastanak prenesenih svojstava među pojedincima. Oni koji podržavaju iznenadnu pojavu žele reći da se kod životinje koja nije imala oko isto formira naglo posredstvom nekih zraka.

Genetičari potvrđuju da X-zrake mijenjaju broj gena, ali to znači da zrake mijenjaju ono što je već prisutno i ne stvaraju nešto nepostojeće, tako da broj gena kod čovjeka nije podudaran broju gena majmuna. Zrake, dakle, utječu samo na već postojeće gene, a te zrake koje nemaju razuma ne mogu stvoriti čovjeku razum kojim bi se on odlikovao u odnosu na majmuna ili neke druge životinje.

Te zrake prije utječu na deformiranje, a ne na unapređenje potomstva, kao što je slučaj sa radijacijskim zrakama.

I pored protivljenja genetike darwinizmu pokusi pobijaju Darwinovu teoriju. Poznato je da jevreji i muslimani sunete svoju djecu. To nije rezultiralo time da se njihova djeca, nakon toliko godina od primijenjivanja ovog Sunneta, rode osunećena. Uz sve veći napredak nauke sve je i više dokaza koji pobijaju darwinovu teoriju.

Teorija koju ne podržavaju činjenice

1. Kada bi ova teorija bila kojim slučajem istinita mi bismo danas imali priliku vidjeti kako ljudi i životinje evoluiraju u nova bića (ne samo

putem razmnožavanja). Iako za takav razvoj treba dug vremenski period to ne bi spriječilo viđenje majmuna kako se transformiraju u ljude, i to kontinuirano.

2. Kada bismo prihvatili teoriju da prirodne okolnosti npr., utječu na transformiranje majmuna u čovjeka, mi nećemo prihvatiti da su ti isti razlozi odlučili nastanak žene za tog čovjeka, da bi nakon toga njih dvoje nastavili sa razmnožavanjem i opstankom u jednakoj ravnoteži.

3. Moć prilagođavanja koju vidimo kod pojedinih životinja, kao npr. kod morske sipe koja mijenja boju shodno položaju u okolini, je svojstvena i urođena moć. Kod nekih se više ističe dok je kod drugih oskudna, i prisutna je kod veoma malog broja stvorenja. Ta moć prilagođavanja je urođena životinjama i nije stečena kako to tvrde darwinisti, jer bi priroda, onda, stvorila moć kamuflaže i kamenju i prašini i svim drugim neživim predmetima.

4. Žaba se razlikuje od čovjeka time što može da živi istovremeno u vodi i na kopnu. Ptice se razlikuju od čovjeka time što mogu letjeti i prelaziti velike razdaljine bez ikakvih pomagala. Pseća njuška se razlikuje od čovjekovog nosa između ostalog i zato što ima veoma jako čulo njuha, pa znači li to da je pseća njuška naprednija od čovjekovog nosa? Jesu li ptice i žabe naprednije od čovjeka u pogledu određenih osobina? Također, oko deve, magarca i konja vidi noću isto tako dobro kao i danju, dok ljudsko oko ne vidi u tami, a sokolovo oko ima oštriji vid od ljudskog. Pa jesu li soko i magarac naprednijі od čovjeka? Ako bismo uzeli to da je samoopskrbljivanje pokazatelj napretka, kao što je slučaj sa državama, onda su biljke bolje od svih drugih stvorenja - ljudi i životinja - jer proizvode hranu za sebe i druge a da ih niko ne hrani. Ako bismo veličinu uzeli kao pokazatelj razvoja onda bi deva, slon i neke druge velike životinje, koje su postojale prije u historiji, bile naprednije od čovjeka.

Stav prirodoslovaca o ovoj teoriji

1. Podrška ovoj teoriji je dala veliki doprinos širenju slobode mišljenja protiv kojeg se crkva borila i kojem se suprotstavljala. Prirodoslovci su poveli rat protiv crkvenih sveštenika i njihovih dogmi.

2. Protivnici su tražili dokaz o djelovanju prirodnog izbora u izmjeni vrsta, posebno kada je riječ o ljudskoj vrsti. Broj onih koji su tražili prirodne dokaze nije bio ništa manji u odnosu na broj vjerskih protivnika u Evropi.

Ovdje ćemo navesti neka mišljenja naučnika suprotne strane, kako ih navodi prof. Ibrahim Havrani: «Naučnici nisu prihvatili darwinizam. Negirali su ga i potvarali, iako su znali da ga je proučavao 20 godina.» Među njima su bili istaknuti Nešl i Dalas koji su iznijeli srž pobijanja ove teorije: «U razvoj prirodnim izborom čovjek ne može povjerovati. Mora se reći da je čovjek prvobitno stvoren.» Ovoj grupi naučnika je pripadao i Ferho koji kaže: «Stvarnost nam pokazuje da je između čovjeka i majmuna velika razlika tako da ne možemo reći da je čovjek potomak majmuna, ili druge životinjske vrste, niti je moralno da se o tome govori.» Mifort, nakon što je sagledao mnoge činjenice u biologiji, kaže: «Darwinizam nije moguće podržati jer više liči na dječija maštanja.» Von Piskon, nakon proučavanja uporedne sekcije između čovjeka i majmuna zajedno sa Ferhom, kaže: «Razlika između ove dvije vrste je u osnovama, i to veoma velika...» Agasiz je, u svom djelu o osnovi čovjeka, viktorijanskom naučnom skupu pročitao slijedeće: «Darwinizam je greška, laž, a njegove metode nisu ni približne naučnim.» Huksli, pristalica ateizma i veliki prijatelj Darwina, kaže: «Na osnovu onoga što smo proučavali nije nam nikad potvrđeno da je jedna vrsta biljaka ili životinja nastala prirodnim ili umjetnim izborom.» Između ostalih tu je i Tendel, a on je kao i Hejkel koji kaže: «Nema sumnje da oni koji govore o evoluciji ne shvataju da je to rezultat prethodnih dešavanja koja nisu poznata, i ja mislim da se darwinova teorija mora izmijeniti.»

Hipoteza, a ne činjenica

Sve ove tvrdnje o evoluciji, koje je izrekao Darwin, nazivaju se teorijom evolucije. Međutim, učenjaci prave veliku razliku između teorije, činjenica i zakona. Teorija je, u njihovoj terminologiji, ono što može biti istina ili laž, dok činjenica ili zakon ne mogu posjedovati, ni u kakvom slučaju, laž.

Zašto se onda proširila?

Razlog širenja ove teorije je njen nastanak u vrijeme kada je Allah s.w.t. odredio da se otkrije laž izmijenjene i izopačene vjere – kršćanstva - posredstvom skupine njenih sinova. Naučni napredak je ostavio veliki trag u razotkrivanju iskrivljenosti ove vjere, što je rezultiralo pogubnom bitkom koja je odnijela hiljade žrtava među prirodoslovcima. Na vrućem bojnom polju svaka strana je upotrijebila sva moguća sredstva protiv neprijatelja, tako da je došlo i do širenja ove teorije kao oružja kojeg su podigli prirodnjaci protiv svoje vjere, a i protiv svake druge vjere u zemljama koju su njihove kolonizatorske noge pregazile. To je proizišlo zbog ubjeđenja u istinitost ove teorije, kao i osvete protiv lažne vjere koja se ispriječila, poput kamena o koji se spotiče, ispred istraživanja na polju prirodnih nauka, kao sredstvo rušenja vjera u koloniziranim zemljama, i kao olakšicu kolonijalistima u prevlasti nad narodima.

Kolonijalisti su nametnuli ovu teoriju, potiskujući vjeru u naučnim predmetima, a prezentirajući teoriju u naučnoj odori kako bi ubijedili učenike u njenu istinitost i učvrstili u njihovim umovima, odvodeći time ljude u kufr.

Veliki broj sinova islama je napustio svoju vjeru radi ove teorije. Upravo zato su se imperijalisti trudili da je nametnu kao dio nastavnog programa muslimanskoj omladini u školama, i to u vremenu kada je američki zakon zabranjivao njeno proučavanje u školama, još od 1935 g. Međutim, kada je Evropa pobijedila svoju iskrivljenu vjeru obznanjeno je da ova teorija, koja je bila korištena u borbi protiv vjere, nije naučna istina i da napredak nauke dokazuje njenu neistinitost.

Kur'an i Darwinova teorija evolucije

Kada Kur'an govori o potonjim činjenicama ljudi moraju da šute i slušaju:

﴿وَإِذَا قُرِىءَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنصِتُوا﴾

«A kada se uči Kur'an, vi ga slušajte i šutite...» (El-A'raf, 204)

Kur'an je od Sveznajućeg i o svemu Obaviještenog, Onog koji je obuhvatio znanjem sve, i ono što je čovjek saznao nije ništa u poređenju sa Allahovim s.w.t. znanjem:

﴿وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾

«Allah zna, a vi ne znate.» (El-Bekare, 216)

A kako ne bi znao čovjekovo stvaranje kada ga je On stvorio?

﴿أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ﴾

«A kako i ne bi znao Onaj koji stvara...» (El-Mulk, 14)

Kako ljudi mogu diskutirati o stvaranju kada mu nisu prisustvovali?

﴿مَا أَشْهَدتُّهُمْ خَلْقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَا خَلْقَ أَنفُسِهِمْ﴾

«Ja nisam uzimao njih za svjedoke prilikom stvaranja nebesa i Zemlje ni neke od njih prilikom stvaranja drugih...» (El-Kehf, 51)

I ukoliko nisu bili svjedoci stvaranja njihova nagađanja su rijetko tačna, a greške česte.

Nasuprot teoriji evolucije stoji istina

Ono što je objavio Sveznajući i o svemu Obaviješteni Stvoritelj čovjeka, u potpunosti je suprotno onome što tvrde ove neznalice. Allah s.w.t. nas obavještava da je On stvorio čovjeka i da je o njegovom stvaranju obavijestio i meleke, prije negoli su ga vidjeli:

﴿وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلاَئِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الأَرْضِ خَلِيفَةً﴾

«A kada Gospodar tvoj reče melekima: 'Ja ću na Zemlji namjesnika postaviti!'» (El-Bekare, 30)

Zatim nam je pojasnio vrstu materije od koje je stvoren. Stvorio ga je od zemlje:

﴿فَإِنَّا خَلَقْنَاكُم مِّن تُرَابٍ﴾

«Mi vas stvaramo od zemlje...» (El Hadždž, 5)

Bilježi se u hadisu od Ebu-Musaa El-Ešarija da je čuo Allahova Poslanika ﷺ da kaže: «Allah s.w.t. je stvorio Adema od šake zemlje koju je uzeo sa svih njenih dijelova, pa su Ademovi potomci rođeni poput zemlje - među njima ima crvenih, bijelih i crnih, i između njih veselih i tužnih, dobrih i zlih.»[89]

Također, i voda predstavlja jedan bitan element iz kojeg se sastoji čovjek:

﴿وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِن مَّاءٍ﴾

«Allah je sva živa bića stvorio od vode.» (En-Nur, 45)

Čovjek je, dakle, stvoren od vode i zemlje:

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَكُم مِّن طِينٍ﴾

«On vas od zemlje stvara...» (El-En'am, 2)

Stvoren je od blata koje se promijenilo u sasušenu ilovaču:

﴿خَلَقَ الْإِنسَانَ مِن صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ﴾

---

[89] Hadis bilježi Ahmed, Tirmizi i Ebu-Davud u *Miškatu-l-Mesabih,* 1/36, br. 100.

«On je čovjeka od sasušene ilovače, kao što je grnčarija, stvorio.» (Er-Rahman, 14)

Allah s.w.t. ga je stvorio Svojim rukama:

﴿قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَن تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ أَسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنتَ مِنَ الْعَالِينَ﴾

«Reče: 'O Iblisu, šta te spriječilo da učiniš sedždu onome što sam Svojim rukama stvorio?'» (Sad, 75)

Od početka ga je stvorio osušenog, kako stoji u hadisu od Enesa r.a. da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Kada je Allah stvorio Adema ostavio ga je da bude u Džennetu dok je On to htio, pa ga je Iblis obilazio i gledao u njega. Kada je shvatio da je stvoren osušen uvidio je da je stvoren tako da ne može njime ovladati.»[90]

U ovu ilovaču je Allah dž.š. udahnuo dušu od Sebe nakon čega je nastao u njemu život, tako da je čovjek postao onaj koji čuje, vidi, govori, koji je razuman i shvata. Allah s.w.t. je naredio melekima da mu učine sedždu, nakon što mu On s.w.t. udahne dušu i kada se pokažu znaci života:

﴿فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِن رُّوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ﴾

«Pa kad mu savršen oblik dam i život u nj udahnem, vi mu se poklonite!.» (Sad, 72)

Allah s.w.t. nas je obavijestio i o mjestu na kojem ga je postavio da prebiva, nakon što ga je stvorio:

﴿قُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ﴾.

«I Mi rekosmo: 'O Ademe, živite, ti i žena tvoja, u Džennetu...» (El-Bekare, 35)

Od trenutka od kada je stvoren čovjek je počeo da priča i shvata ono što mu se govori, kako stoji u Kur'anu:

﴿وَعَلَّمَ آدَمَ الأَسْمَاء كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلاَئِكَةِ فَقَالَ أَنبِئُونِي بِأَسْمَاء هَؤُلاء إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ● قَالُواْ سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا إِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ● قَالَ يَا آدَمُ أَنبِئْهُم بِأَسْمَآئِهِمْ﴾

«I poučі On Adema nazivima svih stvari, a onda ih predoči melekima i reče: 'Kažite Mi nazive njihove, ako istinu govorite!' 'Hvaljen neka si' - rekoše oni – 'mi znamo samo ono čemu si nas Ti poučio; Ti si Sveznajući i Mudri.' 'O Ademe,' - reče On – 'kaži im ti nazive njihove!'» (El-Bekare, 31-33)

---

[90] *Sahih Muslim*,4/2016, br. 2611.

U hadisu od Ebu-Hurejrea se prenosi da je Allahov Poslanik rekao: «Kada je Allah stvorio Adema i dušu mu udahnuo on kihnu, pa reče: 'Elhamdulillahi', i tako se zahvali Allahu Njegovom dozvolom. Tada mu njegov Gospodar reče: 'Allah ti se smilovao. Ademe, idi onim melecima - grupi koja je sjedila – i reci: - Esselamu alejkum.' A oni rekoše: 'Alejkesselamu we rahmetullahi'...»[91]

Ovo je prvi čovjek - Adem, otac čovječanstva, a od njega je Allah s.w.t. stvorio i njegovu ženu Havu:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا﴾

«O ljudi, bojte se Gospodara svoga, koji vas od jednog čovjeka stvara, a od njega je i drugu njegovu stvorio...» (En-Nisa, 1)

Čovjekovo stvaranje nije bilo manjkavo, i nije se trebalo upotpuniti, kako to tvrde zastupnici teorije evolucije, kao i to da su se, zatim, stvorenja postepeno smanjivala. U hadisu, kojeg bilježe Buharija i Muslim u svojim *Sahihima,* od Ebu-Hurejre r.a. se kaže: «Allah je stvorio Adema koji je bio visok šezdeset aršina.»[92]

Zbog toga će vjernici ući u Džennet potpuni, nalik Ademu, a u nastavku prethodnog hadisa stoji: «Svi koji uđu u Džennet bit će nalik Ademu i bit će visoki šezdeset aršina.» Zatim je Poslanik ﷺ rekao: «Još uvijek se ljudska stvorenja smanjuju poslije njega, sve do danas.»[93] Allah s.w.t. nas je obavijestio da je izobličio neke zalutale od ljudskog roda u majmune i svinje. Stvorenja, prema tome, mogu sa višeg nivoa da se spuste na niži nivo, a obratno - da se majmuni i svinje preobliče u ljude - toga nema nigdje, osim kod mentalno poremećenih. Ovo je sažetak onoga što su Kur'an i hadisi spomenuli o stvaranju prvog čovjeka. Nismo mogli obuhvatiti sve dokaze iz Kur'ana i Sunneta o ovoj temi jer bi se priča produžila, ali navedeno, u svakom slučaju, daje jasnu sliku o čovjekovom nastanku, bez ikakvih izmišljotina i nejasnoća. Ovo što islam pojašnjava jeste plemenito porijeklo kojim se insan može ponositi ako mu se pripiše. Međutim, čovjek kojeg prikazuju zastupnici teorije evolucije jeste čovjek kojem je predak majmun nastao od miša, a ovaj od žohara, i ovo porijeklo je takvo da se čovjek stidi da mu se pripiše. To je taj čovjek o kojem nastavnici historije podučavaju djecu - divljak, ne zna da priča, niti može savršeno nešto napraviti, uči od životinja.

---

[91] Hadis bilježi Et-Tirmizi, *Miškatu-l-mesabih,* 2/542, br. 4662. Verifikator ovog djela kaže: «El-Hakim ga je ocijenio vjerodostojnim, a s tim se slaže Ez-Zehebi.»

[92] *Sahih Buhari,* 6/362, br. 3326. Muslim ga bilježi u svom *Sahihu,* 4/2183, br. 2841. Tekst je od Buharije.

[93] Prethodna dva izvora, ali je ovdje naveden tekst od Muslima.

A zatim

Došlo je vrijeme da se probudimo i vratimo svojoj vjeri, Knjizi koja je došla od našeg Gospodara i u kojoj je svaki hajr: «U njoj je vijest o onima prije vas, i vijest o onome poslije vas, presuda između vas. Ona rastavlja istinu od neistine, nije lakrdija. Onoga ko traži uputu mimo nje Allah dž.š. ostavlja u zabludi.»

Došlo je vrijeme da se uzdignemo iznad proizvoda ustajalih i zakržljalih umova u vezi sa ovim pitanjima o kojima je Allah s.w.t. dao pojašnjenje i odvojio istinu od neistine, i nije ostavio mjesta za rasprave. Moramo zaustaviti ovaj poraz uma, koji nas požuruje da prihvatamo sve novo bez prethodnog proučavanja i razmišljanja, da se ne desi da se osvijestimo nad svojim greškama tek onda kada pobornici tog istog stava ukažu na njegovu neispravnost.

II

Spoznaja Allaha s.w.t. i težnja srca prema Njemu

Drugo poglavlje

Uvod

Prethodna tema se oduljila zato što je bilo riječi o puno pretpostavki i izmišljotina, i zato što su se morale pojasniti takve stvari.

Došlo je vrijeme da se započne i druga tema, koja je i najbitnija u ovom poglavlju i srž ovog proučavanja. Od početka smo podvukli da je Kur'an naveo dva načina kazivanja vezana za ovu veliku istinu:

PRVO:

Govor o Allahovom dž.š. savršenom stvaranju i pojašnjenju svega onoga što se nalazi u svemiru od mu'džiza, koje ukazuju na Allahovu s.w.t. veličinu.

DRUGO:

Direktan govor o Allahu s.w.t., biću, imenima, svojstvima, blagodatima i stvorenjima, a mi ćemo pokušati, inšaAllahu te'ala, da pojasnimo ovu temu. Allah s.w.t. je najbolji pomagač.

I

Dokazi u svemiru o Postojanju njegovog Stvoritelja

Prvi predmet: Kur'anski metod u navođenju dokaza iz svemira

1 - Stalno spominjanje svemira u kur'anskim ajetima

Kur'an nas vodi na putovanja sve do nebeskih svodova, krajeva Zemlje, zastane kod cvjetnih dolina, zatim nas uzdigne do zvjezdanih putanja, i tako nam otvara oči i razumu pokazuje kako funkcionira Allahova s.w.t. moć i određenje u Njegovim stvorenjima. Otkriva nam tajne stvaranja i kreiranja, upućuje nas da shvatimo mudrosti stvaranja, prisutnosti i razvoja, i opet nam ukazuje na velike blagodati u nama samima i u svemu onome što je oko nas. To je duga priča u Allahovoj Knjizi, prikazana u dugim i kratkim surama, priča koju duša upija, srce želi, a čula je osjećaju i doživljavaju. Mnogo sam djela pročitao o tome dokle su nauka i naučnici stigli na svim poljima, pojašnjavajući tajne stvaranja, zatim kako stvorenja ukazuju na Stvoritelja, ali u svemu tome nisam našao ništa posebno u poređenju sa onim što sam našao u Kur'anu - od ljepote opisa, mnogobrojnih informacija, pokretanja čula, jasne upute, preciznog zaključivanja - a kako i ne bi kada je sve to objava od Mudrog i Hvaljenog?!

Allahovo djelovanje u svemiru

Zajedno ćemo sa kur'anskim ajetima proputovati svemirom, te kroz njih uvidjeti kako djeluje Allahova s.w.t. moć u različitim dijelovima svemira: u zrnu koje biva bačeno u zemlju pa proklije, zatim iz tog tvrdog zrna izađe život prikazan u obliku stabla, grana, lišća, mirišljivog behara i slatkih plodova, kojima se hrane čovjek i životinje, u svitanju zore, u tišini noći, u kretanju Sunca i Mjeseca...

﴿إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَمُخْرِجُ الْمَيِّتِ مِنَ الْحَيِّ ذَلِكُمُ اللَّهُ فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ● فَالِقُ الإِصْبَاحِ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ﴾

«Allah čini da zrnje i košpice proklijų. On iz neživa izvodi živo, iz živa neživo - to vam je, eto, Allah, pa kuda se onda odmećete? On čini da zora

sviće, On je noć odredio za počinak, a Sunce i Mjesec za računanje vremena; to je odredba Silnoga, Sveznajućeg.» *(El-En'am, 95-96)*

Pogledaj, zatim, kako Allah s.w.t. stvara oblake i grad i kako ih, nakon toga, usmjerava gdje hoće:

﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُزْجِي سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ
وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ عَنْ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَا
بَرْقِهِ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَارِ﴾

«Zar ne vidiš da Allah razgoni oblake, i onda ih spaja i jedne nad drugima gomila, pa ti vidiš kišu kako iz njih pada; On s neba, iz oblaka veličine brda, spušta grad, pa njime koga hoće pogodi, a koga hoće poštedi – blijesak munje Njegove gotovo da oduzme vid.» *(En-Nur, 43)*

Allah s.w.t. nam govori o stvaranju sjenke:

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلَّ وَلَوْ شَاءَ لَجَعَلَهُ سَاكِنًا ثُمَّ جَعَلْنَا الشَّمْسَ عَلَيْهِ دَلِيلًا● ثُمَّ
قَبَضْنَاهُ إِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا﴾

«Zar ne vidiš kako Gospodar tvoj sjenu rasprostire – a da hoće, ostavio bi je da miruje - i kako smo uredili da na nju Sunce utječe, a poslije je malo-pomalo Sebi privlačimo.» *(El-Furkan, 45-46)*

Pogledaj kako utječe na život i žive, na noć i dan:

﴿قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ
مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ● تُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ
وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ﴾

«Reci: 'O Allahu, koji svu vlast imaš, Ti vlast onome kome hoćeš daješ, a oduzimaš je od onoga od koga hoćeš; Ti onoga koga hoćeš uzvisuješ, a onoga koga hoćeš unizuješ; u Tvojoj ruci je svako dobro – Ti, uistinu, sve možeš! Ti uvodiš noć u dan, i uvodiš dan u noć; Ti od neživog stvaraš živo, i od živog neživo; Ti opskrbljuješ koga hoćeš, bez računa.'» *(Ali Imran, 26-27)*

Kur'an, pored toga što ukazuje na Allahovu moć koja djeluje u svemiru, dok Njegovo znanje obuhvata sva stvorenja i dok se zanima raznim stvarima, ujedno ukazuje i na cilj stvaranja svemira.

Allah s.w.t. je stvorio ovu Zemlju radi čovjeka:

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا﴾

«On je za vas sve što postoji na Zemlji stvorio.» *(El-Bekare, 29)*

Stvorio ju je kako bi odgovarala našoj prirodi i građi, i da nam koristi, a to Kur'an naziva potčinjavanjem.

Ali, Kur'an nas obavještava o tome ne samo kao o pukoj vijesti, nego nas zaustavlja kod ovog potčinjavanja, kojeg je Allah s.w.t. odredio u svemiru:

﴿أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾

«Zar ne vidite da vam je Allah potčinio sve što je na nebesima i na Zemlji.» (Lukman, 20)

Zvijezde su stvorene da nam ukazuju na pravac na kopnu i na moru:

﴿وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ
يَعْلَمُونَ﴾

«On vam je stvorio zvijezde da se po njima u mraku upravljate, na kopnu i moru. - Mi potanko pružamo dokaze ljudima koji razumiju.» (El-En'am, 97)

I Zemlja i nebo, i spuštanje kiše iz neba, i lađe koje plove morem, i rijeke koje teku na svim krajevima Zemlje, i Sunce, i Mjesec, i izmjena dana i noći... Sve je to stvoreno radi nas, našeg dobra i udobnosti:

﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَّكُمْ
وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ ● وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ
دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ● وَآتَاكُم مِّن كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ﴾

«Allah je Stvoritelj nebesa i Zemlje; On spušta s neba kišu i čini da pomoću nje rađaju plodovi kojima se hranite; i daje vam da se koristite lađama koje plove morem voljom Njegovom, i daje vam da se rijekama koristite, i daje vam da se koristite Suncem i Mjesecom, koji se stalno kreću, i daje vam da se koristite noći i danom. I daje vam svega onoga što od Njega išćete...» (Ibrahim, 32-34)

2 - Allahove blagodati u svemiru

Kur'an nas upoznaje sa činjenicom da je Allah s.w.t. stvorio ovaj svemir i potčinio ga nama, zatim ga učinio odgovarajućim našoj prirodi, potom mu dao takav sastav da unaprijedi čovjekov život. Zato Kur'an, dok navodi ove činjenice, traži od čovjeka da bude zahvalan samo svom Gospodaru dž.š., jer je u čovjekovoj prirodi da voli onoga ko mu učini dobro. U tom kontekstu Allah s.w.t. kaže:

﴿هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ﴾

«Zar nagrada za dobro učinjeno djelo može biti nešto drugo do dobro?!» (Er-Rahman, 60)

Zatim, Kur'an mnogo govori o blagodatima koje je Allah dž.š. stvorio u samim ljudima:

﴿قُلْ هُوَ الَّذِي أَنشَأَكُمْ جَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ﴾

«Reci: 'On vas je stvorio i dao vam sluh i vid i srca, a vi se malo zahvaljujete!'» (El-Mulk, 23)

Kao i o blagodatima koje su u svemiru, oko nas:

﴿الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَجَعَلَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ● وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ
مَاءً بِقَدَرٍ فَأَنشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مَّيْتًا كَذَٰلِكَ تُخْرَجُونَ● وَالَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ
الْفُلْكِ وَالْأَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ● لِتَسْتَوُوا عَلَىٰ ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ﴾

«Onaj Koji vam je Zemlju kolijevkom učinio i po njoj vam prolaze stvorio, da stignete kuda naumite; Onaj Koji s neba s mjerom spušta vodu, pomoću koje u život vraćamo mrtve predjele – tako ćete i vi biti oživljeni; Onaj Koji stvara stvorenja svake vrste i daje vam lađe i kamile da putujete, da se leđima njihovim služite i da se, kad na njima jahali budete, blagodati Gospodara svoga sjetite...» (Ez-Zuhruf, 10-13)

Sunce i Mjesec nam je stvorio na način na koji će nam koristiti i dobro donijeti:

﴿هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسَ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَّرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ﴾

«On je Sunce izvorom svjetlosti učinio, a Mjesec sjajnim i položaje mu odredio da biste znali broj godina i računanje.» (Junus, 5)

A stoku - deve, goveda, ovce, konje, mazge i magarce je stvorio tako da ih možemo koristiti, shodno našoj prirodi i građi:

﴿وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنَافِعُ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ● وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرِيحُونَ وَحِينَ
تَسْرَحُونَ● وَتَحْمِلُ أَثْقَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّمْ تَكُونُوا بَالِغِيهِ إِلَّا بِشِقِّ الْأَنفُسِ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرَءُوفٌ
رَّحِيمٌ● وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ وَالْحَمِيرَ لِتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾

«I stoku On za vas stvara; njome se od hladnoće štitite, a i drugih koristi imate, njome se najviše i hranite; ona vam je ukras kad je sa ispaše vraćate i kad je na pašu izgonite, a nosi vam i terete u mjesta u koja bez velike muke ne biste stigli – Gospodar vaš je, uistinu, blag i milostiv - i konje, i mazge, i magarce – da ih jašete, i kao ukras – a stvorit će i ono što ne znate.» (En-Nahl, 5-8)

More je, također, za nas stvoreno, i ono nam pomaže da ostvarimo mnoge ciljeve:

﴿وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ
مَوَاخِرَ فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِن فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾

«On čini da se morem koristite, da iz njega svježe meso jedete i da vadite nakit kojim se kitite – ti vidiš lađe kako ga sijeku da biste nešto iz obilja njegova stekli i da biste zahvalni bili.» (En-Nahl, 14)

Allah s.w.t. je i pčele stvorio da obavljaju tako divan posao kako bi nam proizvodile napitak različitih boja:

﴿وَأَوْحَى رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ● ثُمَّ كُلِي
مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ ذُلُلاً يَخْرُجُ مِن بُطُونِهَا شَرَابٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ فِيهِ شِفَاء
لِلنَّاسِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾

«Gospodar je tvoj pčelu nadahnuo: 'Pravi sebi kuće u brdima i u dubovima i u onome što naprave ljudi, zatim, hrani se svakovrsnim plodovima, pa onda idi stazama Gospodara svoga, poslušno!' Iz utroba njihovih izlazi piće različitih boja koje je lijek ljudima. To je, uistinu, dokaz za ljude koji razmišljaju.» (En-Nahl, 68-69)

Kur'an podstiče na spoznaju Allaha s.w.t. putem Njegovih dokaza u svemiru

Kur'an podstiče Allahove robove na promatranje Allahovih dokaza u svemiru, na Zemlji, na nebu, i u svemu onome što je u njima i između njih, a učinio je da posmatranje i razmišljanje koristi vjernicima. Mnogo mi se dopao naziv koji su pojedini suvremeni naučnici dali ovom pravcu - *Zakon kretanja i posmatranja* - zbog velikog broja kur'anskih ajeta koji navode tako nešto. Kretanje i promatranje može biti vidljivo, kao kada se čovjek kreće fizički, mijenjajući lokaciju, a može biti posmatranjem, ili može biti razmišljanjem i razumom.

U Kur'anu je došla opšta naredba:

﴿قُلِ انظُرُواْ مَاذَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ﴾

«Reci: 'Posmatrajte ono što je na nebesima i na Zemlji!'» (Junus, 101)

﴿فَلْيَنظُرِ الْإِنسَانُ مِمَّ خُلِقَ﴾

«Nek čovjek pogleda od čega je stvoren!» (Et-Tarik, 5)

﴿فَلْيَنظُرِ الْإِنسَانُ إِلَى طَعَامِهِ﴾

«Neka čovjek pogleda u hranu svoju.» (Abese, 24)

3- Kur'anski metod u navođenju kosmičkih dokaza koji ukazuju na to da samo Stvoritelj zaslužuje obožavanje i moć, te negiranje obožavanja svega što je mimo Allaha s.w.t

U Kur'anu se navodi rasprava sa mnogoboščima, i ujedno se iznose dokazi protiv njih:

﴿أَوَلَمْ يَرَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ● وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ● وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا وَهُمْ عَنْ آيَاتِهَا مُعْرِضُونَ● وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ﴾

«Zar ne znaju nevjernici da su nebesa i Zemlja bili jedna cjelina, pa smo ih Mi raskomadali, i da Mi od vode sve živo stvaramo? I zar neće vjerovati? Mi smo po Zemlji nepomične planine razmjestili da ih ona ne potrese, i po njima smo staze i bogaze stvorili da bi oni kuda žele stizali. I to što je nebeski svod osiguran Naše je djelo, a oni se ipak okreću od znamenja koja su na njemu. I noć i dan Njegovo su djelo, i Sunce i Mjesec, i svi oni nebeskim svodom plove.» (El-Enbija, 30 – 33)

Kur'an ukazuje na neispravnost obožavanja idola jer oni ne posjeduju svojstva božanstva, niti posjeduju moć na osnovu koje bi zasluživali pokornost:

﴿قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى آللَّهُ خَيْرٌ أَمَّا يُشْرِكُونَ● أَمَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَدَائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ مَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُنْبِتُوا شَجَرَهَا أَإِلَهٌ مَعَ اللَّهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ يَعْدِلُونَ● أَمَّنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا رَوَاسِيَ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا أَإِلَهٌ مَعَ اللَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ● أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ أَإِلَهٌ مَعَ اللَّهِ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ● أَمَّنْ يَهْدِيكُمْ فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُرْسِلُ الرِّيَاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ أَإِلَهٌ مَعَ اللَّهِ تَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ● أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَإِلَهٌ مَعَ اللَّهِ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾

«Reci: 'Hvala Allahu i mir robovima Njegovim koje je On odabrao!' Šta je bolje: Allah ili oni koje Njemu ravnim smatraju? Onaj Koji je nebesa i Zemlju stvorio i Koji vam spušta s neba kišu pomoću koje Mi dajemo da ozelene bašče prekrasne - nemoguće je da vi učinite da izraste drveće njihovo. - Zar pored Allaha postoji drugi bog? Ne postoji, ali su oni narod koji druge s Njim izjednačuje; Onaj Koji je Zemlju prebivalištem učinio i kroz nju rijeke

proveo i na njoj brda nepomična postavio i dva mora pregradio. - Zar pored Allaha postoji drugi bog? Ne postoji, nego većina njih u neznanju živi; Onaj Koji se nevoljniku, kad Mu se obrati, odaziva, i Koji zlo otklanja i Koji vas na Zemlji namjesnicima postavlja. – Zar pored Allaha postoji drugi bog? Kako nikako pouku vi da primite! - Onaj Koji vam u tminama, na kopnu i na moru, put pokazuje i Koji vjetrove kao radosnu vijest ispred milosti Svoje šalje. – Zar pored Allaha postoji drugi bog? Kako je Allah visoko iznad onih koji druge Njemu ravnim smatraju! - Onaj Koji sve iz ničega stvara, Koji će zatim to ponovo učiniti, i Koji vam opskrbu s neba i iz zemlje daje. – Zar pored Allaha postoji drugi bog? Reci: 'Dokažite, ako istinu govorite!'» (En-Neml, 59-64)

Navedeni ajeti pojašnjavaju da božanstva, koja oni uzimaju i obožavaju, ne zaslužuju da budu bogovi, jer je samo Allah s.w.t. Jedan Jedini Stvoritelj nebesa i Zemlje, jedino On spušta kišu sa neba, kojom daje da procvatu vrtovi kao radost očima i smiraj duši. On je Taj Koji je učinio Zemlju ravnom i dao da po njoj teku rijeke, a zatim je učvrstio planinama...On je Istiniti i Obožavani, i niko mimo Njega nije ništa stvorio, tako da i ne zaslužuje ibadet.

Na nama je, također, da koristimo ovaj metod u iznošenju dokaza protiv nevjernika i ateista. Poslanici su ga koristili, a kao primjer ćemo navesti Ibrahima a.s. koji iznosi dokaze u raspravi sa ateistom:

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ آتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أُحْيِي وَأُمِيتُ قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾

«Zar ne znaš za onoga koji se sa Ibrahimom o Gospodaru njegovom prepirao, kada mu je Allah carstvo dao?! Kad Ibrahim reče: 'Gospodar moj je Onaj Koji život i smrt daje!', on odgovori: ' Ja život i smrt dajem!' Ibrahim reče:' Allah čini da Sunce izlazi sa istoka, pa učini da izađe sa zapada!' I nevjernik se zbuni! Allah doista silnike ne upućuje na Pravi put!» (El-Bekare, 258)

Ili primjer kada se Musa a.s. suprotstavio imperatoru svog vremena - faraonu. Musa a.s. je koristio isti ovaj metod, iznoseći dokaz za dokazom dok se ovaj nije zbunio, nakon čega je počeo prijetiti i plašiti:

﴿قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ● قَالَ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِن كُنتُم مُّوقِنِينَ ●قَالَ لِمَنْ حَوْلَهُ أَلَا تَسْتَمِعُونَ● قَالَ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ● قَالَ إِنَّ رَسُولَكُمُ الَّذِي أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ لَمَجْنُونٌ● قَالَ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِن كُنتُمْ تَعْقِلُونَ● قَالَ لَئِنِ اتَّخَذْتَ إِلَٰهًا غَيْرِي لَأَجْعَلَنَّكَ مِنَ الْمَسْجُونِينَ﴾

«'A ko je Gospodar svjetova?' - upita faraon. 'Gospodar nebesa i Zemlje i onoga što je između njih, ako vjerujete' - odgovori on. 'Čujete li?' - reče onima oko sebe faraon. 'Gospodar vaš i Gospodar vaših davnih predaka' - reče Musa. 'Poslanik koji vam je poslan, uistinu je lud' - reče faraon. 'Gospodar istoka i zapada i onoga što je između njih, ako pameti imate' - reče Musa. A faraon reče: 'Ako budeš kao boga nekog drugog osim mene priznavao, sigurno ću te u tamnicu baciti!» (Eš-Šu'ara, 23-29)

Ovaj metod iznošenja dokaza je bio metod kojeg su upotrebljavali svi poslanici. Pogledaj suru Ibrahim, 9. i 10. ajet, i pročitaj šta su rekli narodi koji su u laž utjerivali poslanike – Nuhov narod, narod Ada, Semuda, i onih koji su došli poslije njih, a zatim pogledaj i odgovor poslanika:

﴿أَفِي اللّهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ يَدْعُوكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُم﴾

«Zar se može sumnjati u Allaha, Stvoritelja nebesa i Zemlje? On vas poziva da bi vam neke grijehe vaše oprostio...» (Ibrahim, 10)

Dakle, koristili su dokaz o tome da je Allah s.w.t. Stvoritelj Zemlje i nebesa.

Nevjerovanje, nakon iznošenja jasnih dokaza je čudno i neobično

Kur'an postavlja pitanja, čudeći se kufru nevjernika pored jasnih dokaza i argumenata:

﴿كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللّهِ وَكُنتُمْ أَمْوَاتاً فَأَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾

«Kako možete da ne vjerujete u Allaha, vi koji ste bili ništa, pa vam je On život dao; On će, zatim, učiniti i da pomrete i poslije će vas oživiti, a onda ćete se Njemu vratiti?» (El-Bekare, 28)

U drugom ajetu pita:

﴿يَا أَيُّهَا الْإِنسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ• الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَكَ• فِي أَيِّ صُورَةٍ مَّا شَاء رَكَّبَكَ﴾

«O čovječe, zašto da te obmanjuje to što je Gospodar tvoj Plemenit, koji te je stvorio - pa učinio da si skladan i da si uspravan - i kakav je htio lik ti dao?» (El-Infitar, 6-8)

Čovjekovo samoposmatranje, a i posmatranje svemira, nameće mu kao obavezu okretanje svom Stvoritelju i Njegovo veličanje, zato su kufr nevjernika i poricanje ateista bili čudni:

﴿مَّا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا• وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا• أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ
طِبَاقًا• وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا• وَاللَّهُ أَنبَتَكُم مِّنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا• ثُمَّ
يُعِيدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا﴾

«Šta vam je, zašto se Allahove sile ne bojite, a On vas postepeno stvara?! Zar ne vidite kako je Allah sedam nebesa, jedno iznad drugog, stvorio, i na njima Mjesec svijetlim dao, a Sunce svjetiljkom učinio? Allah vas od zemlje poput bilja stvara, zatim vas u nju vraća i iz nje će vas, sigurno, izvesti.» (Nuh, 13-18)

4 – Dokazi u svemiru koriste razumom obdarenima

Allahove dokaze u svemiru priznaju pobožna srca, ona koja se sjećaju Allaha s.w.t. zato što je sa njih uklonjen zastor, pa su se otvorila i povezala sa čudnim svemirom. Kur'an je uspostavio vezu između ljudskog srca i ovog lijepog i prostranog svemira, vezu koja je učinila da posmatranje svemira i njegovo upoznavanje ostavi jak trag u čovjeku, i time je dala vrijednost njegovom životu. To je ta veza koju Kur'an uspostavlja između spoznaje, znanja i čovjeka, koji ima sposobnost da spoznaje i zna. Zato Kur'an ukazuje da su oni koji bivaju upućeni posmatranjem svemira posebna skupina ljudi:

﴿إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَاخْتِلاَفِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لآيَاتٍ لِّأُوْلِي الألْبَابِ• الَّذِينَ
يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىَ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ رَبَّنَا مَا
خَلَقْتَ هَذا بَاطِلاً سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾

«U stvaranju nebesa i Zemlje i u izmjeni noći i dana su, zaista, znamenja za razumom obdarene, za one koji i stojeći i sjedeći i ležeći Allaha spominju i o stvaranju nebesa i Zemlje razmišljaju. 'Gospodaru naš, Ti nisi ovo uzalud stvorio; hvaljen Ti budi i sačuvaj nas patnje u vatri!'» (Ali Imran, 190-191)

To su oni kojima koriste dokazi u svemiru, koji se nisu zaustavili kod pukog posmatranja. Oni su, koristeći svoj vid, sluh, misli i razum na najbolji način, spoznali Moć koja je svemir stvorila, uzimajući u obzir kur'anske ajete koji pomažu sluhu, vidu, mislima i razumu da dopru do onog najboljeg i najvećeg što se može dokučiti:

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُم مِّنْ أَنفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِّتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُم مَّوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي
ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ• وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُمْ
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالِمِينَ• وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُم بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُم مِّن فَضْلِهِ إِنَّ فِي

ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ● وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُحْيِي
بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾

«i jedan od dokaza Njegovih je to što za vas, od vrste vaše, stvara žene da se uz njih smirite, i što između vas uspostavlja ljubav i samilost; to su, zaista, pouke za ljude koji razmišljaju; i jedan od dokaza Njegovih je stvaranje nebesa i Zemlje, i raznovrsnost jezika vaših i boja vaših; to su, zaista, pouke za one koji znaju; i jedan od dokaza Njegovih je san vaš noću i danju, i nastojanje vaše da steknete nešto iz obilja Njegova; to su, zaista, pouke za ljude koji čuju; i jedan od dokaza Njegovih je to što vam pokazuje munju, da se pobojite i ponadate, i to što spušta s neba kišu i oživljava njome zemlju poslije mrtvila njezina; to su, zaista, pouke za ljude koji razumiju.» (Er-Rum, 21-24)

Znači, ajeti (znakovi) bivaju jasni onima koji čuju, vide i razmišljaju, i to na način koji vodi do istine. A nevjernici vide događaje, ali ih ne poimaju razumom i ne shvataju da je sve od Stvoritelja, niti shvataju mudrost radi koje je dotična stvar stvorena:

﴿يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِّنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾

«Oni samo znaju vidljivu stranu života na ovome svijetu...» (Er-Rum, 7)

Oni se nisu okoristili ajetima (znakovima), jer ih nisu posmatrali koristeći se kur'anskim metodom:

﴿قُلِ انظُرُواْ مَاذَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَمَا تُغْنِي الآيَاتُ وَالنُّذُرُ عَن قَوْمٍ لاَّ يُؤْمِنُونَ﴾

«Reci: 'Posmatrajte ono što je na nebesima i na Zemlji!'- A ni od kakve koristi neće biti dokazi i opomene narodu koji neće da vjeruje.» (Junus, 101)

Kur'an kudi nevjernike i ateiste jer ne posmatraju i ne uzimaju pouku:

﴿أَوَلَمْ يَنظُرُواْ فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللّهُ مِن شَيْءٍ وَأَنْ عَسَى أَن يَكُونَ قَدِ
اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ﴾

«I zašto oni ne promisle o carstvu nebesa i Zemlje i o svemu onome što je On stvorio, i da im se, možda, kraj njihov primakao? Pa u koje će riječi, ako ne u Kur'an, vjerovati?» (El-A'raf, 185)

5 - Savremena nauka prekida vezu između ljudi i svemira

Sejid Kutb, rahimehullah, kaže: «Metodološka istraživanja, koja se nazivaju 'naučnim', kidaju ono što je Allah s.w.t. učinio vezom između ljudi i svemira u kojem žive.

Ljudi su dio svemira. Njihov život neće uspjeti ukoliko otkucaji njihovog srca ne budu uporedo radili sa otkucajima svemira, i tada će veza između njihovih srca i ubjedljivih dokaza ovog svemira biti uspostavljena. Svaka spoznaja zvijezde među ostalima, ili planetarnog sistema među mnogim drugim, ili osobine od osobina životinja i biljaka, ili shvatanje neke od osobina čitavog svemira sa globalnog gledišta, i svega živog i neživog (ako ima znakova neživog), svaka naučna spoznaja treba da je ubjedljiva i da dopire do ljudskog srca, stvara prijateljstvo i ljubav, ili upoznaje sa elementima koji će utjecati na prijateljstvo među ljudima, i stvarima i živim bićima. Svaka spoznaja, ili pronalazak, u kojem ne postoji ovaj tako važan cilj za čovjekov život je nepotpuna spoznaja, slaba nauka ili jalovi pronalazak.

Svemir je otvorena knjiga, koju čitaju svi ljudi na različitim jezicima, i do koje može doći svaki član društva, i onaj koji stanuje u šatoru ili kolibi, i napredni i kulturni čovjek koji živi u soliteru ili palači. Svakom je dostupan, shodno njegovoj inteligenciji. U njemu se nalazi istina, onda kada se traži sa željom da se spozna, i ona je uvijek i u svako doba dostupna:

﴿تَبْصِرَةً وَذِكْرَىٰ لِكُلِّ عَبْدٍ مُّنِيبٍ﴾

«da bi razmislio i opomenuo se svaki rob koji se Gospodaru svome obraća.» (Kaf, 8)

Međutim, moderna nauka prekida vezu između ljudskog srca i jasnog svemira jer su pojedine glave, koje ne razmišljaju, pune bajki tog istog naučnog metoda, metoda koji kida ono što je između svemira i stvorenja koja žive u njemu. S druge strane, vjerski metod ne uskraćuje plodove naučnog metoda u spoznaji pojedinih činjenica. On jača vezu među tim činjenicama, upućuje na velika saznanja i spaja ljudsko srce sa njima ili, jednom riječju, veže ih za svemirske zakone i činjenična postojanja. Vjerski metod navodi te zakone kako bi se ulili u ljudska srca koja će utjecati na osjećaje i život čovječanstva. I nije riječ o konzervativnim, mrtvim i oskudnim informacijama, sakupljenim u umovima koji ne otkrivaju ljudima ništa od lijepih tajni. Zato imanski metod mora imati vodeću ulogu na polju pronalazaka i proučavanja kako bi povezao naučne činjenice, koje daju uputu, sa ovom čvrstom vezom...[94]

---

[94] *U okrilju Kur'ana,* Tefsir sure Kaf, ajet: «Da bi razmislio i opomenuo se svaki rob koji se Gospodaru svome vraća.»

6 – Stvorenja ukazuju na svojstva Stvoritelja

Ako bismo pogledali u precizno napravljenu mašinu, lijepo kreiranu, na vrhuncu svoje snage i veličine, koja obavlja svoj posao na najpotpuniji način, onda bismo, bez mnogo razmišljanja, ustvrdili kako njen Tvorac posjeduje život, znanje, moć, volju... i mnoga druga svojstva na koja ukazuje ta mašina.

Svemir ukazuje na mnoga svojstva Stvoritelja

Njegova moć i Njegovo znanje

Ogromni svemir, koji opstoji kao veoma precizan sistem, govori o tome da je njegov Tvorac Moćan i Sveznajući. Allah s.w.t. je stvorio stvorenja različitog oblika i u potpunom sistemu kako bi nas upoznao sa Svojom Moći i Znanjem:

﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا﴾

«Allah je sedam nebesa i isto toliko zemalja stvorio; Njegovo naređenje na sve se njih odnosi, a nek znate da je Allah kadar sve i da Allah znanjem Svojim sve obuhvaća!» (Et-Talak, 12)

Znanje, koje vlada i upravlja ovim svemirom, mora biti potpuno i cjelokupno:

﴿وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾

«...i On jedini zna šta je na kopnu i šta je u moru, i nijedan list ne opadne, a da On za nj ne zna; i nema zrna u tminama Zemlje niti ičega svježeg niti ičega suhog, ničega što nije u Jasnoj knjizi.» (El-En'am, 59)

On je Mudri

Promatranje svemira upućuje na zaključak da je On mudro upotpunio sve stvari, zatim ih postavio na njima odgovarajuće mjesto, stvorio ih u određenoj mjeri, vrhunske kvalitete i savršene:

﴿وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ صُنْعَ اللَّهِ الَّذِي أَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ﴾

«Ti vidiš planine i misliš da su nepomične, a one promiču kao što promiču oblaci - to je Allahovo djelo Koji je sve savršeno stvorio.» (En-Neml, 88)

﴿الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنسَانِ مِن طِينٍ﴾

«Koji sve savršeno stvara, Koji je prvog čovjeka stvorio od ilovače.» (Es-Sedžde, 7)

Zato svaki pametan posmatrač Allahovog stvaranja ne vidi ništa drugo do savršenstvo i potpunost, a kada bi tražio neki nedostatak umorio bi se ali ga ne bi pronašao:

﴿الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا مَّا تَرَى فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِن تَفَاوُتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِن فُطُورٍ • ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ﴾

«Onaj Koji je sedam nebesa jedna iznad drugih stvorio – ti u onome što Milostivi stvara ne vidiš nikakva nesklada, pa ponovo pogledaj vidiš li ikakav nedostatak, zatim ponovo više puta pogledaj, pogled će ti se vratiti klonuo i umoran.» (El-Mulk, 3-4)

Ostala svojstva

Spomenuli smo stvorenja koja ukazuju na neka od Allahovih svojstava. Time smo ih htjeli samo navesti kao primjer, ne ograničavati ih, niti prebrojavati. Tako otvaramo put onome ko traga i onome ko koristi dokaze, a u svemiru ima još mnogo dokaza koji ukazuju na Allahovu s.w.t. veličinu, moć i mudrost. Pogledaj ove atribute, koje je Allah s.w.t. spomenuo, na kraju svakog od navedenih ajeta:

﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتُصْبِحُ الْأَرْضُ مُخْضَرَّةً إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ • لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ • أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِي الْأَرْضِ وَالْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَيُمْسِكُ السَّمَاءَ أَن تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَؤُوفٌ رَّحِيمٌ﴾

«Zar ne vidiš da Allah s neba spušta kišu od koje zemlja zazeleni? - Allah je zaista Dobar i Sveznajući, Njegovo je ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji! Allah, doista, nije ni o kome ovisan, i On je jedini hvale dostojan! Zar ne vidiš da je Allah sve što je na Zemlji vama podredio, pa i lađe koje, voljom Njegovom, morem plove? On drži ono što je na nebu da ne bi palo na Zemlju, osim ako On to dopusti. – Allah je, uistinu, prema ljudima Blag i Milostiv.» (El-Hadždž, 63-65)

7 – Jedino Allah s.w.t. zaslužuje ibadet

Posmatranje i razmišljanje o dokazima u svemiru navodi na obožavanje samo Allaha s.w.t. jer je On jedini Stvoritelj, Ravnatelj i jedino On održava nebesa i Zemlju. On je Onaj Koji daje opskrbu, oživljava i usmrćuje, te zbog toga samo On zaslužuje ibadet i niko više.

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُواْ رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ • الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الأَرْضَ فِرَاشاً وَالسَّمَاء بِنَاء وَأَنزَلَ مِنَ السَّمَاء مَاء فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقاً لَّكُمْ فَلاَ تَجْعَلُواْ لِلّهِ أَندَاداً وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾

«O ljudi, klanjajte se Gospodaru svome, Koji je stvorio vas i one prije vas, da biste se kazne sačuvali; Koji vam je Zemlju učinio posteljom, a nebo zdanjem; Koji s neba spušta kišu i čini da s njom rastu plodovi, hrana za vas. Zato ne činite svjesno druge Allahu ravnim!» (El-Bekare, 21-22)

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرُ اللَّهِ يَرْزُقُكُم مِّنَ السَّمَاء وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ﴾

«O ljudi, sjetite se milosti kojom vas Allah obasipa. Postoji li, osim Allaha, ikakav drugi stvoritelj koji vas sa neba i iz zemlje opskrbljuje? Osim Njega nema drugog boga, pa kuda se onda odmećete?» (Fatir, 3)

Na ovaj način, kako je kazano, Kur'an ukazuje na lažnost svih drugih izmišljenih božanstava, i na to da oni ne zaslužuju ništa od ibadeta.

﴿خَلَقَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَأَلْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَن تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِن كُلِّ دَابَّةٍ وَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاء مَاء فَأَنبَتْنَا فِيهَا مِن كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ • هَذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِن دُونِهِ بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾

«Nebesa je, vidite ih, bez stubova stvorio, a po Zemlji planine nepomične razbacao da vas ne trese, i po njoj životinje svih vrsta razasuo. Mi s neba kišu spuštamo i činimo da po njoj niču svakovrsne plemenite biljke. To je Allahovo djelo; a pokažite mi šta su drugi, mimo Njega, stvorili! Ništa! Mnogobošci su u pravoj zabludi.» (Lukman, 10-11)

Zato Allah s.w.t. podsjeća Svoja stvorenja, putem dokaza u svemiru, da On upravlja svim, zatim to navodi na mnogim mjestima u Kur'anu.

﴿ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ﴾

«To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš...» (Ez-Zumer, 6)

To bi značilo - to vam je Allah, Jedini Koji zaslužuje ibadet.

Poslušaj ove ajete i obrati pažnju na posljednje kazano:

﴿خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ يُكَوِّرُ اللَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَيُكَوِّرُ النَّهَارَ عَلَى اللَّيْلِ وَسَخَّرَ
الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُسَمًّى أَلَا هُوَ الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ● خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ
جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ يَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِنْ
بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَأَنَّى تُصْرَفُونَ﴾

«Nebesa i Zemlju je sa ciljem stvorio; On noću zavija dan, i danom zavija noć, On je Sunce i Mjesec potčinio, svako se kreće do roka određenog. On je Silni, On mnogo prašta! On vas od jednog čovjeka stvara – a od njega je drugu njegovu stvorio – i On vam je dao osam vrsta stoke; On vas stvara u utrobama matera vaših, dajući vam likove, jedan za drugim, u tri tmine. To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, Njegova je vlast, nema boga osim Njega, pa kuda se onda odmećete?» (Ez-Zumer, 5-6)

Drugi predmet:
Učenjaci pojašnjavaju čuda Allahove kreativnosti u Njegovim stvorenjima

Ulema oduvijek ukazuje na čudo Allahove kreativnosti u Njegovim stvorenjima, te ćemo se posvetiti malo onome o čemu su oni govorili nekada i o čemu i sada govore.

Musa se obratio Faraonu:

﴿قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى﴾

«Gospodar naš je Onaj Koji je svemu onom što je stvorio dao ono što mu je potrebno, zatim ga, kako da se time koristi nadahnuo.» (Taha, 50)

Allah s.w.t. je svemu onome što je stvorio dao ono što mu je potrebno, zatim ga uputio u ono što je dobro za njega. Mi ćemo pokušati da navedemo neke od tih poklona i darova.

I – Ćelijski sastav tijela i njihova podjela

a) Od čega se sastoji tijelo živih bića?

Suvremeni naučnik dr. Jusuf Izzuddin, jasno pojašnjavajući ovu temu, kaže: «Većina životinja i biljaka se sastoji od ogromnog broja tih veoma sićušnih jedinica koje nazivamo ćelijama, isto kao što se jedna građevina sastoji od velikog broja kamenčića.»

b) Zašto su ćelije u stalnoj diobi?

Dr. Jusuf Izzuddin nastavlja svoju priču, otkrivajući tajnu stalne diobe ćelija: «Ćelije naših tijela, kao i tijela životinja, su u stalnoj podjeli. Te podjele vode do rasta tijela, ili nadoknade izumrlih ili izgubljenih ćelija uslijed mnogo razloga. A svaka od ovih ćelija se sastoji od čudne materije koja se zove protoplazma.

Unutar svake ćelije se nalaze mnogobrojni mikroorganizmi, koji obavljaju razne funkcije, dok između tih mikroorganizama postoje još sićušniji organizmi, koji utječu na nasljedne gene, i oni se nazivaju hromozomi.

Broj hromozoma je stabilan kod svake vrste životinja i biljaka. Njihov broj kod mačaka se razlikuje od broja kod pasa ili slona, ili kod biljaka kao npr. mrkve ili graha.

U svakoj ćeliji, čovjekovog organizma ima 46 hromozoma.

Kada dođe do podjele ćelija svaka nova ćelija će opet imati isti broj hromozoma tj.46, a kada bi se ovaj broj poremetio onda čovjek ne bi bio čovjekom. Ćelije su, kako sam spomenuo, u stalnoj diobi. Ova funkcija se dešava u svakom trenutku našeg života, pa čak i kada spavamo. Do dan danas ne znamo kakva je to snaga koja obavlja ovako čudesan proces - podjelu ćelija. Nauka se zadovoljava opisom samog procesa, kojeg je moguće pratiti pomoću običnog ili elektronskog mikroskopa.

c) Zašto se spolne ćelije razlikuju od drugih?

Dr. Jusuf napominje slijedeće: «Sve ćelije koje su rezultat podjela prethodnih ćelija moraju imati 46 hromozoma izuzev dviju vrsta, a to su spolne ćelije tj. spermatozoidi kod muškarca i jajašca kod žene. Nove spolne ćelije, dobijene podjelom prethodnih, ne sadrže 46 hromozoma, nego polovinu od ovog broja. Tako u svakoj spolnoj ćeliji, muškoj ili ženskoj, bude samo 23 hromozoma.»

Zatim je pojasnio zašto se to dešava: «Ovo se dešava sa velikom mudrošću i s jasnim ciljem, jer svaka muška ćelija (spermatozoid) mora se spojiti sa ženskom ćelijom (jajašcetom) da bi načinili prvu ćeliju u tijelu - embrion, koju nazivamo oplođena ćelija. U oplođenoj ćeliji se spajaju 23 hromozoma muške ćelije s isto tolikim brojem hromozoma ženske ćelije da bi broj hromozoma u novoj ćeliji bio kao i u osnovnoj tj. 46 hromozoma. Oplođena ćelija, čiji je broj hromozoma 46, vrši dalju podjelu tako da postaju 2 ćelije, zatim 4, zatim

8 itd., sve dok se ne upotpuni fetus koji izađe iz majčine materice. Nakon toga se njegov rast nastavlja daljom podjelom ćelija dok ne postane odrastao čovjek, a u svakoj njegovoj ćeliji biva po 46 hromozoma kao što je to slučaj sa ćelijama tijela njegovog oca, majke, djedova i svih drugih ljudi.»

Ova podjela hromozoma na dvije polovine, posebno kod izgradnje spolnih ćelija da bi se opet spojile čineći prethodni broj hromozoma u novoj ćeliji, nikako nije slijepa slučajnost. To je, sigurno, rezultat preciznog određenja Jedne Vrhunske Sile Koja zna šta radi.

U isto vrijeme ova podjela ne može biti podvrgnuta probama niti je moguća pojava greški. Kada bi se samo jedanput desila greška uništila bi živa bića te vrste prije stvaranja druge generacije. To znači da se ovaj redoslijed morao desiti od stvaranja prvog fetusa. Zar ovo nije dovoljan dokaz za postojanje Vrhovne Snage Koja upravlja, određuje i Koja je, u isto vrijeme, veoma Mudra?

d) Zašto se moždane ćelije ne razmnožavaju?

Druga vrsta ćelija, koja se razlikuje od ostalih tjelesnih ćelija, jesu moždane ćelije. One se razlikuju od drugih po tome što se uopće ne dijele. O tajni ove pojave govori dr. Jusuf Izzuddin: «Nemoguće je da se metodom pokusa i greške, ili pretpostavkom, odvija ovaj proces tj. da jedine ćelije koje se ne razmnožavaju budu ćelije nervnog sustava, od kojih se sastoji mozak i cijeli nervni aparat. Kada bi došlo do diobe ove vrste ćelija desila bi se katastrofa. U tom slučaju moždane ćelije ne bi mogle održati ličnost osobe, te bi sve informacije koje je čovjek stekao nestale za nekoliko trenutaka.

Od trenutka rađanja pa sve do smrti čovjeka ili životinje broj moždanih ćelija ostaje isti, dok crvena krvna zrnca koja plivaju u krvi nisu ništa drugo do ćelije koje izumiru, a na njihovo mjesto dolaze nove i to periodično, svakih stotinu dana. Crvena krvna zrnca nastaju u koštanoj srži, zatim bivaju potisnuta u krvotok da bi nadomjestila izumrle ćelije.»

d) Tajna razlikovanja mišićnih tkiva po snazi u organizmu

Doktor Jusuf o ovoj temi kaže: «Najjači mišići kod čovjeka, ili životinja (sisara), su mišići materice kod žena koji potiskuju dijete da izađe iz majčine utrobe. Kada ovi mišići ne bi bili tako jaki od početka stvaranja prvog čovjeka ne bi izašlo prvo dijete, niti mladunče sisara, iz majčine utrobe na ovaj svijet. Slijede srčani mišići, kao i mišići vilica. Srčani mišići moraju biti jaki kako bi uspješno obavljali svoj danonoćni posao, potiskujući krv kroz krvne sudove u periodu koji može trajati i preko 100 godina. Isti je slučaj i sa mišićima vilica koje uvijek moraju biti sposobne da poklapaju jedna drugu, sjeckajući tone hrane tokom života.»

2 - Suprotstavljanje živih bića uzrocima nestanka

Doktor Jusuf kaže: «Sva živa bića, od najmanjeg do najvećeg, imaju jednu zajedničku osobinu, a to je suprotstavljanje uzrocima nestanka, jer Stvoritelj ovih bića im želi opstanak.

Virus gripe se mijenja od vremena do vremena kako bi otežao odbranu ili njen nestanak. Također, i insekti nakon izmjena generacija stiču protuhemijsku odbranu kako bi se suprotstavili uzrocima nestanka i izumiranja vrste.

I kod čovjeka je primijećeno umnogostručeno razmnožavanje u ratnom vremenu, kao i to da žena koja uzima kontracepcijska sredstva duži vremenski period ako slučajno propusti nekoliko dana njihovu upotrebu rezultat u velikom broju slučajeva bude rađanje blizanaca, kako bi se nadoknadio manjak u potomstvu koji se desio za vrijeme sprečavanja trudnoće. Ako se desi da čovjek, iz nekog razloga, izgubi jedan bubreg drugi bubreg će se povećati toliko da bi mogao obavljati funkciju oba. Kao da u čovjekovom organizmu postoji um koji kad god se desi neki nedostatak požuri da ga nadoknadi. Jedino je Allah s.w.t. Taj Koji je dao živim bićima ovu čudnu sposobnost održavanja ravnoteže kako ne bi izumrla ili se predala uzrocima nestanka, kao što je velikom broju životinja dao metode odbrane. Tome se ni čovjek ne razlikuje od škorpiona, zmije, stonoge i dr.

Nemoguće da je ovaj zakon, zapažen kod svih živih bića, slijepa slučajnost. Slučajnost ne može postati stalni zakon po kojem se vladaju živa bića.»

3 – Upućena pčela, čudo Allahovog s.w.t. stvaranja

Ibn-Kajjim[95], rahimehullah, nam govori o čudima Allahovog s.w.t. stvaranja, pojašnjavajući primjer pčele: «Najčudnija stvar kod pčela jeste da imaju svoju kraljicu tj. maticu, koja je veća od ostalih pčela i mnogo ljepša od njih.

---

[95] *Šifau-l-alil,* str.101. Ono što smo prenijeli od Ibn-Kajjima ukazuje da su selefu salih razmišljali o Allahovim stvorenjima. Zapažanja islamskih

Ženke pčela rađaju u proljeće[96], a većina novorođenih pčela bivaju ženke. Ako se pojavi koji mužjak ne ostavljaju ga među sobom, nego ga otjeraju ili ubiju, osim malog broja, jer trutovi ništa ne rade niti išta proizvode.

Pčele se dijele na grupe. Vidimo grupu koja je u stalnoj pratnji matice, grupu koja priprema vosak i gradi saće ili pčelinja legla, koja imaju ukus slatkih smokava. O tim leglima pčela vodi više računa i od samog meda, čisteći ga od prljavština koje izlaze iz pčela. Jedna grupa gradi košnice, druga grupa donosi vodu, noseći je na svojim leđima. Zatim, ima i grupa koja čisti legla od prljavštine umrlih pčela i otpadaka, a ako primijete lijenu pčelu (pčelu koja ne radi), ubiju je kako ne bi štetila ostalim pčelama, zavodeći ih svojom besposlenošću i lijenošću.

Prvo što sagrade u košnici jeste prijestolje ili leglo za maticu koje je četvrtastog oblika i liči na krevet na koji se ona smjesti, dok oko nje kruži grupa pčela koje liče na pomoćnike, savjetnike i sluge, i nikada se ne odmiču od nje. Ispred matice se napravi kao mali sud u koji pčele donose med, posebno za maticu i njenu elitnu grupu.

Zatim, prave legla i kućice u jednom ravnom neizobličenom redu u obliku šestougla, kao da su čitale Euklidovu knjigu o planiranju i dekoraciji kuća. Gradnja zahtjeva stabilnost i komoditet. Legla šestouglog oblika se spajaju jedna uz druga i prave veliki krug. Među njima nema otvora ili nedostataka. Legla podržavaju jedna druga sve dok ne nastane čitav jedan sprat među čije dijelove ni vrh igle ne može ući.

Neka je uzvišen Onaj Koji je uputio pčelu da gradi ovakve kuće kakve ni čovjek ne bi uspio sagraditi. Tako je pčela spoznala potrebu za izgradnjom kuća sa dvije karakteristike:

Prva: Da ne budu uske kako ne bi ostalo nijedno leglo neupotrebljivo.

Druga: Da kućice budu takvog oblika da ako se spoje jedna uz drugu da se ispune svi uglovi, kako ni jedna ne bi ostala prazna. Zatim je shvatila da ni jedan drugi oblik ne bi odgovarao osim onog oblika koji je opisan - šestougao. Trouglaste i četverouglaste kućice, iako bi mogle

---

učenjaka su mnogobrojna, ali i u njima ima greški jer pčele nemaju poglavara nego maticu.

[96] Matica jedina leže jajašca.

ispuniti njihove duplje, ostale bi mnogo uske, dok drugi oblici, iako su komotni, ostali bi nepopunjeni i ostavili bi otvore i šupljine. Šestougao je jedini oblik koji ima obje karakteristike. Svevišnji ju je uputio da gradi svoje kuće bez lenjira i mašine. Nema primjera koji bi se istakao nad ovim u vremenu kada ljudi ne mogu napraviti šestougle kuće, osim sa velikim strojevima.

Neka je uzvišen Onaj Koji ju je uputio da ide na pašu i ide ponizno, a ne neposlušno, stazom sa koje neće zalutati, kako bi sakupila najbolje sa livada, zatim se vratila u svoju kuću da u nju salije napitak različitih boja koji je lijek ljudima. U tome su, zaista, dokazi za one koji razmišljaju.

A kada završi gradnju kuće izađe praznog stomaka, lahka i sićušna, da bi se najela cvjetnih slasti uzdignutih među laticama ruža i listova drveća, zatim se vrati sita.

Allah s.w.t. joj je dao visoku temperaturu u ustima kako bi rastopila od onoga što donese i što se zgusnulo, povrativši mu tečnost i slast. Zatim ga smješta u saće, a kada se napuni zatvori ga i zapečati njegove otvore čistim voskom. Kada napuni saće ona krene tražiti drugo mjesto na kojem će ponoviti sve ono što je uradila na prethodnom.

A kada zahladni i pašnjaka nestane, te bude spriječena da sakuplja polen, ostane u svojoj kući, hraneći se od onoga što je sakupljala tokom ljeta.

Izlazi jutrima, leteći nad poljima, i svaka se grupa zanima za svoj posao dok ne padne mrak, a tada se vrati svojoj kući.

Matica ne izlazi često, osim ako poželi da malo poleti u prirodi, pri čemu izađe sva njena pratnja od bližnjih savjetnika i sluga. Leti po poljima, livadama i vrtovima nekoliko sati, a zatim se vrati na svoje mjesto.

Čudno je i to da je ponekad mogu ozlijediti neke pčele, ili neko od njenih pratilaca i sluga, pri čemu napusti košnicu ostavljajući je praznu, a ostale je pčele prate.

Ako pčelar vidi tako nešto, a boji se da će matica uzeti pčele, ode sa njima na drugo mjesto, pronađe im novo mjesto gdje će se spustiti, jer je one neće napustiti nego će se sakupiti oko nje dok nastane roj. Ako se popne ljuta na drvo one oko nje uzlete i približe joj se dok ne stvore jednu loptu oko nje. Onda pčelar uzme štap i na njegov vrh pričvrsti mirišljivu biljku, zatim ga podigne k matici a kod sebe ima nešto čime će svirati. Tako ostane mirišljiva trava pored matice dok se ne zadovolji, onda se digne i sleti na snop ili košnicu pri čemu je slijede ostale pčele, a potom ih pčelar odnese u svoj pčelinjak ili ih smjesti u novu košnicu.

Pčele ne slijeću na lešinu, životinju ili hranu. Čudno je i to da ubijaju nepravedne matice, pored toga što joj iskažu i neposlušnost. Male pčele čine košnicu i one se bore protiv drugih malobrojnih pčela, zatim ih izbace i protjeraju van pčelinjaka. A kada ih istjeraju med se poboljša. Pčele borci se trude da ubijaju van košnice kako bi sačuvali pčelinjak čistim od lešina.

Među njima ima grupa krupnih pčela koje malo koriste i sa kojima vode stalni rat. To su trutovi. Oni im napadaju pčelinjak, razvaljuju saće i kradu med, a male pčele su veoma ljute i veliki su čuvari. Kada budu napadnute suprotstave se, pokušavajući da ih izguraju na vrata košnice, pri čemu se umažu medom i onda ne mogu letjeti. Ne preživi niko od njih, osim onih čiji je vijek dug. A kada prestane rat vrate se poginulim, uzmu ih i odnesu daleko od košnice.

U košnici su plemenite i vrijedne pčele koje non-stop rade. Među njima ima i lijenih, beskorisnih, koje ove plemenite izbacuju da ne bi loše utjecale na ostale pčele.

Pčela je najblaža i najčistija životinja, ne izbacuje izmet osim u letu, ne voli ružne mirise i lešine, njene samice i djevice su vrednije od starica, manje ubadaju a proizvode kvalitetniji med, a njihov ubod manje škodi od uboda starijih pčela.

Vidjeli smo da je pčela najkorisnija životinja. Allah s.w.t. ju je izdvojio time što joj je dao objavu i uputio je putevima, što nije slučaj sa drugim životinjama. Iz njene utrobe izlazi tekućina[97] kao lijek ljudima, i svjetlost[98] koja svijetli u tmini. Pčele su poput ljudi koji pozivaju u uputu, većina životinja su joj neprijatelji, a njeni neprijatelji su oni od kojih malo kakve koristi ima i bereketa. Ovo je Allahov s.w.t. Sunnet (zakon) u Njegovim stvorenjima, On je Silni i Mudri.»[99]

Suvremeni naučnici govore o pčelinjem svijetu[100]

Današnja nauka je mnogo uznapredovala, a sa njenim napretkom smo saznali mnogo čuda o stvorenjima i svemiru. Suvremeni naučnici su nam potvrdili da pčelinji svijet čine: matica, trut i radnice.

---

[97] Misli se na med. (op. recenzenta)

[98] Misli se na vosak od kojeg se svijeće prave. (op. recenzenta)

[99] *Şifau-l-alil*, str. 101.

[100] Tekst kojeg smo naveli prenesen je iz knjige *Pčela veliča Allaha* od Muhammeda Hasana Humsija. Neke dijelove smo premjestili ili skratili.

Pčela matica je majka čitave košnice i sve pčele u košnici su njena djeca. Matica dnevno položi od 1500 do 2000 jaja, ponekad ovaj broj dostigne cifru do 3500 jaja. Ovaj proces se odvija tokom čitavog perioda parenja, od početka proljeća do kraja ljeta.

Veliki broj jaja nije ništa drugo do borba protiv stalnog manjka unutar pčelinjaka, jer pčela ima kratak život - traje od pet do sedam hefti. Zbog toga pčelinjak treba nove generacije koje će potpomoći opstanak pčelinjaka, suprotstavljajući se stalnom manjku kako bi roj mogao da obavlja svoju funkciju u pčelinjem svijetu i kako bi mogao da odbrani svoju koloniju od neprijatelja i opasnosti, a da nije tako pčelinjak bi izumro i nestao.

Od ljepota Allahovog stvaranja u matici jeste da ona polaže jajašca u legla različitih dimenzija koja grade radilice. Matičnjaci se pripremaju za buduću maticu i jajašce koje položi matica u njega bit će nova matica. Iz jajašaca koja matica položi u manja legla izliježu se trutovi, a iz jajašaca koja položi u najmanja legla izliježu se pčele radilice. Matica, pored položenog jajašceta radilice, polaže i tri do četiri rasplodna jajašceta kako bi ga oplodili tako da bude pčela radilica. U legla srednje veličine matica ispusti pored jednog jajašceta, također, i jedno neplodno pri čemu se izliježe trut.

Od čudnih stvari u vezi sa pčelom je i ta da se matica pari samo u zraku, prilikom letenja. Tajna je u tome što mužjak ne može oploditi maticu dok je na tlu jer je njegov polni organ skriven i ne može ga pokazati osim u letu, pri čemu se ispune testisi mužjaka i otvore tokom leta. To otvaranje dovodi do potiskivanja polnog organa tako da izađe iz skrivenog dijela.

Od čuda vezanih za maticu djevicu jeste njena sposobnost pozivanja mužjaka na parenje, ispuštajući zvukove kojima ih poziva sebi. Ona, zatim, izlazi iz svog legla, šireći te zvukove koje mužjaci čuju, ne samo mužjaci u tom pčelinjaku nego u svim obližnjim pčelinjacima, tako da jata mužjaka polete za maticom a ona predvodi let u otvorenom prostranstvu dok najjači, najčvršći i najbrži među njima ne oplodi maticu. Nakon toga on gubi život jer poslije oplodnje njegov polni organ ostaje u matici što prouzrokuje otok njegovih unutarnjih organa.

Čitatelj će pitati: «Kako mužjaci čuju zov matice?» Odgovor je slijedeći: «Allah s.w.t. je svakoj pčeli podario dva dlakava pipka koja sačinjavaju povezane karike na kojima je veliki broj otvora. Broj karika kod mužjaka je dvanaest, a kod radilice i matice jedanaest.

Broj otvora čula na dlakavom pipku kod mužjaka iznosi 2800 otvora, kod radilice 2400, a kod matice 1600 otvora. Činjenica je da su pipci u ovom slučaju poput prijemnih antena, koje prihvataju zov matice, ali obavljaju i druge funkcije kao što su njuh, sluh i dodir.

Ako se desi da radilica, trut ili matica izgube pipke neće moći obavljati svoj posao jer su sva čula smještena u njima, i sluh i njuh i dodir.

Građa truta je takva da odgovara ulozi radi koje je stvoren, pa je on velik, jak i mnogo jede. Trut ništa ne radi, ne sakuplja nektar niti proizvodi med, ne gradi saće, ne čuva pčelinjak, pa čak i hranu mu radilica stavlja u usta. Sve što zna da uradi jeste oploditi maticu. Zbog toga mu radilica, nakon što on obavi svoj posao, prekine davati hranu i čak radilice napadnu trutove, ili ih ubiju ili protjeraju. Ono što treba znati jeste da je broj trutova u odnosu na broj pčela veoma mali, tako da ih u jednoj košnici nema više od dvije stotine.

Najmnogobrojnije su radilice, a ujedno i najaktivniji element košnice, i one su te koje obavljaju različite funkcije i teške zadaće. One sakupljaju nektar - cvijetni prah, proizvode med, biraju posebnu hranu za maticu, grade saće u kojima se sakuplja med, odgajaju nove generacije pčela, čuvaju pčelinjak, čiste ga i čak ga provjetravaju i zagrijavaju.

Obaveze u košnici se dijele po sposobnostima koje su vezane za životnu dob. Svaki uzrast među pčelama ima svoju zadaću koju obavlja i sve što više stare njihove se djelatnosti mijenjaju. Tako pčela do kraja svog života obavi sve vrste poslova i zadaća koje treba jedna košnica. Pčela započinje sa laganim poslovima, koji ne zahtijevaju veliki trud, a završi sa težim - letom po livadama, sakupljanjem nektara, cvijetnog praha i vode, proizvodnjom meda i njegovim čuvanjem. Također, možemo vidjeti da mijenja svoje uloge shodno usavršavanju sposobnosti koje joj je Allah s.w.t. podario. Svaki zadatak koji mora da obavi odgovara savršenstvu njenih uređaja koji joj pomažu da se prihvati nove uloge i novog zadatka.

Pčela radilica u prvom i drugom danu svog života čisti legla iz kojih su izašle generacije savršenih stvorenja. Nakon što ih očisti i pripremi za novu generaciju, matica neće položiti svoje jaje niti u jedno leglo dok ga ne pregleda i utvrdi da je u potpunosti čisto.

U trećem i četvrtom danu pčela pazi na larve radilica i trutova, koje nisu starije od tri dana, pri čemu ih hrani tzv. pčelinjim hljebom, mješavinom meda i polenovog praha kojeg uzima iz saća gdje ga je prethodno smjestila.

Nakon petog pa sve do dvanaestog dana života donosi matici pčelinje mlijeko, a i daje ga malim radilicama i trutovima u prvom, drugom i trećem danu. Pčela obavlja ovaj važni zadatak od 5. do 12. dana, dok joj ne narastu posebne žlijezde na krajevima grla pomoću kojih proizvodi «pčelinje mlijeko».

Poslije dvanaestog dana pčela može poletjeti, ali se ne smije udaljiti predaleko od košnice jer je to samo probni let i vježba. Njena glavna uloga u periodu od 12. do 18. dana jeste izgradnja saća za čuvanje meda i odgoj novih pčelinjih generacija.

U tom periodu joj se razvijaju četiri para žlijezda na krugovima oko stomaka odakle pčela koristi vosak za izgradnju saća u potpunoj harmoniji i skladu, velikih dimenzija inžinjerskih oblika, izazivajući čuđenje i uspostavljajući jedinstven sistem.

Od 20. do 29. dana života pčela čuva i čisti košnicu. Nakon toga pčela obilazi livade, sakuplja nektar, polenov prah i proizvodi med, zatim donosi vodu u pčelinjak. Ovaj posljednji period predstavlja i najduži dio njenog života.

Tako jedne pčele odlaze a druge dolaze, mijenjaju se na radnim mjestima bez prestanka i bez specijalizacije za samo jedan način rada. Svaka od njih u toku života mora proći kroz sve te periode.

Neka je hvaljen Jedan Jedini, Neovisni, Koji je stvorio ova sićušna stvorenja i podučio ih obavljanju ovakvih poslova sa velikom preciznošću i savršenstvom. Očigledno da je to kreacija i djelo Sveznajućeg i o svemu Obaviještenog.

Od Allahove s.w.t. kreativnosti u stvaranju pčele jeste i to da joj je podario dva želuca. U jednom želucu ona sakuplja primarne materije od nektara i polenovog praha, praveći med ili za prenošenje vode, zatim je prenosi u košnicu, a drugi želudac koristi za varenje i probavu hrane.

Pčela dok prenosi nektar i polenov prah još u letu sve to prerađuje u med, tako da ni tada nije besposlena, već ubrizgava potrebne kiseline za dobijanje meda.

Pčela koristi polenov prah za mnoge potrebe u košnici. Stvoritelj joj je podario sposobnost da suši prah kojeg čuva na vanjskom dijelu zadnje noge, kojeg nazivamo list, u beharnoj korpi. Također joj je podario i korpicu u obliku četkice koju koristi da mete i zbira polenov prah u obliku grudvice kako bi ga prenijela do beharne korpe.

Od velikih čuda koja je otkrila nauka u pčeli jeste i to da ima žlijezdu na kraju trbuha, tzv. Nasanova žlijezda, koja izbacuje poseban miris.

Veoma je čudno i to da se miris pčela jedne košnice razlikuje od drugih. Pomoću tog mirisa se pčele međusobno raspoznaju. U isto vrijeme vratari i čuvari košnice prepoznaju pčelu koja pripada tom pčelinjaku preko mirisa kojeg izbacuje ta žlijezda.

Da bude još čudnije, pčele u trenutku kada se odvoje od pčelinjaka poprime novi miris po kojem se raspoznaju. Kada su naučnici pomiješali pčele iz jednog i drugog pčelinjaka primijetili su da su ove pčele poprimile jedan miris koji ih razlikuje od drugih pčela.

Čudno je i to kako je pčela upućena da pravi sebi zidove kućica u obliku šestougla od čistog voska kroz koji ne prolazi zrak. Ali kada se zatvore kućice, koje sadrže u sebi larve mladih pčela, vosak se pomiješa sa polenovim prahom tako da zrak ulazi kroz polenov prah i larve ostaju žive. Da je njen Gospodar nije uputio na tako nešto sve bi larve uginule i čitav njen trud bi propao.

Allah s.w.t. nam govori o jasnim dokazima koji privlače pažnju i navode na razmišljanje:

﴿وَأَوْحَى رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ ● ثُمَّ كُلِي مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ ذُلُلًا يَخْرُجُ مِن بُطُونِهَا شَرَابٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ فِيهِ شِفَاءٌ لِّلنَّاسِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾

«Gospodar tvoj je pčelu nadahnuo: 'Pravi sebi kuće u brdima i u dubovima i u onome što naprave ljudi, zatim, hrani se svakovrsnim plodovima, pa onda idi stazama Gospodara svoga, poslušno!' Iz utroba njihovih izlazi piće različitih boja koje je lijek ljudima. To je, uistinu, dokaz za ljude koji razmišljaju.» (En-Nahl, 68-69)

Muslimani su upućeni u velike koristi koje med pruža, ali oni koji su odlutali od Allahove s.w.t. upute nisu poznavali ove koristi do novijeg doba. Naučnici su otkrili zapanjujuće činjenice u vezi sa medom, kao to da je med i hrana (vrhunska hrana) i lijek. Med posjeduju takve karakteristike koje možda ne postoje ni u čemu drugom. Došli su do saznanja da je lijek gotovo za sve vrste bolesti, a nauka svaki dan otkrije neku novu korisnu stvar vezanu za med.

Kako pčele jedna drugoj ukazuju na mjesto hrane?

Suvremeni naučnici su primijetili da postoji način na koji pčela ukazuje drugoj pčeli na mjesto hrane. O tome dr. Jusuf Izzuddin kaže: «Kada jedna radilica pronađe livadu ili cvjetove, koji predstavljaju izvor hrane, vrati se u pčelinjak da bi obavijestila ostale pčele o blagu koje je otkrila. Ona ih o tome obavještava tako što izvodi čudne plesne rituale na instinktivan način. Njeni čudni plesni pokreti imaju određeno značenje jer njeno tijelo u trenucima plesa pravi ugao, predstavljajući položaj sunca. Ako je livada koju je otkrila blizu, način plesa se razlikuje od onog koji izvodi u slučaju da se livada nalazi negdje dalje.

Po plesnim pokretima pčele saznaju o kojoj vrsti cvijeća se radi, da li je to djetelina ili neki drugi cvijet od kojeg pčela priprema hranu, na kojoj se daljini nalazi i koji put mora upotrijebiti, orijentišući se prema položaju sunca.

Nakon toga, nekoliko pčela izvodi isti ples čime se ta pčela smiri, znajući da su je ostale pčele razumjele šta želi reći. Onda ostale odlete do livade da bi donijele još više hrane.

Pčela pronalazač je tako, putem svog plesa, prenijela u košnicu nekoliko informacija. Kada bi neko od ljudi pokušao da shvati ono što su pčele razumjele, putem znakova koje bi prenio na skicu, sve to bi mu oduzelo ne manje od trećine sahata i to kada bismo bili nadareni matematikom. Za razliku od čovjeka pčela shvata u trenutku i polijeće ravnom linijom prema livadi da donese onoliko hrane koliko može ponijeti.

Sve navedeno je tako zapanjujuće i neobjašnjivo, osim ako vjerujemo u Allahovo s.w.t. nadahnuće ovoj sićušnoj životinji koja ne posjeduje razum niti moć razmišljanja kojim bi ostvarila svoj cilj.»

Pčele vide boje koje mi ne vidimo

Dr. Jusuf spominje, kao još jedno od čuda, da pčele vide boje koje mi ne vidimo, niti ih sebi možemo predstaviti, a to su ultra-ljubičaste zrake koje mi vidimo kao crne. Zatim nam pojašnjava mudrost koja se krije iza toga: «Mudrost u tome jeste da su to jedine zrake koje mogu da prodiru kroz oblake. Pčela može živjeti u predjelima koji su tokom čitave godine prekriveni oblacima, a sunce je nužna potreba kako bi se mogle orijentirati tražeći livade za prehranu. Ovdje se krije mudrost sposobnosti pčele da vidi ultra-ljubičaste zrake tako da kroz oblake može vidjeti sunce, i tako pčela neće umrijeti od gladi ako se sunce sakrije iza oblaka. To je zapanjujuća činjenica koja dokazuje da postoji Stvoritelj, Onaj Koji upravlja, određuje i zna šta stvara. Nemoguće je da je pčela stekla sposobnost da vidi te boje tokom dugog vremena, već je ona morala postojati od prvog trenutka kada je Allah s.w.t. stvorio pčelu. Kada ne bi bilo tako pčele bi u takvim predjelima izumrle od davnina.»

4 – Upućeni mravi i čuda Allahovog s.w.t. stvaranja u njima

Ibnu-l-Kajjim nam govori o drugoj vrsti Allahovih s.w.t. stvorenja, pojašnjavajući nam kako ih je Allah s.w.t. uputio na njihov način življenja: «Mrav je jedan od najupućenijih insekata, a njegova uputa je jedna od najčudnijih stvari. Mali mrav izađe iz svoje kuće da traži hranu, makar ga to i daleko odvelo, a kada pronađe hranu ponese je i povuče dugim, neravnim, krivudavim stazama, penjući se i spuštajući sve dok ne dođe do mravinjaka gdje je, onda, uskladišti. Zatim se usmjeri ka onome što proklijava pa ga rasječe na dva dijela da ne proklije, a ako i pored toga proklije onda ga rasiječe na četiri dijela. Ako hrana počne da se kvari, ili se ovlaži, on sačeka sunčan dan da je iznese i prostre pred vratima mravinjaka i ponovo je vrati u njega, a mrav neće jesti hranu drugog mrava.

U Kur'anu ih Allah s.w.t. pominje i kaže kako je Sulejman a.s. čuo riječi i govor jednog mrava svojim prijateljima:

﴿أَيُّهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا مَسَاكِنَكُمْ لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمَانُ وَجُنُودُهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾

«O mravi, ulazite u stanove svoje da vas ne izgazi Sulejman i vojske njegove, a da to i ne primijete!» (En-Neml, 18)

Mrav je počeo govor pozivom onome ko ga čuje, zatim je spomenuo neodređenu zamjenicu, onda ime vrste, pozivajući svakoga, a nakon toga im naredio da uđu u mravinjak kako bi se zaštitili od vojske. Pojasnio je i zašto da uđu, a to je bojazan da ih Sulejman a.s. i njegova vojska ne pogaze, i na kraju obrazložio razlog i opravdanje Allahovom poslaniku i njegovoj vojsci - da oni ne primijete. Ovo je jedna od najčudnijih uputa.

Zastani i razmisli o tome kako je Allah s.w.t. uzvisio mrava Svojim riječima:

﴿وَحُشِرَ لِسُلَيْمَانَ جُنُودُهُ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ وَالطَّيْرِ فَهُمْ يُوزَعُونَ● حَتَّى إِذَا أَتَوْا عَلَى وَادِي النَّمْلِ﴾

«I sakupiše se Sulejmanu vojske njegove, džini, ljudi i ptice, sve četa do čete, postrojeni, i kad stigoše do mravlje doline...» (En-Neml, 17-18)

Allah nas je obavijestio da su svi prošli kroz ovu dolinu, ukazujući na to da je ta dolina poznata kao Mravlja dolina, poput Dolina zvijeri i sl. Zatim nas obavještava koliko je ovaj mrav svjestan, strog i precizan u svom znanju kada im je naredio da uđu u svoja staništa jer je znao, kao i drugi mravi, da svaka grupa od njih ima svoju kuću u koju ne smije niti jedan drugi mrav ući, i kaže:

﴿لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمَانُ وَجُنُودُهُ﴾

«...da vas ne izgazi Sulejman i vojske njegove...» (En-Neml, 18)

Nakon toga je dodao:

﴿وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾

«...a da to i ne primijete!» (En Neml, 18)

Mrav je ovdje spojio dvije stvari - opravdanje štete, koju bi mogla da im nanese vojska jer ne primjećuje, i ukor skupini mrava zbog njihove neopreznosti i neulaska u svoje kuće. Zbog toga se Sulejman a.s. nasmijao i zadivio, a zaista to zavređuje divljenje i osmijeh. Zuhri prenosi od Abdullaha b. Abdullaha b. Ujejne, a on od Ibn-Abbasa, da je Allahov Poslanik ﷺ zabranio da se ubija mrav, pčela, pupavac i sured.[101]

U *Sahihu* od Ebu-Hurejre se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Jedan od poslanika je sjeo ispod drveta da se odmori pa ga je ujeo mrav. Zatim je naredio da se spreme i krenu a da se mravinjak zapali, a Allah mu je objavio: 'Mrav te je ujeo, a ti si spalio ummet od ummeta koji je Mene spominjao! Pa zašto nisi ubio jednog mrava?'»[102]

Avf b. Ebi-Džemile prenosi od Kasame b. Zuhejra da kaže: «Ebu-Musa El-Eš'ari je rekao: 'Sve ima svoju gospodu, pa i mravi imaju svoju gospodu.'»

Od čuda vezanih za mrava jeste da zna kako ima Gospodara Koji je iznad nebesa, na Aršu, kao što bilježi imam Ahmed u *Kitabu-zuhd* hadis od Ebu-Hurejre: «Jedan od poslanika je izašao sa svojim narodom da moli Allaha s.w.t. za kišu, pa vidje da je mrav digao nožice prema nebu i u ležećem položaju moli Allaha s.w.t. da spusti kišu. On im reče: 'Vratite se, dovoljno vam je.' Ili je rekao: 'Dat će vam se kiša radi drugog.'» Ovaj hadis ima mnogo verzija, a Tahawi ga bilježi u *Tehzibu* i dr.

---

[101] Medžd b. Tejmijje ga navodi u *El-Munteka*, str.759, od Ahmeda, Ebu-Davuda i Ibn-Madže riječima: «Zabranio je Allahov Poslanik s.a.w.s. da se ubije četvero: mrav, pčela, pupavac i sured.» Sured je vrsta ptice grabljivice, malo veća od vrapca ali lovi vrapce, crno bijelog je perja ali nije svraka.

[102] *Sahih Buhari*, 6/154, br. 3019. Pogledaj i 6/356, br. 3318. Muslim ga bilježi, 4/1759, br. 2241. Hadis je uzet iz svih predaja o njemu.

U Musnedu imama Ahmeda je zabilježeno da je Sulejman b. Davud izašao da moli za kišu, pa vidje mrava kako na leđima leži i moli: «Allahu moj, mi smo stvorenja od Tvojih stvorenja. Niko od nas nije neovisan od Tvoje blagodati kiše, ili ćeš nam spustiti kišu ili ćeš nas uništiti.» Pa im reče Sulejman a.s.: «Vratite se. Spustit će vam se kiša zbog dove drugog.»

Jedan čovjek mi je pričao o tome da je mrav izašao iz mravinjaka pa je naišao na dio skakavca kojeg je pokušao ponijeti, ali nije uspio. Zatim je otišao po pomoć. Taj koji je to promatrao je kazao: «Podigao sam onaj komadić sa zemlje, a oni mravi koji su došli pomoći kružiše i kad ga ne nađoše odoše i ostaviše tog mrava. Spustio sam komadić ponovo. On ga pokuša ponijeti, ali nije uspio nego ode po pomoć, a ja digoh onaj komadić. Dođoše mravi pomoći, oni ga tražiše i zatim odoše. Tako sam učinio nekoliko puta. Kada su mravi posljednji put došli napraviše krug oko tog mrava i rastrgaše ga, pa sam to ispričao našem šejhu koji reče: 'To je mrav kojeg je Allah s.w.t. nadario da mrzi laž i da kazni lažove.'»

Mrav je insekt koji najviše štedi, a o njegovom radu i štednji se navode i poslovice. Priča se da je Sulejman a.s. vidio mrava kako radi i skladišti hranu, pozva ga i upita: «Koliko mrav godišnje pojede hrane?» Reče: «Tri zrna pšenice.» Sulejman zatim naredi da se ubaci u staklenku i zatvori ga, a sa njim ubaci i tri zrna pšenice i ostavi ga godinu dana. Kada se navrši godina naredi da se otvori staklenka, pa nađe zrno i po. Reče: «Gdje je tvoja tvrdnja? Tvrdio si da možeš pojesti tri zrna godišnje.» «Da», reče mrav, «ali, kada sam vidio koliko si zauzet poslovima svog naroda, proračunao sam koliko mi je ostalo od života, zatim pomnožio sa količinom hrane, pa sam vidio da ću duže živjeti nego li imam hrane. Zato sam prepolovio hranu, i polovinu ostavio za poslije.» Sulejmana a.s. je iznenadilo koliko je mrav veliki štediša. Ovo je, zaista, veliki dar i čudo.

Mrav radi čitavo ljeto da bi uštedio i uskladištio hranu za potrebe zime zbog nemogućnosti da sakuplja zimi. Mrav je, i pored njegove sićušnosti, veoma jak. On može ponijeti težinu nekoliko puta veću od sebe kako bi je dovukao do kuće. Mravi nemaju kralja ili poglavara, kao što je to slučaj sa pčelama, ali imaju vođu koji kada nađe hranu pozove ih da mu pomognu prenijeti je u mravinjak. Svaki mrav radi za opću dobrobit, bez škrtarenja i čuvanja zrna samo za sebe.

Kada čovjek želi da sačuva nešto od mrava stavi to u vodu da mrav ne može doprijeti do toga, poput meda i sl. Kada mrav dođe do tog suda i obiđe ga nekoliko puta vidi da ne može prići, popne se na plafon dok ne dođe tačno iznad tog mjesta, a zatim se baci u tu posudu.

Jednom prilikom je jedan kovač zagrijao obruč i bacio ga na zemlju da se ohladi. Obruč se nađe oko mrava. Oni se razbježaše na različite strane da izađu, ali im toplota to ne dozvoli. Sakupiše se na sredini unutar obruča, tako da ih toplota ne sagori.[103]

Bijeli mravi (termiti), njihova hrana i staništa

Dr. Jusuf Izzuddin nam govori šta je nauka otkrila od tajni u vezi sa ovim insektima: «Instinkti, koje je Allah s.w.t. podario ovom sićušnom stvorenju, su zapanjujući do te mjere da svaki razuman čovjek pred tim saznanjem pada ničice na zemlju Allahu s.w.t.

Primjera radi, primijetili smo da ova vrsta insekata, koju nazivamo termitima, živi u kolonijama. U slučaju kada broj mrava u koloniji poraste tako da je veći u odnosu na hranu koju posjeduju mravi to spoznaju instinktom. Oni se okome na jaja i veliki broj njih pojedu čime riješe problem porasta stanovnika u koloniji, a u isto vrijeme riješe problem prehrane jer jaja predstavljaju izvor hrane.

Ovi insekti nisu razumom obdareni da bi znali zašto to rade, ali je to božansko nadahnuće koje ih vodi, iako oni sami ne znaju šta im može koristiti ili naštetiti.

Termiti se hrane nekim vrstama drveta koje proždrljivo jedu. Tamo gdje se oni nalaze desi se da ljudi večeraju za stolom i kada se vrate ujutro da doručkuju nađu sto na zemlji jer su nogare stola pojedene.

U nekim predjelima Australije, koja su nastanjena ovom vrstom mrava, naselja su u potpunosti porušena. Ova mjesta izazivaju znatiželju turista koji, iako vide nazive tih mjesta, ne vide tragove života. Ostanu zapanjeni činjenicom da su ta mjesta zauzeli termiti da bi sagradili svoje kolonije.

Ova vrsta mravinjaka se diže iznad površine zemlje do nekoliko metara. Termiti ih grade od čudne smjese, njihove pljuvačke i zemlje, a ova materija je jača od betona. Niti jedna vrsta drugih insekata ne može probiti njene zidove, niti kiša može prodrijeti u unutrašnjost kolonije, a u njenim razbacanim tunelima žive termiti.

---

[103] *Şifau-l-alil,* od Ibnu-l-Kajjima, str. 104.

Termiti koriste šifrovane poruke, kako bi dostavili vijest drugima, time što udaraju glavom o zid termitnjaka nekoliko puta, poput telegrafa, odašiljući poruku koju ostali mravi razumiju. Oni to rade Božijim nadahnućem, koje mi nazivamo instinktom.

Dugo vremena su naučnici ostali zbunjeni pred činjenicom da se termiti hrane drvetom, iako drvo ne sadrži nikakve elemente koje bi želudac mogao svariti, ali su u skorije vrijeme i to otkrili.

Naime, otkrili su da u želucu termita postoje primitivni mikroorganizmi koji se sastoje samo od jedne ćelije. Ovi mikroorganizmi ubrizgavaju tekućinu unutar drveta da ga želudac može stvariti, i tako drvo predstavlja glavni izvor prehrane termitima. Čudno je i to da nije još pronađen niti jedan termit čiji želudac ne sadrži ove mikroorganizme, od početka stvaranja pa do danas, jer ne bi preživio i nestala bi već prva generacija termita. Je li moguće da je ovo nastalo slučajno, ili je određeno i isplanirano?»

Mravi uzgajaju stoku i obrađuju zemlju

Dr. Jusuf Izzuddin govori o čudima u mravljem svijetu, kao i to da su mravi pripitomili nekoliko stotina vrsta insekata i bića, koja su nižeg ranga od njih, dok je čovjek uspio pripitomiti samo dvadesetak vrsta životinja. Mravi su instinktivno spoznali i poljoprivredu i stočarstvo.

Insekti poput ušiju, koje nazivamo biljnim krpeljima i koje možemo vidjeti na listovima biljaka, mrav čuva kao stoku kako bi se okoristio njima. U rano proljeće mravi šalju izaslanike da sakupe jaja ovih ušiju, a kada se vrate u svoje kolonije smjeste ih gdje smještaju i svoja jaja, poklanjajući im istu pažnju. Kada se izlegu larve ušiju mravi ih hrane, a nakon kratkog vremena iz ušiju izlazi tekućina slatka kao med koju mravi koriste kao što mi koristimo mlijeko od krava. Mravi se ne bave samo uzgojem «stoke» već obrađuju i zemlju. Jedan od naučnika je primijetio u prašumi komadić obrađene zemlje na kojoj je bila posijana kratka riža, poput divlje pšenice, na površini 5x3 stope. Visina riže je bila oko 6 cm, a svako ko bi vidio ovaj komadić zemlje shvatio bi da ga neko obrađuje. Zemlja oko stabljike je bila okopana, a korov počupan. Najčudnije u svemu tome je da nigdje u blizini nije bilo ni jedne stabljike riže. Logično je da ova riža nije mogla niknuti sama od sebe nego ju je posijao neki zemljoradnik. Zatim je primijetio da grupa mrava obilazi ove usjeve, pa se spustio na zemlju da pogleda šta rade, i nije mu trebalo mnogo vremena da shvati da mravi uzgajaju rižu na tom komadiću zemlje, te da se bave zemljoradnjom. Dok su jedni okopavali stabljike drugi su uklanjali korov, pa kad god bi se pojavio neki strani izdanak druge biljke oni bi ga posjekli i odnijeli daleko van njive.

Riža je porasla, dostignuvši visinu od 60cm, a sjemenke su već bile uzrele. Kada je počela žetva vidio je kako se kolona mrava kreće prema polju. Zatim su se mravi počeli penjati sve dok nisu došli do vrhova stabljika, nakon čega su trgali po jedno i jedno zrno i brzo se spuštali sa stabljika, odnoseći zrna u skladišta ispod zemlje.

Još čudnije od toga je da su se neki mravi peli na stabljike i bacali zrna na zemlju, dok su ih drugi mravi dočekivali i nosili u skladišta...

Ova vrsta mrava živi gradskim životom, u kućama poput naših kuća, sagrađenih od spratova i stanova čiji su dijelovi ispod zemlje a drugi iznad zemlje. U tim gradovima se mogu sresti sluge i robovi. Čak imaju i svoje medicinske sestre koje danonoćno paze na bolesnike. Imaju i grupu koja se brine za odnošenje mrtvih mrava. Ova vrsta mrava obavlja funkcije bez razmišljanja, instinktivno, kao dar od Allaha s.w.t.

5 - Upućeni pupavac i čuda Allahovog s.w.t. stvaranja u njemu

Ibnu-l-Kajjim opisuje drugu vrstu Allahovih s.w.t. stvorenja koja se spominje u Allahovoj Knjizi a to je pupavac, te kako ga je Allah uputio: «Pupavac je najsposobnija ptica koja vidi nalazišta vode ispod površine zemlje. Samo on to može vidjeti. Allah s.w.t. ga je spomenuo u Svojoj Knjizi kako se obraća Sulejmanu a.s. kada ga je izgubio i zaprijetio mu. Kada dođe započe sa pravdanjem, prije nego što mu Sulejman a.s. zaprijeti, pa reče:

﴿أَحَطتُ بِمَا لَمْ تُحِطْ بِهِ﴾

«...Doznao sam ono što ti ne znaš...» (En-Neml, 22)

Znači, donosim ti vijest o onome što sam sigurno vidio, veliku i veoma bitnu vijest.

﴿مِن سَبَإٍ بِنَبَإٍ يَقِينٍ﴾

«...iz Sabe ti donosim pouzdanu vijest.» (En-Neml, 22)

Ovdje je riječ o velikoj vijesti, koja ima svoj značaj i koju svako želi da sazna, pa je kazao da je pouzdana vijest, vijest u koju sumnje nema. Ovo je bio uvod onome što će saopštiti poslaniku Sulejmanu. Time je pripremio njegovo srce da prihvati vijest, namećući mu i želju da je čuje. Ovo je primjer razvijenog retoričkog stila.

Zatim je obznanio vijest, potkrepljujući dokazom ono što je naveo u uvodu:

﴿إِنِّي وَجَدتُّ امْرَأَةً تَمْلِكُهُمْ﴾

«Vidio sam da jedna žena njima vlada...» (En-Neml, 23)

Dao je više informacija o ovoj kraljici. Kazao je da joj je dato svega i svačega od onoga što se daje kraljevima, a da bi predstavu o njoj još više uveličao kazao je kako ima veličanstveno prijestolje. Nakon toga ga je obavijestio zašto ih mora napasti u njihovoj zemlji, ali ne prije nego ih pozove u Allahovu s.w.t. vjeru, pa reče:

﴿وَجَدتُّهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِن دُونِ اللَّهِ﴾

«Vidio sam da se i ona i narod njezin Suncu klanjaju, a ne Allahu...» (En-Neml, 24)

Iz rečenice je izostavio veznik i došao sa samostalnom rečenicom u odnosu na prethodnu, ističući da je to ono na što je htio ukazati, a prethodna priča je bila samo uvod u ovu temu.

Zatim govori o onome koji ih je naveo na to i zaveo ih sa Pravog puta, govori da im je šejtan uljepšao njihova djela, ispriječio im se na Pravom putu, koji je put obožavanja samo Allaha s.w.t., te da je to razlog njihovom stanju i nepokornosti Allahu s.w.t.

Nakon toga je spomenuo neka od Allahovih s.w.t. djela. Kazao je da On izvodi ono što je skriveno na nebesima i u Zemlji: kišu, biljke, rude, i druge vrste koje se spuštaju s neba ili vade iz zemlje.

Pupavac spominje djela Uzvišenog Gospodara, koja su specifična za Njega, djela Onoga Koji mu je omogućio da vidi vodu skrivenu ispod površine zemlje.

Autor *Keššafa* kaže: «Kada je riječ o pronalaženju nečeg skrivenog u zemlji poznata je upućenost pupavca o podzemnim vodama, koje predstavlja nadahnuće od Onoga Koji izvodi ono što je skriveno na nebesima ili u zemlji. Uzvišen neka je On. Svaki čovjek, saznavši ovo, uviđa da se radi o Allahovoj s.w.t. svjetlosti kojom upućuje čovjeka na usavršavanje svog zanimanja.»

Upućeni golub i čuda Allahovog s.w.t. stvaranja u njemu

Ibnu-l-Kajjim kada govori o golubu i Allahovoj kreativnosti u vezi sa njim, i svemu u šta ga je Allah s.w.t. uputio, govori opširno i umiljato. Učenjaci su promatrali Allahova s.w.t. stvorenja kako bi ukazali na ono što je Allah s.w.t. naredio Svojim robovima. U ovom kontekstu Ibnu-l-Kajjim kaže: «Golub je čudna ptica koju je Allah s.w.t. uputio.» Čak i Šafija govori o njemu: «Golub je najinteligentnija ptica. Golub pismonoša nosi pisma i poruke. Njihova cijena može prevazići cijenu roba jer posao koji može da obavi ovaj golub ne može ni rob, niti neka druga životinja. On ponekad preleti razdaljine veće i od 7-8 hiljada kilometara, ili više, kako bi obavio poslove i ispunio važne zadaće za kraljeve i države.»

Uzgajivači golubova mnogo paze na njihovo porijeklo. Oni u vrijeme parenja razdvajaju golubove i golubice, prenose jedne kod drugih da bi se parili, ne puštajući ih vani i ne miješajući ih sa drugim vrstama kako se ne bi iskvarila kvaliteta i porijeklo. Oni pronalaze pravce koje koriste u letu i paze na to da golubice ne bi oboljele od kakve bolesti kako je ne bi prenijele na golubove. Čovjek ne brine o svojoj ženi, niti čuva svoju ženu, onoliko koliko golubovi čuvaju golubice i brinu se o njima.

Također, imaju načine i pravila kojima određuju vrstu, vrijednost i porijeklo golubova, a vještacima odaju veliku pažnju i poštovanje, i određuju im velike nadoknade.

Za prenošenje pisama i poruka jedni koriste samo mužjake jer tvrde da se mužjaci požele kuće više nego golubice, te zato što su krupniji, jači i bolje raspoznaju puteve. Drugi biraju golubice, tvrdeći da ako se golubovi dugo vremena udalje od kuće priklone se drugim golubicama. Golub, dakle, može naići na golubicu tokom putovanja i neće se strpiti a da ne ostane sa njom želeći da osnuje porodicu, te neće dostaviti poruku do njenog cilja.

Sposobnost golubova na dresuru i navikavanje na mjesta je, također, uputa od Allah s.w.t. Golub je poznat po tome što se lahko pripitomljava i bliska je životinja, pa zavoli ljude i oni njega vole, uvijek dolazi na njemu naviknuto i poznato mjesto, pa čak i kada ga čovjek povrijedi, vraćajući mu se sa velikih udaljenosti. Ponekad bude zatvoren i deset godina, a kada vidi šansu za let vrati se svome vlasniku.

Golub kada želi da se pari udvara se golubici na veoma blag način. A kada se utvrdi da je oplodio golubicu ne napušta je nego zajedno sa njom sakuplja sijeno i grančice za gnijezdo kako bi bilo komotno za dva goluba. Zidove gnijezda podignu koliko je dovoljno da ne ispadnu jaja iz njega, i isto toliko čvrsto da se koristi kao leglo za odgoj. Nakon toga stalno se vraćaju u isto gnijezdo kako bi unijeli u njega toplotu, uređujući ga tako da uvijek izgleda bolje od prijašnjeg. Daju mu novu prirodu sličnu njihovim tijelima, tako kada golubica položi jaja u njega da bude kao njena materica po toploti, svježini, mehkoći i stabilnosti.

Kada dođe vrijeme da položi jaja ona požuri u gnijezdo, a ako je prepadne glas groma jaje iz nje ispadne na nekom drugom mjestu, poput žene koja pobaci od straha.

Ako položi jaja u to gnijezdo oboje ga čuvaju, sve dok se ne izlegu mladi golubići kojima roditelji pomažu. Roditelji im prvo napušu volju kroz grlo, jer je uska toliko da ne mogu prihvatati hranu, tako da se odlijepi i proširi spremna da se napuni hranom.

Znajući da golubići ne mogu podnijeti jaku i tvrdu hranu, hrane ih svojom pljuvačkom sa malo pomiješane hrane koju su svarili u svojim voljima. Također su nadareni znanjem da golubići ne mogu jesti tvrdo zrnevlje, pa im donose mehku hranu i sićušna zrna do vremena kada volja ojačaju, onda ih hrane sa sve tvrđom i jačom hranom.

Tako ih nastavljaju hraniti sve dok ne ojačaju. A kad primijete da je mladunče ojačalo i poraslo onda mu umanje davanje hrane kako bi osjetilo da mora poletjeti i sam sebi tražiti hranu. Ako mu pluća ojačaju i razviju se dovoljno da može poletjeti i zatraži od njih da ga nahrane odbiju ga i udare zbog toga.

Od trenutka kada vide da je mladunče sposobno da živi samostalno izgubi se svaki trag milosti, a njih dvoje počinju život nanovo.

Ono što je zanimljivo jeste da golub pismonoša, kada ponese pismo, koristi puteve daleko od sela i ljudi kako mu se ne bi ko ispriječio i ulovio ga. Ne koristi njihova pojilišta, nego traži vodu koju ne koriste ljudi.

Golub i golubica dijele obaveze oko mladunčadi.

Golubica se brine za odgoj, čuvanje i zaštitu, dok je njegova obaveza goluba. Otac je taj koji se brine o opskrbi porodice i njihovoj prehrani, a mati je ta koja nosi, rađa i doji.

Džahiz je spomenuo da je jedan čovjek imao par golubova podrezanih krila i par pismonoša, koji su imali dva mladunčeta. Njima je napravio otvor u gornjem dijelu golubarnika da ulaze i izlaze kako bi hranili svoju mladunčad. Nakon toga ga je vladar iznenada zatvorio, a on je stalno razmišljao o onim potkresanih krila. Nije sumnjao u to da su uginuli jer nisu mogli izlaziti i letjeti, niti je bilo dovoljno hrane i pića u kavezu.

Kada su ga oslobodili požurio je kući, i imao je šta i vidjeti. Naime, mladunčad su odrasla a golub pismonoša je donosio hranu i spuštao do onoga potkresanih krila, i hranio ga isto kao što hrani i svoje golubiće.

Pogledaj ovo nadahnuće! Kada su ovi golubovi vidjeli kako se mali ptići umiljavaju svojim roditeljima da bi dobili hranu učinili su isto. Pismonoše su se smilovale i hranili ih isto kako hrane svoje male golubiće.

Kada lete nebom golubovi raspoznaju ljude po vrstama, koji ih vole a koji ne, da bi se spasili od njih. Također, dok su mladi golubovi ne razlikuju vrste ptica tako da lete između jastrebova, sokolova i orlova, kobaca i gavranova, ne znajući koji ga žele uloviti a koji ne, i sve je to tako dok ne porastu. A kada ugleda sokola kao da ga pogodi ljuti otrov, izgubi se kao kad ovca vidi vuka ili magarac lava.

Još neka od znamenitosti Allahovih dž.š. nadahnuća stvorenjima

Ibnu-l-Kajjim nam predstavlja još nekoliko znamenitosti o Allahovim s.w.t. uputama stvorenjima koja su učeni u njegovom vremenu otkrili.

7 – Kuja doji dijete čija je porodica umrla

Džahiz pripovijeda o kugi koja je pogodila jednu kuću. Stanovnici tog mjesta nisu znali da je iko ostao živ, te su zaglavili vrata od kuće. Ali, u kući je ostalo malo dojenče koje nisu primijetili. Nakon izvjesnog vremena nasljednici su došli i otvorili kuću. U njenom predsoblju se igralo dijete sa štenićima kuje, koja je bila vlasništvo roditelja. Kada je kuja ugledala dijete prišla mu je a dječak je obujmio, dala mu je bradavicu i on je dojio. Kada je bio gladan gledao je štenad kako doje bradavice, pa joj se i on primakao, a ona mu se smilovala. Kada ge je jednom podojila dopustila mu je i poslije, a on joj se uvijek primicao.

8 – Ptica ubija zmiju

Ibn-Earabi spominje slijedeću priču: «Zmija je pojela ptičije jaje, a ptica uzletje iznad nje i zapišta, onda se spustila iznad njene glave i kada zmija otvori usta ubaci joj trn koji ona proguta i crče.»

Ebu-Omer Šejbani je o tome spjevao stihove u kojima El-Esdi kaže:

«Ako me vidiš nemoćna i poražena, pa možda ptica zmiju ubije.»

9 – Zanimljivosti o lisici i njenom spletkarenju

Od interesantnih stvari vezanih za lisicu jeste ta da kada je napadnu buhe ona otkine malo runa koje spusti u vodu, dopusti buhama da se popnu na taj otrgnuti komad i poslije ga baci u vodu da se poguše.

Pripovijeda se da je vuk lisici pojeo mladunčad, a i on je imao svoju mladunčad. Pored njih je bila jama. Lisica iskopa uski tunel kroz jamu, zatim pobi vučiće, i pomaknu se u stranu da sačeka vuka. Kada je vuk došao i vidio šta je uradila potjera je, a ona se baci u jamu i pobježe kroz tunel. Vuk je ne nađe, niti mogaše izaći, te ga mještani tu nađoše i ubiše.

Također, priča se da je čovjek imao dvije kokoši. Jednu mu je lisica uhvatila i pobjegla. Nakon toga ona poče smišljati način kako da ukrade i drugu. Iz daleka se ukaza čovjeku a ona u ustima ponese nešto čupavo, slično kokoši, i spusti to na zemlju. Ugledavši je čovjek pomisli da je spustila onu kokoš koju je ukrala i ode da pogleda. Lisica mu se prikrade iza leđa i ukrade i drugu kokoš.

Na jednom malom ostrvu su se legle i živjele ptice. Kad god bi lisica pokušala da ih uhvati one bi se razbježale, i nije postojao način kako da im se približi. Jednom je uzela trave i bacila je u vodu koja je tekla pored ptica, od čega su se one prepale i uzletjele. Kada su vidjele da je trava vratile su se na svoja mjesta. Lisica to ponovi tri-četiri puta, nakon čega se ptice navikoše. Potom ona uze više trave, sakri se ispod nje i dopliva do ptica. Ptice nisu na to reagirale, misleći da se radi o istoj stvari, tada lisica skoči na jednu pticu, ulovi je i pobježe sa njom.

Od velikih čuda u vezi sa lisicom je i to da kada je uhvati velika glad nadme se i baci na otvorenu poljanu. Tada je počnu obilaziti ptice, dok ona nepomično leži i ne diše. Kada ptice pomisle da je mrtva približe se, a ona se ne miče sve dok je ptica ne kljucne, zatim skoči i usmrti je. Još čudnije je to da kada lisica napadne ježa okrene ga na leđa zbog njegovih bodlji. Ako se jež sklupča i postane bodljikava lopta lisica mu se pomokri na stomak, ježu to zasmeta pa se otvori, a lisica ga uhvati za stomak i pojede.

10 – Zanimljivosti o vukovima

Priča se da je vuk napao čovjeka, htijući ga ubiti. Kada je vidio da čovjek ima luk i strijelu, otišao je i našao kost od kamilje lobanje koju je ponio u svojim ustima. Zatim je krenuo ponovo na čovjeka i kad god bi ga ovaj gađao strijelom vuk bi se odbranio uz pomoć one kosti. I tako sve dok se čovjeku ne potrošiše strijele, ali je naišao neko drugi i pomogao mu da otjera vuka.

11 – Zanimljivosti o majmunima

Buharija prenosi u svom *Sahihu* od Amra b. Mejmuna El-Evdija da je rekao: «U džahilijetu sam vidio mužjaka i ženku majmuna kako su počinili blud. Oko njih se okupiše majmuni pa ih kamenovaše. Majmuni su izvršili Allahovu kaznu u vremenu kada su je ljudi zapustili.»

12 – Zanimljivosti o kravama

Krava je poznata po svojoj gluposti tako da se o tome spominju i poslovice. Muhammed ﷺ je pričao: «Čovjek je poveo kravu pa je uzjahao, a ona reče: 'Nisam stvorena za ovo.' Narod povika: 'SubhanAllah! Krava priča?!'» A Poslanik reče: «Ja vjerujem u ovo, i Ebu-Bekr, i Omer, a oni nisu ovdje. Jednog dana je čovjek čuvao ovce pa ih vuk napade. Čovjek je uspio spasiti ovcu od vuka našto on reče: 'Ko će je čuvati kad je zvijeri uhvate, kada joj ne bude čobana osim mene?'» Našto ljudi povikaše: «SubhanAllah! Vuk priča?!» Allahov Poslanik ﷺ reče: «Ja vjerujem u ovo, i Ebu-Bekr, i Omer, a oni nisu ovdje.»

13 – Zanimljivost o miševima

Kada miševi pronađu kacu sa uljem popnu se i piju sve dok mogu dohvatiti. Ako se nivo ulja spusti donesu u svojim ustima toliko vode da nadoknade nedostatak ulja, pri čemu se ulje podigne i oni ga ponovo popiju.

14 – Zanimljivosti o tome kako životinje koriste lijekove

Liječnici tvrde da je upotreba injekcije preuzeta od ptice dugog kljuna. Ona kada ima tvrdu stolicu dođe do slane morske vode, zagnjuri u nju kljun i napije se, a zatim sebi da injekciju i odmah dobije proljev.

Lisica ili jež kada pojedu zmiju potraže riječnu trstiku, i najedu je se kao lijek od otrova.

Lisica, kada je nešto boli ili se povrijedi, uzme njoj poznatu biljku i stavi je na ranu kao mehlem. Isto tako i medvjed potraži bilje, koje ni travari ne znaju, pa se njim izliječi.

15 – Čovjek se uči od životinja

Mnogi mudraci su učili od životinja one stvari koje im koriste u životu, ponašanju, proizvodnji, ratu, tuzi i strpljenju. Životinje su upućenije od mnogih ljudi, kako Allah s.w.t. kaže:

﴿أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا﴾

«Misliš li ti da većina njih hoće da čuje ili da nastoji shvatiti? Kao stoka su oni, čak su još dalje s Puta pravog skrenuli.» (El-Furkan, 44)

Ebu-Džafer Bakir kaže: «Allah s.w.t. ih nije uporedio samo sa životinjama, nego je kazao da su u goroj zabludi. Zanimljivo je kako ženka zvijer kada okoti svoje mladunče sklanja ga od mrava i grabljivaca tako što ga nježno svojim čeljustima diže u zrak, bježeći sa njim sve dok ne ojača.»

Ibn-El-E'arabi kaže: «Poglavaru Kurejšija je rečeno: 'Ko te je svemu ovome poučio, jer ove stvari ne zna niko osim onoga koji je poučen i istreniran?' Reče: 'Poučio me Onaj Koji je poučio i goluba da prevrće jaje u gnijezdu na jednu i drugu stranu, bojeći se zemljine prirode da mu ne naudi, a kako bi svakoj strani poklonio istu pažnju.'»

Drugom čovjeku bijaše rečeno: «Ko te je naučio da se izbaviš iz briga kada te pritisnu, sve dok ne uspiješ?» Odgovori: «A ko je naučio ženku kotrljana da kada se popenje na zid i padne da se ponovo popenje, i tako više puta dok ne stigne do cilja.»

Jednom su čovjeku rekli: «Ko te je naučio da svako jutro raniš, obavljaš svoje poslove od početka dana i nikad ih ne propustiš?» Reče: «Ko je pticu poučio da svako jutro prazna stomaka iz gnijezda izađe?! A nikada joj ne dosadi, niti se boji onoga što joj se ispriječi na nebu i zemlji.»

Upitaše čovjeka: «Ko te je naučio tišini, skrivanju, da smrt glumiš dok zamku ne pripremiš a kada završiš, i priđe ti, ti napadneš kao lav na svoju žrtvu?» Odgovori: «Onaj Koji je naučio noćne grabljivice da čekaju ispred mišije rupe nepomično sve dok se ne pojavi miš. Kada ga ugleda baci se na njega kao lav na svoju žrtvu.»

Jednom upitaše čovjeka: «Ko te nauči strpljenju, ustrajnosti i podnošenju, a nikada ne miruješ?» Kazao je: «Onaj Koji je poučio dromedara da trpi teret i teške tovare, hodanje, umor, grubost čobana i njegove udarce. Tovar i teret mu na leđima, gorčina gladi i žeđi u jetri, a umor i težina ispunili mu tijelo, ali ga to ne odvraća od strpljenja.»

Jedan čovjek je pitan: «Ko te je naučio da daješ prednost drugima nad samim sobom i da budeš širokogrud kad dijeliš?» Reče: «Onaj koji je poučio pijetla da kada nađe zrno na zemlji, iako ga treba, da ga ne pojede, nego da poziva kokoške, blago i umiljato, sve dok ne dođe jedna od njih i pojede ga, a njemu bude drago zbog toga. Kada mu se naspe puno zrna on ih rastjera tamo-amo, iako nema kokoški, jer je naučen da radi i dijeli. On smatra da je pokuđeno da sam jede hranu.»

Rekoše čovjeku: «Ko te naučio svim tim varkama kada tražiš nafaku?» Kazao je: «Onaj Koji je naučio lisicu svim lukavstvima o kojima ni mudri pojma nemaju, a njih je mnogo i spomenuti.»

Ko je poučio lava da kada prođe, i uplaši se da ne bude praćen, zametne trag svojim repom? I ko ga je poučio da svom mladunčetu dođe treći dan nakon što se okoti da mu udahne zraka kroz nos, dok ga mati čuva sve dok mu otac ne dođe i učini to?

Ko je poučio plemenite lavove da ne jedu, osim od onoga što sami ulove? Ako naiđu pokraj tuđeg plijena prođu, makar ih glad i iscrpila!

Ko je poučio ženku slona da kada joj se približi vrijeme poroda da dođe u vodu i ispusti slonića? To čini zato što rađa stojeći, a zglobovi joj nisu poput zglobova drugih životinja, i visoka je pa se boji da se mladunče kada padne na zemlju ne povrijedi ili ne polomi. Zato dođe kod vode i tu ga ispusti, kao u mehku i nježnu postelju!

Ko je poučio muhu da kada padne u tečnu hranu umoči samo krilo u kojem je bolest?

Ko je poučio psa da kada vidi gazele zna koja je slaba a koja ne? Kako razlikuje mužjaka od ženke? Napada mužjaka, iako zna da mu je on žešći neprijatelj i da može dalje skočiti. Ostavlja ženku, zbog njene ženstvenosti, i goni mužjaka koji kada pređe nekoliko koraka mora da se pomokri, jer svakoj životinji koja se preplaši dođe da mokri. Pa kada mu dođe da mokri on zbog bijega to ne može da uspori, te ga pas stigne. A gazela može mokriti u trku zbog otvorenosti polnog organa, te tako nastavlja trčati!

Ko je poučio psa da kada snijeg prekrije zemlju potraži najtanji snijeg koji se malo udubio, znajući da je tu zečija jama? Počne kopati i ulovi ga, jer zna da zečevi svojim toplim dahom istope snijeg!

Ko je poučio vuka da spava jednim okom, a kada se ono umori zatvori ga i otvori drugo? O tome su i neki Arapi spjevali slijedeće:

Spava sa jednim kapkom i pazi
drugim neprijatelje, pa je on i budan i spava.

Ko je poučio vrapca da kada mu padne ptiče moli za pomoć i pišti, tako da ne bude ni jedan vrabac u blizini a da ne dođe? Svi oni lete oko ptičeta, potiskujući ga i navodeći sve dok ne poleti!

Neki lovci su pričali: «Ponekad vidim vrapca na zidu, podignem ruku kao da ću ga gađati, ali se ni ne pomakne. Onda se sagnem, kao da ću nešto uzeti, ali opet ne reaguje. Ako dodirnem kamen, stijenu, ili sjemenku, izleti prije nego li moja ruka to podigne!»

Ko je naučio mudrog pauka da se skupi dok mu se mušica približava, a onda se baci na nju kao leopard na žrtvu?

Ko je nadario pauka da plete mreže tako visoko, a na vrhu napravi končić za kojeg se drži, pa kada se komarac zakači spusti se do njega i ubije ga?

Ko je nadario gazelu da kada ulazi u hladovinu ulazi natraške, kako bi vidjela ispred sebe da je ne bi ko iznenadio?

Ko je naučio mačku da kada vidi miša na plafonu podigne glavu kao da mu prijeti prutom, zatim mu poručuje da se vrati čime mu hoće pažnju odvratiti ne bi li se okliznuo i pao?

Ko je nadario skočimiša da pravi u zemlji jazbinu, uzdignutu da je bujica ne odnese a dovoljno duboku da je ne podrobe papci i kopita i ne potopi vodotok? Zatim napravi sporedne tunele, dovede ih do površine zemlje i ostavi tanak sloj, da ako mu se opasnost približi, iskopa na najlakši i najbrži način put kojim bi se spasio. Pošto mnogo zaboravlja, on ne kopa jamu osim kod neke stijene, kamena, kako bi znao gdje mu je kuća ako zaluta.

Ko je nadario leoparda da se krije kada se udeblja sve dok ne spadne kilaža, a onda se ponovo pokaže na terenu?

Ko je nadario jelena da se krije kada mu spadnu rogovi jer zna da je izgubio oružje? On se zatim udeblja zbog toga, pa kada mu niknu rogovi izloži se vjetru, suncu i puno se kreće da smrša i ojača kako bi mogao brže trčati.

Ova tema je veoma opširna i dovoljno je da navedemo ovaj ajet:

﴿وَمَا مِن دَآبَّةٍ فِي الأَرْضِ وَلاَ طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلاَّ أُمَمٌ أَمْثَالُكُم مَّا فَرَّطْنَا فِي الكِتَابِ مِن
شَيْءٍ ثُمَّ إِلَى رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ• وَالَّذِينَ كَذَّبُواْ بِآيَاتِنَا صُمٌّ وَبُكْمٌ فِي الظُّلُمَاتِ مَن يَشَإِ اللَّهُ يُضْلِلْهُ
وَمَن يَشَأْ يَجْعَلْهُ عَلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ﴾

«Sve životinje koje po Zemlji hode i sve ptice koje na krilima svojim lete svjetovi su poput vas – u Knjizi Mi nismo ništa izostavili – i sakupit će se poslije pred Gospodarom svojim. A oni koji dokaze Naše poriču gluhi su i nijemi, u tminama su. Onoga koga hoće – Allah ostavlja u zabludi, a onoga koga hoće – na Pravi put izvodi.» (El-En'am, 38-39)

Smisao sličnosti između ljudi i životinja

Ibn-Abbas, radijjallahu anhuma, u predaji koja se prenosi od Ata'a kaže:

﴿إِلاَّ أُمَمٌ أَمْثَالُكُم﴾

«... svjetovi su poput vas...» (El-En'am, 38)

To znači da spoznaju Allaha s.w.t., priznajući Njegovo jedinstvo i hvaleći Ga. Tu su i Njegove riječi:

﴿وَإِن مِّن شَيْءٍ إِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ﴾

«i ne postoji ništa što Ga ne veliča» (El-Isra, 44), ili:

﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُسَبِّحُ لَهُ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالطَّيْرُ صَافَّا تٍ كُلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ
وَتَسْبِيحَهُ﴾

«Zar ne znaš da Allaha hvale svi koji su na nebesima i na Zemlji, a i ptice širenjem krila svojih; svi znaju kako će Mu se moliti i kako će Ga hvaliti.» (En-Nur, 41)

Ovo potvrđuju ajeti:

﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَمَن فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ﴾

«Zar ne znaš da se i oni na nebesima i oni na Zemlji Allahu klanjaju, a i Sunce, i Mjesec, i zvijezde, i planine, i drveće, i životinje...» (El-Hadždž, 18)

﴿وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الأَرْضِ مِن دَآبَّةٍ وَالْمَلآئِكَةُ وَهُمْ لاَ يَسْتَكْبِرُونَ﴾

«Allahu se klanja sve živo na nebesima i na Zemlji, u prvom redu meleki, i oni se ne ohole.» (En-Nahl, 49)

Allah s.w.t., također, kaže:

﴿يَا جِبَالُ أَوِّبِي مَعَهُ وَالطَّيْرَ﴾

«O brda, ponavljajte zajedno s njim hvalu, i vi ptice!» (Sebe', 10)

Na to ukazuju i slijedeći ajeti:

﴿وَأَوْحَى رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ﴾

«Gospodar tvoj je pčelu nadahnuo...» (En-Nahl, 68)

﴿قَالَتْ نَمْلَةٌ يَا أَيُّهَا النَّمْلُ﴾

«...mrav reče: 'O mravi...'» (En-Naml, 18)

I riječi Sulejmana a.s.:

﴿عُلِّمْنَا مَنطِقَ الطَّيْرِ﴾

«...dato nam je da razumijemo ptičije glasove...» (En-Naml, 16)

Mudžahid kaže: «Svjetovi poput vas znači da su vrste poznate po imenima.» Zudžadž kaže: «Svjetovi poput vas znači da će biti proživljeni poput vas.»

Ibn-Kutejbe kaže: «Svjetovi poput vas znači da trebaju hranu, traže nafaku i čuvaju se uništenja.»

Sufjan b. Ujejne kaže: «Na Zemlji nema čovjeka a da mu nema slične životinje. Ima onih koji riču kao lavovi; ima ih koji trče poput vukova; ima ih koji laju poput pasa; ima ih koji se šepure poput pauna; ima ih koji se porede sa svinjama kojima ako baciš lijepu hranu odbiju je, a ako čovjek povrati – pojedu; ima onih koji kada čuju pedeset mudrosti ne zapamte niti jednu, a kada neko pogriješi zapamte i nose habere.»

Hattabi kaže: «Kako li je lijepo Sufijan protumačio ovaj ajet i izvukao pouke iz njega, jer u svakom govoru koji ne pokaže očito značenje mora se potražiti značenje koje krije. Allah s.w.t. nas je obavijestio o sličnosti između čovjeka i ptica i životinja, ne u liku ili obliku, niti po govoru i razumijevanju, već se misli na sličnost u ponašanju i vladanju.

Allah s.w.t. je učinio neke životinje sposobnim za sakupljanje hrane, neke je učinio da se oslanjaju na Njega; neki insekti skladište hranu za čitavu godinu, dok se drugi oslanjaju na svakodnevnu potragu za hranom od onoga što im je određeno. Pojedine životinje nikad ne upoznaju svoju mladunčad, dok se druge majke brinu o svojim potomcima ne napuštajući ih nikada. Neke od njih zapostave svoju djecu a brinu se za tuđu, dok opet pojedine ne žele da znaju za djecu kad malo ojačaju. Pojedine skladište hranu, dok druge to ne rade. Neki od mužjaka napadaju potomke, a pojedini su blagi prema mladunčadima zauvijek. Allah je učinio da neke životinje nemaju majku a druge oca, pojedine ne traže nikad potomstvo dok druge ne posustaju dok ga ne nađu. Neke znaju za dobročinstvo i bivaju zahvalne, dok druge ne poznaju tako nešto. Dok se jedne životinje žrtvuju, druge kada nađu ono što je dovoljno za njihovu vrstu ne dopuštaju nikom da se približi tome.

Neke se pripitome i zavole čovjeka, dok su druge divlje i bježe od njega. Jedne jedu samo lijepu hranu, druge ne jedu ništa osim prljavštine, a pojedine jedu sve. Neke ne napadaju dok im ne zaprijeti opasnost, dok druge napadaju i kada ih niko ne dira. Pojedine životinje su zlobne i pamte zlo, a druge ga se uopće ne sjećaju. Neke se ne znaju naljutiti, dok su druge uvijek ljute i nezadovoljne sve dok im se ne udovolji. Pojedine imaju znanje o veoma preciznim stvarima za koje većina ljudi na zna, dok druge od toga ne znaju ništa. Neke prepoznaju ružno i bježe od njega, dok je za druge i dobro i loše ista stvar. Pojedine brzo uče a drugima treba više vremena, dok neke nikad ništa ne nauče.

Sve su ovo očiti dokazi da postoji Stvoritelj s.w.t., i oni govore o Njegovoj potpunoj kreativnosti, besprijekornom upravljanju, izvanrednoj mudrosti. Ono što im je On podario od zanimljivih spoznaja, mudrosti, lijepog planiranja, strpljivosti u onome što žele, navodi jezik da veliča Stvoritelja s.w.t., dok srca puni spoznajom o Njemu, kao i spoznajom o Njegovoj mudrosti i moći. Na osnovu toga svaki razuman čovjek zna da ništa nije stvoreno bez cilja, niti je prepušteno slučaju, i da On s.w.t. ima Svoju mudrost, očitu i jasnu u svakom stvorenju koje je On stvorio. Ovo dokazuje da je On Gospodar i Vlasnik svega stvorenoga, te da je samo On Savršen, Svemoćan i Sveznajući.

16 – Allahova uputa stvorenjima kako da se razmnožavaju

Dr. Jusuf Izzuddin govori o ovoj temi: «Ono što je čudno za sva živa bića jeste da imaju jednu zajedničku osobnu tj. sposobnost razmnožavanja, donoseći novo potomstvo kako bi se nastavio život i očuvala vrsta od nestanka.

Rađanje potomaka kod različitih živih bića se odvija na mnoge načine, ali je cilj jedan. Primjera radi bakterija se razmnožava, a ona je mikroorganizam. Tako čine i sve biljke i životinje, bez obzira na kojem su stepenu razvoja. S matematičke strane nije moguća slučajnost da postoje muški ili ženski pol kod hiljada biljaka i životinja sa jednim zacrtanim i određenim ciljem - rađanjem potomstva za opstanak vrste.

Među životinjama i biljkama postoje vrste koje se ne mogu raspoznati da li su muškog ili ženskog pola. Prvobitni organizam, poput amebe koja živi u vodi, građen je od samo jedne ćelije. Ona se razmnožava na veoma čudan način tako što se dijeli na dva dijela, te svaki dio postaje novom životinjom, a sve životinje koje se razmnožavaju dijeljenjem donose po dva bića kod svake podjele. Ovo se dešava u odgovarajućim i normalnim životnim uslovima.

Međutim, ako ovo živo biće osjeti opasnost učahuri se izbacujući iz sebe materiju koja stvara oko njegovog tijela oklop. Zatim se dijeli na dva dijela, ili desetine, unutar čahure kako bi nadoknadilo vrijeme koje može da izgubi u času dok mu prijeti opasnost, sve dok se ne povrate normalni uslovi života.

Razmnožavanje putem diobe se odvija u mnogim prvobitnim organizmima, poput paramicija koji živi u vodi i razmnožava se podjelom kao što se razmnožava ameba. Ali, s vremena na vrijeme se javlja potreba za obnavljanjem njegove aktivnosti, tako da koristi mnogo komplikovaniji metod razmnožavanja time što će aktivirati atome. Svaka ćelija ima atom u sebi, tako da se svaki podmladak dijeli na četiri člana umjesto podjele na samo dva.

Kod naprednijih životinja od ovih primitivnih, u slučaju da uslovi života otežaju spoj mužjaka i ženke u jednom vremenu, one postaju dvospolne životinje, odnosno hermafroditi, tako što imaju oba polna organa na sebi, jedan pored drugog. Na taj način mogu vršiti samooplodnju i rađanje, a da ne čekaju na svog partnera. Ovo je slučaj npr. kod jetrene gliste koja živi u probavnim kanalima pojedinih životinja gdje teško dolazi do susreta dva pola zbog suženosti prostora, i opterećenosti ili nemogućnosti kretanja. Međutim, ako se desi da se susretnu dvije gliste ove vrste u tom slučaju jedna biva mužjak a druga ženka, te tako dolazi do oplodnje. Toliko miliona slučajnosti u istom trenutku, sa jednim zacrtanim ciljem, predstavlja nešto što razum ne može prihvatiti, niti matematički metod potvrditi. U tom slučaju ne preostaje ništa drugo osim da se prizna postojanje Svemogućeg Stvoritelja Koji stoji iza svega toga.

Od postanka prvog sisara ženka je bila opremljena mehanizmom za proizvodnju mlijeka, kako bi mladunčetu obezbijedila hranu od trenutka kada izađe iz njene utrobe. Kada ne bi bilo dojke, putem koje majka izbacuje mlijeko, ne bi bilo prilike za odgoj i opstanak prvog mladunčeta. To govori o precizno isplaniranoj i određenoj funkciji tog organa od samog početka, koji ne može biti plod metode probe ili greške, jer ne trpi grešku ni jedanput.

Postoji li čovjek, razumom obdaren, koji će ustvrditi da je način na koji majka hrani mladunče puka slučajnost? Mlijeko ženki, kod životinja sisara pored prehrambenih proteina nosi u sebi materije koje čuvaju mladunče od raznih bolesti dok ne stekne odbrambeni sistem. Svi pokušaji da se proizvede mlijeko, poput onoga kojeg je Allah s.w.t. podario majkama za ishranu mladunčadi, bili su neuspjeli.»

Važnost seksualnog instinkta

Dr. Jusuf nam govori o seksualnom instinktu i njegovoj važnosti, ulozi i tragu koji ostavlja: «Stvar koja zbunjuje naučnike jeste tajna seksualnog instinkta, koji čini da se mužjak i ženka udvaraju jedno drugom.

Seksualni instinkt je najjači instinkt jer utiče na opstanak vrste - da se ne bi izumrlo. Za pojedine životinje cilj je opstanak vrste, čak i po cijenu života kojeg izgube u susretu sa ženkom.

Proces kroz koji prolaze pojedine vrste insekata, kao što su muhe majo, ne traje više od nekoliko dana. One se u tom periodu ne hrane nikako, jer nemaju usta da bi jele. A glavna uloga u njihovom životu jeste susret mužjaka i ženke tj. oplodnja i produžetak vrste. Poslije obavljene uloge i mužjak i ženka umiru.»

17 – Stvoriteljevo nadahnuće stvorenjima kako da nadoknade izgubljeni dio tijela

Dr. Jusuf obrađuje još jednu temu, u svojim člancima objavljenim u novinama *El-Ahram,* te govori o onome čime je Allah s.w.t. obdario Svoja stvorenja i tome kako nadoknađuju izgubljene dijelove tijela: «Veoma zapanjujuća i čudna stvar je ta da su sva živa bića, i biljke i životinje, sposobna da nadoknade izgubljeni dio svoga tijela, iako se te mogućnosti razlikuju od jedne do druge vrste.

Primjer tome je ličinka, životinja koja živi učahurena nalik slamčici na dnu voda i čija veličina ne prelazi nekoliko milimetara. Naučnici su zapanjeni i ne uspijevaju da pojasne kako se to dešava. Ona na vrhu ima otvor kroz koji ulazi hrana, a koji isto tako služi za izlazak otpadaka. Oko ovog otvora se nalaze mnogobrojni mali otvori koji su povezani sa tjelesnim otvorima.

Ako presiječemo ovaj mikoorganizam na dva dijela, gornju i donju polovicu, primijetit ćemo kako svaki od dijelova ima ćelije koje se dijele i razmnožavaju čime nadoknađuju nastali manjak. Tako nastanu dvije životinje koje nalikuju originalnom pretku. Isto se dešava i ako isiječemo ovu ličinku na više sitnijih dijelova – svaki će odraditi isti proces da bi nadoknadio onoliko koliko je potrebno da od svakog djelića nastane novi mikroorganizam.

Tjelesni zid ovog bića se sastoji od dva sloja ćelija, vanjskog i unutarnjeg sloja koji okružuju unutarnje otvore u tijelu, a u svakom sloju se nalaze različite ćelije koje obavljaju isto tako različite funkcije. Ćelije vanjskog sloja imaju ulogu odbrane tijela životinje, dok unutrašnje ćelije vare hranu koja uđe putem usnog otvora.

Kada bismo okrenuli ovo biće poput čarape tako da vanjske ćelije postanu unutrašnje, obavijajući unutrašnjost organizma, dok bi vanjske postale unutrašnje, šta bi se tada desilo? Naučnici koji su vršili takav eksperiment primijetili su da ćelije koje su ostale vani putuju unutar tijela, dok ćelije koje su ostale unutra putuju vani kako bi se povratio sastav tijela onakav kakav je bio prije. Da se to ne dešava životinja bi uginula zato što ćelije koje obavijaju tjelesnu šupljinu moraju odrađivati svoju ulogu varenja hrane koja uđe unutar tijela, dok vanjske ćelije moraju biti vani kako bi sačuvale i odbranile tijelo.

Također, ako presiječemo kišnu glistu svaki od dijelova će nastaviti rasti i postati samostalna životinja.

Kod drugih vrsta životinja, poput morskog račića i njemu sličnih, dešava se to da ako izgubi jednu nogu druga mu naraste umjesto te.

Ako čovjek, ili neka životinja, uhvati za rep guštera i otrgne mu rep porast će mu drugi. Isto tako, čovjek kada se posječe prilikom brijanja, ili se povrijedi na bilo koji drugi način, ćelije nadomjeste nastalu štetu. Kada se ovo ne bi dešavalo ne bi bilo moguće izvesti nikakav zahvat ili operaciju.

Ako se slomi kost ćelije se nadograđuju tako da zavare lom.

Ovo nisu slučajnosti nego prethodno određena i osmišljena događanja koja imaju jedan cilj - očuvanje života jedinke. Njih pokreću skrivene sile unutar živog bića koje nauka još nije otkrila. To su sile koje je Allah s.w.t. stvorio u živim bićima, a živa bića ne znaju zašto tako djeluju niti bilo šta drugo o njima.»

18 – Zajednička osobina svih živih bića je disanje iako se razlikuju načini

Dr. Jusuf, u svojim člancima o ovoj temi kaže: «Proces disanja, kojeg vidimo kod svih živih bića od primitivnih pa do najrazvijenih, je zaista čudna stvar. On predstavlja kod svih proces oksidiranja ili, drugačije rečeno, spajanje oksigena sa hranljivim materijama unutar tjelesnih ćelija. Rezultat oksidiranja jeste snaga potrebna svakom živom biću bez koje ne bi mogao da obavlja razne vrste poslova.

Oksidacija se vrši na različite načine kod različitih životinja, ali je rezultat jednak u svim slučajevima a to je pokretanje snage. Kao rezultat procesa nastaje voda i ugljen-dioksid. Proces disanja predstavlja uzimanje potrebnog oksigena za oksidaciju hranljivih materija i izbacivanje ugljen-dioksida i vode.

Kada je riječ o jednostavnim živim bićima, poput amebe čije se tijelo sastoji od jedne ćelije, disanje se odvija na veoma jednostavan način. Ameba liči veoma sićušnom komadu želatina koji živi u vodi. U vodi se nalazi istopljeni oksigen koji ulazi u tijelo amebe i vrši oksidaciju hranljivih materija u njenom tijelu što joj daje potrebnu snagu za rast, kretanje i druge bitne procese. Pored snage koja nastaje oksidacijom, dolazi i do nastanka ugljen-dioksida i vode.

Ameba se rješava viška vode na čudan način. To se dešava tako što se stvaraju sitne kapljice vode i čine jedan otvor koji vodi na kraj tijela amebe gdje eksplodiraju izbacujući vodu van tijela, a nakon toga se isti proces ponavlja dok ugljen-dioksid izlazi u vodu koja okružuje tijelo.

Proces disanja kod insekata se odvija putem otvora na bočnim stranama tijela koji vode do mreže veoma tankih cijevi unutar tijela insekta, a ove se cijevi spajaju sa sve užim cjevčicama tako da na kraju iste te cijevčice dopru do skoro svake tjelesne ćelije. Ovim sistemom oksigen ulazi kroz vanjske otvore i tako dolazi do tjelesnih ćelija.

Međutim, kod čovjeka i velikog broja životinja oksigen dopire putem ćelija crvenih krvnih zrnaca koja plivaju u krvi, a unutar krvnih ćelija se nalazi materija zvana hemoglobin. Karakteristika hemoglobina je da se brzo spaja sa oksigenom i ugljen-dioksidom, a isto tako se brzo odvaja od njih. Kada ove krvne ćelije dospiju do pluća, nakupe oksigena i kreću se krvotokom sve dok ne dođu do sićušnih kapilara u tkivu. Tada se oksigen odvaja i ulazi u tkivo kroz otvor na kapilarima u krvnim sudovima koji se nalaze u tkivu koristeći oksidaciju hranljivih materija, izbacujući iz tkiva ugljen-dioksid proizveden procesom oksidacije i koji se prenosi u pluća gdje se odvaja od hemoglobina. U tom slučaju ga se čovjek rješava izdisajem, a zatim udiše oksigen itd.

Životinje dišu na različite načine a rezultat je, u svim slučajevima, isti - dopiranje oksigena do tjelesnih ćelija i izbacivanje ugljen-dioksida iz tijela.

Ovo ukazuje na dvije stvari:

Prvo: Iza ovakve funkcije ili pojave stoji Stvoritelj, Onaj Koji svim upravlja i Koji je to tako precizno kreirao. Nije moguće da se ovakav proces odvija na različite načine a s istim ciljem, pukom slučajnošću.

Drugo: Da je Stvoritelj Jedan i Jedini jer stvaranje na jednoj osnovi vodi do jedinstvenog rezultata.

19 – Sva živa bića se prehranjuju ali na različite načine

Dr. Jusuf o ovoj temi kaže: «Sva živa bića, životinje i biljke, se moraju hraniti. Biljke se hrane na sasvim drugačiji način od životinja, jer su stalno na jednom mjestu i nisu sposobne da se kreću u potrazi za hranom kao što to može životinja. Zbog toga biljka proizvodi hranu sama sebi, koristeći sunčevu energiju.

A životinja se hrani gotovom hranom – biljkama ili drugim životinjama. Takvu hranu mora svariti kako bi doprla u sve pore njenog tijela i tako je iskoristila. Varenje je komplikovan proces u kojem se složene materije hrane pretvaraju u jednostavnije, kako bi ih tijelo upilo i iskoristilo.

Te materije su masnoće, proteini, škrob... itd.

Svaku vrstu varenja obavlja enzim poseban za tu vrstu, a ne utječu na varenje drugih materija koje se nalaze pored njih. Enzimi koji rastvaraju masnoće ne utječu na razgradnju proteina, dok enzimi koji utječu na rastvaranje proteina ne utiču na rastvaranje masnoća.

Je li moguće da se ovo odvija bez cilja ili pukom slučajnošću, ili uz veliki broj pokušaja koji mogu biti uspješni ili pogrešni?

Svaki zdrav razum shvatit će da je to nemoguće, kao što to odbacuje svaki matematički proračun.

Ameba se, iako vrlo sićušna životinja koji se sastoji od jedne ćelije, hrani na veoma čudan način tako što ispusti ručice koje se obaviju oko hranljive materije u vodi, a to budu sićušne životinje ili biljke jednoćelijske građe i manje od same amebe. U ovom slučaju hranljive materije mogu biti pokretne, ako se radi o životinjama, ili mogu biti pričvšćene za jedno mjesto kao jednoćelijska tijela ako se radi o biljkama poput nekih algi.

Ono što je čudno jeste da ameba, i pored toga što nema mozga ili nervnog sistema, ipak razlikuje pokretne hranljive materije od onih stabilnih, pričvršćenih za jedno mjesto. Ako se radi o pokretnoj životinji onda ameba pruža ručice veoma oprezno da ne pobjegne, ali ako se radi o biljkama onda se ručice obavijaju oko nje bez ikakvog ustručavanja, jer hranljiva materija u ovom slučaju ne može pobjeći.

Kako je moguće da ovako sićušan organizam bez mozga, očiju, nervnog sistema ili udova, organizam kojeg golo oko ne može vidjeti, osim pomoću mikroskopa, razlikuje materije?

Kada ručice obaviju hranljivu materiju uvuku je unutar tijela. Nakon toga ona bude obavijena kapljicom vode, i zatim tijelo amebe ispušta enzim, poput kiseline, koji usmrćuje žrtvu ako je još živa. Nakon toga ispušta alkaloidni enzim, u čemu i jeste mudrost, jer najbitniji enzim koji vari proteine ne djeluje, osim unutar alkaloida.»

20 – Krvotok u svim dijelovima tijela živih bića

Dr. Jusuf o krvotoku kaže: «Mrežni krvotok se odvija u životinjama na različite načine, kao i što se srce razlikuje kod različitih vrsta životinja, a sve to dovodi do jednog cilja – kruženja krvi u svim dijelovima tijela.

Ako promatramo srce i krvni sistem čovjeka i velikog broja životinja vidjet ćemo da se srce, taj divno kreirani organ, sastoji od komora povezanih jednih sa drugim otvorima koji na sebi imaju ventile. Uloga ovih ventila jeste propuštanje krvi u jednom smjeru i sprječavanje povratka u suprotni smjer.

Ventile slične ovima ćemo naći u velikim krvnim sudovima iz istog razloga. Mreža krvnih sudova sa arterijama, venama i kapilarima je zaista zapanjujuća kreacija. Vene se granaju na sve manje i manje krvne kanaliće dok ne postanu kapilari sa veoma tankim zidovima. U tome se krije mudrost gdje zbog tako tankih zidova krvnih kapilara bude omogućena razmjena gasova, oksigena sa hemoglobinom, odakle se prebacuje u tjelesno tkivo putem crvenih krvnih zrnaca. U isto vrijeme ugljen-dioksid se prenosi iz tkiva u kapilare gdje ga prihvataju crvena krvna zrnca, zatim se kapilari skupljaju tvoreći vene putem kojih se krv prenosi do pluća gdje se krvna zrnca oslobađaju ugljen-dioksida i pri čemu nanovo uzimaju oksigen. Srce kuca bez prestanka tokom čitavog života pri čemu se neke komore šire a druge skupljaju, potiskujući čistu krv napunjenu oksigenom u krvne sudove, odakle povlači svojim tokom kroz tijelo ugljen-dioksid da bi ga poslao prema plućima gdje će preuzeti oksigen, a osloboditi se ugljen-dioksida.

Unutar čovjekovog tijela, kao i unutar tijela mnogih životinja, kreću se mnoge druge materije tečnog sastava i različitih funkcija, poput limfe. Limfa je veza između krvi i tkiva. Krv obavlja različite funkcije, a jedna od njih je dostava hranljivih materija do svih dijelova tijela, iako neke vrste životinja nemaju krv, kao što je slučaj sa jetrenom glistom. Kod ovih vrsta životinja hranljive materije se prenose drugim putem.

Krv u našim tijelima, i tijelima velikog broja životinja, se sastoji od tekućine koja plovi kroz tijelo i od velikog broja ćelija različitih oblika i funkcija, koje nazivamo crvena krvna zrnca i bijela krvna zrnca.

Kao što sam spomenuo, crvena krvna zrnca obavljaju ulogu u procesu disanja, a bijela krvna zrnca su različitih oblika i funkcija. Neka bijela krvna zrnca imaju odbrambenu ulogu tako što uništavaju viruse koji se uvuku u čovjekovo tijelo ili tijelo životinje. Ova krvna zrnca gutaju viruse poput amebe kada guta svoju hranu. Mi danonoćno udahnemo milione bakterija iz zraka ali se ne razbolijevamo svaki dan. To je zato što su ova čudna zrnca, koja plivaju u krvi, u mogućnosti da prođu kroz krvotok i uvuku se u tkiva u slučaju da se pojave bakterije, a nakon toga ih napadnu i unište. Bolest nas pogodi onda kada oslabi odbrambeni sistem iz nekog razloga, kao i kada se poveća broj bakterija iznad normale.»

21 – Sastav čula u živim bićima

Dr. Jusuf nam o ovoj temi kaže: «Većina životinja ima organe čula vida, njuha, dodira i sluha. Osnovni sastav oka je sličan kod svih sisara i drugih životinja. Radi se o veoma specifičnom i komplikovanom sastavu jer oko ima zjenicu koja prima svjetlost, kao i otvor kroz koji izlazi svjetlost prolazeći kroz zjenicu. Ako je vanjska svjetlost slaba zjenica se širi, a skuplja se ako se svjetlost pojača. Razlog je jasan, jer u tami vid treba veliku količinu svjetlosti. U suprotnom, ako se pojavi velika količina svjetlosti zjenica se smanji, jer je dovoljna manja količina da bi se jasno vidjele stvari.

Oko vidi stvari i u tami, a čovjek do sada nije proizveo niti jedan aparat koji bi mogao napraviti sliku pri takvoj svjetlosti.

Kao što je pčela sposobna da vidi ultra-ljubičaste zrake isto tako je sova sposobna da vidi infra-crvene zrake koje mi ne vidimo. Sova tako može u mrkloj noći da vidi miša, zbog infra-crvenih zraka koje odaje toplota njegovog tijela.

Nakon toga se prenose svjetlosne zrake sa zjenice na mrežnjaču. Mrežnjača oka se sastoji od devet različitih slojeva čija debljina, svih zajedno, ne prelazi debljinu veoma tankog papira. Posljednji sloj, u najdubljem dijelu očne šupljine, se sastoji od miliona cijevčica i čunića pomoću kojih oko raspoznaje boje. Očni živac prenosi osjećaj u centar mozga gdje prevodi stvarnu i jasnu sliku viđenja.

Čitav ovaj sistem koji se sastoji od zjenice, mrežnjače i očnog živca je morao postojati od prvog trenutka i sva tri elementa u isto vrijeme, jer ako nisu postojali istovremeno onda vid ne bi bio moguć. Kako su, onda, sve ove funkcije mogle da upotpune jedna drugu u istom času?

Matematički gledano, totalno je nemoguće da su svi ovi dijelovi u jednom trenutku nastali slučajno. TV kamera nije ništa drugo do obično kopiranje (oponašanje) procesa vida (gledanja), i sve ono što čovjek izmisli i proizvede nije ništa drugo do kopiranje onoga što već postoji u stvorenjima.

Ako običan aparat mora imati proizvođača, onoga koji ga je izmislio, kako je onda moguće da ljudsko ili životinjsko oko nastane slučajno?

Čudno je da svaka životinja, od Allahovih s.w.t. stvorenja, kojoj je potreban vid ima oči kojima vidi. Iako se oči tih životinja razlikuju od naših, funkcija im je ista. U koži kišne gliste postoje ćelije osjetljive na svjetlost i tamu, i to je sve što je potrebno ovoj glisti koja živi unutar kanalića ispod zemlje.

Insekti imaju oči koje se po svom sastavu razlikuju od očiju ljudi, majmuna, goveda, kornjača i riba. Uprkos toj razlici insekti vide stvari u koje gledaju. Ovi različiti sastavi nisu mogli nastati slučajno, nego je to prethodno isplanirano sa jednim krajnjim ciljem.

Allah s.w.t. je podario svakom živom biću čula i spoznaju u skladu s njegovim potrebama. Obična muha koristi oko kako bi vidjela hranu. Stvoritelj joj je podario par očiju kao i svim drugim insektima. Ona, također, raspoznaje pokrete koji ugrožavaju njen život.

Svako oko kod muhe se sastoji od stotinu sićušnih i podjednakih jedinki stisnutih jedne uz drugu. Svaka jedinka oka vidi određenu tačku stvari u koju gleda, nakon čega se sakupe te tačke tako da muha vidi jednu cjelovitu sliku. Također joj je Allah s.w.t. podario dodatne oči, tzv. jednostavne oči na vrhu glave. To su oči pomoću kojih muha prepoznaje pokrete i koje je čine skoro neuhvatljivom.»

22 – Građa kostiju i zglobova

Naše kosti, kao i kosti životinja, se pomjeraju pomoću zglobova, pri čemu se neki mišići rastežu a drugi sakupljaju i to veoma čudno usklađeno, tako da se ruka ili noga pruža u pravcu koji čovjek ili životinja želi. Sastav zglobova dozvoljava klizenje, pri čemu se ne osjeća nikakvo žuljanje, niti trenje.

Kičmeni pršljenovi su sastavljeni na takav način da trpe pritisak i teret, da se ne taru i svi su povezani. Kičma je kreirana na veoma zapanjujući način. Ona obavija kičmeni živac i štiti ga, kao što lobanja štiti mozak koji se u njoj nalazi. Odatle se širi čitav nervni sistem putem koštanih šupljina. Čitav ovaj sistem je morao nastati istovremeno, jer da je samo jedan dio nedostajao tijelo životinje bi bilo nepokretno. Pa je li moguće da je ovo sve nastalo u jednom trenutku sasvim slučajno?

23 – Mudrost zgrušavanja krvi

Poznato je da kada se čovjek posječe (rani) da se krv, koja poteče iz oštećenih krvnih sudova, počne zgrušavati čime se zatvara oštećeni dio krvnog suda. Tako se spriječava isticanje krvi. U protivnom, kada se krv ne bi zgrušavala tekla bi sve dok čovjek ne umre.

Ovo nas upućuje na to da je Stvoritelj s.w.t. odredio ovako nešto da se očuva živo biće. Načini zgrušavanja krvi se razlikuju, ali je cilj isti. Kod većine insekata, kao npr. kod žohara, ako se tijelo povrijedi tjelesne ćelije se počnu zgrušavati zatvarajući ranu i tako sprječavajući isticanje krvi iz tijela insekta, dok se kod pojedinih insekata krv zgrušava kao naša krv.

Jedan rezultat koji se dobiva različitim metodama, kao što sam spomenuo, je neprikosnoveni dokaz o postojanju Stvoritelja koji određuje i planski stvara na različite načine, ali sa istim ciljem – ciljem očuvanja živog bića.

24 – Osjetilni pipci kod komarca

Nije slučajno da su dlačice na osjetilnim pipcima kod mužjaka komarca duže od onih kod ženke. Prije se smatralo da su ove dlačice samo jedan vid ukrasa, kako bi mužjak izgledao lijepo u očima ženke. Međutim, otkriveno je da dlačice na pipcima mužjaka imaju sposobnost prihvatanja zvukova koje ženka ispušta na veoma velikim razdaljinama, a ovi zvukovi su slični radio talasima.

Mužjak okreće pipke, isto kao što mi okrećemo TV antenu da bi slika bila što jasnija. U određenom položaju mužjak prihvati njene zvuke i, shodno uglu pod kojim stoje pipci, instinktivno određuje položaj ženke kojoj što brže poleti radi parenja.

Možemo vidjeti kako je Allah s.w.t. podario komarcu sposobnost primanja zvukova ženke na udaljenosti od nekoliko desetina metara, uprkos prelamanju mnogih drugih zvukova u zraku. Da nije tako mužjak bi teško mogao pronaći ženku, čime bi i opstanak vrste bio veoma težak i ne bi se mogao održati.

To je radio-prijemna stanica koju je komarac posjedovao na nekoliko miliona godina prije čovjekovog pronalaska bežičnog sistema telekomunikacija. Onda, je li moguće da se to desilo pukim slučajem?

25 – Životinje koje svijetle u mraku – svici

Među insektima ima i onih koji daju isprekidane svjetlosne signale u tami. Njih mužjaci te vrste insekata prepoznaju, ne zbunjujući se ako vide svjetlosne signale druge vrste insekata. Nakon toga, mužjak poleti ženki radi parenja kako bi vrsta opstala. Matematičke postavke potvrđuju da ovako nešto nije moglo nastati pukim slučajem, niti utjecajem prirode koja ne posjeduje razum, nego da je to stvorio Onaj Koji zna šta stvara i određuje na najljepši način, kako bi se postigao konačan cilj.

26 – Proces varenja hrane kod životinja

Poznato nam je da je za olakšano varenje hrane u želucu veoma bitno sjeckanje hrane na sitne komadiće. Konstrukcija zuba i raspored su različiti kod različitih vrsta životinja, ali svi obavljaju istu funkciju – sitnjenje hrane.

Raspored zuba kod čovjeka, koji ima sjekutiće, očnjake i kutnjake, je zapanjujući zato što svaki od njih ima svoju funkciju kada je riječ o usitnjavanju hrane. Životinje koje ne trebaju zube i nemaju ih, kao što je slučaj sa onim živim bićima koja se hrane tečnim sastojcima, te imaju posebna pomagala kojima unose hranu u kanale za varenje.

Kada se hrana unese u usta pljuvačne žlijezde ispuštaju jednu vrstu kiselina, koja olakšava da se hrana isjecka i proguta, i odatle počinje priprema za varenje. U želucu i crijevima, kao što smo prije spomenuli, dolazi do ispuštanja enzima od kojih svaki posebno rastvara jednu vrstu hrane i ne utječe na drugu.

27 – Stvaranje embriona

Začeće bilo kojeg živog bića je veoma zapanjujuće. Nauka se zadovoljava pojašnjavanjem perioda začeća, ali stane pred njenim tajnama, nesposobna da otkrije kakva je to snaga koja stvara embrion jedne vrste.

Ovaj proces otpočinje spajanjem spermatozoida muškarca sa jajašcetom ženke, čime se tvori oplođena ćelija. Ova ćelija se poslije dijeli, tako da postanu dvije, zatim četiri, pa osam itd., sve dok broj ćelija ne dostigne jednu granicu i ne postanu kao jedna ispuhana lopta čiji zid tvori samo jedan sloj ćelija. Nakon toga se dijelovi lopte savijaju jedan prema drugom i stvaraju dva ćelijska zida.

Kod većine životinja, kao i kod čovjeka, između ova dva sloja se stvara i treći ćelijski sloj, a ćelije nastavljaju sa diobom nakon čega od svakog sloja nastaju pojedini organi.

Od vanjskog sloja se tvori koža, nervni sistem i još neki drugi dijelovi; od srednjeg sloja se tvore kosti i mišićno tkivo; od unutarnjeg sloja se tvore neki od dijelova aparata za varenje. Ćelije se još uvijek dijele da bi se upotpunio embrion unutar materice kod sisara, ili unutar jajeta kod životinja koje se rađaju iz jajeta. Kada se upotpuni tijelo materica ga izbacuje van tijela majke sisara, ili puca kora jajeta iz kojeg izlazi novorođeno mladunče kod životinja koje polažu jaja.

28 – Građa uha

Građu uha kod čovjeka, ili kod bilo koje vrste životinja nije moguće zamisliti slučajno nastalom. Unutar uha postoji bubnjić koji prihvata zvukove i rastapa ih u talase, koji se odbijaju od tri koščice postavljane na jedan divan način. Pritisak na stranama bubnjića mora biti podjednak. Zbog toga iza bubnjića postoji kanal koji se spaja sa nosnom šupljinom. Odatle se spaja sa jednom koščicom, koja liči na školjku, čija je uloga da razaznaje zvukove, razlikuje melodije, kao i da održava ravnotežu. Kada ne bi bilo tako, onda se ne bismo mogli pomaći niti jedan korak a da se ne zateturamo i ne padnemo.

Nakon toga se talasi prenose do slušnog centra u mozgu, kako bi čovjek ili životinja mogli razlikovati zvukove. Je li moguće da je ovo nastalo u jednom trenutku pukim slučajem? Teorija slučajnosti u ovakvim stvarima biva odbačena svakim matematičkim proračunom.

29 – Paraziti koji prouzrokuju elefantijazu[104]

U živim bićima se dešavaju čudne stvari, koje nije moguće nabrojati, a dokazuju Vrhunsku Moć Koja upravlja svim i određuje sve s velikom preciznošću. Od stvari koje se ne mogu desiti slučajno je i život parazita (ehinococusa) koji prouzrokuje elefantijazu. Ovaj parazit se krije u limfovodima, kao i u limfnim žlijezdama. On zatvara limfne žlijezde i time prouzrokuje rast pojedinih udova, posebno nogu, ili jednog od njih tako da, recimo noga, poprima veličinu slonovske noge.

---

[104] Elefantijazia je bolesno povećanje pojedinih dijelova tijela (ruku, nogu, polnih organa). Najčešći uzrok je začepljenje limfnih sudova. (op. recenzenta)

Ovi paraziti se razmnožavaju u čovjekovom tijelu, rađajući male gliste koje prelaze iz limfovoda u krvne sudove. Međutim, ovi paraziti ne mogu ostati u čovjekovom krvotoku, jer se njihova građa neće upotpuniti sve dok ne pređu u drugo tijelo, poput komaraca. Kada se komarac napije ljudske krvi paraziti pređu u tijelo komarca gdje upotpunjavaju svoj rast, a nakon toga ponovo uspijevaju da napadnu čovjeka ako ga komarac ubode.

Naučnici su pokušali da dospiju do ovih parazita u krvi oboljelih, ali su svi pokušaji bili bezuspješni, sve dok se nije desilo nešto čudno.

Jedan naučnik je ostao u svom laboratoriju do kasnih sati. Uzeo je uzorak krvi oboljele osobe i stavio ga pod mikroskop. Bio je zapanjen velikim brojem parazita u krvi oboljelog. Sutradan je ponovo uzeo uzorak krvi oboljelog, ali parazitima ni traga. Izgubio se pred ovom pojavom koju nije bilo moguće objasniti. Kako to da su ovi paraziti noću bili primjetni dok im tokom dana nije bilo traga?

Otkrili su da se ovi paraziti tokom dana povlače u krvne sudove unutarnjeg dijela tijela, a noću se vraćaju u krvne sudove koji se nalaze blizu kože. Tajna je bila u tome što se komarac aktivira noću, te su se zato paraziti u toku noći kretali prema krvnim sudovima bližim koži kako bi se nastavio život ovog parazita nakon što ga komarac usiše u sebe. Jasno je da ovi paraziti ne znaju, niti shvataju, išta o komarcima u čijim utrobama se nastavlja njihov život. Oni to rade instinktivno, jer postoji Moć Koja ih je nadarila za ovakve postupke kako bi nastavili živjeti.

Čudno je da u mjestima gdje su komarci aktivni danju paraziti čine suprotno. U tom slučaju oni noću ostaju u unutarnjim krvnim sudovima, a danju se vraćaju u površinske krvne sudove blizu koži kako bi ih komarci usisali.

Je li moguće da se ovako nešto dešava slučajno?

30 – Zemljina gravitacija

Ako ostavimo po strani živa bića i posvetimo se kosmosu, kao širem pojmu, naići ćemo na velika čuda od kojih je i Zemljina gravitacija koja se krije u jezgru Zemlje. Ona nas održava na Zemlji i sprječava da odletimo u vasionu tokom njenog okretanja.

Ova gravitacija se razlikuje od magnetizma, jer magnet ne privlači stvari kao meso, papir, staklo, kamen, pijesak, vodu i dr., dok Zemljina gravitacija privlači sve. A kada ne bi bilo Zemljine gravitacije na zemlji ne bi ništa ostalo.

31 – Obim nebeskih galaksija, udaljenosti i putanje

Fardhwil, profesor na Londonskom univerzitetu, u svojoj knjizi *Priroda svemira* spominje da pojedine planete dostižu veličinu koju čovjekov razum ne može pojmiti, jer Zemlja kao planeta u odnosu na takve planete ne predstavlja ništa drugo do jednu česticu prašine.

Veliki američki naučnik Kristy Morison, nekadašnji direktor Akademije nauka u Njujorku, kaže: «Stvaranje nebeskih galaksija nije puka slučajnost. One su tako precizno postavljene u svemiru. Kada bi Mjesec bio bliži Zemlji za jednu četvrtinu, plima i oseka bi bile tako jake da bi nadolazećom plimom sva kopna bila potopljena i sva kopnena bića pogušena. Ili, u slučaju da Zemlja nije nagnuta pod uglom od 23 stepena to bi prouzrokovalo stalnu noć na oba Zemljina pola, zatim bi se stvorili veliki oblaci pare iznad okeana i velike sante leda, koje bi pritiskivale polove, čime bi se poremetio sam ekvator, a kiše bi se umanjile do te mjere da život na Zemlji ne bi bio zamisliv niti moguć.

Brzina Zemljinog kretanja iznosi 1000 milja na sat. Kada bismo pretpostavili da se kreće 100 milja na sat noć i dan bi se produžili, a sve biljke i životinje bi dehidrirale zbog toplote danju a smrzle se od hladnoće noću.»

U obimnoj knjizi od dr. Džuda, profesora Filozofskog fakulteta na Univerzitetu u Londonu, obrađuju se različite hipoteze o nastanku svemira, kao i o nastanku života s naučnog i filozofskog stajališta. On dolazi do zaključka da je svemir morao nastati kao rezultat stvaranja.

Istinu je rekao Uzvišeni Allah:

﴿سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ﴾

«Mi ćemo im pružiti dokaze Naše u prostranstvima svemirskim, a i u njima samim, dok im ne bude sasvim jasno da je Kur'an istina.» (Fussilet, 53)

II

Spoznaja Allaha s.w.t. putem Kur'ana i Sunneta

(Poglavlja o Allahovim svojstvima i imenima)

◆

Drugo poglavlje

Spomenuli smo da je drugi način spoznaje Allaha s.w.t. putem kur'anskih i hadisih tekstova u kojima Allah s.w.t. direktno pojašnjava Svoja imena, svojstva i djela.

Ovaj metod je jasan i nije moguće da ga nešto poremeti, jer spoznaja Allaha s.w.t iz Njegovog govora i govora Njegova Poslanika ne daje nimalo mogućnosti za sumnju ili nejasnoću.

Zato smo u najviše slučajeva navodili tekstove onakvim kakvi jesu, jer nam oni bolje od ljudi opisuju i pojašnjavaju. Također se pazilo da se ne izmijene kur'anski i hadiski tekstovi svojevoljnim tumačenjem, kako su to činili neki prije da bi to odgovaralo mišljenjima ljudi i njihovim mjerilima. Ali, ljudi moraju mijenjati svoja mišljenja i mjerila kako bi živjeli u skladu sa onim što je u Kur'anu i Sunnetu.

Prvi predmet:

Koliko razum može da pojmi Allahova s.w.t. svojstva

Allahova s.w.t. svojstva, o kojima govore Kur'an i hadis, se dijele na dvije vrste.

Prva: Ona koja ljudski um ne može spoznati, osim putem kur'anskih i hadiskih tekstova, kao npr. da potvrdi postojanje Allahove s.w.t. ruke i lica.

Druga: Ona svojstva koja um može sam da shvati, poput toga da je On Moćan i Mudar. Ne možemo nabrojati sva Allahova svojstva, ali ćemo se potruditi da spomenemo jedan njihov broj kako bismo pojasnili potrebno i dali jasnu i dovoljnu sliku, inša Allahu teala.

Drugi predmet: Neka od Allahovih s.w.t. svojstava koja su spomenuta u kur'anskim i hadiskim tekstovima

1 – Allahovo s.w.t. Biće (Zat)

Allah s.w.t. ima Svoje Biće koje ima pozitivna svojstva i nema nedostataka. Svako ko čita Kur'an shvatit će da Allah s.w.t. ima Svoje Biće:

﴿اللّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لاَ تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلاَ نَوْمٌ﴾

«Allah je - nema boga osim Njega - Živi i Vječni! Ne obuzima Ga ni drijemež ni san!» (El-Bekare, 255)

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ•اللَّهُ الصَّمَدُ•لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ•وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾

«Reci: 'On je Allah – Jedan! Allah je utočište svakom! Nije rodio i rođen nije, i niko Mu ravan nije!'» (El-Ihlas)

Kada su nevjernici htjeli da ubiju Hababa b. Ereta[105] spjevao je:

Sve dok kao musliman umirem,
kako na Allahovom putu padam, ja se ne brinem.
To je Božijeg Bića radi, a On ako želi
rastrgnute dijelove moga tijela će da blagoslovi.

Allahovo s.w.t. Biće ne liči biću Njegovih stvorenja, kao što ni Njegovi atributi ne liče svojstvima Njegovih stvorenja. Allah je Savršen i niko drugi. Svako stvorenje ima neki nedostatak, a najmanji od tih nedostataka jeste potreba za nekim drugim.

Allah s.w.t negira sličnost između Sebe i stvorenja pa kaže:

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾

«Niko nije kao On! On sve čuje i sve vidi.» (Eš-Šura, 11)

---

[105] *Sahih Buhari* sa Šerhom Fethu-l-Bari, 13/381.

2 - Allahova s.w.t. ličnost (Nefs)

Allah s.w.t. ima ličnost (osobnost) koja odgovara Njegovom savršenstvu i veličanstvu i koja nije nalik ličnostima (osobnostima) stvorenja. O tome nam je Allah s.w.t. rekao u Svojoj Knjizi:

﴿وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلاَمٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ أَنَّهُ مَن عَمِلَ مِنكُمْ سُوءًا بِجَهَالَةٍ ثُمَّ تَابَ مِن بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾

«A kada ti dođu oni koji u riječi Naše vjeruju, ti reci: 'Mir vama! Gospodar vaš je sam Sebi (nefsihi) propisao da bude milostiv: ako neko od vas kakvo ružno djelo iz lahkomislenosti učini, pa se poslije pokaje i popravi – pa, Allah će doista oprostiti i samilostan biti.» (El-En'am, 54)

Dakle, Allah s.w.t govori o Sebi i Svojoj ličnosti, te da je Sam Sebi propisao milost, a u drugom ajetu Allah s.w.t. kaže:

﴿قُل لِّمَن مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ قُل لِلَّهِ كَتَبَ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لاَ رَيْبَ فِيهِ﴾

«Upitaj: 'Čije je sve ono što je na nebesima i na Zemlji?' – i odgovori: 'Allahovo!' On je Sebi (nefsihi) propisao da bude milostiv. On će vas na Sudnjem danu sakupiti, u to nema nikakve sumnje...» (El-En'am, 12)

Allahov Poslanik ﷺ je pojasnio nešto od ovih riječi u hadisu kojeg prenosi Ebu-Hurejre: «Kada je Allah završio stvaranje napisao je u knjizi, koja je pored Njega iznad Arša: 'Moja milost je prestigla Moju srdžbu.' A u drugom rivajetu stoji: «'...nadjačala Moju srdžbu.'» (Muttefekun alejhi)[106]

Pripisivanje ličnosti (nefsa) Allahu s.w.t. je put kojeg su slijedili poslanici od prije. Spominje se da je rekao Isa a.s. Gospodaru časti:

﴿تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلاَ أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنتَ عَلاَّمُ الْغُيُوبِ﴾

«Ti znaš šta ja znam, a ja ne znam šta Ti znaš; Samo Ti jedini sve što je skriveno znaš.» (El-Maide, 116)

Allah s.w.t. je rekao svom poslaniku Musau a.s.:

﴿ثُمَّ جِئْتَ عَلَى قَدَرٍ يَا مُوسَى • وَاصْطَنَعْتُكَ لِنَفْسِي﴾

«...zatim si, o Musa, u pravo vrijeme došao, i Ja sam te za Sebe izabrao.» (Ta-ha, 40-41)

Također nas je Istiniti obavijestio:

---

[106] *Miškatu-l-Mesabih,* 1/726, br. 2364.

﴿وَيُحَذِّرُكُمُ اللّهُ نَفْسَهُ وَاللّهُ رَؤُوفٌ بِالْعِبَادِ﴾

«A Allah vas na Sebe podsjeća i Allah je milostiv prema Svojim robovima.» (Ali Imran, 30)

Allah s.w.t. kaže da su Njegovi robovi oni koji Ga spominju u sebi. U hadisu kojeg bilježe Buharija i Muslim u svojim *Sahihima*, od Ebu-Hurejre se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Allah s.w.t. kaže: 'Ja sam kod mišljenja Svog roba o Meni, i Ja sam sa njim kad god Me spomene. Ako Me spomene u sebi Ja ga spomenem u Sebi, a ako Me spomene u društvu Ja ga spomenem u društvu boljem od njegovog.'»[107]

Spominjanje Allaha s.w.t. zadovoljava Njegov nefs, tebareke we teala, kako to stoji u Muslimovom hadisu od Ibn-Abbasa r.a. kojeg prenosi od Džuvejrijje da je Allahov Poslanik ﷺ izašao od nje ujutro, nakon što je klanjao sabah, a ona je ostala na mjestu na kojem je klanjala. Zatim se vratio nakon izlaska sunca (kasno jutro ili duha vrijeme), a ona još uvijek sjedi, pa joj Poslanik ﷺ reče: 'Još uvijek si ondje gdje sam te ostavio?' Ona odgovori: 'Da'. Na to Allahov Poslanik ﷺ reče: 'Nakon što sam izašao od tebe rekao sam četiri riječi tri puta i kada bi se izvagale prevagnule bi ono što si govorila od jutros - Neka je slavljen i hvaljen Allah, brojem Svojih robova, zadovoljstvom Svoje duše, težinom Svog Arša i obiljem Njegovih riječi. (Subhanallah we bi hamdihi, adede khalkihi, we rida nefsihi, we zinete Aršihi, we midade kelimatihi).'»[108]

3 – Lice našeg Gospodara s.w.t.

Allah s.w.t. ima lice koje ne nalikuje licima Njegovih stvorenja. Mi to potvrđujemo i u to vjerujemo, jer nas je Allah s.w.t. o tome obavijestio u Svojoj Knjizi, kao i Njegov Poslanik ﷺ u hadisima.

Allah s.w.t. kaže:

﴿وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾

«A ostaje lice tvoga Gospodara, Veličanstveno i Plemenito.» (Er-Rahman, 27)

Ibn-Džerir u pojašnjenju ovog ajeta kaže da: «Veličanstveno i Plemenito jesu svojstva lica, zato je riječ 'Zu', Onaj Kome pripada, došla u nominativu.»[109]

---

[107] *Miškatu-l-Mesabih,* 1/693, br. 2264.

[108] Bilježi ga Muslim u svom *Sahihu,* 4/2090, br. 2726.

[109] Tefsir od Taberija, tefsir 27. ajeta sure Er-Rahman.

Neki od prethodnika su negirali postojanje Allahovog s.w.t. lica, pa su rekli da Veličanstveno i Plemenito znače svojstva koja pripadaju Gospodaru, a ne Njegovom licu.

Ibn-Huzejme je odbacio ovu teoriju tvrdeći: «Ovakvo nešto može reći samo onaj koji ne poznaje arapski jezik, jer je Allah s.w.t. rekao: *A ostaje Lice tvoga Gospodara, Veličanstveno i Plemenito.* Ovdje je spomenuto lice i to u nominativu, a zatim su spomenuti atributi u genitivu. A da je rekao Veličanstvenog i Plemenitog, onda bi se učilo u akuzativu...»[110]

Također, jedan od pisanih dokaza u kojima je spomenuto Allahovo s.w.t. Lice, jeste i ajet:

﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ﴾

«Sve će, osim Njegovog Lica, propasti.» (El-Kasas, 88)

Utjecaj koji ima vjerovanje u Allahovo s.w.t. lice

a) Činjenje dobrih djela samo radi Allahovog s.w.t. lica

Ako shvatimo ono što nam je Allah s.w.t. propisao onda ćemo sva svoja djela činiti radi lica našeg Gospodara, kao što nas je Allah s.w.t . na to uputio u Svojoj mudroj Knjizi, jer svako djelo koje ne bude radi Njegovog lica učinjeno bit će neispravno:

﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ﴾

«Sve će, osim Njegovog Lica, propasti!» (El-Kasas, 88)

U dobra djela spada i dijeljenje imetka radi Njegovog lica:

﴿وَمَا آتَيْتُم مِّن زَكَاةٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُضْعِفُونَ﴾

« ... a za zekjat koji udjelite želeći lice Allahovo – takvi će dobra djela svoja umnogostručiti.» (Er-Rum, 39)

Allah s.w.t. je opisao Svoje dobre robove da su to oni koji svojim dobrim djelima žele samo Allahovo s.w.t. lice, i ništa drugo mimo njega:

﴿إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا﴾

«Mi vas hranimo radi Allahovog Lica a od vas ne želimo niti nagradu niti zahvalu.» (El-Insan, 9)

---

[110] *Tewhid* od Ibn-Huzejme, str. 21.

﴿وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِن نِّعْمَةٍ تُجْزَى • إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَى﴾

«...ne očekujući da mu se zahvalnošću uzvrati, već jedino žudeći za licem Gospodara svoga Svevišnjeg.» (El-Lejl, 19-20)

﴿وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُم بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ﴾

«Budi strpljivo uz one koji se Gospodaru svome mole ujutro i navečer u želji za licem Njegovim.» (El-Kehf, 28)

U *Sahihima* se prenosi hadis od Utbana b. Malika da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Allah je zabranio Vatri svakog onoga ko kaže *La ilahe illallah* želeći time Allahovo lice.»[111]

b) Traženje utočišta Njegovim s.w.t. licem

To je činio i Allahov Poslanik ﷺ, što vidimo u hadisu od Džabira b. Adbullaha da kada je spušten ajet:

﴿قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَى أَن يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِّن فَوْقِكُمْ﴾

«Reci: 'On je kadar poslati protiv vas kaznu iznad vaših glava...'» (El-En'am, 65)

Pa je rekao Allahov Poslanik ﷺ: «Utječem se Tvojim licem.» Zatim je proučio

﴿أَوْ مِن تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ﴾

«...ili ispod vaših nogu» (El-En'am, 65)

Na što je Allahov Poslanik s.a.w.s. rekao: «Utječem se Tvojim licem.»

Pa je nastavio:

﴿أَوْ يَلْبِسَكُمْ شِيَعًا وَيُذِيقَ بَعْضَكُم بَأْسَ بَعْضٍ﴾

«...ili da vas u stranke podijeli i učini da silu jedni drugih iskusite.» (El-En'am, 65)

Na to je Poslanik s.a.w.s. rekao: «To je najlakše (najblaže).»[112]

Od Alije b. Ebi-Taliba se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ govorio u svojoj postelji: «Allahu, utječem Ti se Tvojim licem i Tvojim potpunim riječima od svakog živog bića kojim Ti upravljaš.»[113] (Bilježi ga Ebu-Davud)

---

[111] *Sahih Buhari me'a šerhi Fethi-l-Bari*, 1/519, br. 425. *Sahih Muslim*, 1/455.

[112] *Sahih Buhari*, 13/388, br. 7406.

[113] *Džamia-l-Usul*, 4/271, br. 2263. Lanac mu je dobar, kao što je spomenuo njegov korektor.

c) Udovoljiti onome ko zatraži Allahovim licem

Od Ibn-Abbasa r.a. se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Ko zatraži utočište kod Allaha vi mu ga i dajte. Onaj ko od vas zatraži Allahovim licem nešto vi mu dajte to.»[114]

d) Želja da se vidi Allahovo lice

Od Ammara Ibn-Jasira se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ dovio: «Allahu moj, tako Ti Tvoga znanja onog što je skriveno i Tvoje moći nad stvorenjima, podari mi život sve dok znaš da mi je bolji, a usmrti me ako znaš da je moja smrt dobro za mene. Allahu moj, molim za strah od Tebe u tajnosti i javnosti. Molim Te da govorim istinu i budem pravedan u srdžbi i zadovoljstvu. Molim Te za umjerenost u siromaštvu i bogatstvu. Molim Te za vječnu blagodat. Molim Te za neprekidno uživanje oka. Molim Te za zadovoljstvo nakon odredbe Tvoje. Molim te za odmor od života nakon smrtnog časa. Molim Te za užitak gledanja u Tvoje lice. Molim Te za neutoljivu žeđ susreta s Tobom koji mi neće nesreću prirediti, niti gubitak. Gospodaru, okiti nas ljepotom imana, i učini nas upućenim i onima koji upućuju.»[115]

Muhammed ﷺ je pojasnio šta znači ajet u kojem Allah s.w.t. kaže:

﴿لِّلَّذِينَ أَحْسَنُواْ الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ﴾

«One koji čine dobra djela čeka lijepa nagrada, i više od toga!» *(Junus, 26)*

«*Više od toga*» jeste gledanje u lice našeg Gospodara dž.š.» Ovo mišljenje se prenosi od Ebu-Bekra i Huzejfe: «Predaje u ovom značenju prenesene od ashaba i tabiina, radijallahu anhum, su mnogobrojne.»[116]

Muslim u svom *Sahihu* bilježi od Suhejba da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Kada uđu stanovnici Dženneta u Džennet kazat će Allah, tebareke we teala: 'Želite li nešto više?' Pa će oni reći: 'Zar nam nisi lica bijelim učinio? Zar nas nisi u Džennet uveo i od vatre zaštitio?' A onda će se ukloniti zastor, i neće im biti ništa draže od pogleda u njihovog Gospodara s.w.t.» Zatim je proučio ovaj ajet:

---

[114] *Sahih Sunnen* od Ebu-Davuda, 3/961, br. 4260. Šejh Albani je rekao da je hasen sahih. *El-Esma wes-Sifat*, od Bejhekija, 1/306.

[115] Bilježi ga Ibn-Huzejme u *Tewhidu*, str. 12, i Nesai u svom *Sunenu*, 1/270, 1/280, br.1237 i 1238. Lanac mu je vjerodostojan.

[116] *El-Esma wes-Sifat* od Bejhekija, str. 308.

﴿لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَى وَزِيَادَةٌ﴾

«One koji čine dobra djela čeka lijepa nagrada, i više od toga!» (Junus, 26)[117]

U *Sahihima* se bilježi da je Allahov Poslanik s.w.s. rekao: «Dva Dženneta od srebra, njihovo posuđe i sve što je u njima, i dva Dženneta od zlata, njihovo posuđe i ono što je u njemu, a između ljudi i pogleda u njihovog Gospodara nema ništa osim zastora gordosti na Njegovom licu u Edenskom vrtu.»[118]

Zastor Njegovog lica s.w.t.

Od Ebu-Musaa se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Allah s.w.t. ne spava niti Mu dolikuje da spava, spušta pravdu i diže je. Njemu se dižu djela noći prije djela dana, i djela dana prije djela noći. Njegov zastor je Svjetlost (u drugom rivajetu od Ebu-Bekra stoji riječ vatra). Kada bi ga otkrio, zrake Njegovog lica bi spalile sve ono do čega, od Njegovih stvorenja, dopre Njegov vid.»[119]

Ova dva različita mišljenja o tome da li se radi o svjetlosti ili vatri ne škode, jer se i za primjer čiste vatre iza koje je Allah s.w.t. razgovarao sa Musaom a.s. kaže da je svjetlost i vatra, kao što je Allah s.w.t. opisao vatru svjetiljke svjetlom. Suprotno od crne vatre, kao što je džehennemska vatra, za koju se ne može reći da je svjetlost.

Ovi zastori su postavljeni ispred robova kako ne bi vidjeli isto kao što oblaci prekriju sunce ili mjesec, a kada nestanu ukažu se sunce i mjesec. Ali to ne znači da zastor onemogućava Allaha s.w.t. da vidi. To musliman nikad neće reći jer zna da se od Allaha s.w.t. ne može prikriti ništa ni na nebu ni na Zemlji. Oni, zapravo, čuvaju stvorenja od Njegove svjetlosti, kao što je rečeno: «Kada bi ga otkrio, zrake Njegovog lica bi spalile sve ono do čega, od Njegovih stvorenja, dopre Njegov vid.»

Vid dopire do svih stvorenja, a zrake su zastrte Njegovim zastorom od vatre ili svjetlosti.

---

[117] Bilježi ga Muslim u svom *Sahihu,* 1/163, br. 180.

[118] Bilježi ga Buharija u svom *Sahihu,* 13/423 br. 7444, kao i u 8/623 br. 4878 sličnim riječima. Muslim ga bilježi u svom *Sahihu* 1/163, br. 180. Bilježi ga i Ibn-Huzejme, u *Tewhidu,* riječima: «A između ljudi i pogleda u lice njihovog Gospodara...» Bejheki ga bilježi u *Esma wes-Sifat,* str. 222.

[119] Muslim u svom *Sahihu,* 1/161, br. 179.

4 – Allah s.w.t. ima dvije ruke

Allah s.w.t. ima dvije ruke koje dolikuju Njegovom veličanstvu i časti, i ne liče ni u čemu rukama stvorenja. Allah s.w.t. kaže:

﴿بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ﴾

«Ne, obje ruke Njegove su otvorene.» (El-Maide, 64)

Također, Allah s.w.t. kaže, kudeći Iblisa kada je odbio da učini Ademu sedždu:

﴿قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَن تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ﴾

«'O Iblisu!' – rekao je On – 'Šta te je spriječilo da učiniš sedždu onome što Sam Svojim rukama napravio.'» (Sad, 75)

Veličanje Allaha s.w.t. spominjanjem Njegovih ruku

Prenesen je veliki broj hadisa u kojima se veliča Allah s.w.t. spominjanjem Njegovih ruku, te da je dobro u njima. Stanovnike Dženneta će Allah s.w.t. pozvati i reći:

«O stanovici Dženneta!» Odgovorit će: «Sa zadovoljstvom Ti se odazivamo, a dobro je u Tvojim rukama.»[120]

Naš Gospodar dž.š. će pozvati Adema a.s. na Sudnjem danu, pa će Mu se Adem a.s. odazvati govoreći: «Sa zadovoljstvom Ti se odazivam. Svako dobro je u Tvojim rukama.»[121]

Allahov Poslanik ﷺ, kada bi ustao noću da klanja, kazao bi: «Sa zadovoljstvom Ti se odazivam i dobro je u Tvojim rukama.»[122]

Omer r.a., kada bi učio telbiju (odaziv na hadžu ili umri), govorio bi: «Sa zadovoljstvom Ti se odazivam i dobro je u Tvojim rukama.»[123]

Allahove s.w.t. ruke su otvorene

On s.w.t. je Plemenit, raširenih ruku udjeljuje i daruje:

---

[120] Buharija u svom *Sahihu*, 13/487, br. 7518.

[121] Buharija u svom *Sahihu*, 11/388, br. 6530. Pogledaj i 6/382, br. 3348. Muslim ga prenosi, 1/201, br. 201.

[122] Muslim ga bilježi, 1/534, br. 771.

[123] Muslim ga bilježi, 2/841, br. 1184.

﴿بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ﴾

«Ne, obje ruke Njegove su otvorene, On udjeljuje koliko hoće!» (El-Maide, 64)

Isto tako, Allah s.w.t. pruža Svoje ruke noću i danju da bi primio pokajanje. U Muslimovom *Sahihu* se prenosi od Ebu-Musaa El-Ešarija r.a. da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Allah s.w.t pruža Svoju ruku noću da primi pokajanje onoga koji je počinio loše djelo danju, a danju pruža Svoju ruku da primi pokajanje onoga koji je počinio loše djelo noću, sve dok Sunce ne izađe sa zapada.»[124]

Stvari koje je Milostivi stvorio Svojom rukom

Allaha s.w.t ne može ništa spriječiti, i kada želi nešto, stvori ga riječju «Budi», pa bude onako kako je On htio. Ali, neke je stvari stvorio Svojom rukom što ukazuje na njihovu čast, ugled i Allahovu pažnju prema njima. Stvorenja koja je Allah s.w.t. stvorio Svojom rukom i spomenuo ih u Svojoj Knjizi, ili su spomenuta u Poslanikovim ﷺ hadisima, su:

a) Adem a.s.

U tom kontekstu Allah s.w.t. kaže Iblisu:

﴿مَا مَنَعَكَ أَن تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ﴾

«Šta te je spriječilo da učiniš sedždu onome što Sam Svojim rukama stvorio.» (Sad, 75)

U hadisu o šefa'atu stoji: «Doći će ljudi Ademu i reći: 'Ti si Adem, otac ljudi, Allah te je stvorio Svojom rukom, i nastanio te u Svom Džennetu...'» (Muttefekun alejhi)[125]

U hadisu o raspravi između Adema i Musaa stoji: «Rekao je Musa Ademu: 'Ti si taj koga je Allah s.w.t. stvorio Svojom rukom i udahnuo ti od Svoga ruha.'»[126]

Allah s.w.t. je obznanio da je stvorio Adema a.s. Svojom rukom. Allahov Poslanik ﷺ je rekao da će ljudi tražiti šefa'at od Adema, te da će spomenuti ono najveće čime ga je Allah odlikovao, a to je da ga je On stvorio Svojom rukom. Zatim i hadis u kojem Musa a.s. naglašava da ga[127] je time Allah s.w.t. počastio, tj. da ga je stvorio Svojom rukom. Spomen da je Adem a.s. stvoren Allahovim rukama je specifična karakteristika, jer kada bismo ruku tumačili kao moć, kakva bi onda bila od toga korist, čime bi se onda isticao Adem a.s. nad drugim stvorenjima pa da bude pohvaljen time?

---

[124] *Sahih* Muslim, 4/2113, br. 276.

[125] *Miškatu-l-Mesabih*, 3/69, br. 5572.

[126] Bilježi ga Muslim, 4/2043, br. 2652.

b) Allah s.w.t. je napisao Tevrat Svojom rukom

U pojedinim rivajetima u hadisu koji govori o raspravi između Adema i Musaa stoji da je Adem rekao: «Tebe je, Musa, Allah odabrao Svojim govorom, i Tevrat ti je Svojom rukom napisao.»[128]

Predaja u *Sahihima* bilježi: «Allah te je odabrao Svojim govorom i napisao ti Svojom rukom.»[129]

c) Allah s.w.t. je napisao Svojom rukom Knjigu koja je kod Njega

Od Ebu-Hurejre se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Kada je Allah odredio stvaranje napisao je Knjigu kod Sebe, i rekao je: 'Moja milost je pobijedila' ili je rekao 'prestigla' – Moju srdžbu.' I ona je kod Njega iznad Arša.»

U drugoj predaji stoji: «Allah je napisao Knjigu prije nego što je stvorio stvorenja, gdje stoji 'Moja milost je prestigla Moju srdžbu', i ona je napisana kod Njega iznad Arša.»[130]

Ibn-Madže ga bilježi od Ebu-Hurejre riječima: «Allah je propisao Sebi Svojom rukom, prije nego što je stvorio stvorenja – 'Moja milost je prestigla Moju srdžbu'.»[131]

U knjizi *Sunnet*, od Ibn-Ebi-Asima, također se potvrđuje da je Allah napisao Knjigu Svojom rukom: «Kada je Allah s.w.t. odredio stvaranje napisao je kod Sebe Knjigu Svojom rukom 'Nadvladala je' - ili je rekao 'prestigla' - je Moja milost Moju srdžbu'. I ona je kod Njega iznad Arša.»[132]

---

[127] Misli se na Adema. (op. recenzenta)

[128] *Sahih Sunen*, Ebu-Davud, 3/891, broj hadisa 3934, i *Sahih Sunen*, Ibn-Madže, 1/20, br. 65.

[129] *Sahih* Buhari, 11 br. 6614; *Sahih* Muslim, 4/2042, br. 2652.

[130] *Sahih* Buhari, 13/522, br. 7554. Ovaj hadis se nalazi i u Muslimovoj zbirci, 4/2107, br. 2751.

[131] Pogledaj *Sahih Sunen* od Ibn-Madže, 1/37, br. 156.

d) Allah s.w.t. je Svojom rukom zasadio Edenski vrt

U Muslimovom hadisu se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Musa je upitao: 'Koji je najniži stupanj stanovnika Dženneta?' Reče: 'Doći će čovjek nakon što uvedem stanovnike Dženneta u Džennet, pa će mu se reći da uđe u Džennet, a on će reći: 'Gospodaru, ljudi su zauzeli svoja mjesta?' Reći će mu se: 'Da li bi bio zadovoljan da ti bude dato onoliko koliko je imao kralj od zemaljskih kraljeva?' Pa će reći: 'Zadovoljan sam, Gospodaru.' Pa će mu reći: 'Tebi pripada to, i još toliko, i još toliko, i još toliko.' A kada mu bude rečeno peti put, reći će: 'Zadovoljan sam, Gospodaru.' Reći će mu se: 'Tebi pripada to i deset puta toliko. Tebi pripada šta ti duša poželi, šta ti oko uživa.' I on će reći:' Zadovoljan sam, Gospodaru.' Musa je opet upitao: 'Gospodaru! Koji je onda najveći stupanj?' Allah će odgovoriti: 'To su oni koje Sam odabrao. Njihovu plemenitost Sam Svojom rukom zasadio, zatim Sam je zapečatio. U njemu je ono što oko nije vidjelo, niti je uho čulo, niti je čovjeku na um palo.'»[133]

Ovo potvrđuju i Njegove riječi:

﴿فَلَاتَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾

«I niko ne zna kakve ih, kao nagrada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju.» (Es-Sedžde, 17)

Ovdje nam je jasno ukazano na to da je Allah Džennet Svojom rukom stvorio.

Veličina Allahovih s.w.t. ruku

U Kur'anu stoji:

﴿وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ﴾

«Oni nisu veličali Allaha onako kako Ga treba veličati; a čitava će Zemlja na Sudnjem danu u Njegovoj šaci biti, a nebesa će u Njegovoj desnici smotana ostati...» (Ez-Zumer, 67)

---

[132] *Sunnet* od Ibn-Ebi-Asima, 1/270, br. 608.

[133] *Sahih Muslim*, 1/176, br. 189.

U *Sahihima* se prenosi od Ebu-Herujre da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Allah s.w.t. će uzeti Zemlju na Sudnjem danu, a desnicom će saviti nebesa, zatim će reći: 'Ja Sam Vladar. Gdje su dunjalučki vladari?'»[134]

U Muslimovom *Sahihu* se bilježi hadis od Abdullaha b. Omera r.a. da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Allah, azze we džell, će smotati nebesa na Sudnjem danu, zatim će ih uzeti Svojom desnicom, i reći: 'Ja Sam Vladar! Gdje su silnici? Gdje su oholnici?' Zatim će Zemlju saviti Svojom ljevicom i reći: 'Ja Sam Vladar! Gdje su silnici? Gdje su oholnici?'»

U drugom rivajetu se kaže: «Vidio sam Allahova Poslanika na mimberu dok govori: 'Uzet će Silni, azze we džell, nebesa i Zemlju Svojim rukama, a zatim će reći: 'Ja Sam Allah' - skupljajući i šireći Svoje prste – 'Ja Sam Vladar.' Vidio sam donji dio mimbera kako se tresao ispod njega, pa sam pomislio da će pasti Allahov Poslanik ﷺ.»[135]

Obje Njegove s.w.t. ruke su desne

U predaji u Muslimovom *Sahihu* se bilježi: «Zatim će Zemlju saviti Svojom ljevicom.» Za ovu predaju Bejheki je rekao da je slaba zbog samog lanca, pa kaže: «U ovom hadisu je spomenuo ljevicu, a prenosi ga samo Omer b. Hamza od Salima. Ovaj hadis je prenio i Nafia i Ubejdullah b. Muksim od Ibn-Omera, i nisu spomenuli ljevicu.»[136]

Zatim ga je proglasio slabim zbog samog teksta, pa kaže: «Kako bi to moglo biti tačno kada je Poslanik ﷺ rekao da su obje Njegove ruke desne?»[137]

Od Abdullaha b. Amra se prenosi da je Allahov Poslanik s.a.w.s. rekao: «Pravedni će biti kod Allaha s.w.t. uzdignuti na mimberima od svjetlosti na Njegovoj desnoj strani, a obje Njegove ruke su desne. To su oni koji pravedno budu sudili, i budu pravedni prema svojim porodicama i prema onima nad kojim su postavljeni.»[138]

---

[134] Buharija, 8/551, br. 4812. Muslim ga bilježi 4/2148, br.2787.

[135] Muslim, 4/2148, br. 2788.

[136] *El-Esma wes-Sifa,* Bejheki, 1/324.

[137] Prethodni izvor.

[138] Muslim u *Sahihu* 1458/3, br. 1827.

5 – Prsti Milostivog

Allah s.w.t ima prste koji nisu nalik prstima stvorenja. Oni dolikuju Njegovom Veličanstvu i Savršenstvu. U *Sahihima* od Buharije i Muslima se bilježi, u hadisu od Abdullaha b. Mesuda r.a., da je došao židov kod Allahova Poslanika ﷺ i rekao: «O Muhammede! Allah drži nebesa na jednom prstu, i zemlje na drugom prstu, i planine na trećem prstu, i drveće na četvrtom prstu, i stvorenja na petom prstu, zatim kaže: 'Ja Sam Vladar.' Na to se nasmija Allahov Poslanik ﷺ da su mu se ukazale desni, zatim prouči:

﴿وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ﴾

'Oni nisu veličali Allaha onako kako su Ga trebali veličati.'» (Ez-Zumer, 67)

U drugom rivajetu stoji: «Nasmijao se Allahov Poslanik ﷺ, čudeći se i potvrđujući.»[139]

U Muslimovom *Sahihu* se prenosi hadis od Abdullaha b. Amra b. A'sa r.a. da je čuo Allahova Poslanika ﷺ da kaže: «Srca ljudi su između dva prsta Milostivog kao jedno srce, upravlja njima kako hoće. Zatim je rekao Alejhisselam: 'Allahu moj! Ti, koji upravljaš srcima, uputi naša srca Tebi na poslušnost.'»[140]

6 – Šta je spomenuto u vezi sa stopom

Bejheki je u svojoj knjizi *El-Esmau wes-Sifat*, str.348, naveo jedan broj hadisa.

1. Od njih je i hadis kojeg bilježe Buharija i Muslim od Enesa b. Malika da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Džehennem neće prestati govoriti: 'Ima li još?' sve dok Gospodar Časti ne stavi svoju stopu u njega. 'Dosta, dosta, tako Ti Časti' - reći će, a zatim će se skupiti.» A u nekim rivajetima stoji: «A u Džennetu će još uvijek biti prostora, pa će Allah s.w.t. stvoriti stvorenja i nastaniti ih u njemu.»[141]

---

[139] Bilježi Buharija u svom *Sahihu* 13/393, br. 7414. i Muslim, 4/2147, br. 2786.

[140] *Sahih Muslim*, 4/2054, br. 2655.

[141] *Sahih Buhari*, 8/594, br. 4848, 4849. Muslim ga bilježi, 4/2187, 2188, br.2848, a riječi su od Muslima.

2. Od Ebu-Hurejre se prenosi hadis u kojem je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Raspravljali su se Džennet i Vatra, pa je Vatra rekla: 'U meni su oholnici i silnici.' Džennet je kazao: 'Šta je meni da u mene ulaze samo slabi i bezvrijedni?' Allah reče Džennetu: 'Ti si Moja milost kojom se Ja smilujem kome hoću od Mojih robova.' A Vatri reče: 'Ti si Moja kazna kojom kažnjavam koga hoću od Mojih robova. Svako od vas će biti napunjen.' A Vatra se neće napuniti sve dok Allah s.w.t ne stavi Svoju nogu u nju, pa će povikati: 'Dosta, dosta, dosta!' Tada će se ispuniti i stisnuti. Allah neće učiniti nikome od Svojih stvorenja nepravdu. A u Džennetu će Allah stvoriti stvorenja za njega.»[142]

3. Od Ibn-Abbasa r.a. se prenosi da je rekao za Kursiju:

﴿وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ﴾

«Njegov Kursij obuhvata nebesa i Zemlju. (El-Bekare, 255) To je mjesto gdje Allah s.w.t. stavlja stopala. »[143]

7 – Allah s.w.t. ima potkoljenicu

Na nama je da vjerujemo u to i ne negiramo da Allah s.w.t. ima potkoljenicu, jer nam je On s.w.t. to spomenuo u Svojoj Knjizi:

﴿يَوْمَ يُكْشَفُ عَن سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ﴾

«Na Dan kada se potkoljenica otkrije, i kada budu pozvani da licem na tlo padnu pa ne budu mogli.» (El-Kalem, 42)

U *Sahihima* se bilježe hadisi koji pojašnjavaju i tumače ovaj ajet, pa se prenosi od Ebu-Seida El-Hudrija da kaže: «Čuo sam Allahovog Poslanika ﷺ da kaže: 'Naš Gospodar će otkriti potkoljenicu, pa će Mu sedždu učiniti svaki vjernik i vjernica. Ostat će oni koji su činili sedždu na dunjaluku radi ljudi i ugleda, pa će pokušati da učine sedždu a leđa im se neće moći saviti.»[144]

---

[142] *Sahih Buhari*, 8/595, br. 4850. Muslim ga bilježi, 4/2186, br. 2846, a riječi su od Muslima.

[143] Pogledaj skraćenu verziju *El-Uluv* od Zehebija str.102. Lekturu je izvršio Šejh Albani, koji je rekao da je sahih mewkuf, zatim ga pripisao Ebu-Huzejmi u *Tewhidu*, str. 71-72. Darimi ga spominje u odgovoru na Murisija, str. 71, 73-74. A Ibn-Ebi-Šejbe u *El-Arš*, 2/114.

[144] Buharija u svom *Sahihu*, 8/664, br. 4419. Muslim ga bilježi, 1/167, br. 183, a riječi su od Buharije.

Ovdje moramo paziti na to da je pripisivanje noge Allahu s.w.t. isto kao i pripisivanje ruke, sluha, vida i drugih svojstava. Ono što se prenosi da je Ibn-Abbas protumačio potkoljenicu kao žestinu stanja ne može se prihvatiti zbog vjerodostojnog hadisa kojeg prenosi Ibn-Mesud da će naš Gospodar otkriti potkoljenicu.[145]

Šta ima ljepše od onoga što je naveo Ševkani: «Allah s.w.t. nam je dao dovoljan dokaz na šta se misli u ovom ajetu u onome što je vjerodostojno došlo od Allahovog Poslanika ﷺ, tako da nema potrebe za poređenjem i poistovjećivanjem Allaha s.w.t. sa stvorenjima, jer Njemu nije ništa slično.»[146]

Ibn-Džerir Et-Taberi i Ibn-Kesir navode tumačenje Ibn-Abbasa, kao i predaje hadisa koji pojašnjavaju značenje ovog ajeta. Oni pri tome ne kažu da se hadis odnosi na neko drugo značenje mimo vanjskog. To ukazuje na to da oni ne vide kontradiktornost između hadisa i riječi Ibn-Abbasa, jer će stanje na Sudnjem danu biti teško, što ne negira to da će se razotkriti potkoljenicu.

8 – Allahovo uzdizanje iznad Arša

Arš je nešto najveličanstvenije što je Allah dž.š. stvorio. Allah s.w.t. ga je spomenuo na sedam mjesta u Kur'anu, i govori o Svom uzdizanju iznad Arša.

﴿الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى﴾

«Milostivi se iznad Arša uzdigao.» (Ta-ha, 5)

Dokaz da Arš spada u ono što je Allah stvorio je:

﴿وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ﴾

«...a Arš Gospodara tvoga će tog dana iznad njih osmerica držati.» (El-Haka, 17)

Taj dan je Sudnji dan.

Kao i riječi:

﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا﴾

«Oni koji nose Arš i oni koji su oko njega, slave i hvale Gospodara svoga i vjeruju u Nj, i mole se da budu oprošteni grijesi vjernicima.» (Gafir, 7)

---

[145] *Fethu-l-Kadir* od Ševkanija, 5/319.

[146] Prethodni izvor, 5/320.

Ovdje se navodi da Arš ima nosioce koji mole za oprost grijeha vjernicima, što negira tvrdnje onih koji kažu da je Arš ustvari vlast.

U hadisu, kojeg bilježi Buharija, stoji: «Ako tražite od Allaha tražite Firdevs, jer je on središte Dženneta i najuzdignutiji dio Dženneta. Iznad njega je Arš Milostivog, iz njega izviru džennetske rijeke.»[147]

Buharija bilježi od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Ne govorite da sam bolji od Musaa. Ljudi će pasti u nesvijest na Sudnjem danu, pa ću biti prvi koji će se probuditi, a Musa će se držati za strane Arša. Ne znam je li Musa bio među onima koji su se onesvijestili pa se probudio prije mene, ili je bio među onima koje je Allah s.w.t. učinio kao iznimku.»[148]

U predaji u *Sahihu* od Ebu-Seida El-Hudrija stoji: «Kad ja ugledam Musaa koji se drži za stub od stubova Arša.»[149]

Kako, onda, Arš ne bi bio stvoren kad je ustvari on krov Firdewsa, i kako bi se Musa mogao držati za njegov stub ako on nije stvoren?!

Allahov Poslanik s.a.w.s. je rekao: «Kada je Allah odredio stvaranje napisao je kod Sebe iznad Arša: 'Moja milost je prestigla Moju srdžbu.'»[150]

Veličina Arša

Allah s.w.t kaže da je Arš veličanstven:

﴿وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ﴾

«Gospodar Arša veličanstvenog.» (El-Mu'minun, 86)

Allahov Poslanik ﷺ je pojasnio veličinu Arša na dva načina.

Prvi: Opisujući veličinu meleka koji nose Arš. U *Sunenu* Ebu-Davuda, vjerodostojnim lancem se prenosi od Allahova Poslanika ﷺ da je rekao: «Dozvoljeno mi je da vam govorim o meleku od Allahovih meleka, od nosilaca Arša. Između resice na njegovom uhu do njegovog vrata je razdaljina od 700 godina pješačkog hoda.»[151]

---

[147] Buharija, 13/404, br. 7423.

[148] Buharija, 11/367, br. 6517, 6518. Hadis se nalazi i kod Muslima, 4/1834, br. 2373.

[149] Buharija, 13/405, br. 7427.

[150] Bilježi ga Buharija, 13/404, br. 7422.

[151] *Sahih Sunen* od Ebu-Davuda, 3/895, br. 3953.

Drugi: Pojasnio je Poslanik ﷺ veličinu Arša, prikazujući slikovito veličinu nebesa i Zemlje u odnosu na njegovu veličinu, i koliko su manja od njega, pa kaže: «Nebesa u odnosu na Kursiju nisu ništa drugo do jedna karika koja je bačena na prostranu zemlju, a veličina Arša u odnosu na Kursiju je kao veličina one zemlje u odnosu na onu kariku.»[152]

Allah s.w.t. slavi Sebe uzdizanjem iznad Arša i time što je On Gospodar Arša

Allah s.w.t je pohvalio Sam Sebe time što se uzdigao iznad Arša:

﴿طه• مَا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى• إِلَّا تَذْكِرَةً لِّمَن يَخْشَى• تَنزِيلًا مِّمَّنْ خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمَاوَاتِ الْعُلَى• الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى﴾

«Ta-ha. Ne objavljujemo Kur'an da se mučiš, već da bude pouka onome koji se boji - objavljuje ga Stvoritelj Zemlje i nebesa visokih, Milostivi, Koji se nad Aršom uzdigao.» (Ta-Ha, 1-5)

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾

«On je Onaj Koji je nebesa i Zemlju za šest dana stvorio, a zatim se nad Aršom uzdigao: On zna šta u zemlju ulazi i šta iz nje izlazi i šta s neba silazi i šta se prema njemu diže, On je s vama gdje god bili, i sve što radite Allah vidi.» (El-Hadid, 4)

U mnogim se ajetima pohvalio da je On Gospodar Arša:

﴿ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ• فَعَّالٌ لِّمَا يُرِيدُ﴾

«Gospodar Arša, Uzvišeni. On radi šta je Njemu volja.» (El-Burudž, 15-16)

﴿إِذًا لَّابْتَغَوْا إِلَى ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا﴾

«Oni bi onda potražili put do Vlasnika Arša.» (El-Isra, 42)

﴿عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ﴾

«Na Njega se oslanjam, i On je Gospodar Arša veličanstvenog.» (Et-Tewbe, 129)

﴿فَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ﴾

---

[152] Bilježi ga Muhammed b. Ebi-Şejbe u poglavlju o Aršu i Bejheki u *El-Esmau wes-Sifat*, i Ibn-Džerir i drugi. Hadis je sahih sa svim predajama. Pogledaj komentar od Şejha Albanija o njegovom lancu u *Silsiletu-l-Ehadisi Sahiha*, hadis br. 109.

«Neka je uzvišen Allah, Gospodar Arša, od onoga što Mu pripisuju.» (El-Enbija, 22)

﴿قُلْ مَن رَّبُّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ﴾

«Reci! Ko je Gospodar sedam nebesa i Gospodar Arša veličanstvenog.» (El-Mu'minun, 86)

Abdullah b. Rewahe, hvaleći Allaha s.w.t. u svojim strofama, kaže:

Posvjedočio sam da je Allahovo obećanje istina,
I da je Vatra boravište nevjernika,

Da je Arš iznad vode kružio,
I da je Gospodar svjetova iznad Arša,

I da ga nose meleki plemeniti,
Meleki Boga koji nas je oblikovao.

Ove stihove prenosi Ibn-Abdul-Ber u *El-Istiabu* i kaže: «Prenijeli smo ih vjerodostojnim putem.»

Značenje Njegovog uzdizanja iznad Arša

Mi ne znamo kakvoću Allahovog s.w.t. uzdizanja jer mi i ne poznajemo Njegovu bit, ali nam je uzdizanje poznato iz arapskog jezika. Arapi kada kažu riječ «uzdignuti se iznad nečega» misle na jedno od četiri značenja: ostati na mjestu, uzdići, uzvisiti i popeti, kako je to konstatovao Ibnu-l-Kajjim.[153]

Ebu-l-Hasen El-Eš'ari prenosi od mu'tezila da su uzdizanje iznad Arša tumačili kao zavladao[154], a ako neko tumači uzdizanje na ovaj način onda su njegovi preci poput mu'tezila, a loši li su oni preci.

Što se tiče ehli Sunneta i muhadisa oni potvrđuju Njegovo uzdizanje iznad Arša, ne negiraju ga, niti govore o kakvoći, kako je to već prenio Ebu-l-Hasen El-Eš'ari, rahimehullah, od njih.[155]

---

[153] Pogledaj *Şerhu-l-Wasitije* od Herasa, str. 80.
[154] *Mekalat Islamijin*, str.157, 211.
[155] Prethodni izvor, str. 211, 290.

Također nam je preneseno od lingvista arapskog jezika, čije znanje nije uprljano prljavštinama stranih filozofija, da su odbacivali tumačiti uzdizanje kao zavladati.

Davud b. Ali El-Esbehani kaže: «Bio sam kod Ibni-l-E'arabija kada mu dođe čovjek i reče: 'Šta znače Allahove riječi: - Milostivi se iznad Arša uzdigao.' Ibnu-l-Earabi reče: 'On je iznad Arša, kako je rekao.' Zatim reče: 'O Ebu-Abdullah, njegovo značenje je da je zavladao njime.' Ibnu-l-Earabi reče: 'Otkud znaš? Arapi ne govore za nešto da zavlada, osim ako nema nešto drugo protivno tome da ga može nadvladati.' Zar nisi čuo kako je En-Nabiga rekao:

...osim poput tebe ili onoga s kim se natječeš,
konj pobijedi tek kada cilj prevali.[156]

Ovo je put prethodnika selefu salih - spoznaja značenja 'uzdići se' bez znanja kakvoće, kao i zabrana da se to istražuje. Kada su pitali imama Malika:

﴿الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى﴾

«Milostivi se iznad Arša uzdigao. (Ta-Ha, 5)

Kako se je uzdigao?»

Malik je spustio glavu, obuzela ga drhtavica, zatim je podigao glavu i rekao: «Milostivi se uzdigao iznad Arša onako kako je Sebe opisao i ne govori se kako? Njemu se ne može reći kako? Ti si novotar. Istjerajte ga.»[157]

U drugom rivajetu od Malika se prenosi da je rekao: «Kakvoća nije pojmljiva, uzdizanje nije nepoznato, vjerovanje u njeg je obaveza a pitanje o tome je novotarija.»[158]

Njegove riječi «nije nepoznato» tj. poznato je i to značenje, za što postoji utemeljenje u arapskom jeziku kojeg Arapi razumiju, na njega i misle kada ga izgovore, a učeni ga mogu protumačiti i prevesti. Mnogi koji su prenosili od imama Malika prethodni stav govorili su da je rekao kao odgovor čovjeku: «Uzdizanje je poznato, kakvoća nepoznata, vjerovanje u njeg obaveza, a pitanje o tome novotarija.»[159]

---

[156] *Lisanu-l-Areb*, 2/249.

[157] Prenosi Bejheki, a Zehebi kaže da je sahih predaja. Pogledaj skraćenu verziju *El-Uluw* od Alija El-Gaffara, od Zehebija, str. 114, br. 131.

[158] Pogledaj skraćenu verziju *El-Uluw* str.141, br.132.

[159] *Tefsir* od Kurtubija, 2/219.

Ne praveći razliku između riječi da je uzdizanje "poznato" a ne "nije nepoznato", kao da su istog značenja.

Kurtubi, rahimehullah, kaže: «Prvi prethodnici, radijallahu anhum, nisu negirali mjesto na kojem je Allah[160], niti su o tome raspravljali, nego su potvrđivali ono što se kaže u Kur'anu i ono šta su Njegovi poslanici rekli.

I niko nije negirao da se On uistinu uzdigao iznad Arša, a Arš je najveće od svega što je On stvorio. Ali, nisu znali kakvoću uzdizanja jer njegovu kakvoću nije moguće ni znati.

Malik kaže: «Uzdizanje je poznato.» Znači u jezičkoj terminologiji kakvoća nije poznata, a ovako je rekla i Ummu Seleme što je i dovoljno.[161]

9 – Gdje je Allah s.w.t.

Allah s.w.t nas je obavijestio da je na nebesima iznad Arša:

﴿ءَأَمِنتُم مَّن فِي السَّمَاءِ أَن يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ ● أَمْ أَمِنتُم مَّن فِي السَّمَاءِ أَن
يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ﴾

«Jeste li sigurni da vas Onaj Koji nebesima vlada neće u zemlju utjerati, kad se ona počne iznenada tresti? Ili, jeste li sigurni da Onaj Koji nebesima vlada na vas neće vjetar s kamenjem poslati? Tada biste saznali kakva je prijetnja Moja!» (El-Mulk, 16-17)

Allahov Poslanik je, također, obznanio da je njegov Gospodar na nebesima. U *Sahihima* od Ebu-Seida El-Hudrija se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Zar nemate povjerenja u mene, a ja sam povjerenik Onoga Koji je na nebesima? Sa nebesa mi dolaze vijesti jutrom i večeri.»[162]

Poslanik ﷺ je posvjedočio iman sluškinji koja je rekla da je Allah na nebesima. U Muslimovom *Sahihu* i *Sunnenima* Ebu-Davuda se prenosi da je Muavija b. Hakem Es-Sulemi udario ropkinju koja nije dobro čuvala njegovu stoku, zatim se pokajao i došao kod Allahova Poslanika ﷺ tražeći dozvolu da je oslobodi, na što je Poslanik s.a.w.s. pozva i upita: «Gdje je Allah?» Reče: «Na nebu.» Upita je: «Ko sam ja?» Reče: «Ti si Allahov Poslanik.» Poslanik reče: «Oslobodi je. Ona je, zaista, vjernica.»[163]

---

[160] Neke sekte negiraju stranu tj. mjesto gdje se Allah nalazi, pa tako kažu da se Allah ne nalazi ni dolje, ni gore, ni lijevo, ni desno, ni ispred, ni iza, kako ne bi, tobože, ograničili Allaha mjestom. Međutim, na osnovu njihovih riječi tj. da se Allah ne nalazi ni na jednoj strani, ni dolje, ni gore, ni lijevo, ni desno, ni ispred, ni iza, dolazi se do zaključka da se Allah nigdje ne nalazi, tj. da Allah ne postoji. (op. recenzenta)

[161] *Tefsir* od Kurtubija, 2/219.

[162] *Sahih Buhari*, 8/66, br. 4351. *Sahih Muslim*, 2/742, br. 1064.

Muhammed ﷺ je uputio bolesnika, koji dovi sebi ili bratu, da uči ovu dovu u kojoj je naznačeno da je Allah s.w.t. na nebesima: «Gospodaru naš, Allahu Koji si na nebesima, sveto je ime Tvoje, Tvoja naredba je na nebesima i na Zemlji, onako kako je Tvoja milost na nebu učini je tako i na Zemlji. Oprosti nam grijehe i greške. Ti si Gospodar dobrih. Spusti milost od Svoje milosti i lijek od Tvog lijeka na ovu bolest da se izliječi.»[164]

U hadisu od Abdullaha b. Amra kaže se: «Rekao je Allahov Poslanik ﷺ :'Milostivima će se smilovati Milostivi. Smilujte se onima koji su na Zemlji smilovat će vam se Onaj koji je na nebesima.»[165]

Značenje Njegovog bivanja na nebu

Ne znači da ako je Allah dž.š. na nebu da ga nebeska prostranstva ograničavaju. Uzvišen i Uzdignut je On iznad toga. Time što se pominju nebesa želi se reći da je On iznad njih i Uzvišen. On s.w.t. je opisao Sebe da je Uzvišen:

﴿سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى﴾

«Slavi i veličaj ime Gospodara svoga Svevišnjeg.» (El-A'la, 1)

Zatim je rekao da je On Svevišnji i Veličanstveni:

﴿وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَؤُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾

«Njegova Kursija obuhvata nebesa i Zemlju, i Njemu nije teško održavati ih! On je Svevišnji Veličanstveni!» (El-Bekare, 255)

Uzvišeni nas je obavijestio da je iznad Svojih robova:

﴿يَخَافُونَ رَبَّهُم مِّن فَوْقِهِمْ﴾

---

[163] Bilježi Muslim u svom *Sahihu*, 1/382, br. 537. Ebu-Davud ga prenosi u *Sunnenima*, 1/175, br. 823, i 3/632 br. 2809.

[164] *Sunnen*, Ebu-Davud, 4/16, br. 3892.

[165] *Sahih Sunen*, Tirmizi, 2/180, br. 1569. Za ovaj hadis Tirmizi je rekao da je hasen sahih.

«Boje se Gospodara svoga Koji je iznad njih.» (En-Nahl, 50)

﴿وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ﴾

«On je Vladar nad Svojim robovima.» (El-En'am, 18)

Muhammed ﷺ, hvaleći svog Gospodara u dovi, kaže: «A Ti si Onaj iznad Kojeg ne postoji ništa.»[166]

Zejneba se hvalila među ženama Allahovog Poslanika ﷺ i govorila: «Vas su udale vaše porodice, a mene je udao Allah s.w.t. Koji je iznad sedam nebesa.»[167]

Nemoguće je da musliman, koji uistinu razumije svoje vjerovanje, tvrdi da je Allah na nebesima tj. da Ga nebesa ograničavaju, ili da je u nebeskom svodu. Allah s.w.t. je Uzdignut iznad toga. A kako i ne bi bio kad nebesa u odnosu na Njega nisu ništa?

﴿وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ﴾

«A nebesa će u Njegovoj desnici smotana ostati.» (Ez-Zumer, 67)

﴿يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ﴾

«Onog Dana, kada smotamo nebesa kao što se smota list papira za pisanje.» (El-Enbija, 104)

Mnoštvo dokaza

Mnogo je dokaza koji ukazuju na to da je Allah s.w.t. na nebesima, iznad Svojih robova. Trebalo bi mnogo prostora da se navedu svi, ali možemo ograničiti njihovu klasifikaciju na:

1. Dokaze koji ukazuju da je On na nebu. Naveli smo ih.
2. Dokaze koji ukazuju da je On uzdignut iznad Arša. I njih smo naveli.
3. Dokaze koji ukazuju na Njegovu uzvišenost, te da je iznad Svojih robova. Neke od njih smo spomenuli.
4. Dokaze koji ukazuju da su neka od Njegovih stvorenja kod Njega:

﴿إِنَّ الَّذِينَ عِندَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ﴾

«Oni koji su bliski Gospodaru Tvome, zaista, ne zaziru da Mu ibadet čine.» (El-A'raf, 206).

A za šehide je rekao:

---

[166] Bilježi Muslim u svom *Sahihu*, 4/2084, br. 2713.

[167] *Sahih Sunnen*, Tirmizi, 3/92, br. 2566.

﴿بَلْ أَحْيَاءٌ عِندَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ﴾

«Ne, oni su živi i u obilju su kod Gospodara svoga.» (Ali Imran, 169)

I još mnogi drugi dokazi.

5. Dokaze o podizanju nekih stvari, njihovom penjanju i uzdizanju, poput ajeta koji kažu da je Isa, sin Merjemin, uzdignut:

﴿بَل رَّفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ﴾

«Nego ga je Allah Sebi uzdigao.» (En-Nisa, 158)

Ili ajeti koji govore o uzdizanju djela prema Njemu:

﴿إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ﴾

«K Njemu se dižu lijepe riječi i dobra djela.» (Fatir, 10)

Postoje i dokazi koji govore da se duše vjernika uzdižu Njemu:

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ﴾

«Onima koji dokaze naše budu poricali i prema njima se budu oholo odnosili – kapije nebeske neće se otvoriti...» (El-A'raf, 40)

To znači da će se vjernicima kapije otvoriti. Imamo hadise koji pojašnjavaju ovo značenje. Pomenimo i uzdizanje meleka prema Njemu:

﴿تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ﴾

«K Njemu se penju meleki i Džibril.» (El-Mearidž, 4)

6. Dokaze koji ukazuju na spuštanje meleka:

﴿يُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ﴾

«On spušta meleke s Objavom po volji Svojoj.» (En-Nahl, 2)

Kao i dokaze o spuštanju Knjiga:

﴿وَهَذَا كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ﴾

«A ova Knjiga, koju Smo spustili, blagoslovljena je.» (El-En'am, 92)

7. Dokaze o dizanju ruku i pogleda prema Njemu. Imamo brojne hadise koji govore da je Poslanik ﷺ dizao ruke prema nebu dok je učio dove. I svako onaj koga pritisne nevolja digne ruke prema gore prizivajući Allaha s.w.t. Isti je slučaj i sa dizanjem pogleda, što je potvrđeno u hadisu poslije abdesta.

8. Dokazi koji govore da je Poslanik ﷺ pokazivao prstom prema gore na Oprosnom hadžu, kada su rekli: «Svjedočimo da si dostavio, prenio i

savjetovao.» Na šta je on kazao, podižući kažiprst prema nebu i spuštajući ga prema ljudima: «Allahu moj! Posvjedoči, Allahu moj, posvjedoči.»[168]

Ako želiš više dokaza, onda provjeri spise učenjaka koji su napisali mnogo više o dokazima vezanim za ovu temu.

Njegova uzvišenost s.w.t. ne negira Njegovu blizinu

On je blizu, odgovara na dovu onoga ko Ga pozove, zna tajne i čuje šapat. On je bliži onome ko Ga pozove od vrata njegove jahalice, zna šta duše smjeraju. On je bliži čovjeku od njegove žile kucavice. On zna tajne i skrivene stvari, zna šta ulazi u zemlju i šta iz nje izlazi, zna šta se spušta sa neba i šta se diže na njega. On je sa Svojim robovima Svojim znanjem i moći. Od Njega ništa ne mogu sakriti. Tvom Gospodaru ne može ni trunčica promaći ni na nebu ni na Zemlji, niti sitnije od toga, niti nešto veće. On je s.w.t. blizu Svojom uzvišenošću, Veličanstven kod Svog spuštanja. On je Prvi i Posljednji, Vidljivi i Nevidljivi.

Smijeh našeg Gospodara s.w.t.

On s.w.t. se smije kada hoće i kako hoće. Vjerujemo u to i potvrđujemo. Ne znamo kakvoću smijeha, niti se od nas traži da znamo.

Sahih predaje u kojima je ovo potvrđeno su:

1. Od Ebu-Hurejre r.a. se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Allah se smije dvojici ljudi. Jedan drugog ubiju, a obojica uđu u Džennet. Ovaj bude ubijen na Allahovom putu, zatim Allah oprosti ubici, pa i on pogine na Allahovom putu.»[169]
2. Od Ebu-Hurejre se prenosi da je jedan čovjek došao Allahovom Poslaniku ﷺ i rekao: «Allahov Poslaniče, iscrpila me glad», a on posla nekoga svojim ženama, ali ništa ne nađoše. Poslanik ﷺ reče: «Neka ga neko ugosti jednu noć, Allah mu se smilovao.» Jedan Ensarija odgovori:

---

[168] Hadis bilježi Ebu-Davud, 1/358, br. 1905. Osnova hadisa je u *Sahihima,* iako nisam tamo našao da je Poslanik s.a.w.s. dizao prst prema nebu i spuštao prema ljudima. U Buharijinom *Sahihu* stoji da je podigao glavu i rekao: «Allahu moj, jesam li dostavio!? Allahu moj, jesam li dostavio!?» Pogledaj *Sahih Buhari*, 3/573, br. 1739.

[169] Bilježi Buharija u svom *Sahihu,* 6/39, br. 2826. Muslim, 3/1504, br. 1890. Ovdje su navedene Buharijine riječi.

«Ja ću, Allahov Poslaniče.» Zatim ode ženi i reče: «Ovo je gost Allahovog Poslanika. Sve iznesi pred njega.» Ona reče: «Tako mi Allaha, nemam ništa osim hrane za djecu.» Reče: «Kada djeca budu htjela večerati, ti ih uspavaj, zatim dođi i ugasi svijeću, mi ćemo se večeras pritrpiti.» Ona tako i učini. Ujutro ode kod Poslanika ﷺ, a on reče: «Allah s.w.t. se začudio», ili je rekao «nasmijao ovom čovjeku i ženi, pa je spustio ajet:

﴿وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَن يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُوْلَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

'Više vole njima nego sebi, mada im je i samima potrebno.' (El-Hašr, 9)»[170]

3. U Buharijinom *Sahihu*, u podužem hadisu od Ebu-Hurejre se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Zatim će Allah završiti sa suđenjem Svojim robovima, a ostat će jedan čovjek okrenut prema Vatri. On je posljednji stanovnik Vatre koji će ući u Džennet. Pa će reći: 'Gospodaru, ukloni moje lice od Vatre. Njen miris me je učadio, njena žestina me je izgorjela.' Pa će moliti Allaha onoliko koliko On bude htio. Zatim će Allah s.w.t. reći: 'Ako ti udovoljim hoćeš li tražiti nešto drugo?' Reći će: 'Ne, tako mi Tvoje časti. Ništa drugo neću tražiti.' Dat će Allahu obećanje, pa će mu Allah ukloniti lice od Vatre. Kada vidi Džennet, šutjet će dokle Allah bude htio, pa će reći: 'Gospodaru! Približi me džennetskoj kapiji.' Allah će reći: 'Zar Mi nisi dao obećanje da nećeš ništa tražiti osim onoga što Sam ti dao. Teško tebi, sine Ademov, što si nepovjerljiv.' Kazat će: 'Gospodaru!' i moliti Allaha dok On ne kaže: 'Ako ti dadnem to, jesi li siguran da nećeš tražiti više?' Pa će reći:' Ne, tako mi Tvoje časti, neću tražiti ništa drugo.' Pa će dati obećanje. Zatim će ga Allah približiti džennetskim vratima. Dok bude boravio pored vrata Dženneta prikazat će mu se Džennet, te će vidjeti šta ima u njemu od veselja i ukrasa, pa će šutjeti sve dok Allah bude htio. Zatim će reći: 'Gospodaru, uvedi me u Džennet!' Allah će reći: 'Zar Mi nisi dao obećanje da nećeš ništa tražiti, osim onoga što Sam ti dao? Teško tebi, sine Ademov, što si nepovjerljiv.' Reći će: 'Gospodaru, neću valjda biti Tvoj najnesretniji rob?' Pa će doviti sve dok mu se Allah ne nasmije, a kada mu se Allah nasmije reći će mu: 'Uđi u Džennet.'»[171]

U predaji kod Muslima od Abdullaha b. Mesuda se prenosi da je Allah s.w.t. rekao ovome čovjeku: «Da li bi bio zadovoljan da ti dam dunjaluk i još toliko?» Pa će reći: «Gospodaru, da li se sa mnom ismijavaš, a Ti si Gospodar svjetova?» Pa se nasmijao Allahov Poslanik ﷺ, na što rekoše: «Zašto se smiješ,

---

[170] Bilježi Buharija u svom *Sahihu*, 8/631, br. 4889, i Muslim, 3/1625, br. 2054. Riječi su od Buharije.

[171] Bilježi Buharija, 13/420, br. 7437.

Poslaniče?» Reče: «Smijem se zbog smijeha Gospodara svjetova kada je rekao: 'Da li se sa mnom ismijavaš, a Ti si Gospodar svjetova?'»Pa će mu reći: «Ja ti se ne ismijavam nego sam Moćan i činim šta hoću.»[172]

11. – 12. Allahovo s.w.t. spuštanje i dolazak

Od Ebu-Hurejre r.a. se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Naš Gospodar, tebareke we teala, se spušta svake noći na zemaljsko nebo u posljednjoj trećini noći i kaže: 'Ko će Me pozvati, pa da mu se odazovem? Ko će od Mene zatražiti, pa da mu dam? Ko će od Mene oprosta tražiti, pa da mu oprostim?'»[173]

Kur'an govori o Allahovom dolasku na Sudnji dan radi suđenja robovima:

﴿هَلْ يَنظُرُونَ إِلاَّ أَن يَأْتِيَهُمُ اللّهُ فِي ظُلَلٍ مِّنَ الْغَمَامِ وَالْمَلآئِكَةُ وَقُضِيَ الأَمْرُ﴾

«Čekaju li oni da im Allah dođe u tminama oblaka, i meleki, i da bude svemu kraj.» (El-Bekare, 210)

﴿كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا ● وَجَاء رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا﴾

«Uistinu! Kada se Zemlja u komadiće zdrobi, i kada dođe Gospodar tvoj, a meleki budu sve red do reda.» (El-Fedžr, 21-22)

Od Ibn-Mesuda r.a. se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Allah će u određenom času sakupiti i prve i posljednje narode za susret poznatog dana od četrdeset godina. Oni će biti ukočenih pogleda prema nebesima, čekajući kraj suđenja. Zatim će se Allah s.w.t. spustiti u tminama oblaka sa Arša do Kursije.»[174]

13 – Allahov s.w.t. govor

Allah s.w.t. govori kada hoće i kako hoće, a Njegov govor ne liči govoru stvorenja. Allah s.w.t. je razgovarao sa nekim od Svojih stvorenja a od njih je bio i Musa a.s.:

---

[172] Bilježi Muslim, 1/175, br. 187.

[173] Bilježe Buharija, 3/29, br. 1145, i Muslim, 1/521, br. 758. Riječi su od Buharije.

[174] Prenosi ga Ibn-Mende, a Zehebni kaže da mu je lanac dobar. Njegovu ispravnost je potvrdila skupina učenjaka i kritičara kao što su Hakim, Munziri i Hejsemi.

﴿وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا﴾

«A Allah je sigurno sa Musaom razgovarao.» (En-Nisa, 164)

﴿وَلَمَّا جَاء مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ﴾

«I kada Nam Musa dođe u određeno vrijeme, i kada mu Gospodar njegov progovori.» (El-A'raf, 143)

Allah s.w.t. nam je kazao o čemu je razgovarao sa Musaom:

﴿قَالَ رَبِّ أَرِنِي أَنظُرْ إِلَيْكَ قَالَ لَن تَرَانِي وَلَكِنِ انظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَانِي
فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ موسَى صَعِقًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَاْ
أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ● قَالَ يَا مُوسَى إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالاَتِي وَبِكَلاَمِي فَخُذْ مَا آتَيْتُكَ
وَكُن مِّنَ الشَّاكِرِينَ﴾

«On reče: 'Gospodaru moj, ukaži mi se da Te vidim!' – 'Nećeš Me vidjeti' – reče – 'ali pogledaj u ono brdo, pa ako ono ostane na svom mjestu vidjet ćeš Me!' I kada se Gospodar njegov onom brdu otkri, On ga sa zemljom sravni, a Musa se onesviješćen strovali. Čim se osvijesti, reče: 'Uzvišen i Čist si Ti! Kajem Ti se, ja sam vjernik prvi.' – 'O Musa! Ja sam tebe odlikovao nad ostalim svijetom poslanstvom Svojim i govorom Svojim. Ono što ti dajem uzmi i zahvalan budi!'» (El-A'raf, 143-144)

Allah s.w.t. je razgovarao sa Ademom i Havom:

﴿وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَن تِلْكُمَا الشَّجَرَةِ وَأَقُل لَّكُمَا إِنَّ الشَّيْطَآنَ لَكُمَا عَدُوٌّ مُّبِينٌ﴾

«'Zar vam to drvo nisam zabranio?!' – zovnu ih Gospodar njihov – 'I rekao vam: - Šejtan vam je, zbilja, otvoreni neprijatelj.'» (El-A'raf, 22)

Allah s.w.t. razgovara sa Džibrilom a.s. U *Sahihima* se od Ebu-Hurejre prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Allah s.w.t. kada zavoli Svog roba pozove Džibrila i kaže: 'Ja sam zavolio toga i toga, pa ga i ti zavoli.' Pa ga Džibril zavoli. Zatim Džibril poviče stanovnicima nebesa: 'Allah je zavolio toga i toga, pa ga i vi volite.' Te ga stanovnici nebesa zavole, i nakon toga se učini da ga zavole i ljudi.»[175]

Meleki čuju svoga Gospodara kada govori. U *Sahihu* se prenosi od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Kada Allah odredi nešto na nebesima meleci udare krilima iz poslušnosti prema Njegovim riječima, poput lanca po kamenu kada udari. Kada se smire kažu: 'Šta je rekao vaš Gospodar?' Kažu: 'Istinu, a On je Uzvišen i Moćan.»[176]

Ovaj hadis Buharija navodi kao tumačenje Allahove riječi:

---

[175] Bilježe ga Buharija, 13/461, br. 7485, i Muslim, 4/2030, br. 2637. Riječi su od Buharije.

[176] Bilježi Buharija, 13/453, br. 7481.

﴿وَلَا تَنفَعُ الشَّفَاعَةُ عِندَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ حَتَّى إِذَا فُزِّعَ عَن قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقَّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ﴾

«Kod Njega zauzimanje neće koristiti, osim onome kome On dozvoli. I kad iz srca njihovih nestane straha, oni će upitati: 'Šta je to rekao Gospodar vaš?' - 'Istinu.' - odgovorit će. On je Uzvišen i Velik.» (Sebe', 23)

Buharija je ovaj ajet uzeo kao poglavlje, i zatim rekao: «Nisu rekli: 'Šta je vaš Gospodar stvorio?'» Zatim je naveo predaju od Mesruka, a on od Ibn-Mesuda da je rekao: «Kada Allah progovori objavom, stanovnici nebesa nešto čuju. Kada ih napusti strah i umiri se glas, znaju da je istina, a zatim poviču: 'Šta je rekao vaš Gospodar?'»

Također je naveo hadis od Džabira, a on od Abdullaha b. Unejjisa da je rekao: «Čuo sam Allahova Poslanika ﷺ da kaže: 'Allah će sakupiti robove i povikati, a čut će ga, kako onaj blizu tako i onaj daleko: - Ja sam Vladar, Ja sam Gospodar!»[177]

Buharija u poglavlju *Stvaranje ljudskih djela*, kao komentar na ovaj hadis, kaže: «Ovo je dokaz da Allahov glas ne liči glasovima stvorenja. Uzvišen je On, čuje ga, kako onaj blizu tako i onaj koji je daleko, i meleci padaju u nesvijest od Njegovog glasa.»[178]

Allah s.w.t. govori glasom koji ne liči glasu stvorenja, kao što stoji u hadisu kojeg bilježi Buharija od Ebu-Seida El-Hudrija r.a. da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Allah će reći: 'O Ademe!' Adem će kazati: 'Sa zadovoljstvom Ti se odazivam.' Zatim će mu se kazati: 'Allah ti naređuje da izdvojiš skupinu od svog ummeta za Vatru.'»[179]

Na Sudnjem danu će razgovarati sa melecima:

﴿وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ أَهَؤُلَاءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا يَعْبُدُونَ • قَالُوا سُبْحَانَكَ أَنتَ وَلِيُّنَا مِن دُونِهِم بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ أَكْثَرُهُم بِهِم مُّؤْمِنُونَ﴾

«A na Dan kad ih sve sabere, pa meleke upita: 'Jesu li ovi vas obožavali?' Oni će odgovoriti: 'Uzvišen neka si, Ti si Gospodar naš, ne oni! Oni su džine obožavali i većina njih je vjerovala u njih.'» (Sebe', 40-41)

Također će razgovarati sa nevjernicima, koji su govorili za istinu da je laž, ponižavajući ih i ušutkujući:

---

[177] *Sahih* Buhari, 13/452.

[178] *Stvaranje ljudskih djela*, str.149.

[179] Bilježi Buharija, 13/453, br. 7483, pogledaj i 8/441, br. 4741, i Muslim, 1/201, br. 222. Riječi su od Buharije.

﴿وَيَوْمَ نَحْشُرُ مِن كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مِّمَّن يُكَذِّبُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ● حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوا قَالَ أَكَذَّبْتُم بِآيَاتِي وَلَمْ تُحِيطُوا بِهَا عِلْمًا أَمَّاذَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾

«A na Dan kada od svakog naroda sakupimo gomilu onih koji su dokaze Naše poricali – oni će biti sakupljani pa privođeni - i kada dođu, On će Upitati: 'Jeste li vi dokaze Moje poricali ne razmišljajući o njima, ili, šta ste to radili?'» (En-Neml, 83-84)

I selam će nazivati stanovnicima Dženneta:

﴿سَلَامٌ قَوْلًا مِّن رَّبٍّ رَّحِيمٍ﴾

«'Mir vama!' - bit će riječi Gospodara Milostivog.» (Jasin, 58)

On će sa njima i razgovarati. Prenosi se od Ebu-Seida El-Hudrija da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Allah će pozvati stanovnike Dženneta: 'O stanovnici Dženneta!' Oni će odgovoriti: 'Sa zadovoljstvom Ti se odazivamo, a dobro je u Tvojim rukama.' Allah će ih upitati: 'Jeste li zadovoljni?' Odgovorit će: 'Kako ne bismo bili zadovoljni kad si nam dao ono što nisi dao ni jednom od svojih stvorenja.' Pa će reći: 'Hoćete li da vam dam bolje od toga?' Reći će: 'Gospodaru, a šta ima bolje od toga?' Kazat će: 'Da vam podarim Svoje zadovoljstvo i da se nikada poslije toga ne naljutim na vas.'»[180]

Allahov govor se ne može sav navesti niti iscrpiti

Allah s.w.t. kaže:

﴿قُل لَّوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِّكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَن تَنفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا﴾

«Reci: 'Kad bi more bilo mastilo da se ispišu riječi Gospodara moga, more bi presahlo, ali ne i riječi Gospodara moga, pa i kad bismo ga proširili morem poput njega.'» (El-Kehf, 109)

Kur'an je, uistinu, Allahov govor

Kur'an je istinski Allahov govor, u što sumnje nema. Allah s.w.t. kaže:

﴿وَإِنْ أَحَدٌ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّىٰ يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ﴾

---

[180] Bilježi Buharija, 13/487, br. 7518, i Muslim, 4/2176, br. 2829. Riječi su od Buharije.

«Ako te neki od mnogobožaca zamoli za zaštitu, ti ga zaštiti da bi saslušao Allahove riječi.» (Et-Tevbe, 6)

U drugom ajetu Allah s.w.t. kaže:

﴿سَيَقُولُ الْمُخَلَّفُونَ إِذَا انطَلَقْتُمْ إِلَى مَغَانِمَ لِتَأْخُذُوهَا ذَرُونَا نَتَّبِعْكُمْ يُرِيدُونَ أَن يُبَدِّلُوا كَلَامَ اللَّهِ
قُل لَّن تَتَّبِعُونَا كَذَلِكُمْ قَالَ اللَّهُ مِن قَبْلُ﴾

«Oni koji su izostali sigurno će reći kada pođete da plijen uzmete: 'Pustite i nas da vas pratimo!' Oni žele izmijeniti Alahov govor. Reci: 'Vi nas nećete pratiti, to je još prije Allah rekao.'» (El-Feth, 15)

Allah dž.š., također, kaže:

﴿وَلَوْ أَنَّمَا فِي الْأَرْضِ مِن شَجَرَةٍ أَقْلَامٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِن بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَّا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ
اللَّهِ﴾

«Da su sva stabla na Zemlji pisaljke, a more, uz pomoć još sedam mora, tinta, ne bi se ispisale Allahove riječi.» (Lukman, 27)

Ibn-Kesir, tumačeći ovaj ajet, kaže: «Allah s.w.t. nas obavještava o Svojoj veličini, sili, veličanstvu, Svojim lijepim imenima i veličanstvenim svojstvima, potpunim riječima koje niko ne može obuhvatiti, niti ih iko od ljudskog roda može razotkriti ili prebrojati, kao što je rekao Uglednik ovog ummeta ﷺ: 'Ja Te ne mogu pohvaliti, Ti si onakav kakav si sam Sebe pohvalio.'[181] A Allah s.w.t. je rekao:

﴿وَلَوْ أَنَّمَا فِي الْأَرْضِ مِن شَجَرَةٍ أَقْلَامٌ﴾

«Da su sva stabla na Zemlji pisaljke» (Lukman, 27)

Kada bi se sva drveća na Zemlji pretvorila u pera, a mora u tintu, zatim ga povećali sa još sedam tolikih mora, zatim kada bi pisala Allahove riječi koje govore o Njegovoj veličini, atributima, i veličanstvu, polomila bi se pera, presahla bi mora, makar došli sa još toliko mora i drveća.»[182]

Hasan El-Basri kaže: «Kada bi zemaljsko drveće učinili perima, a Allah rekao: 'Moja je naredba za to takva a za to takva,' nestalo bi vode, a pera bi se polomila.» Allah je rekao istinu kada je kazao:

﴿وَمَا أُوتِيتُم مِّنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا﴾

«A vama nije dato od znanja ništa osim nešto malo.» (El-Isra, 85)

---

[181] Bilježi Muslim, 1/353, br. 486.

[182] *Tefsir Ibn-Kesir*, 5/394.

14 – Allahova ljubav

U Kur'anu i Sunnetu je došla potvrda o pojedinim djelima koja Allah s.w.t. voli, također i o određenom govoru i pojedinim stvorenjima, koja su se okitila karakteristikama koje je On pojasnio. A o tim karakteristikama je kazano kako bismo požurili da se okitimo onim što On voli. Upoznati smo i sa djelima koja On voli, kao i izgovaranjem riječi koje voli.

Allah s.w.t. voli bogobojazne:

﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ﴾

«Allah voli bogobojazne.» (Et-Tewbe, 4)

A voli i dobročinitelje:

﴿وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾

«Allah, zaista, voli dobročinitelje.» (Ali Imran, 134)

On voli pokajnike i one koji se čiste:

﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾

«Allah, zaista, voli pokajnike i voli one koji se mnogo čiste.» (El-Bekare, 222)

On voli i strpljive:

﴿وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ﴾

«Allah voli strpljive.» (Ali Imran, 146)

On voli pravedne:

﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾

«Allah, zaista, voli pravedne.» (El-Maide, 42)

Voli one koji se na Njega oslanjaju:

﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ﴾

«Allah, zaista, voli one koji se na Njega oslanjaju.» (Ali Imran, 159)

I voli one koji se bore u redovima na Njegovom putu:

﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَأَنَّهُم بُنْيَانٌ مَّرْصُوصٌ﴾

«Allah, zaista, voli one koji se na Njegovu putu bore u redovima, kao da su zdanje čvrsto spojeno.» (Es-Saf, 4)

U *Sahihima* od Ebu-Hurejre se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Dvije su riječi lahke na jeziku, teške na Vagi, i drage Milostivom:

'Subhanallahi we bi hamdihi subhanallahi-l-Azim.' (Neka je slavljen i hvaljen Allah, neka je slavljen Uzvišeni Allah!)»[183]

Od Semure b. Džunduba se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Allahu su najdraže četiri riječi: subhanallah, we-l-hamdulillah, we la ilahe illallah, wallahu ekber (Neka je uzvišen Allah, neka je hvala Allahu, nema boga osim Allaha, Allah je najveći!). Odakle god da počneš nećeš pogriješiti.»[184]

Poslanik ﷺ je rekao Ešedždžu Abdul-Kajsu: «Ti imaš dva svojstva koja Allah voli – blagost i dobroćudnost.»[185]

Od Ubadeta b. Samita se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Onaj ko voli susret sa Allahom, Allah voli susret sa njim, a ko mrzi susret sa Allahom, pa i Allah mrzi susret sa njim.»[186]

Muhammed ﷺ je posjedovao sve ono od djela, morala i riječi što voli Allah s.w.t., zato je Allah s.w.t. u jednom ajetu rekao da je put ka Njegovoj ljubavi slijeđenje Poslanika ﷺ:

﴿قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ﴾

«Reci: 'Ako volite Allaha, mene slijedite, i vas će Allah zavoljeti i grijehe vam oprostiti!'» (Ali Imran, 31)

15. – 16. – Allahova mržnja i prezir

Allah s.w.t. neka djela ne voli, prezire ih i mrzi, a Njegova mržnja i prezir su istiniti, i to onako kako dolikuju Njegovom časnom zatu. Jedno od prezrenih djela je nered:

﴿وَإِذَا تَوَلَّىٰ سَعَىٰ فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْفَسَادَ﴾

«Allah ne voli nered.» (El-Bekare, 205)

I zbog toga:

﴿وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ﴾

«Allah ne voli one koji čine nered.» (El-Maide, 64)

U dokazima je došlo da On ne voli: nevjernike, silnike, rasipnike, oholnike, one koji granice prelaze, prevarante, zanesene radošću, gorde oholnike, niti voli nepovjerljive. U Kur'anu stoji:

---

[183] Bilježe Buharija, 11/206, br. 1406, i Muslim, 4/2072, br. 2694.
[184] Bilježi Muslim, 3/1685, br. 2137.
[185] Bilježi Muslim u svom *Sahihu*, 1/48, br.17.
[186] Bilježi Muslim, 4/2065, br. 2684.

﴿وَلَكِن كَرِهَ اللَّهُ انبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ﴾

«Ali Allah nije volio da idu, pa ih je zadržao.» (Et-Tewbe, 46)

Spomenuli smo hadis u kojem: «... onaj ko mrzi susret sa Allahom i Allah mrzi susret sa njim.»[187]

Aiša r.a. prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Najmrži čovjek Allahu je tvrdokorni svađalica (eleddu-l-hasim).»[188]

Od Bera'a b. Aziba se prenosi da je čuo Allahovog Poslanika ﷺ da za Ensarije kaže: «Onaj ko ih bude volio Allah će ga zavoljeti, a onaj ko ih bude mrzio Allah će ga zamrziti.»[189]

17 – Viđenje Allaha s.w.t.

Allaha nije moguće vidjeti na dunjaluku. Musa je imao želju da vidi Allaha:

﴿وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي أَنظُرْ إِلَيْكَ قَالَ لَن تَرَانِي وَلَكِنِ انظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَانِي فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَى صَعِقًا﴾

«I kada Nam Musa dođe u određeno vrijeme, i kada mu Gospodar njegov progovori, on reče: 'Gospodaru moj, ukaži mi se da Te vidim!' – 'Nećeš Me vidjeti' – reče – 'ali pogledaj u ono brdo, pa ako ono ostane na svom mjestu vidjet ćeš Me!' I kada se Gospodar njegov onom brdu otkri, On ga sa zemljom sravni, a Musa se onesviješćen strovali.» (El-A'raf, 143)

Učenjaci su se razišli oko toga da li je Muhammed ﷺ na Miradžu vidio Allaha s.w.t. Tačno je da nije vidio svog Gospodara na Miradžu. Od Aiše r.a. se prenosi da je rekla: «Onaj ko tvrdi da je Muhammed ﷺ vidio svog Gospodara iznio je o Allahu najveću izmišljotinu.»[190] Ovo se tiče dunjaluka, međutim, na Ahiretu je drugačije jer će ljudi biti stvoreni iznova. Zar nisi čuo da će se Sunce spustiti iznad ljudskih glava na Sudnjem danu do te mjere da će između njega i njih biti razdaljina od jedne milje. Uprkos tome, neće se istopiti! Zar ne znaš da će ljudi, nakon proživljenja i sakupljanja, biti besmrtni?! A nevjernici će ući u Vatru, i kad god im izgori koža Allah će im je zamijeniti drugom da bi osjetili patnju, ali ne i smrt.

---

[187] Bilježi Muslim, 4/2065, br.2684.

[188] Bilježe Buharija, 13/180, br.7188, i Muslim, 4/2054, br. 2668. Eled - žestok u svađi, el-hasim - tvrdokoran u svađi.

[189] Bilježe Buharija, 7/113, br. 3783, i Muslim, 1/85, br. 75.

[190] Bilježi Muslim, 1/159, br. 177.

Dakako da će vjernici moći vidjeti svog Gospodara na Sudnjem danu. Čak će najveća blagodat, podarena u Džennetu ljudima, biti pogled u lice Svevišnjeg i Plemenitog Gospodara s.w.t. Nevjernicima će biti uskraćena ova velika blagodat:

﴿كَلَّا إِنَّهُمْ عَن رَّبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّمَحْجُوبُونَ﴾

«Ne, nije kao što govore! Uistinu, oni će toga Dana zastrti biti od svoga Gospodara.» (El- Mutaffifin, 15)

Međutim, oni koje je Allah s.w.t. izabrao, i uljepšao im lica, neće biti od Gospodara zaklonjeni.

﴿وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاضِرَةٌ﴾

«Toga dana će neka lica biti blistava.» (El- Kijame, 22)

To su dobri.

﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ • عَلَى الْأَرَائِكِ يَنظُرُونَ﴾

«...dobri će, zaista, u nasladama boraviti, sa divana gledati.» (El-Mutafifin, 22-23)

Viđenje Allahovog s.w.t. plemenitog lica je ustvari ono još više što je vjernicima Allah s.w.t. obećao u Džennetu:

﴿لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ﴾

«One koji čine dobra djela čeka lijepa nagrada i više od toga.» (Junus, 26)

Obećano u ovom ajetu je ono što Allah s.w.t. spominje:

﴿لَهُم مَّا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ﴾

«U njemu će imati što god zažele, a kod Nas imaju i više.» (Kaf, 35)

O ovome su došle i direktne mutevatir predaje, potpuno jasne u svom značenju. U *Sahihima* se prenosi od Ebu-Hurejre r.a. da je skupina ljudi rekla Allahovom Poslaniku ﷺ: «O Allahov Poslaniče, hoćemo li vidjeti našeg Gospodara na Sudnjem danu?» Allahov Poslanik ﷺ je kazao: «Da li možete vidjeti mjesec kada je pun?» Rekoše: «Da, Allahov Poselaniče.» Reče: «Da li možete vidjeti sunce kada nema oblaka?» Rekoše: «Da, Allahov Poslaniče.» Reče: «Isto tako ćete i Njega vidjeti.»[191]

U *Sahihu* od Džerira b. Abdullaha r.a. se prenosi: «Sjedeli smo kod Poslanika ﷺ, a on pogleda u mjesec koji je bio pun, pa reče: 'Vi ćete vidjeti svog Gospodara kao što vidite ovaj mjesec. Nećete imati smetnje prilikom toga. Ako možete da vas san ne savlada od obavljanja namaza prije izlaska Sunca i namaza prije zalaska Sunca, onda ih obavite."[192]

---

[191] Bilježe Buharija, 13/419, br. 7437, i Muslim, 1/163, br. 182, a navedeni tekst je od Muslima.

U Muslimovom *Sahihu* se prenosi od Suhejba r.a. da je Allahov Poslanik rekao: «Kada uđu stanovnici Dženneta u Džennet Allah s.w.t. će reći: 'Hoćete li da vam dam nešto više?' Reći će: 'Zar nam nisi lica učinio bijelim? Zar nas nisi uveo u Džennet i sačuvao od Vatre?' Pa će se ukloniti zastor, i ništa im draže neće biti dato od pogleda u lice njihova Gospodara dž.š.» Zatim je proučio ovaj ajet:

﴿لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَى وَزِيَادَةٌ﴾

«One koji budu činili dobra djela čeka nagrada i još više od toga.» (Junus, 26)[193]

U *Sahihima* od Ebu-Musaa r.a. se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Dva su Dženneta od srebra, i njihovo posuđe, i ono što je u njima; a dva su Dženneta od zlata i njihovo posuđe i ono što je u njima; a između ljudi i pogleda u njihovog Gospodara nema ništa osim zastora gordosti na Njegovom licu u Edenskom vrtu.»[194]

18 – Allahovo s.w.t. znanje

Znamo da je znanje jedno od Allahovih s.w.t. svojstava, jer je On s.w.t. Sebe nazvao većim brojem imena koja ukazuju na ovo značenje. Od tih imena je i El-Alim - Sveznajući.

﴿إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾

«Zaista je On Onaj Koji sve čuje i sve zna.» (Eš-Šu'ara, 220)

Kao i El-Habir - Onaj Koji je o svemu obaviješten. Od Njegovih svojstava je i to da zna šta će biti prije nego li se to desi. Od Njegovih imena je i El-Hakim - Mudri, svojstveno Mu je da zna pojedinosti stvari. Od Njegovih imena je i Eš-Šehid - Svjedok, a Njemu je svojstveno da zna prisutno i neprisutno, i od Njega se ne može ništa sakriti. Od imena je i El-Hafiz - Onaj Koji pamti, a svojstveno Mu je da ne zaboravlja ono što zna. Od imena je i El-Muhsi - Onaj Koji sve obuhvata, a Njemu je svojstveno da ga ne okupira mnoštvo stvari od znanja kao npr. zrake svjetlosti, žestina vjetra, opadanje lišća, jer zna broj pokreta svakog lista.

---

[192] Bilježi Buharija, 13/419, br. 7434.
[193] Bilježi Muslim, 1/163, br. 162.
[194] Bilježe Buharija, 13/423, br. 7444, i Muslim, 1/163, br. 180.

Allahovo s.w.t. znanje se odnosi podjednako na opšte i pojedinačno

Filozofi tvrde da Allah s.w.t. zna stvari u globalu, ali ne i sitnice, što je laž. Allahovo s.w.t. znanje je potpuno. Od Njega se ne može sakriti tajna ni na Zemlji niti na nebu. Zna svaki pokret i na moru i na kopnu. Ne postoji list koji opadne, niti zrno koje u zemlju padne, niti klica koja proklijava iz zemlje, niti klica koja se osuši i ugine, a da Njegovo znanje nije to obuhvatilo:

﴿وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِن وَرَقَةٍ إِلاَّ يَعْلَمُهَا وَلاَ حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الأَرْضِ وَلاَ
رَطْبٍ وَلاَ يَابِسٍ إِلاَّ فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ﴾

«I On jedini zna šta je na kopnu i šta je u moru, i nijedan list ne opadne, a da On za nj ne zna; i nema zrna u tminama Zemlje, niti ičeg svježeg niti ičeg suhog, ničeg što nije u Jasnoj knjizi.» (El-En'am, 59)

U Njegovom s.w.t. znanju su sva bića:

﴿وَمَا مِن دَآبَّةٍ فِي الأَرْضِ إِلاَّ عَلَى اللّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ
مُّبِينٍ﴾

«Na zemlji nema nijednog živog bića, a da ga Allah ne hrani. On zna gdje će koje boraviti i gdje će sahranjeno biti. Sve to ima u Knjizi jasnoj.» (Hud, 6)

Ne postoji ništa što dopre na Zemlju, ili se sa nje uzdigne prema nebu, a da On ne zna za to:

﴿يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنزِلُ مِنَ السَّمَاء وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ الرَّحِيمُ
الْغَفُورُ﴾

«On zna šta u zemlju ulazi a šta iz nje izlazi, i šta se s neba spušta a šta se na nj uspinje; On je Milostiv i oprašta grijehe.» (Saba', 2)

Allahu s.w.t. nije ništa skriveno, ništa ni od svega onoga što je vezano za čovjeka. Njegovo znanje ga obuhvata tako da zna i ono što javno čini i ono što dubina njegove duše krije:

﴿قُلْ إِن تُخْفُواْ مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ تُبْدُوهُ يَعْلَمْهُ اللّهُ﴾

«Reci: 'Skrivali vi ono što je u prsima vašim ili pokazivali, Allah zna.'» (Ali Imran, 29)

﴿وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَاوَاتِ وَفِي الأَرْضِ يَعْلَمُ سِرَّكُمْ وَجَهرَكُمْ﴾

«On je Allah i na nebu i na Zemlji, zna vaše tajne i javne poslove.» (El-En'am, 3)

Njegovo znanje obuhvata i sitnice vezane za čovjeka:

﴿وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَاتَتْلُو مِنْهُ مِن قُرْآنٍ وَلاَ تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلاَّ كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ﴾

«Šta god ti činio i šta god iz Kur'ana kazivao i kakav god vi posao radili, Mi nad vama bdijemo sve dok god se time zanimate.» (Junus, 61)

Pogledaj ovo znanje kojem ne promiče ni malo zrno:

﴿يَا بُنَيَّ إِنَّهَا إِن تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ فَتَكُن فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَاوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ﴾

«O sinko moj, dobro i zlo, teško koliko zrno gorušice, bilo u stijeni ili na nebesima ili u zemlji, Allah će na vidjelo iznijeti. Doista, Allah zna najskrivenije stvari, On je Sveznajući.» (Lukman, 16)

U Allahovom znanju nema razlike u pogledu tajnih ili javnih stvari, niti velikih i malih, vidljivih i nevidljivih:

﴿اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنثَى وَمَا تَغِيضُ الأَرْحَامُ وَمَا تَزْدَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِندَهُ بِمِقْدَارٍ● عَالِمُ الْغَيْبِ وَ الشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ● سَوَاءٌ مِّنكُم مَّنْ أَسَرَّ الْقَوْلَ وَمَن جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ﴾

«Allah zna šta svako žensko nosi i šta materice kraće nose, a šta duže; u Njega sve ima mjeru; On zna vidljivi i nevidljivi svijet, On je Veličanstveni i Uzvišeni. Za Njega je jednak od vas onaj koji tiho govori i onaj koji to glasno čini, onaj koji se noću skriva i onaj koji po danu hodi.» (Er-Ra'd, 8-10)

Istinu je rekao Uzvišeni Allah:

﴿وَمَا يَعْزُبُ عَن رَّبِّكَ مِن مِّثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الأَرْضِ وَلاَ فِي السَّمَاءِ وَلاَ أَصْغَرَ مِن ذَلِكَ وَلا أَكْبَرَ إِلاَّ فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ﴾

«Gospodaru tvome nije ništa skriveno ni na Zemlji ni na nebu, ni koliko je trun jedan, i ne postoji ništa, ni manje ni veće od toga što nije u Knjizi jasnoj.» (Junus 61)

19 – 20 – Allahov s.w.t. život i samoopstojanje

Allah s.w.t. živi oduvijek:

﴿هُوَ الْحَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾

«On je Živi, nema boga osim Njega.» (Gafir, 65)

Njegov život se razlikuje od života stvorenja jer će sva stvorenja umrijeti, i neće niko osim Allaha s.w.t. ostati:

﴿كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ • وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾

«Sve što je na njoj, Zemlji, prolazno je, a ostaje lice tvoga Gospodara, Veličanstveno i Plemenito.» (Er-Rahman, 26-27)

U *Sahihu* se prenosi od Ibn-Abbasa r.a. da je Allahov Poslanik ﷺ govorio: «Utječem se Tvojom čašću. Ti si Onaj mimo kojeg drugog boga nema, Onaj Koji ne umire, a džini i ljudi umiru.»[195]

A Onaj koji je ovakav zaslužuje da se oslanja na Njega.

﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ﴾

«Osloni se na Živog Koji ne umire.» (El-Furkan, 58)

Allah s.w.t. Sam po Sebi postoji a druge održava. Sva stvorenja Njega trebaju i bez Njega im nema opstanka.

﴿مِنْ آيَاتِهِ أَن تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ﴾

«I jedan od znakova Njegovih je i to što nebo i Zemlja postoje voljom Njegovom.» (Er-Rum, 25)

Allahovo spajanje ova dva imena

Allah s.w.t. je spojio, u velikom broju ajeta, ova dva imena:

﴿اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾

«Allah je, nema boga osim njega, Živi i Samoopstojeći.» (Ali Imran, 2)

Od savršenstva Njegovog života i samoopstojanja

Od savršenstva Njegovog života i samoopstojanja jeste to da On s.w.t. nikada ne spava:

﴿اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ﴾

«Allah je, nema boga osim Njega, Živi i Samoopstojeći! Ne obuzima Ga ni drijemež ni san.» (El-Bekare, 255)

Drijemež je početak spavanja, a drijemež i san su manjkavost od kojih je Stvoritelj čist. U Muslimovom *Sahihu* se prenosi od Ebu-Musaa r.a. da je rekao: «Poslanik nam je rekao pet stvari: 'Allah dž.š. ne spava, niti Mu pristaje da spava, spušta pravdu i uzdiže je, Njemu se dižu djela noći prije djela dana i djela dana prije djela noći.»[196]

---

[195] Bilježi Buharija, 13/368, br. 7383.

Hvaljenje Allaha s.w.t. spominjanjem Njegovog samoopstojanja

Allah s.w.t. je pohvalio Sam Sebe time što je Sebe opisao kao Živog i Samoopstojećeg, što smo već spomenuli kod dokaza. Allahov Poslanik ﷺ je hvalio Allaha spominjanjem ovih svojstava. Od Ibn-Abbasa r.a. se prenosi da bi Allahov Poslanik ﷺ, kada bi ustao na noćni namaz, rekao: «Allahu moj, Tebi hvala! Tebi pripada sve ono što je na nebesima i na Zemlji. Tebi pripada hvala! Ti si svjetlost nebesa i Zemlje. Tebi pripada hvala i Ti si Vladar nebesa i Zemlje!»[197]

21 – 22 – Njegov s.w.t. vid i sluh

Ova dva svojstva su Allahu potvrđena kur'anskim dokazima:

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾

«Njemu ništa nije slično, On sve čuje i sve vidi.» (Eš-Šura, 11)

﴿ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ﴾

«Eto tako! A Allah uvodi noć u dan, i uvodi dan u noć, i Allah je Onaj Koji sve čuje i sve vidi.» (El-Hadždž, 61)

Allah je rekao Musau i Harunu:

﴿إِنَّنِي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَى﴾

«Ja sam sa vama dvojicom, slušam i gledam.» (Taha, 46)

Veličina Allahovog znanja i vida

Allah s.w.t. kaže:

﴿قُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا لَهُ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَبْصِرْ بِهِ وَأَسْمِعْ﴾

---

[196] Bilježi Muslim, 1/162, br. 179.

[197] Bilježe Buharija, 3/3, br. 1120, i Muslim, 1/532, br. 799, a riječi su od Buharije.

«Reci: 'Allah najbolje zna koliko su ostali; tajne nebesa i Zemlje jedino On zna. Kako On sve vidi, kako On sve čuje.'» (El-Kehf, 26.)

Ibn-Džerir kaže: «To predstavlja hiperbolu u hvaljenju kao da se želi reći: 'Kako On sve čuje i sve vidi.' Kako Allah vidi sve postojeće, i čuje svaki glas, od Njega se ne može ništa sakriti.»[198]

On čuje i vidi dobre ljude koje će i nagraditi:

﴿الَّذِي يَرَاكَ حِينَ تَقُومُ • وَتَقَلُّبَكَ فِي السَّاجِدِينَ • إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾

«Koji te vidi kada ustaneš, i tvoje pregibanje među onima koji sedždu čine, jer On doista sve čuje i sve zna.» (Eš-Šu'ara, 218-220)

On vidi i neposlušne, pa će ih za to i kazniti:

﴿لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا وَقَتْلَهُمُ الْأَنبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَنَقُولُ ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ﴾

«Allah je čuo riječi onih koji su govorili: 'Allah je siromašan, a mi smo bogati!' Mi ćemo zabilježiti ono što su govorili kao i to što su vjerovjesnike bez opravdanja ubijali! I reći ćemo: 'Iskusite kaznu u Ognju.'» (Ali Imran, 181)

Aiša r.a., pojašnjavajući Allahov sluh, kaže: «Hvala Allahu čiji je sluh sve obuhvatio.[199] Došla je jedna žena Vjerovjesniku ﷺ da raspravlja u vezi sa svojim mužem. Razgovarala je sa njim na jednoj strani kuće. Nisam čula šta govori. Allah tada objavi:

﴿قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ﴾

«Allah je čuo riječi one koja se sa tobom o svome mužu raspravljala i Allahu se jadala, a Allah čuje vaš razgovor međusobni, jer Allah, uistinu, sve čuje i sve vidi.» (El-Mudžadele, 1) [200]

U Buharijinom *Sahihu* se prenosi od Ebu-Musaa El-Ešarija da je rekao: «Bili smo na putovanju sa Allahovim Poslanikom ﷺ. Kada bismo se peli učili bismo tekbire, pa nam reče: 'Polahko. Ne prizivate gluhog i odsutnog, već Onoga Koji sve čuje i vidi, i blizu je.»[201]

---

[198] *Tefsir Ibn-Džerir*, 15/232.

[199] Bilježi Buharija u svom *Sahihu* kao mu'allek, 13/372. Ibn-Hadžer u *Fethu* kaže: «13/732, Ahmed, Nesai i Ibn-Madže su ga naveli sa senedom do Allahovog Poslanika, s.a.w.s.»

[200] Ovaj razgovor su prenijeli Imam Ahmed, Nesai i Ibn-Madže, kao što ga je i Hafiz naveo u *Fethu*, 13/374.

[201] Bilježi Buharija, 13/373, br. 7386.

Neznanje mušrika o tome dokle dopire Allahov sluh

Buharija u svom *Sahihu* bilježi od Abdullaha r.a. da je rekao: «Kod Kabe su se sakupili dvojica Sekifljana i Kurejšija, ili dvojica Kurejšija i Sekifljanin. Na stomacima im je bilo mnogo sala, a malo razumijevanja u srcima. Jedan od njih reče: 'Šta mislite, da li Allah čuje šta mi govorimo?' Drugi reče: 'Čuje ono što glasno kažemo, ali ono što sakrijemo u sebi ne čuje.' A treći reče: 'Ako čuje ono što glasno govorimo onda čuje i ono što tajimo.' Na to je Allah objavio:

﴿وَمَا كُنتُمْ تَسْتَتِرُونَ أَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَكِن ظَنَنتُمْ أَنَّ اللَّهَ
لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِّمَّا تَعْمَلُونَ﴾

'Vi se niste krili zato da ne bi uši vaše i oči vaše i kože vaše protiv vas svjedočile, već zato što ste mislili da Allah neće saznati mnogo štošta što ste radili.'» (Fussilet, 22)[202]

Treći predmet:
Allahova lijepa imena[203]

Allah s.w.t. ima imena i sva su ona lijepa:

﴿وَلِلَّهِ الأَسْمَاءُ الْحُسْنَى فَادْعُوهُ بِهَا﴾

«Allah ima lijepa imena pa Ga njima dozivajte.» (El-A'raf, 180)

Od njih je neka spomenuo u suri El-Hašr:

﴿هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ• هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا
هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا
يُشْرِكُونَ• هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى﴾

«On je Allah, nema drugog boga osim Njega, On je Svemilostan, Milostiv. On je Allah, nema drugog boga osim Njega, Vladar, Sveti, Onaj Koji je bez nedostataka, Onaj Koji svakog osigurava, Onaj Koji nad svim bdi, Silni, Uzvišeni, Gordi, Uzvišen i Čist je Allah od onoga što mu pridružuju! On je Allah, Tvorac, Onaj Koji iz ničeg stvara, Onaj Koji svemu daje oblik, On ima najljepša imena.» (El-Hašr, 22-24)

---

[202] Bilježi Buharija, 8/562, br. 4817.

[203] Napisao sam posebno djelo o Allahovim imenima i svojstvima, koje sam naslovio *Allahova imena i atributi u vjerovanju ehli Sunneta we-l-džema*. Pogledaj ovo djelo ako želiš više pročitati o tome.

I – Broj Njegovih imena

U *Sahihima* od Buharije i Muslima se bilježi hadis od Ebu-Hurejre r.a. da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Allah ima devedeset i devet imena, stotinu manje jedno. Ko ih nauči ući će u Džennet. Allah je neparan i voli nepar.»[204]

Ovaj hadis ukazuje na to da Allah ima određeni broj imena te da je taj broj devedeset i devet.

Međutim, ovo je suprotno onome što prenosi Ibn-Mesud r.a. da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Nikoga neće pogoditi briga ili tuga, pa rekne: 'Allahu moj, ja sam Tvoj rob, sin Tvog roba, sin Tvoje ropkinje. Ti mnome upravljaš, sve se zbiva Tvojom mudrošću, pravda je u Tvojoj odredbi. Molim te svakim Tvojim imenom kojim si Sebe nazvao, ili si poučio nekog od Svojih stvorenja, ili si ga objavio u Svojoj Knjizi, ili si ga sačuvao u Svom skrivenom znanju, da učiniš Kur'an proljećem mog srca, svjetlošću mojih prsa, njime odstraniš moju tugu, ukloniš moju tegobu.' - a da neće Allah s.w.t. ukloniti tu brigu i tugu i zamijeniti ih radošću.»[205] Također se prenosi da je Muhammed ﷺ hvalio svog Gospodara: «Ne mogu Te dovoljno pohvaliti. Ti si onakav kako si sam Sebe pohvalio.»[206] Ovaj hadis ukazuje na to da Allah s.w.t. ima imena koja nije spomenuo u Svojoj Knjizi nego ih je otkrio nekim od Svojih robova, ili ih je sačuvao samo za Sebe. Hadis koji prenosi Ebu-Hurejre ukazuje da Allah ima 99 imena, koja su objavljena i poznata, jer riječi «ko ih nauči» se mogu odnositi samo na nešto što je već objavljeno i poznato. Iz toga se može zaključiti da ono što je Allah s.w.t. zadržao u Svom znanju, ili čime je počastio neka od stvorenja, prelazi broj od 99 imena.

Mi moramo slijediti ovaj pravac tj. biti mišljenja da broj imena, s kojima nas je Allah s.w.t. upoznao i koja je objavio u Svojoj Knjizi, ili ih je spomenuo Poslanik, jeste 99 i ne više. Kao dokaz o ovome jesu Njegove riječi «ko ih nauči». Sve što je više od 99 nije nam poznato, zato što je to skriveno Allahovo znanje, ili Ga je razotkrio nekom od Svojih stvorenja. U protivnom, kakva bi bila korist od određivanja broja Allahovih imena brojem 99?!

---

[204] Bilježe Buharija u *Sahihu*, 11/214, br. 6410, i Muslim u svom *Sahihu*, 4/2062, br. 2677. Navedeni tekst je od Muslima.

[205] Bilježi imam Ahmed u svom *Musnedu*, 1/391. Ibn-Hadžer u *Fethu-l-Bari*, 11/220, pripisuje Ahmedu i Ibni Hibanu, *Fethu-l-Bari*

[206] *Sahih* Muslim, 1/353 br. 486.

2 - Određivanje Allahovih lijepih imena

Poslanik ﷺ nas je obavijestio da broj Allahovih imena, koja je spustio i koja možemo izbrojati, jeste 99.

Ne postoji vjerodostojan hadis koji navodi sva ova imena pojedinačno, ne ostavljajući mjesta za razilaženje, ali su ona spomenuta na različitim mjestima u Kur'anu i Sunnetu. Pojedini ajeti spomenu jedno, dva ili više imena, ili ajet bude završen jednim imenom ili završava nabrajajući više imena.

Učenjaci su poklonili veliku pažnju sakupljanju Allahovih imena iz Kur'ana i Sunneta, kao što su se potrudili i da ih protumače i pojasne. El-Kurtubi je napisao knjigu *Značenja Allahovih lijepih imena*, a Ibn-Džerir Taberi, Ebu-Bekr b. El-Arebi i Ibn-Hadžer El-Askelani i drugi su nabrojali ova imena. Učenjaci su se složili oko velikog broja Allahovih imena dok su se oko nekih razišli, pa ih neki ubrajaju a drugi se protive tome.[207] Razlog ovom razilaženju je u tome što su pojedini učenjaci mišljenja da se sve ono čime je Kur'an opisao Allaha može uzeti za Njegovo ime, te da se može spominjati samostalno kao Allahovo s.w.t. ime. Zbog toga je Ebu-Bekr b. El-Arebi ubrojao u Allahova imena «četvrti sa trojicom», «šesti sa petoricom», koja je uzeo iz Allahovih riječi:

﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَا يَكُونُ مِن نَّجْوَىٰ ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ﴾

«Zar ne znaš da Allah zna sve što je na nebesima i što je na Zemlji? Nema tajnih razgovora među trojicom, a da On nije četvrti niti petoricom a da On nije šesti.» (El-Mudžadele, 7)

Također je ubrojao među Njegova imena «činilac» i «onaj koji sije» uzimajući ih iz:

﴿كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُّعِيدُهُ وَعْدًا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ﴾

«Onako kako smo prvi put iz ništa stvorili, tako ćemo ponovo iz ništa stvoriti - to je obećanje Naše, Mi ćemo to doista učiniti.» (El-Enbija, 104)

I Njegovih riječi:

﴿أَفَرَأَيْتُم مَّا تَحْرُثُونَ • أَأَنتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ﴾

«Kažite vi Meni: šta biva s onim što posijete? Da li mu vi dajete snagu da niče, ili Mi to činimo?» (El-Vaki'a, 63-64.)

---

[207] Pogledaj *Talhisu-l-habir*, 4/172.

Istina je da ovo nisu Allahova imena i Allah s.w.t. se ne može njima nazivati, kao «četvrti sa trojicom», «šesti sa petoricom», «činilac» ili «sijač».[208]

U Kur'anu su spomenuta neka Allahova s.w.t. djela, poput djela nagrade, pravednosti i susreta, koja su spomenuta u kontekstu hvale i savršenstva, ali nije dozvoljeno da se iz toga izvode Allahova imena. Allah s.w.t. kaže:

﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ﴾

«Licemjeri nastoje prevariti Allaha, a On će njih nadmudriti.» (En-Nisa, 142.)

U drugom ajetu Allah s.w.t. kaže:

﴿وَمَكَرُوا وَمَكَرَ اللَّهُ﴾

«A oni su spletke pravili pa je i Allah to pravio.» (Ali Imran, 54)

I Njegove riječi:

﴿نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ﴾

«Zaboravljaju Allaha pa je i On njih zaboravio.» (Et-Tewbe, 67)

I Allahove riječi:

﴿وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَى شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِؤُونَ • اللَّهُ يَسْتَهْزِىءُ بِهِمْ﴾

«Kada susretnu one koji vjeruju, oni govore: 'Vjerujemo!' - a čim ostanu nasamo, sa šejtanima svojim, govore: 'Mi smo s vama. Mi se samo izrugujemo.' Allah se njima izruguje.» (El-Bekare, 14-15)

Imajući u vidu ove ajete, Allaha ne možemo nazvati prevarantom, spletkarom, zaboravnim, podrugljivcem i sl. jer je Allah s.w.t. Uzvišen i iznad svega toga. Isto tako ne može se reći da Allah izigrava, vara, spletkari, zaboravlja, niti se ti nazivi mogu uzimati za Njegova imena. Svi oni koji su navedeno ubrojali u Njegova imena su napravili veliku grešku, zato što varanje i spletkarenje ne mogu nikako biti riječi pohvale. Naprotiv, pokudne su. Zato nije dozvoljeno da se Allah s.w.t. naziva ovim imenima, osim sa naznakom koja će ograničiti mogućnost kuđenja jer u ajetima su ovi nazivi došli ograničeni.[209] Među Njegovim s.w.t. imenima nisu imena: govornik, onaj koji želi, činilac, proizvođač itd. To su nazivi, i oni se dijele na pohvalne i pokudne. Kada bismo izvodili iz Njegovih djela imena koja se pripisuju Njemu, poput «spletkara» i

---

[208] *Mearidžu-l- Kubul,* 1/77.

[209] *Mearidžu-l- Kubul,* 1/76.

«prevaranta», dokazujući njihovo spominjanje u Kur'anu, onda bismo mogli pripisati i imena poput: Onaj Koji poziva, dolazi, hoda, odlazi, prilazi, Onaj Koji je zaboravan, djelitelj, ljutit, srdit i Onaj Koji proklinje itd., također ih izvodeći iz Njegovih s.w.t. djela spomenutih u Kur'anu.

Allah s.w.t. nije Sebi pripisao spletkarenje, niti varanje, niti obmanjivanje, osim kao «nagradu» onome ko tako bude postupao. Od Allahovih imena su također i ona uz koja se treba spomenuti i njihova suprotnost, jer ako se spomenu samostalno aludiraju na manjak. Neka od tih imena su: Onaj Koji sprječava, Onaj Koji šteti, Onaj Koji uzima, Onaj Koji ponižava, Onaj Koji omalovažava... Sva ova imena se ne mogu pojedinačno spomenuti, bez spominjanja onog što im je suprotno, tako da se kaže: Onaj Koji daje i zabranjuje, Onaj Koji šteti i koristi, Onaj Koji uzima i u izobilju daje, Onaj Koji ponižava i uzvisuje i Onaj Koji omalovažava i uzdiže.

Zbog toga ime «osvetnik» u Kur'anu nije spomenuto, osim u genitivnoj vezi u originalu arapskog jezika, kao što Allah s.w.t. kaže:

﴿وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ﴾

«Allah je silan i strog.(Zuntikam)» (El-Maide, 95)

Ili uz spomen zlikovaca:

﴿إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنْتَقِمُونَ﴾

«Mi ćemo, zaista, kazniti zlikovce.» (Es-Sedžde, 22)

3 – Najveće ime

Allahov Poslanik ﷺ nas je u velikom broju hadisa obavijestio da Allah ima najveće ime, koje ima svoje karakteristike u odnosu nad ostalim imenima. Neki od tih hadisa su:

1. Od Burejde El-Eslemija se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ čuo čovjeka da kaže: «Allahu, ja Te molim jer si Ti Allah. Nema boga osim Tebe, Jedini i utočište svakome, Koji niti je rođen niti rađa, i niko Mu ravan nije!» Poslanik reče: «Prizivao je Allaha najvećim imenom, kojim ako se zamoli dadne, a ako se pozove odgovori.» Hadis bilježe Tirmizi i Ebu-Davud.[210]

---

[210] *Miškatu-l-Mesabih,* 1/703, br. 2289. Korektor ovog djela je rekao da je njegov lanac prenosilaca vjerodostojan.

2. Od Enesa r.a. se prenosi: «Sjedio sam sa Allahovim Poslanikom ﷺ u džamiji a jedan je čovjek klanjao i učio: 'Allahu moj, tražim od Tebe jer sva hvala pripada Tebi. Nema drugog boga osim Tebe. Ti si Blagi i Ti daruješ. Ti si Tvorac nebesa i Zemlje. Ti koji si Veličanstven i Plemenit, Živi i Samoopstojeći, molim Te...' Na što reče Allahov Poslanik ﷺ: 'Pozvao je Allaha najvećim imenom, kojim ako se pozove odazove se, ako se njime zatraži dadne.'» Hadis bilježe Tirmizi, Ebu-Davud, Ibn-Madže i Darimi.[211]

3. U *Sunenu* od Ibn-Madže se prenosi od Ebi-Umame da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Allahovo najveće ime je u tri sure u Kur'anu: El-Bekare, Ali Imran i Taha.» Hadis bilježe Ibn-Madže, Tahawi u *Muškilu-l-asar*, Ibn-Muin u *Tarihu we-l-Ilel* i dr.[212]

4. Ajeti u suri El-Bekare i Ali Imran su precizirani u jednom hadisu kod Tirmizije, Ebu-Davuda, Ibn-Madže i Darimija od Esme bint Jezid r.a. da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Allahovo najveće ime je u ova dva ajeta:

﴿وَإِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ لَّا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَٰنُ الرَّحِيمُ﴾

'A vaš Bog - jedan je Bog! Nema boga osim Njega, Milostivog, Samilosnog.' (El-Bekare, 163)

I početni dijelovi sure Ali Imran:

﴿الم ۝ اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾

«Elif-lam-mim. Allah, nema boga osim Njega, Živi je i Samoopstojeći Održavatelj.» (Ali-Imran, 1-2) [213]

Poređenjem ajeta možemo zaključiti da je najveće ime Allah, jer je jedino ovo ime spomenuto u svim dokazima. Dakle, ono se uvijek ponavlja u hadisima kojima se prenosi da je Poslanik ﷺ ukazao gdje se ono nalazi.

Ono što potvrđuje da je najveće ime «Allah» jeste to što je spomenuto u Kur'anu 2697 puta, kako je prebrojano u *Muadžemu-l-mufehresu*. Riječ *Allahumme* je spomenuta samo 5 puta. Drugo ime je, isto jedno od Njegovih čestih imena – Er-Rahman. Ono je spomenuto 57 puta. Ovo potvrđuje da je ovo najveće ime, a mnoga su njegova značenja i karakteristike.

---

[211] *Miškatu-l-Mesabih,* 1/704, br. 2290. Korektor ovog djela je rekao da je njegov lanac prenosilaca vjerodostojan.

[212] Pogledaj njegovu interpretaciju u *Silsiletu-l-ehadis sahiha* od Šejha Nasiruddina Albanija, 2/382, br. 746.

[213] *Miškatu-l-Mesabih,* 1/704, br. 2291.

4 – Obaveza vjerovanja u Njegova imena

Selefu salih su se složili da je vadžib vjerovati u sva Njegova lijepa imena, i u ono na što ukazuju od atributa, kao i ono što proističe od samih djela na koja ukazuju ova imena. Recimo, Allahovo ime - Svemoćni. Moramo vjerovati da je On s.w.t. Svemoćan, moramo vjerovati u savršenstvo Njegove Moći, kao i u to da je sve stvoreno produkt Njegove Moći.

5 – Kako musliman može Obuhvatiti Allahova lijepa imena[214]

U gore pomenutom hadisu se navodi poticaj na obuhvatanje Allahovih lijepih imena, jer će onaj ko ih obuhvati ući u Džennet.

Učenjaci su se razišli oko značenja riječi «obuhvati».

Hattabi kaže da može imati više značenja.

Prvo: Da ih nabroji i shvati njihova značenja, da ne koristi jedna, ostavljajući druga, kada priziva Allaha s.w.t., nego da Ga hvali svima njima kako bi zaslužio ono što je obećano od nagrade.

Ovo mišljenje je izabrao i Buharija jer je «obuhvati» protumačio kao ko ih nauči, zbog druge predaje u kojoj stoji «ko ih nauči».

Drugo: Da se misli na mogućnost, ili drugim riječima da ustraje u pridržavanju ovih imena i onome na šta ukazuju od značenja, da shvati njihova značenja, da se prisili da radi po njima, pa ako kaže Er-Rezzak da bude ubijeđen da nafaka dolazi od Allaha.

Treće: Da obuhvati znanje o njihovim značenjima.

Neki su rekli da obuhvatiti znači raditi po njima. Tako ako kaže El-Hakim (Mudri) da se prepusti svim Njegovim odredbama i naređenjima, te da je sve shodno Njegovoj mudrosti.

Ibn-Batal je rekao. «Djelovanje po ovim imenima znači:

1. Ako čovjek čuje za neka od ovih imena kao npr. El-Hakim (Mudri) ili El-Kerim (Plemeniti) treba da se navikava da se okiti tim svojstvima prilikom onoga što radi.[215]

---

[214] O ovoj temi pogledaj *Mearidžu-l-kabul,* 1/84, i ono poslije.

[215] Tj. svojstvima mudrosti i plemenitosti. (op. recenzenta)

2. Da ona imena koja je Allah izabrao za Sebe, kao El-Džebbar ili El-Azim, potvrdi i da im se potčini, ali ne smije sebi pripisivati ova svojstva.
3. Da kod onih imena koja obećavaju zastane sa željom za ostvarenjem.
4. Da kod onih koja prijete zastane sa strahom i željom za spas.

Očito da obuhvatiti ih znači naučiti ih napamet i Allaha obožavati shodno Njegovim imenima, jer ni Kur'an neće biti od koristi onima koji ga napamet znaju a po njemu ne rade. Od karakteristika onih koji izlaze iz vjere jeste da čitaju Kur'an ali on ne dopire do njihovih srca.»[216]

6 – Nabrajanje Allahovih s.w.t. imena

Možda je Ibn-Hadžer El-Askelani imao pravo kada je nabrojao devedeset i devet imena, uzevši ih iz Kur'ana, čime je potvrdio hadis Ebu-Hurejre o njihovom broju. Mi ćemo ih navesti onako kako ih je on spomenuo.

1. **Allah**
2. **Er-Rabb** – *Gospodar*
3. **El-Ilah** – *Bog*
4. **El-Wahid** – *Jedan*
5. **Er-Rahman** – *Milostivi*
6. **Er-Rahim** – *Samilosni*
7. **El-Melik** – *Vladar*
8. **El-Kuddus** – *Sveti*
9. **Es-Selam** – *Onaj Koji je bez nedostatka*
10. **El-Mu'min** – *Onaj Koji svakog osigurava*
11. **El-Muhejmin** – *Onaj Koji nad svim bdi*
12. **El-Aziz** – *Silni*
13. **El-Džebbar** – *Uzvišeni*
14. **El-Mutekebir** – *Gordi*

---

[216] Došli smo do saznanja, nakon proučavanja ove teme u knjizi *Esmaullahi wes-sifatihi fi mutekidi ehli sunne,* da je pravilno mišljenje da onaj ko ih obuhvati znači onaj ko ih nauči napamet.

15. **El-Halik** – *Tvorac*
16. **El-Bari** – *Onaj Koji ni iz čega stvara*
17. **El-Musawwir** – *Onaj Koji svemu oblik daje*
18. **El-Ewwel** – *Prvi*
19. **El-Ahir** – *Posljednji*
20. **Ez-Zahir** – *Očiti*
21. **El-Batin** – *Skriveni*
22. **El-Hajj** – *Živi*
23. **El-Kajjum** – *Samoopstojeći*
24. **El-Alijj** – *Svevišnji*
25. **El-Azim** – *Veličanstveni*
26. **Et-Tewwab** – *Onaj Koji puno prima pokajanje*
27. **El-Halim** – *Blagi*
28. **El-Wasiu** – *Onaj koji milošću i znanjem sve obuhvata*
29. **El-Hakim** – *Mudri*
30. **Eš-Šakir** – *Zahvalan*
31. **El-Alim** – *Sveznajući*
32. **El-Ganij** – *Bogati*
33. **El-Kerim** – *Plemeniti*
34. **El-Afuww** – *Onaj Koji prašta*
35. **El-Kadir** – *Moćni*
36. **El-Latif** – *Dobrostiv*
37. **El-Habir** – *Onaj Koji je o svemu obaviješten*
38. **Es-Semiu** – *Onaj Koji sve čuje*
39. **El-Basir** – *Onaj Koji sve vidi*
40. **El-Mewla** – *Gospodar*
41. **En-Nasir** – *Onaj Koji pomaže*
42. **El-Karib** – *Bliski*
43. **El-Mudžib** – *Onaj Koji odgovara na molbe*

44. **Er-Rakib** – *Onaj Koji sve motri*
45. **El-Hasib** – *Onaj Koji sviđa račune*
46. **El-Kawijj** – *Jaki*
47. **Eš-Šehid** – *Svjedok*
48. **El-Hamid** – *Hvaljeni*
49. **El-Medžid** – *Slavljeni*
50. **El-Muhit** – *Onaj Koji sve obuhvata Svojim znanjem*
51. **El-Hāfiz** – *Čuvar*
52. **El-Hakk** – *Istiniti*
53. **El-Mubin** – *Jasni*
54. **El-Gaffar** – *Onaj Koji prašta*
55. **El-Kahar** – *Nepobjedivi*
56. **El-Hallak** – *Stvoritelj*
57. **El-Fettah** – *Onaj Koji sve rješava i otvara*
58. **El-Wedud** – *Onaj Koji je voljen*
59. **El-Gafur** – *Onaj Koji mnogo prašta*
60. **Er-Reuf** – *Milostivi*
61. **Eš-Šekur** – *Zahvalni*
62. **El-Kebir** – *Veliki*
63. **El-Muteal** – *Uzvišeni*
64. **El-Mukit** – *Onaj Koji pazi i uzdržava*
65. **El-Mustean** – *Onaj od Kojeg se pomoć traži*
66. **El-Wehhab** – *Onaj Koji mnogo daruje*
67. **El-Hafijj** – *Tihi*
68. **El-Waris** – *Konačni nasljednik svega*
69. **El-Welijj** – *Zaštitnik*
70. **El-Kaim** – *Opstojeći*
71. **El-Kadir** – *Svemoćni*
72. **El-Galib** – *Nesavladivi*

73. **El-Kahhar** – *Nepobjedivi*
74. **El-Berr** – *Dobročinitelj*
75. **El-Hafiz** – *Onaj koji čuva i pamti*
76. **El-Ehad** – *Jedini*
77. **Es-Samed** – *Onaj Koji je utočište svakom*
78. **El-Meliik** – *Onaj Koji sve posjeduje*
79. **El-Muktedir** – *Onaj Koji sve može*
80. **El-Wekil** – *Onaj na Koga se može osloniti*
81. **El-Hadi** – *Onaj Koji upućuje*
82. **El-Kefil** – *Zaštitnik*
83. **El-Kafi** – *Dovoljni*
84. **El-Ekrem** – *Najplemenitiji*
85. **El-E'ala** – *Najuzvišeniji*
86. **Er-Rezzak** – *Onaj Koji daje opskrbu*
87. **Zu-l-Kuweti El-Metin** – *Snažni i Jaki*
88. **Gafiru-z-Zenbi** – *Onaj Koji prašta grijehe*
89. **Kabilu-t-Tewbi** – *Onaj Koji prima pokajanje*
90. **Šedidu-l-Ikab** – *Onaj Koji žestoko kažnjava*
91. **Zu-t-Tawl** – *Onaj Koji obilno nagrađuje*
92. **Refiu-d-Deredžat** – *Onaj Koji podiže stepene*
93. **Seriu-l-Hisab** – *Onaj Koji brzo svodi račune*
94. **Fatiru-s-Semawati we-l-Erd** – *Stvoritelj nebesa i Zemlje*
95. **Bediiu-s-Semawati we-l-Erd** – *Kreator nebesa i Zemlje*
96. **Nuru-s-Semawati we-l-Erd** – *Svjetlost nebesa i Zemlje*
97. **Maliku-l-Mulk** – *Vladar moći*
98. - 99. **Zu-l-Dželali we-l-Ikram** – *Onaj Koji je Uzvišen i Plemenit*

7 – Karakteristike Allahovih lijepih imena

U svojoj knjizi *El-Akaid*[217] Šejh Hasan El-Bena piše kako pojedini ljudi navode posebne karakteristike i tajne za svako Allahovo ime. Drugi su pretjerali tako što su rekli da svako ime ima svog duhovnog slugu, koji služi onome ko spominje to ime.

Neki tvrde da je Allahovo najveće ime tajna, te da se daje samo pojedinim ljudima koji će njime razotkrivati tajne, činiti neobične stvari i steći posebne karakteristike koje ne može niko osim njih imati.

Ljudi koje je spomenuo Šejh su govorili bez znanja. Oni su pričali o stvarima o kojima ne postoji nijedan vjerodostojan dokaz, niti iz Kur'ana niti iz Sunneta. Sve što bude takve prirode nema nikakvo značenje, niti se može uzeti kao dokaz, slijedeći praksu Muhammed a ﷺ: «Ono što nije od naše vjere odbacuje se.»

Ovakve priče i mišljenja su otvorila vrata izmišljotinama. Mnogo se truda i vremena utrošilo na pogrešnom putu, a na kraju se dobila od toga samo velika zabluda.

A posebna karakteristika vezana za najveće Allahovo ime jeste, kako je Muhammed ﷺ rekao, ta da ko Ga njime pozove odgovorit će mu i ko Ga njime zamoli bit će mu dato.

8 – Koristi znanja o ovim imenima

Stvarne koristi, koje musliman može dobiti spoznajom Allahovih imena i atributa, su:

1. Spoznaja Allaha s.w.t. jer su Allahova imena najbolji način na koji nas upoznaju sa našim Gospodarom s.w.t. Bez toga bi vjerovanje u Allaha ostalo kao nejasna pretpostavka, koja ne bi davala dobre plodove. Ranije smo detaljno opisali Njegove atribute i imena, a Allahu pripada hvala i od Njega je samo nagrada.
2. Hvaljenje i pohvala Allaha s.w.t. Njegovim imenima i atributima jer je to nešto najveće i najbolje čime možemo Allaha veličati i hvaliti, kao što nam je On s.w.t. naredio:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا﴾

---

[217] *Medžmu'u resail,* 444 – 447.

«O vi koji vjerujete, spominjite Allaha mnogo.» *(El- Ahzab, 41)*

3. Pozivanje Allaha s.w.t. Njegovim imenima i atributima, kao što je rekao:

﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا﴾

«Allah ima najljepša imena pa ga njima prizivajte.» *(El-A'raf, 180)*

Allahov Poslanik ﷺ na više mjesta spominje da su pojedini ashabi molili Allaha s.w.t. Njegovim najvećim imenom, kojim ako se pozove odazove se.

4. Povećavanje imana. Kad god čovjek sazna nešto o Allahu i Njegovim atributima poveća mu se iman.

5. Osjećaj snage i stabilnosti jer čovjek uvijek teži ka Jakom, Moćnom i Nepobjedivom.

6. Vezanje srca za Allaha s.w.t. jer onaj koji zna da je nafaka od Allaha od Njega će je i tražiti. Onaj koji zna da je Allah Silan od Njega će se i bojati, onaj koji zna da je Allah Sveznajući i da ga prati... itd.

7. Velika nagrada, koju ćemo dobiti ovom spoznajom. Proučavanje ovih imena i atributa je najčasnija stvar koja se može naučiti.

Primjeri u kojima Poslanik ﷺ veliča i hvali svoga Gospodara i priziva Ga u dovama

Volio bih spomenuti neke primjere Poslanikovog govora u kojima on veliča i hvali Allaha s.w.t., zahvaljuje Mu se Njegovim imenima i atributima poziva Ga njima u dovama:

1. Od Ebu-Hurejre se prenosi da je Ebu-Bekr Es-Sidik r.a. rekao Allahovom Poslaniku ﷺ: «Nauči me nečem što ću reći kada osvanem i kada omrknem.» Reče: «Reci: 'Allahu moj, Ti koji znaš vidljivo i nevidljivo, Stvaraoče nebesa i Zemlje, Gospodaru i Vladaru svega, svjedočim da nema Boga osim Tebe, utječem Ti se od zla moje duše, od zla šejtana i njegovog širka.'» Bilježi ga Tirmizi, Ebu-Davud i Darimi.[218]

2. Od Ebu-Seida El-Hudrija r.a. se prenosi da je rekao: «Allahov Poslanik, kada bi digao glavu sa ruku'a, rekao bi: 'Naš Gospodaru, Tebi hvala onoliko koliko se mogu napuniti nebesa i Zemlja i ono nakon njih što Ti želiš od drugih stvari. Ti si Onaj Koji zaslužuje da bude hvaljen i slavljen. To je najveća istina koju može Tvoj rob reći, a svi smo mi Tvoji

---

[218] *Miškatu-l- Mesabih,* 1/734, br. 2390.

robovi. Allahu moj, kome Ti daš niko mu ne može oduzeti, a kome Ti zabraniš niko mu ne može dati, i marljivom ništa neće koristiti njegova marljivost ako mu Ti ne pomogneš.'»[219]

3. Od Sevbana r.a. se prenosi da je rekao: «Kada bi Allahov Poslanik ﷺ završio sa namazom tri puta bi rekao *estagfirullah*, a zatim bi proučio: 'Gospodaru moj, Ti si Spas i od Tebe je Spas. Hvaljen neka si Ti, Uzvišeni i Plemeniti.'»[220]

4. Od Ibn-Abbasa r.a. se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ običavao u tegobama da kaže: «Nema boga osim Allaha Svevišnjeg, Blagog. Nema boga osim Allaha, Gospodara Arša veličanstvenog. Nema boga osim Allaha, Gospodara nebesa i Gospodara Zemlje, Gospodara Arša plemenitog.»[221]

5. Od Semure b. Džunduba se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Od govora je Allahu najdraže četvoro: *Subhanallahi, we-l-hamdulillahi, we la ilahe illallahe, wallahu ekber*. Ne smeta s bilo kojim da počneš.» A u drugoj predaji stoji: «Najbolji govor je: *Subhanallahi, we-l-hamdulillahi, we la ilahe illallahe, wallahu ekber.*»[222]

6. Od Ebu-Hurejre se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Dvije riječi su lahke na jeziku, teške na Vagi, drage Milostivom: *Subhanalah we bi hamdihi Subhanallahi-l-Azim.*»[223]

Četvrti predmet:
Put pomoću kojeg se shvataju Allahovi atributi[224]

Šejh Muhammed Emin Šenkiti, rahimehullah, navodi da je Kur'an časni ukazao na tri temelja i da se proučavanje Allahovih atributa temelji na tri osnove. Onaj ko bude koristio sve tri bit će na pravom putu, bit će na vjerovanju na kojem je bio i Poslanik ﷺ i njegovi ashabi i selefu salih, dok će onaj ko ispusti jedan od tih temelja zalutati.

Zatim je napomenuo da sve ove temelje spominje Kur'an.

---

[219] Bilježi Muslim, 1/347, br. 477.

[220] Bilježi Muslim, 1/414, br. 592.

[221] Bilježe Buharija, 11/145, i Muslim, 4/2093, br. 2730.

[222] Bilježi Muslim. Pogledaj *Miškatu-l-Mesabih*, 1/706, br. 2294.

[223] Bilježi Muslim, 4/2072, br. 2694.

[224] Provjeri *Minhadž we dirasat li ajati-l-esma wes-Sifat* od šejha Muhammeda Emina Šenkitija, rahimehullah.

Prvi temelj - Smatrati da Allah s.w.t. Svojim svojstvima ne liči ni po čemu svojstvima Njegovih stvorenja. Na ovaj temelj ukazuju i Njegove riječi:

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ﴾

«Njemu ništa nije slično.» (Eš-Šura, 11)

﴿وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾

«Njemu niko nije ravan.» (El-Ihlas, 4)

﴿فَلَا تَضْرِبُوا لِلَّهِ الْأَمْثَالَ﴾

«Zato ne navodite Allahu slične.» (En-Nahl, 74)

Drugi temelj - Vjerovanje u ono čime je Allah s.w.t. Sebe opisao, jer nema nikoga ko bi mogao da opiše Allaha i da više zna o Njemu od Njega Samog:

﴿قُلْ أَأَنتُمْ أَعْلَمُ أَمِ اللَّهُ﴾

«Da li vi više znate od Allaha?» (El-Bekare, 140)

Kao i vjerovanje u ono čime Ga je opisao Njegov Poslanik ﷺ, jer poslije Allaha nema niko ko više o Njemu zna od Njegovog Poslanika ﷺ za kojeg je Allah s.w.t. rekao:

﴿وَمَا يَنطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ● إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ﴾

«On ne govori po svom hiru. To je samo objava koja mu se objavljuje.» (En-Nedžm, 3-4)

Zabluda onih koji su uzeli samo ova dva temelja bez trećeg

Šejh, rahimehullah, je rekao da će onaj ko izostavi jedan od ovih temelja, ili negira neki od atributa kojima je On Sebe opisao, biti prepušten rukama Gospodara nebesa i Zemlje. A onaj ko negira Allahovo svojstvo, kojim je On Sebe opisao, je učinio veliki grijeh protiv Allaha s.w.t.

Zatim je rekao da je ovo zabluda poslije koje nema gore zablude, jer se onaj ko negira atribute okrenuo protiv onoga što je Allah Sebi pripisao od atributa savršenstva i uzvišenosti. Ovaj jadni neznalica kao da Allahu dž.š. kaže: «Ovo čime si Sebe opisao ne odgovara Ti jer Te omalovažava, nego ću ja to izmijeniti i svojevoljno protumačiti, a zatim ću izmisliti nešto drugo, po mom nahođenju, bez oslonca na Kur'an ili Sunnet.»

Isti je i onaj koji priznaje Allahova s.w.t. svojstva ali ih poredi sa svojstvima stvorenja.

Ali spašen je onaj koji je krenuo Pravim putem. To je onaj koji je povjerovao u ove dvije osnove, ne praveći razliku među njima. On je povjerovao u ono čime je Allah Sebe opisao od svojstava, a negirao mogućnost poistovjećivanja Njegovih atributa sa atributima stvorenja. On je vjernik, kao i čovjek koji se čuva da ne bude od onih koji Ga porede s drugima ili negiraju svojstva.

Na ovaj temelj ukazuje kur'anski ajet

Na ova dva temelja, koja smo gore spomenuli, ukazuje i ajet u kojem Allah s.w.t. kaže:

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾

«Njemu ništa nije slično, On je Onaj Koji sve čuje i sve vidi.» (Eš-Šura, 11)

Istiniti Sebi pripisuje ovim ajetom sluh i vid, u isto vrijeme negirajući poređenje sa bilo kim. Nije dozvoljeno negirati Njegov sluh i vid zbog toga što i stvorenja imaju sluh i vid, i misliti da Ga time upoređujemo sa Njegovim stvorenjima. Ovaj ajet ukazuje da Allah s.w.t. opisuje kako ima sluh i vid, a Njegov sluh i vid ni u čemu ne liče sluhu i vidu Njegovih stvorenja. Allahov sluh i vid su onakvi kakvi priliče Njegovoj uzvišenosti i savršenstvu, dok sluh i vid stvorenja odgovara njihovom stanju, tako da nema sličnosti između Allahovih svojstava i svojstava stvorenja.

Treći temelj - precizira proučavanje atributa - kako kaže šejh Šenkiti – bez želje da se spozna kakvoća Njegovih svojstava, jer je to nemoguće. Allah s.w.t. je naveo u suri Ta-ha:

﴿يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا﴾

«On zna šta su radili i šta ih čeka, a oni znanjem ne mogu Njega obuhvatiti.» (Ta-ha, 110)

Riječ «obuhvatiti» je glagol u sadašnjem vremenu, umjetni glagol koji je i glagol sadašnjeg vremena i imperativ, i glagol prošlog vremena iz kojeg gramatičari crpe korijen i prilošku odredbu za vrijeme (u arapskom jeziku).

Lingvisti su pojasnili spomenuto svojstvo iz kojeg se ne može dobiti niti korijen, niti vrijeme, a ni pripadnost. To znači da je korijen sakriven unutar glagola, konsenzusom ligvista, tako da se «obuhvataju» krije u značenju «obuhvatati» i značenje negacije se prenosi na skriveni korijen glagola. Imamo i zamjenicu u akuzativu, pa dobijamo slijedeće značenje:

«Ljudsko znanje nema sposobnost da obuhvati Gospodara nebesa i Zemlje.»

Negira se bilo kakva vrsta obuhvatanja, kao i kakvoća, tako da je i obuhvatanje znanjem negirano.

I Šejh je kazao kako je nemoguće da se pojmi Allahova kakvoća, kao i Njegovi atributi, što i jeste ispravno mišljenje. Ljudski razum, koliko god bio razvijen, uvijek će ostati nemoćan i uskraćen shvatanja biti stvari. Čovjek ne može shvatiti dušu koja kola njegovim tijelom, kao što ne pojmi svjetlost kao jednu najjasniju stvar. Čovjek ne poznaje materiju, niti bit atoma od kojih se tvori materija. Kako, onda, može očekivati spoznaju Allahove kakvoće i kakvoće Njegovih atributa?

Oni koji su odstupili od Pravog puta i razlog njihovog skretanja

Razlog odstupanja sa Pravog puta, u pogledu Allahovih imena i atributa, se krije u nedostatku jednog od temelja koje smo spomenuli. Kada je u pitanju odstupanje ljudi, i nekada i sada, u pogledu Allahovih imena i svojstava možemo ih podijeliti na tri skupine:

Prva - Odstupanje mušrika

O tome kako su mušrici skrenuli su govorili Ibn-Abbas, Džurejdž i Mudžahid. Mušrici su izokrenuli Allahova imena, kao i njihova značenja, davajući Njegova imena svojim božanstvima, dodajući i oduzimajući. Tako su od imena Allah uzeli ime Lat, od El-Aziz su uzeli ime Uzza, kao i Menat od El-Mennan.

Kroz to svoje vjerovanje i laži u vezi sa Allahovim imenima oni su odbijali priznati ime Er-Rahman:

﴿وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ﴾

«Oni ne vjeruju u Milostivog.» (Er-R'ad, 30)

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اسْجُدُوا لِلرَّحْمَنِ قَالُوا وَمَا الرَّحْمَنُ﴾

«Ako im se kaže: 'Padnite ničice pred Milostivim!' - oni pitaju: 'A ko je Milostivi?'» (El-Furkan, 60)

U ovu skupinu ulaze i oni koji Njemu s.w.t. pripisuju negativne atribute. Primjer tome su tvrdnje poganih židova:

﴿إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ﴾

«Allah je siromašan, a mi smo bogati.» (Ali Imran, 181)

I tvrdnje:

﴿يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلُعِنُوا بِمَا قَالُوا﴾

«Allahova ruka je stisnuta. Njihove se ruke stisnule i prokleti su za ono što su rekli.» (El-Maide, 64)

Druga - Odstupanje mušebiha (oni koji porede Allaha s.w.t. sa stvorenjima)

Oni su potvrdili Allahu s.w.t. ono što je i On Sam Sebi potvrdio, ali su pogriješili u tome što Mu nisu negirali sličnost sa stvorenjima. Uzeli su drugi dio iz ajeta:

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾.

«Njemu ništa nije slično, On sve čuje i sve vidi.» (Eš-Šura, 11), a zapostavili prvi.

A da su uzeli i prvi dio ne bi Allaha poistovijetili sa Njegovim stvorenjima, ne bi izjavili tvrdnju od koje se tresu tijela i oršću srca a to je da Allah ima ruku, vid i sluh poput naše ruke, vida i sluha. Neka je uzvišen Allah od onoga što oni iznose!

Oni su Onoga Kojeg obožavaju poistovjetili sa kipovima. Zbog toga su selefu salih govorili da mušebihe obožavaju kumire. Ovim navedenim tvrdnjama oni su počinili kufr i izašli iz vjere. Od njih je Davud Dževaribi, Hišam b. Hakem Er-Rafidi. Ove dvije spomenute skupine su u svojim nevjerovanjima podudarne jer su prvi mušrici poistovjetili stvorenja sa Allahom s.w.t. i uporedili ih sa Njim, dok su ovi drugi predstavili Stvoritelja kao stvorenje, upoređujući Ga sa njima. Neka je čist i uzvišen Allah od onoga što oni iznose od laži i zabluda.

Treća - Odstupanje onih koji negiraju, a oni se dijele na tri frakcije

1. Grupa koja je negirala Allahova imena i značenja na koja ukazuju. Oni su Allaha opisali kao potpuno nepostojanje. Ova grupa se naziva džehmije. U suštini njihovo negiranje je iznošenje laži o Allahu, poput prvih mušrika.

2. Druga skupina su oni koji su potvrdili imena kao puke nazive, bez značenja i svojstava savršenstva na koja ukazuju. Oni su rekli da je Milostivi bez milosti, Mudri bez mudrosti, Moćni bez moći, Onaj Koji čuje ali bez sluha itd... Oni se nazivaju mu'tezile.
3. Treća skupina su oni koji su potvrdili sedam svojstava, a to su: život, znanje, moć, htijenje, sluh, vid i govor, dok su negirali sva druga svojstva. Oni se nazivaju eša'rijama.[225]

Svi oni koji tvrde da su Allahova imena i svojstva laž, ili oni koji porede Njegova svojstva sa svojstvima stvorenja, i oni koji negiraju Njegova svojstva, su u jasnoj zabludi. Oni se protive Allahu i Poslaniku ﷺ, lažu na Kur'an i Sunnet, te je prema tome njihov propis jasan i ne treba ga pojašnjavati.

Ali oni čije zablude, i smutnje njihovih govora, moramo pojasniti su dogmatičari. Ova grupa negira svako poređenje Allaha s.w.t. sa Njegovim stvorenjima, tako da negiraju i Allahova svojstva, koja su spomenuta u Kur'anu i Sunnetu, jer tobože navode na poređenje. Time pribjegavaju izokretanju značenja ovih svojstava od njihovog pravog značenja.[226]

Peti predmet:
Podjela svojstava kod dogmatičara

Šejh Muhammed Emin Šenkiti pojašnjava pravac dogmatičara na osnovu kojeg vrše podjelu Allahovih s.w.t. atributa, šta su potvrdili ili negirali od njih, i greške koje su počinili. Zatim je pojasnio kako Kur'an ukazuje na ova svojstva, kojima je Allah s.w.t. Sebe opisao, kao i zabranu negiranja istih, zbog navodnog mogućeg poređenja Allaha i Njegovih stvorenja. Njegovi atributi su dostojni Njegove Uzvišenosti dok su svojstva stvorenja shodna njihovoj manjkavosti.

---

[225] Ebu-Hasen El-Eša'ri nije utemeljio ovaj mezheb, što ćemo i pojasniti u poglavlju koje govori o njegovom vjerovanju u pogledu svojstava Svemoćnog s.w.t.

[226] Neki suvremenici su pokušali da umanje ove greške, poput Hasana Bene, Hasana Ejjuba i drugih. To su tzv. halefi tj. oni koji su došli poslije generacija ispravnih selefa. Oni su se htjeli približiti mišljenju selefu saliha i halefa. Međutim, mezheb halefa, koji tvrde da očita strana atributa nije ono što se želi reći, pri čemu pribjegavaju izokretanju značenja i time bivaju daleko od stava selefu saliha. Halefima neće pomoći izvlačenje na dobru namjeru, jer dobra namjera ne čini laž istinom.

Šejh pojašnjava kako su dogmatičari, iznoseći dokaze razuma povezane sa tzv. logikom, podijelili Allahove atribute na šest grupa:

1. lično svojstvo[227]
2. svojstva značenja
3. duhovna svojstva
4. svojstva djelovanja
5. svojstva negacije negativnosti i
6. cjelokupna svojstva.

Dodatna svojstva su učinili nepostojećim u vanjštini, čime su prouzrokovali velike nedoumice.

Vaganje ovog pravca Kur'anom i Sunnetom

Šejh Šenkiti, rahimehullah, izlaže ono što Kur'an govori o ovim atributima kojima je opisan Allah s.w.t. Zatim je opisao stvorenja istim tim svojstvima. Kur'ansko pojašnjenje je da su svojstva Gospodara nebesa i Zemlje istina, da su svojstva stvorenja istina, te da nema sličnosti između svojstava Stvoritelja i svojstava stvorenja, kao i da su svojstva Stvoritelja ona koja Njemu dolikuju, a svojstva stvorenja ona koja su njima odgovarajuća, zbog njihove manjkavosti i potreba. Između jednih i drugih svojstava postoji razlika, kao što se razlikuje jedno biće od drugog.

Svojstva značenja onako kako ih vide dogmatičari

Šejh navodi da se svojstva značenja kod dogmatičara svode na sedam svojstava, nakon čega negiraju ostala.

Definicija duhovnog svojstva kod dogmatičara je: «To je ono što ukaže na prisutno značenje postojanog u Biću.»

Sedam svojstava, koja su potvrdili, jesu: moć, htijenje, znanje, život, sluh, vid i govor. Ovih sedam svojstava su negirale mu'tezile, a potvrdili su značenja, pa su rekli: «On je Moćan Svojom biti, Onaj Koji čuje Svojom biti, Onaj Koji zna Svojom biti, Živi Svojom biti.» Ali Mu nisu potvrdili ni moć, ni znanje, ni život, ni sluh, ni vid, bježeći od toga da se mnoge stvari ubrajaju u one oduvijek. Ovaj pravac je poznat po svojoj zabludi i kontradiktornosti svakom razumnom čovjeku, jer ako u biti nema znanja nemoguće je da kažemo zna bez znanja. To je očita kontradiktornost i za najpojednostavljeniji razum.

---

[227] Pod ovim učenjaci ehlu-l-kelama (dogmatičari) podrazumijevaju samo jedno svojstvo, a to je svojstvo postojanja. (op. recenzenta)

Nakon toga Šejh navodi dokaze o svojstvima značenja, navodeći razlike među svojstvima Stvoritelja i svojstvima stvorenja:

1. Opisali su Allaha s.w.t. da ima moć, kao što su Mu i potvrdili moć. Allah s.w.t. u Svojoj Knjizi kaže:

﴿إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾

«Allah je, zaista, nad svim Moćan.» (El-Bekare, 20)

Mi smo, također, ubijeđeni da Allah ima moć onakvu kakva dolikuje Njegovoj uzvišenosti i savršenstvu. Isto tako je Allah s.w.t. opisao neke od Svojih stvorenja da su moćna, pa kaže:

﴿إِلاَّ الَّذِينَ تَابُواْ مِن قَبْلِ أَن تَقْدِرُواْ عَلَيْهِمْ﴾

«Osim onih koji se pokaju prije nego li ih se domognete.» (El-Maide, 34)

Dakle, pripisao je moć nekim bićima. Mi znamo da je sve što je u Kur'anu istina i da On s.w.t. ima stvarnu moć koja dolikuje Njegovoj uzvišenosti i savršenstvu, kao i da stvorenja imaju moć koja odgovara njihovoj strukturi, slabosti, nestanku i potrebi za drugim. Između Stvoriteljeve moći i moći Njegovih stvorenja je razlika poput razlike između Stvoritelja i stvorenja. To je dovoljno da se shvati razlika.

2. 3 - Allah s.w.t. je za Sebe, u mnogim kur'anskim ajetima, kazao da čuje i vidi:

﴿إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ﴾

«Allah, zaista, čuje i vidi.» (El-Mudžadele, 1)

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾

«Njemu ništa nije slično, On sve čuje i vidi.» (Eš-Šura, 11)

Ali je On s.w.t. kazao i za neka od svojih stvorenja da čuju i vide:

﴿إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنسَانَ مِن نُّطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَّبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا﴾

«Mi čovjeka od smjese sjemena stvaramo da bismo ga na kušnju stavili i činimo da on čuje i vidi.» (El-Insan, 2)

﴿أَسْمِعْ بِهِمْ وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُونَنَا﴾

«Kako će dobro čuti i kako će dobro vidjeti onoga Dana kada Nam dođu.» (Merjem, 38)

Mi ne sumnjamo da je ono što je u Kur'anu istina. Allah s.w.t. ima sluh i vid kakav dolikuje Njegovoj uzvišenosti i savršenstvu, a i stvorenja imaju sluh i vid koji dolikuje njihovom stanju, nestanku i ovisnosti. Razlika između vida i sluha Stvoritelja te vida i sluha stvorenja je onolika kolika je i razlika između Stvoritelja i stvorenja.

4. Kazao je za Sebe da živi:

﴿اللَّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾

«On je Allah, osim Njega drugog boga nema, Živi i Samoopstojeći.» (El-Bekare, 255)

﴿هُوَ الْحَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾

«On je Živi, nema boga osim Njega.» (Gafir, 65)

﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ﴾

«Osloni se na Živoga, Koji ne umire.» (El-Furkan, 58)

On je i za neka od Svojih stvorenja kazao da žive:

﴿وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ﴾

«Mi Smo od vode sve živo stvorili.» (El-Enbija, 30)

﴿وَسَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا﴾

«Neka je mir na njega na dan kada je rođen, i na dan kada će umrijeti i na Dan kada će biti proživljen.» (Merjem, 15)

﴿يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ﴾

«On izvodi živo iz mrtvog i izvodi mrtvo iz živog.» (Er-Rum, 19)

Mi smo ubijeđeni u to da Allah s.w.t. ima istinsko svojstvo života, koje dolikuje Njegovoj veličini i uzvišenosti, kao i u to da živa stvorenja imaju život koji odgovara njihovom stanju, a razlika između svojstva Stvoritelja i svojstva stvorenja je ista kao i razlika između Stvoritelja i stvorenja. Ta razlika je veoma ogromna.

5. Allah s.w.t. je za Sebe kazao da posjeduje volju:

﴿فَعَّالٌ لِّمَا يُرِيدُ﴾

«On radi ono šta hoće.» (El-Burudž, 16)

﴿إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾

«kada nešto hoće, On samo za to kaže: 'Budi!' - i ono bude.» (Jasin, 82)

Isto tako je i za neka stvorenja kazao da imaju volju:

﴿تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا﴾

«Vi hoćete prolazna dobra ovoga svijeta.» (El-Enfal, 67)

﴿إِن يُرِيدُونَ إِلَّا فِرَارًا﴾

«Oni samo hoće da pobjegnu.» (El-Ahzab, 13)

﴿يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ﴾

«Oni hoće da ugase Allahovo svjetlo.» (Es-Saff, 8)

Nema sumnje da Allah ima volju, onakvu kakva dolikuje Njegovoj veličini i savršenstvu, kao i da stvorenja imaju volju odgovarajuću njihovom stanju, slabosti, nestanku i ovisnosti. Razlika između volje Stvoritelja i volje stvorenja je kao i razlika između Stvoritelja i stvorenja.

6. – Allah s.w.t je za Sebe kazao da je Onaj koji zna:

﴿وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾

«Allah sve zna.» (En-Nur, 35)

﴿لَكِنِ اللَّهُ يَشْهَدُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ﴾.

«Ali Allah svjedoči ono šta ti je objavio, jer ga je objavio sa znanjem.» (En-Nisa, 166)

﴿فَلَنَقُصَّنَّ عَلَيْهِمْ بِعِلْمٍ وَمَا كُنَّا غَائِبِينَ﴾

«i izložit ćemo im, pouzdano, sve što o njima znamo, jer Mi nismo bili odsutni.» (El-A'raf, 7)

Također, On je i za neka od Svojih stvorenja kazao da imaju znanje:

﴿وَبَشَّرُوهُ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ﴾

«I obradovaše ga dječakom koji će učen biti.» (Ez-Zarijat, 28)

﴿وَإِنَّهُ لَذُو عِلْمٍ لِمَا عَلَّمْنَاهُ﴾

«A on je, uistinu, veliki znalac bio, zato što smo ga Mi naučili.» (Jusuf, 68)

Nema sumnje da Stvoritelj ima znanje onakvo kakvo dolikuje Njegovoj veličini i savršenstvu, koje obuhvata sve, kao što i stvorenja imaju znanje koje odgovara njihovom stanju nestanku, slabosti i ovisnosti. A razlika između znanja Stvoritelja i znanja stvorenja je onolika kolika je razlika između Stvoritelja s.w.t. i stvorenja.

7. – Allah s.w.t. je za Sebe kazao da govori:

﴿وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا﴾

«Allah je razgovarao sa Musaom.» (En-Nisa, 164)

﴿فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ﴾

«...ti ga zaštiti da bi čuo Allahov govor.» (Et-Tewbe, 6)

On je i za neka od Svojih stvorenja kazao da govore:

﴿فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ أَمِينٌ﴾

«I pošto porazgovara s njim, reče mu: 'Ti ćeš od danas kod nas utjecajan i pouzdan biti.'» (Jusuf, 54)

﴿وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ﴾

«Sa Nama će razgovarati njihove ruke.» (Jasin, 65)

Nema sumnje da Stvoritelj ima istinski govor, koji dolikuje Njegovoj veličini i savršenstvu, kao i da stvorenja govore govorom koji odgovara njihovom stanju nestanku, slabosti i ovisnosti. Razlika između govora Stvoritelja i govora stvorenja je kao i razlika između Stvoritelja i stvorenja.

Svojstva negacije nepostojanja, onako kako ih vide dogmatičari

Šejh Šenkiti, rahimehullah, pojašnjava definiciju svojstava negacije: «To su ona svojstva koja ukazuju na potpuno nepostojanje. Ili, drugačije rečeno, ukazuju na negaciju nečega što ne dolikuje Allahu s.w.t., a ne ukazuju na ono duhovno postojeće u Biću.

Oni su tvrdili da je takvih svojstava samo pet i da ne postoji šesto. Ta svojstva su: bespočetna vječnost, opstanak, suprotnost stvorenjima, jedinstvo, potpuna neovisnost, koju nazivaju postojanjem samo po Sebi, želeći reći da nije ograničen mjestom niti prostorom.

1 - 2- Šejh, rahimehullahu teala, pojašnjava da su svojstva bespočetne vječnosti i opstanka, kojima su dogmatičari opisali Allaha s.w.t., u stvari svojstva kojima je On opisao Sebe u slijedećem ajetu:

﴿هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ﴾

«On je Prvi i Posljedni.» (El-Hadid, 3)

Kod njih bespočetna vječnost predstavlja negaciju prvobitnog nepostojanja, iako je to kod njih nešto specifičnije od drevnosti, jer je drevnost nešto što nema početak, bez obzira na to da li je u pitanju nešto postojeće kao Allahovo Biće i Njegovi atributi, ili nepostojeće. Bespočetna vječnost kod njih znači nešto što nema početak, uz uslov postojanja, kao Allahova bit sa svojstvima savršenstva i uzvišenosti.

Šejh je, također, pojasnio to kako je Allah s.w.t. pripisao Svojim stvorenjima starost:

﴿قَالُوا تَاللَّهِ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ﴾

«Rekoše: 'Zaista si ti u svojoj staroj zabludi.'» (Jusuf, 95)

﴿حَتَّى عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ﴾

«i on se uvijek ponovo kreće kao stari savijeni palmin prut.» (Jasin, 39)

﴿أَنتُمْ وَآبَاؤُكُمُ الْأَقْدَمُونَ﴾

«Vi i vaši stari preci.» (Eš-Šua'ra, 76)

On s.w.t. je kazao i da stvorenja opstaju:

﴿وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهُ هُمُ الْبَاقِينَ﴾

«I samo potomke njegove u životu ostavili.» (Es-Saffat, 77)

﴿مَا عِندَكُمْ يَنفَدُ وَمَا عِندَ اللَّهِ بَاقٍ﴾

«Ono što je kod vas prolazno je, a ono što je kod Allaha ostaje.» (En-Nahl, 96)

Nema sumnje da se ovo, čime je Allah Sebe opisao, razlikuje od onoga čime je opisao Svoja stvorenja.

Opisivanje Allaha bespočetnim postojanjem i opstankom nije došlo u Kur'anu ili Sunnetu

Šejh, rahimehullah, pojašnjava da Allah s.w.t. Sebe nije opisao bespočetnim postojanjem u Svojoj Knjizi. Nekim precima je smetalo da se Allah opiše na ovakav način, jer uz njega se može spomenuti i prethodno nepostojanje kao u ajetu:

﴿حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ﴾

«i on se uvijek ponovo kreće kao stari savijeni palmin prut.» (Jasin, 39)

Ili:

﴿قَالُوا تَاللَّهِ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ﴾

«Zaista si ti u svojoj staroj zabludi.» (Jusuf, 95)

Ili:

﴿أَنتُمْ وَآبَاؤُكُمُ الْأَقْدَمُونَ﴾

«Vi i vaši davni preci.» (Eš-Šua'ra, 76)

Neki su kazali da je o ovom svojstvu došao i hadis za kojeg tvrde da potvrđuje ovo značenje, dok su neki učenjaci rekli da nije potvrđen kao hadis.

Međutim, prvobitnost i krajnost o kojima govori Kur'an: «On je Prvi i Posljednji.» Allah s.w.t. je kazao i za stvorenja da imaju početak i kraj:

﴿أَلَمْ نُهْلِكِ الْأَوَّلِينَ • ثُمَّ نُتْبِعُهُمُ الْآخِرِينَ﴾

«Zar Mi nismo drevne narode uništili, i one koji su za njima dolazili?» (El-Murselat, 16-17)

Nema sumnje da ono čime je Allah s.w.t. Sebe opisao od ovog spomenutog dolikuje Njegovoj uzvišenosti i savršenstvu, kao i to da stvorenja imaju početak i kraj koji odgovara njihovom stanju, nestanku, slabosti i ovisnosti.

3-4 – Jedinstvo i Samoopstojanje

Allah s.w.t.je za Sebe kazao da je Jedan:

﴿وَإِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ﴾

«Vaš Bog je jedan Bog.» (El-Bekare, 163)

A On je i neke stvari koje je stvorio opisao jedinstvom:

﴿يُسْقَىٰ بِمَاءٍ وَاحِدٍ﴾

«Napajaju se jednom vodom.» (Er-Ra'd, 4)

Zatim je za Sebe kazao da je Neovisan:

﴿إِن تَكْفُرُوا أَنتُمْ وَمَن فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ﴾

«Ako budete nezahvalni, i vi i svi drugi na Zemlji, pa, Allah, doista, ni o kom nije ovisan i On je Jedini hvale dostojan.» (Ibrahim, 8)

﴿فَكَفَرُوا وَتَوَلَّوا وَّاسْتَغْنَى اللَّهُ وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَمِيدٌ﴾

«I nisu vjerovali i glave su okretali; a Allahu niko nije potreban, Allah nije ni o kome ovisan, On je jedini hvale dostojan!» (Et-Tegabun, 6)

I neka od Svojih stvorenja je time opisao:

﴿وَمَن كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ﴾

«Onaj ko bude neovisan neka se suzdrži.» (En-Nisa, 6)

﴿إِن يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ﴾

«Ako budu siromašni Allah će im iz Svog izobilja dati da budu neovisni.» (En-Nur, 32)

Ovo su neka svojstva koja je Alah s.w.t. spomenuo u Kur'anu, opisujući Sebe i neka od Svojih stvorenja. Nema sumnje da ono čime je Allah s.w.t. Sebe opisao dolikuje Njegovoj uzvišenosti i savršenstvu, kao i da ono čime je opisao Svoja stvorenja dolikuje njhovom stanju, slabosti, nestanku i ovisnosti.

Provjera stava o duhovnim svojstvima

Nakon svega ovoga Šejh govori o onome što su dogmatičari nazvali sedam duhovnih svojstava, a to su: moć, želja, znanje, život, sluh, vid i govor. Pojasnio je da se ona odnose na kakvoću, kojom se opisuje sa ovih sedam značenja koja smo spomenuli.

Dogmatičari temelje svoje mišljenje na onome što nazivaju «duhovno stanje» za koje tvrde da je čvrsta veza, koja niti ne postoji niti postoji.

Šejh se nije zadovoljio ovim stavom, koji se zauzima za ovakvu podjelu svojstava, pa kaže: «Istina je da je ovo izmišljotina i halucinacija, jer razum nikada neće napraviti vezu između jedne stvari i njene suprotnosti. Sve što ne postoji njega nema, a sve što postoji onda ga ima, i između toga dvoga nema veze, kako je poznato razumnima.»

Svojstva djelovanja

Zatim Šejh govori o svojstvima djelovanja: «Ovim svojstvima djelovanja, koja se navode na mnogim mjestima u Kur'anu, se opisuje Stvoritelj, kao i stvorenja. Nema sumnje u to da se svojstva kojima je Allah s.w.t. opisao Sebe u Kur'anu, a i Svoja stvorenja, razlikuju, kao što postoji i razlika između Stvoritelja i stvorenja.

Od ovih svojstava su:

1. **Opskrba** – Allah s.w.t. je kazao da je On Taj Koji daje opskrbu svojim stvorenjima:

﴿مَا أُرِيدُ مِنْهُم مِّن رِّزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَن يُطْعِمُونِ • إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ﴾

«Ja ne tražim od njih opskrbu niti želim da me hrane, Opskrbitelj je jedino Allah, Moćni i Jaki.» (Ez-Zarijat, 57-58)

﴿وَمَا أَنفَقْتُم مِّن شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ﴾

«Što god vi udjelite, On će to nadoknaditi, On najbolje opskrbljuje.» (Saba', 39)

﴿قُلْ مَا عِندَ اللَّهِ خَيْرٌ مِّنَ اللَّهْوِ وَمِنَ التِّجَارَةِ وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ﴾

«Reci: 'Ono što je u Allaha bolje je od zabave i od trgovine.' A Allah je Opskrbitelj najbolji.» (El-Džumu'a, 11)

On je i za neka od svojih stvorenja kazao da opskrbljuju:

﴿وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُوْلُواْ الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينُ فَارْزُقُوهُم﴾

«A kada diobi prisustvuju rođaci, siročad i siromasi, opskrbite ih od toga.» (En-Nisa, 8)

﴿وَلاَ تُؤْتُواْ السُّفَهَاء أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللّهُ لَكُمْ قِيَاماً وَارْزُقُوهُمْ﴾

«I maloumnicima ne dajite imetke koje vam je Allah povjerio na upravljanje, nego ih njima opskrbite.» (En-Nisa, 5)

﴿وَعلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ﴾

«Otac djeteta je dužan da ih opskrbi.» (El-Bekare, 233)

Nema sumnje da se ovo djelo koje je Allah Sebi pripisao razlikuje od djela stvorenja, kao što je razlika između Allahove biti i biti stvorenja.

2. **Djelo** – On je pripisao Sebe određena djela:

﴿أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُم مِّمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَامًا فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ﴾

«Kako oni ne vide da Mi samo zbog njih stoku stvaramo i da oni njome raspolažu kao vlasnici.» (Jasin, 71)

Zatim je opisao određena djela stvorenja:

﴿إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾

«Bićete nagrađeni za ono što ste radili.» (Et-Tur, 16)

Nema sumnje da se ono čime je Sebe opisao razlikuje od onoga čime je opisao Svoja stvorenja, i ta razlika je kao razlika između Stvoritelja i stvorenja.

3. **Poučavanje** – Allah s.w.t. je kazao za Sebe da je Onaj Koji poučava Svoja stvorenja:

﴿الرَّحْمَنُ● عَلَّمَ الْقُرْآنَ● خَلَقَ الْإِنسَانَ● عَلَّمَهُ الْبَيَانَ﴾

«Svemilosni poučava Kur'anu, stvara čovjeka, uči ga izgovoru.» (Er-Rahman, 1-4)

﴿اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ● الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ● عَلَّمَ الْإِنسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ﴾

«Čitaj, plemenit je Gospodar tvoj, koji poučava peru, poučava čovjeka onome što ne zna.» (El-Alek, 3-5)

﴿وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا﴾

«I poučio te onome što nisi znao, jer Allahova dobrota je prema tebi velika.» (En-Nisa, 113)

Ovim svojstvom je, također, opisao neka od svojih stvorenja:

﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ﴾

«On je nepismenima poslao Poslanika, jednog između njih, da im ajete Njegove kazuje i da ih očisti i da ih Knjizi i mudrosti nauči.» (El-Džumu'a, 2)

Zatim je u jednom ajetu sastavio ova dva primjera:

﴿تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ﴾

«Učite ih onome čemu vas je Allah poučio.» (El-Maide, 4)

4. **Obavještavanje** – Allah je za Sebe kazao da On s.w.t. obavještava (kaziva), ali i da stvorenja obavještavaju (kazivaju), te se primjer i za jedno i za drugo navodi u sljedećim riječima:

﴿وَإِذْ أَسَرَّ النَّبِيُّ إِلَى بَعْضِ أَزْوَاجِهِ حَدِيثًا فَلَمَّا نَبَّأَتْ بِهِ وَأَظْهَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ عَرَّفَ بَعْضَهُ وَأَعْرَضَ
عَنْ بَعْضٍ فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِ قَالَتْ مَنْ أَنْبَأَكَ هَذَا قَالَ نَبَّأَنِيَ الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ﴾

«Kada je Poslanik jednoj od svojih žena jednu tajnu povjerio pa je ona odala - a Allah je to njemu otkrio – on joj je bio jedan dio kazao, a ostalo prešutio. I kad je on o tome obavijesti, ona je upitala: 'A ko ti je to kazao?' - on je rekao: 'Kazao mi Onaj Koji sve zna i Kome ništa nije skriveno.'» (Et-Tahrim, 3)

Nema sumnje da se ovo djelo, kojim je Sebe opisao, razlikuje od istog djela kojim je opisao čovjeka, i ta razlika je kao razlika između Stvoritelja i stvorenja.

5. **Darovanje** - Kazao je za Sebe da daruje:

﴿يُؤتِي الْحِكْمَةَ مَن يَشَاءُ﴾

«Mudrost daruje kome hoće.» (El-Bekare, 269)

﴿وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ﴾

«I svakom čestitom darovat će zasluženu nagradu.» (Hud, 3)

Zatim je kazao i da su stvorenja ta koja daruju:

﴿وَآتَيْتُمْ إِحْدَاهُنَّ قِنطَارًا﴾

«I jednoj od njih ste darovali blago.» (En-Nisa, 20)

﴿وَآتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً﴾

«I ženama draga srca darujte njihove darove.» (En-Nisa, 4)

Nema sumje da ovo djelo Allaha s.w.t. razlikuje od onoga čime je opisao Svoje robove, a ta razlika je kao razlika između Njegove biti i biti stvorenja.

Svojstva cjelovitosti

Nakon toga šejh Muhammed Emin Šenkiti, rahimehullah, govori o svojstvima cjelovitosti poput uzvišenosti, veličanstva, gordosti, sile, časti i snage i svega onoga što spada u svojstva cjelovitosti.

1-3 – Svojstva uzvišenosti, veličine i veličanstva

Allah s.w.t. je Sebe opisao svojstvima uzvišenosti, gordosti i veličanstva:

﴿وَلاَ يَؤُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾

«I Njemu nije teško održavati ih! On je Svevišnji i Veličanstveni.» (El-Bekare, 255)

A opisujući Svoju uzvišenost i gordost kaže:

﴿إِنَّ اللّهَ كَانَ عَلِيًّا كَبِيرًا﴾

«Allah je doista Uzvišen i Velik!» (En-Nisa, 34)

﴿عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ﴾

«On zna nevidljivi i vidljivi svijet, On je Veličanstveni Uzvišeni.» (Er-Ra'd, 9)

Allah s.w.t. je i nešto od onoga što je stvorio opisao velikim:

﴿فَانفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطَّوْدِ الْعَظِيمِ﴾ .

«I ono se rastavi i svaki bok njegov bijaše kao veliko brdo.» (Eš-Šuara, 63)

﴿إِنَّكُمْ لَتَقُولُونَ قَوْلاً عَظِيمًا﴾

«Vi, zaista, izgovarate krupne riječi.» (El-Isra, 40)

﴿وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ﴾

«A ima i prijesto veličanstveni.» (En-Neml, 23)

Neka od stvorenja je opisao uzvišenim:

﴿وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا﴾

«I Mi smo ga na visoko mjesto digli.» (Merjem, 57)

﴿وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا﴾

«I učinismo da budu veoma poštovani.» (Merjem, 50)

Neka od stvorenja je povezao sa veličinom nagrade ili samom njihovom veličinom:

﴿أُوْلَئِكَ لَهُم مَّغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ﴾

«Oni će zaslužiti oprost i veliku nagradu.» (Hud, 11)

﴿بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا﴾

«Ne, nego je to učinio ovaj veliki među njima.» (El-Enbija, 63)

Nema sumnje da svojstva uzvišenosti, veličine i veličanstva, kojima je Allah s.w.t. Sebe opisao, nisu slična svojstvima stvorenja, kao što se razlikuje Njegova bit od biti stvorenja. Između Njegove i njihove biti nema poređenja, kao što nema ni poređenja između svojstava Stvoritelja i svojstava stvorenja.

4 – Svojstvo vlasti

Allah s.w.t. je za Sebe kazao i da je Vladar:

﴿يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ﴾

«Allaha slavi i veliča ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji, Vladara, Svetoga.» (El-Džumu'a, 1)

﴿فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِندَ مَلِيكٍ مُّقْتَدِرٍ﴾

«Na mjestu istine, kod Vladara Svemoćnoga.» (El-Kamer, 55)

On je i za neka od Svojih stvorenja kazao da vladaju:

﴿وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَىٰ سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ﴾

«Vladar reče: 'Ja sam usnio sedam debelih krava.» (Jusuf, 43)

﴿وَقَالَ الْمَلِكُ ائْتُونِي بِهِ﴾

«Vladar reče: 'Dovedite mi ga.» (Jusuf, 50)

﴿وَكَانَ وَرَاءَهُم مَّلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا﴾

«A iza njih je bio vladar koji je otimao sve lađe.» (El-Kehf, 79)

﴿تُؤْتِي الْمُلْكَ مَن تَشَاءُ وَتَنزِعُ الْمُلْكَ مِمَّن تَشَاءُ﴾

«Ti vlast daruješ kome hoćeš i oduzimaš vlast od koga hoćeš.» (Ali Imran, 26)

Nema sumnje da je Allah Vladar s.w.t. onako kako to dolikuje Njegovoj veličini i savršenstvu, kao i da stvorenja imaju vlast onakvu kakva dolikuje njihovom stanju, nestanku, slabosti i ovisnosti.

5 – 6 – Svojstvo sile i gordosti

Allah s.w.t. za Sebe kaže da je Silan i Gord:

﴿الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ﴾

«Silni, Uzvišeni, Gordi.» (El-Hašr, 23)

Zatim je i za neka od Svojih stvorenja kazao da su silna i ohola:

﴿كَذَٰلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ قَلْبِ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ﴾

«Tako Allah pečati srce svakog oholog silnika.» (Gafir, 35)

﴿وَإِذَا بَطَشْتُم بَطَشْتُمْ جَبَّارِينَ﴾

«A kada kažnjavate kažnjavate kao silnici.» (Eš-Šu'ara, 130)

﴿أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ﴾

«Zar u Džehennemu nije mjesto za silnike?» (Ez-Zumer, 60)

﴿وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ﴾ .

«Pa je svaki oholi inadžija nastradao.» (Ibrahim, 15)

Nema sumnje da se ono čime je Stvoritelj Sebe opisao od ovih svojstava razlikuje od onoga čime je opisao Svoja stvorenja, a ta razlika je kao razlika između Stvoritelja i stvorenja.

7 – Svojstvo sile

Allah s.w.t. je za Sebe kazao da je Silan:

﴿إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾

«Allah je, zaista, Silan i Mudar.» (El-Bekare, 220)

﴿أَمْ عِندَهُمْ خَزَائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ﴾

«Ili da nisu u njih riznice milosti Gospodara tvoga, Silnoga i Darežljivoga.» (Sad, 9)

I za neka od Svojih stvorenja je, također, kazao da su silna (el-'aziz):

﴿قَالَتِ امْرَأَةُ الْعَزِيزِ﴾

«Reče žena upravnika (el-'aziz).» (Jusuf, 51)

﴿وَعَزَّنِي فِي الْخِطَابِ﴾

«...i u prepirci me prisili.» (Sad, 23)

A u jednom ajetu je naveo oba dokaza:

﴿وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ﴾

«A sila je u Allaha i u Poslanika i u vjernika.» (El-Munafikun, 8)

Nema sumnje da se ono čime je Stvoritelj Sebe opisao razlikuje od onoga čime je opisao Svoja stvorenja, kao što je i razlika između Stvoritelja i stvorenja.

8 – Svojstvo snage

Allah s.w.t. je Sebi pripisao svojstvo snage i moći:

﴿مَا أُرِيدُ مِنْهُم مِّن رِّزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَن يُطْعِمُونِ ● إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ﴾

«Ja ne tražim od njih opskrbu niti želim da me brane. Opskrbitelj je jedino Allah, Moćni i Jaki.» (Ez-Zarijat, 57-58)

﴿وَلَيَنصُرَنَّ اللَّهُ مَن يَنصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾

«Allah će pomoći onoga ko Njega pomogne, Allah je zaista Jak i Silan.» (El-Hadždž, 40)

On je i nekim od Svojih stvorenja pripisao svojstvo snage:

﴿وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ﴾

«...i dat će vam još veću snagu, uz onu koju imate...» (Hud, 52)

Kaže Uzvišeni:

﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُم مِّن ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِن بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِن بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا﴾

«Allah je Taj Koji vas nejakim stvara, i onda vam, poslije nejakosti snagu daje, a poslije snage iznemoglost.» (Er-Rum, 54)

A na drugom mjestu je spojio primjer i jednog i drugog:

﴿أَمَّا عَادٌ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ﴾

«A kada je Ad posrijedi, oni su se bez ikakva prava na Zemlji oholili i govorili: 'Ko je od nas snagom jači?' A zar nisu znali da je Allah, Koji ih je stvorio, jači od njih - a i znakove Naše su poricali.» (Fussilet, 15)

Svojstva oko kojih su se razišli dogmatičari

Šejh je nakon toga govorio o svojstvima oko kojih su se razišli dogmatičari. Da li su to duhovna svojstva ili svojstva značenja? Pokazalo se da se radi o svojstvima značenja koja se nalaze u Allahovom dž.š. biću, a od tih svojstava su:

1,2 – Svojstva milosti i blagosti (Re'Fe)

Allah s.w.t. je Sebe opisao kao Blagog i Milostivog:

﴿إِنَّ رَبَّكُمْ لَرَؤُوفٌ رَّحِيمٌ﴾

«Gospodar vaš je, uistinu, Blag i Milostiv.» (En-Nahl, 7)

Isto tako je opisao i neka od Svojih stvorenja, pa za našeg Poslanika ﷺ kaže:

﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُم بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ﴾

«Došao vam je Poslanik, jedan od vas, teško mu je što ćete na muke udariti, jedva čeka da pravim putem pođete, a prema vjernicima je blag i milostiv.» (Et-Tewbe, 128)

3 – Svojstvo blagosti (Hilm)

Allah s.w.t. je Sebi pripisao svojstvo blagosti:

﴿لَيُدْخِلَنَّهُم مُّدْخَلًا يَرْضَوْنَهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَعَلِيمٌ حَلِيمٌ﴾

«On će ih u mjesto kojim će oni biti zadovoljni, doista, uvesti! – A Allah sve zna i blag je.» (El-Hadždž, 59)

﴿وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ﴾

«Znajte da Allah zna šta je u dušama vašim, pa Ga se pripazite, i znajte da Allah prašta i da je blag.» (El-Bekare, 235)

﴿قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّن صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا أَذًى وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ﴾

«Lijepa riječ i oprost su vredniji od milostinje koju prati vrijeđanje! A Allah je Neovisan od svakog i Blag.» (El-Bekare, 263)

On s.w.t. je i neka od Svojih stvorenja opisao blagim:

﴿فَبَشَّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ﴾

«Pa smo ga obradovali dječakom blagim.» (Es-Saffat, 101)

﴿إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ﴾

«Ibrahim je doista bio pun sažaljenja i blag.» (Et-Tewbe, 114)

4 – Svojstvo opraštanja

Allah s.w.t. je za Sebe kazao da je Onaj koji oprašta:

﴿إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾

«Allah, zaista, prašta i Milostiv je.» (El-Bekare, 173)

﴿فَيَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ﴾

«Pa On prašta kome hoće a kažnjava koga hoće.» (El-Bekare, 284)

Također je kazao i za neka od Svojih stvorenja da praštaju:

﴿وَلَمَن صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ﴾

«Strpljivo podnositi i praštati – tako treba svako pametan postupiti.» (Eš-Šura, 43)

﴿قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ﴾

«Lijepa riječ i oprost.» (El-Bekare, 263)

﴿قُل لِّلَّذِينَ آمَنُوا يَغْفِرُوا لِلَّذِينَ لَا يَرْجُونَ أَيَّامَ اللَّهِ﴾

«Reci onima koji vjeruju da oproste onima koji ne očekuju Allahove dane u kojima će On nagraditi ljude za ono što su radili.» (El-Džasije, 14)

Nema sumnje da svim onim čime je Sebe opisao Stvoritelj nebesa i Zemlje od ovih svojstava dolikuju Njegovoj veličini i savršenstvu, i nije dozvoljeno da se išta od njih negira bojeći se poređenja sa stvorenjima. Ono čime je Allah s.w.t. opisao stvorenja odgovara njihovom stanju, prolaznosti, slabosti i potrebi za drugim.

Stanje onih koji negiraju svojstva uzvišenosti i savršenstva

Nakon što je šejh Šenkiti pojasnio greške dogmatičara, zatim predstavio put Kur'ana i vjerovanja, koji pokazuje i osvjetljava put, završio je svoj govor riječima: «U svakom slučaju, čovjek se ne smije ustručavati da potvrdi ono čime je Allah s.w.t. Sebe opisao. Ukoliko negira ova svojstva time napada Gospodara nebesa i Zemlje, tvrdeći da ova svojstva, kojima je Allah s.w.t. Sebe pohvalio, ne dolikuju Njemu s.w.t. Tako ih negira, a zatim izmišlja iz svoje glave svojstva savršenstva. To je prava ludost i haos. Ovo će učiniti samo onaj čije je srce Allah s.w.t. oslijepio.»

Svojstvo uzdizanja je svojstvo savršenstva a ne svojstvo manjkavosti

Pojašnjavajući veličinu grijeha dogmatičara u vezi sa svojstvima Allaha s.w.t., šejh Šenkiti navodi za primjer veoma bitno svojstvo od Njegovih svojstava a to je svojstvo uzdizanja:

«Svojstvo uzdizanja je svojstvo oko kojeg se mnogo polemiše, tako da su ga mnogi ljudi negirali filozofskom logikom, koristeći sporne dokaze kako bi pobijedili istinu a uzdigli laž. Na hiljade onih koji se pozivaju na islam su negirali ovo svojstvo Gospodara nebesa i Zemlje, koristeći se logičkim dokazima, pa kažu: 'Ako se uzdigao iznad Arša poistovjetio se sa stvorenjima. Ali On ne može ličiti na stvorenja, što znači da se nije uzdigao iznad Arša. Ovom pogrešnom zaključku se protivi očitost Kur'ana.»

Šejh Šenkiti je pojasnio da je svojstvo uzdizanja svojstvo savršenstva i uzvišenosti, kojim se hvali Gospodar nebesa i Zemlje. Pokazatelj da se radi o svojstvu savršenstva i uzvišenosti jeste to da ga Allah s.w.t. nije spomenuo ni na jednom mjestu a da nije govorio o onome što zapanjuje razum od lijepih svojstava savršenstva i uzvišenosti, od kojih je i ovo svojstvo. Šejh Šenkiti je zatim naveo sve dokaze u kojima se spominje ovo svojstvo kao potvrda onome što je rekao:

1. Prva sura u Kur'anu u kojoj je spomenuto uzdizanje jeste sura El-A'raf:

﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذي خَلَقَ السَّمَاوَات وَالأَرْضَ في ستَّة أَيَّام ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْش يُغْشي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثيثًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ أَلاَ لَهُ الْخَلْقُ وَالأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾

«Gospodar vaš je Allah, Koji je nebesa i Zemlju u šest dana stvorio, a zatim se nad Aršom uzdigao. On tamom noći prekriva dan, koja ga u stopu prati, a Sunce i Mjesec i zvijezde pokoravaju se Njegovoj volji. Samo On stvara i upravlja! Uzvišen neka je Allah, Gospodar svjetova.» (El-A'raf, 54)

Može li, onda, neko da negira išta od ovih svojstava koja ukazuju na savršenstvo i uzvišenost?

2. Drugo mjesto gdje se to spominje je u suri Junus:

﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذي خَلَقَ السَّمَاوَات وَالأَرْضَ في ستَّة أَيَّام ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْش يُدَبِّرُ الأَمْرَ مَا من شَفيع إلاَّ من بَعْد إذْنه ذَلكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلاَ تَذَكَّرُونَ● إِلَيْه مَرْجِعُكُمْ جَميعًا وَعْدًا لله حَقا إِنَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعيدُهُ ليَجْزيَ الَّذينَ آمَنُواوَ عَملُواْ الصَّالحَات با لْقسْط وَالَّذينَ كَفَرُواْ لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ حَميم وَعَذَابٌ أَليمٌ بمَا كَانُواْ يَكْفُرُونَ● هُوَ الَّذي جَعَلَ الشَّمْسَ ضيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَّرَهُ مَنَازلَ لتَعْلَمُواْ عَدَدَ السِّنينَ وَالْحسَابَ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلكَ إلاَّ بالْحَقِّ يُفَصِّلُ الآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ● إِنَّ في اخْتلاَفِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ في السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ لآيَا تٍ لقَوْمٍ يَتَّقُونَ﴾

«Gospodar vaš je Allah, Koji je nebesa i Zemlju za šest dana stvorio, a onda se nad Aršom uzdigao. Niko se neće moći zauzimati ni za koga bez dopuštenja Njegova. Eto to vam je Allah, Gospodar vaš, pa Njemu ibadet činite! Zašto ne razmislite? Njemu ćete se svi vratiti – Allahovo je istinito obećanje - On doista ni iz čega stvara, On će poslije to ponoviti, da bi pravedno nagradio one koji budu vjerovali i dobra djela činili. A one koji ne budu vjerovali čeka piće od ključale vode i patnja nesnosna, zato što su nevjernici bili. On je Sunce izvorom svjetlosti učinio, a Mjesec sjajnim i položaje mu odredio da biste znali broj godina i računanje. – Allah je to mudro stvorio. – On potanko izlaže dokaze ljudima koji razumiju. U smjeni noći i dana i u onome što je Allah na nebesima i na Zemlji stvorio zaista postoje dokazi za ljude koji se Allaha boje.» (Junus, 3-6)

Može li, onda, neko da negira išta od ovih svojstava koja ukazuju na savršenstvo i uzvišenost?

3. Treće mjesto je u suri Er-Ra'd:

﴿اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُسَمًّى يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ● وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ● وَفِي الْأَرْضِ قِطَعٌ مُتَجَاوِرَاتٌ وَجَنَّاتٌ مِنْ أَعْنَابٍ وَزَرْعٌ وَنَخِيلٌ صِنْوَانٌ وَغَيْرُ صِنْوَانٍ يُسْقَى بِمَاءٍ وَاحِدٍ وَنُفَضِّلُ بَعْضَهَا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأُكُلِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾

«Allah je nebesa, vidite ih, bez stubova podigao, i onda se nad Aršom uzdigao, i Sunce i Mjesec potčinio, svako se kreće do roka određenog; On upravlja svim i potanko izlaže dokaze, da biste se uvjerili da ćete pred Gospodara svoga stati. On je Zemlju ravnom učinio i na njoj nepomične rijeke i planine stvorio i od svakog ploda po par, muško i žensko, dao; On dan zastire noću. To su doista dokazi ljudima koji razmišljaju. Na Zemlji ima predjela koji jedni s drugima graniče i bašča ima lozom zasađenih, i njiva, i palmi sa više izdanaka i samo sa jednim; iako upijaju jednu te istu vodu, plod nekih činimo ukusniji od drugih. To su, doista, dokazi ljudima koji pamet imaju.» (Er-Ra'd, 2-4)

Može li, onda, neko da negira išta od ovih svojstava koja ukazuju na savršenstvo i uzvišenost?

4. Četvrto mjesto je u suri Taha:

﴿طه● مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى۞ إِلَّا تَذْكِرَةً لِمَنْ يَخْشَى● تَنْزِيلًا مِمَّنْ خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمَاوَاتِ الْعُلَى● الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى● لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى● وَإِنْ تَجْهَرْ بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى● اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى﴾

«Ta - Ha. Ne objavljujemo Kur'an da se mučiš, već da bude pouka onome koji se boji - objavljuje ga Gospodar Zemlje i nebesa visokih, Svemilosni, Koji se nad Aršom uzdigao. Njegovo je što je na nebesima i na Zemlji, i što je između njih, i što je pod zemljom! Ako se ti glasno moliš – pa, On zna što je tajno i što je još skrovitije. Allah, drugog boga osim Njega nema, najljepša imena ima.» (Taha, 1-8)

Može li, onda, neko da negira išta od ovih svojstava koja ukazuju na savršenstvo i uzvišenost?

5. Peto mjesto je u suri El-Furkan:

﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ وَكَفَى بِهِ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا● الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ الرَّحْمَنُ فَاسْأَلْ بِهِ خَبِيرًا﴾

«Ti se pouzdaj u Živog, Koji ne može umrijeti, i veličaj Ga, i hvali! A dovoljno je to što grijehe svojih robova dobro zna, Onaj Koji je za šest dana nebesa i Zemlju i ono što je među njima stvorio, a onda se nad Aršom uzdigao. On je Svemilosni, i pitaj o Njemu onoga koji zna.» (El-Furkan, 58-59)

Može li, onda, neko da negira išta od ovih svojstava koja ukazuju na savršenstvo i uzvišenost?

6. Šesto mjesto je u suri Es-Sedžde:

﴿أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِن رَّبِّكَ لِتُنذِرَ قَوْمًا مَّا أَتَاهُم مِّن نَّذِيرٍ مِّن قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ●اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ مَا لَكُم مِّن دُونِهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا شَفِيعٍ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ● يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ● ذَلِكَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ● الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنسَانِ مِن طِينٍ● ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُ مِن سُلَالَةٍ مِّن مَّاءٍ مَّهِينٍ● ثُمَّ سَوَّاهُ وَنَفَخَ فِيهِ مِن رُّوحِهِ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ﴾

«A oni govore: 'On je izmišlja!' Ne, ona je istina od Gospodara tvoga da opominješ narod kojemu prije tebe nije došao niko da ga opominje, da bi išao Pravim putem. Allah je nebesa i Zamlju i ono što je između njih za šest dana stvorio, a zatim se nad Aršom uzdigao; vi, osim Njega, ni zaštitnika ni posrednika nemate, pa zašto se ne urazumite? On upravlja svime, od neba do Zemlje, a onda se sve to Njemu vraća u danu koji, prema vašem računanju vremena, hiljadu godina traje. To je Onaj Koji zna i nevidljivi i vidljivi svijet, Silni i Milostivi. Koji sve savršeno stvara, Koji je prvog čovjeka stvorio od ilovače - a potomstvo njegovo stvara od kapi hude tekućine, zatim ga skladno uobličio i život mu udahnuo, i On vam sluh i vid i pamet daje - a kako vi malo zahvaljujete!» (Es-Sedžde, 3-9)

Može li, onda, neko da negira išta od ovih svojstava koja ukazuju na savršenstvo i uzvišenost?

7. U suri El-Hadid Allah s.w.t. kaže:

﴿هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ● هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾

«On je Prvi i Posljednji, i Vidljivi i Nevidljivi; i On zna sve! On je Onaj Koji je nebesa i Zemlju za šest dana stvorio,a zatim se nad Aršom uzdigao; On zna šta u zemlju ulazi i šta iz nje izlazi i šta s neba silazi i šta se prema njemu diže, On je s vama gdje god bili i sve što radite Allah vidi.» (El-Hadid, 3-4)

O ovim svojstvima džahili (neuki) misle da su svojstva manjkavosti, govoreći da je Gospodar nebesa i Zemlje opisao Sebe svojstvom manjkavosti. Oni zatim to uzimaju za razlog da ih negiraju i izokreću im značenja, iako se Allah dž.š. pohvalio njima i učinio ih svojstvima savršenstva i uzvišenosti, navodeći ih uz ono što zapanjuje um od svojstava savršenstva i uzvišenosti. Ovo dokazuje neznanje svakog onog koji negira neka Allahova s.w.t. svojstva izokretanjem njihovih značenja.

Šesti predmet
Važna pravila u pogledu Allahovih svojstava i imena

Postoji više važnih pravila i bitnih tačaka na koja su učenjaci skrenuli pažnju u pogledu ovog. Mi ih navodimo u skraćenoj verziji.

Prvo pravilo:
Govor o nekim svojstvima je govor i o svim drugim[228]

Ovim pravilom odgovaramo velikom broju sekti:

a) Onima koji negiraju neka, a potvrđuju druga svojstva, poput onih koji potvrđuju Allahu s.w.t. život, znanje, moć, sluh, vid, govor i htijenje, tvrdeći da su to stvarna svojstva, a nakon toga se protive Allahovoj ljubavi i zadovoljstvu, mržnji i srdžbi, tvrdeći da se radi o alegorijama, ili to tumače kao htijenje, ili kao nagradu i kaznu. Njima kažemo da nema razlike između onoga što negiraju i onoga što potvrđuju, jer sve što važi za jedna svojstva važi i za druga. Pa ako kažu da su Njegov život i znanje kao i život i znanje stvorenja, onda to moraju reći i za Njegovu ljubav i zadovoljstvo. Ako kažu da On ima život, znanje i htijenje koje dolikuje Njemu, i da ne liče životu, znanju ili htijenju stvorenja, onda to isto moraju reći i za zadovoljstvo, ljubav i srdžbu. A ako kažu da je srdžba vrenje krvi kroz srce iz želje za osvetom, isto tako je moguće reći da je htijenje čežnja duše za pridobijanjem koristi ili otklanjanjem štete. Ako kažu da je takvo htijenje stvorenja, onda je takva i srdžba stvorenja.»

---

[228] *Medžmu'u-l-fetava* od Šejhu-l-Islama, 3/17.

b) Onima koji potvrđuju imena a negiraju svojstva, pa govore da je živ bez života, zna bez znanja itd...

Njima kažemo da nema razlike između potvrđivanja imena i potvrđivanja svojstava. Ako kažu da potvrđivanje života, znanja i moći povlači za sobom poređenje ili utjelovljenje, zato što ne vidimo nešto da ima svojstva a da nema tijela, onda možemo reći da je isti slučaj sa imenima, jer nema ničega što ima naziv živi, onaj koji zna, ili moćni, a da nema tijela. Tada, neka negiraju i imena. Ako kažu da ova imena dolikuju Njegovoj biti, onda je isto i sa svojstvima.

c) Onima koji negiraju imena i svojstva, tvrdeći da time ne žele porediti Allaha sa postojećim stvarima, odgovaramo da su Mu negirali život i znanje, kao i da je Živi i Onaj Koji zna. Oni su, bojeći se da Ga ne uporede sa postojećim stvarima, uporedili Ga sa onim nepostojećim.

Drugo pravilo:[229]

Govor o svojstvima je kao i govor o biti

Allah s.w.t. ima bit koja ni po čemu nije nalik biti stvorenja, kao što Njegova svojstva i djela nisu nalik svojstvima i djelima stvorenja.

Onaj ko potvrdi da je Allah postojeća istina to istovremeno znači potvrđivanje savršenih svojstava kojima ništa nije slično. Njegov sluh, vid i govor su potvrđeni, a u isto vrijeme nisu nalik sluhu, vidu i govoru stvorenja.

Onome ko kaže da negira Allahovo uzdizanje iznad Arša, zbog bojazni da Ga ne uporedi sa stvorenjima, odgovorit ćemo da mora onda negirati i Allahovo postojanje i Njegovu bit, jer to na isti način poistovjećuje Allaha sa stvorenjima. Ako kaže da Allah postoji na Sebi poseban način, kao i da ima bit koja je za Njega specifična i nije nalik biti stvorenja, mi ćemo reći da je isti slučaj sa Njegovim uzdizanjem i spuštanjem.

Treće pravilo:

Podudarnost u nazivu ne znači i podudaranje u svojstvu

Mi znamo da je istina sve ono o čemu nas je Allah s.w.t. obavijestio o Džennetu, o mlijeku, medu i vinu u njemu, a ove pomenute stvari, iako su slične nazivom ovim dunjalučkim, ne znači da su iste i u biti. Naprotiv, između njih je tolika razlika koju ne zna niko osim Allaha s.w.t. Stvoritelj se više razlikuje od stvorenja nego što se stvorenja mogu razlikovati među sobom. A moguće je da se neke stvari nazivaju isto dok su ustvari veoma različite. Možemo npr. reći devina ruka[230], ili ručka tašne, ili ljudska ruka, i u svakom od ovih primjera ruka ima svoje značenje, iako je naziv isti.

---

[229] *Medžmu'u-l-fetava* od Šejhu-l-Islama, 3/25.

Četvrto pravilo:
Allah s.w.t. se ne može opisati pukom negacijom svojstava

Allah s.w.t. je Sebi pripisao neka svojstva i imena, dok je u isto vrijeme negirao druga svojstva i imena.

Potvrda ili negacija imena i svojstava može biti opća ili konkretna. Opća potvrda biva potvrđivanjem općenite (za)hvale, općenite pohvale, općenitog slavljenja i sl., na što ukazuju Njegove riječi:

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

«Hvala Allahu, Gospodaru svjetova.» *(El-Fatiha, 1)*

I Njegove riječi:

﴿وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى﴾

«Allahu pripada najljepši primjer.» *(En-Nahl, 60)*

Što se tiče konkretnog poimanja imena i atributa, tada se radi o svakom imenu ili atributu posebno spomenutom u Kur'anu ili Sunnetu.

Opća negacija odnosi se na sve ono što ne dolikuje Allahu s.w.t. od manjaka i nedostataka.

Allah s.w.t. kaže:

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ﴾

«Njemu ništa nije slično.» *(Eš-Šura, 11)*

﴿هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا﴾

«Znaš li da ima neko Njemu sličan?» *(Merjem, 65)*

---

[230] Za prednje noge kod životinja Arapi koriste izraz «ruka» kao, u ovom slučaju, i za ručku od tašne. (op. recenzenta)

Što se tiče konkretne negacije onda se mora negirati svako ime ili svojstvo koje ukazuju na nedostatak kod Allaha s.w.t., tako da Mu se negira postojanje roditelja ili djeteta, sudruga ili žene, sličnost sa kipovima, neznanje, slabost, drijemež ili san, nemarnost, itd...

Međutim, kada kur'anski metod negira, on negira svojstva koja ne dolikuju Allahu s.w.t., a istovremeno navodi pohvalna svojstva i svojstva savršenstva, ne upotrebljavajući samu negaciju kako to čine neke sekte.[231]

Allah s.w.t. kaže:

﴿اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ
ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا
بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا﴾

«Allah je, nema drugog boga osim Njega, Živi, Samoopstojeći, Održavatelj! Ne obuzima Ga ni drijemež ni san! Njegovo je ono što je na nebesima i na Zemlji! Ko se može pred Njim zauzimati bez Njegovog dopuštenja? On zna šta je bilo prije i šta će biti poslije i oni ne mogu obuhvatiti od Njegovoga znanja osim koliko On želi! Njegova Kursija obuhvaća nebesa i Zemlju i Njemu nije teško održavati ih!» (El-Bekare, 255)

U ovim ajetima se negira drijemež ili san Allahu s.w.t., a u isto vrijeme njihova negacija znači Allahovo s.w.t. savršenstvo i održavanje. Od savršenstva Njegovog života jeste i to što Ga ne obuzima drijemež, niti san. Zatim kaže:

﴿وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا﴾

«Njemu nije teško održavati ih.» (El-Bekare, 255)

Ajet govori o savršenstvu Njegove moći, jer to znači da Mu to nije puno za održavanje, niti to za Njega predstavlja poteškoću.

Primjer tome je:

﴿لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ﴾

«Njemu ne može ništa, ni koliko je trunčica jedna , ni na nebu ni na Zemlji, umaći.» (Es-Saba', 3)

Informacija koja je data o tome da Mu ništa ne može umaći znači potpuno znanje o svakom trunu na nebesima i na Zemlji.

On s.w.t. kaže:

﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبٍ﴾

---

[231] *El-Džehmije-mahda,* pogledaj «Medžmu'u-l-fetava», 3/39.

«Mi smo nebesa i Zemlju u šest dana stvorili, a od toga se nismo umorili.» (Kaf, 38)

Ovaj nam ajet ukazuje na najveću moć i snagu. Ili gdje kaže:

﴿لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ﴾

«Do Njega pogledi ne dopiru.» (El-En'am, 103)

To znači da se On ne može pogledom obuhvatiti, mada će se moći vidjeti na ahiretu, i da Ga zbog Njegove veličine pogledi neće moći obuhvatiti.

Sve što je negirano ukazivalo je na neko potvrdno svojstvo kojim se Allah s.w.t. pohvalio.

Allah s.w.t. ni na jednom mjestu nije negirao samo da bi negirao, već je ta negacija ukazivala na određeno svojstvo. Svi oni koji puno koriste negaciju, ili kako to nazivaju *es-selub*, su itekako pogriješili.

Zato što u negaciji nema pohvale niti sadržava potvrđivanje, zbog toga što puko negiranje je puko nepostojanje, a puko nepostojanje ne predstavlja ništa.

Novotari su se mnogo posvetili samom negiranju pa su rekli da ne govori, ne vidi, nije iznad svijeta, dok su neki od njih zastranili pa rekli: «Nije unutar svijeta niti je vani njega, nije odvojen od svijeta niti je spojen sa njime...» Oni idu dotle da Allaha s.w.t. čine nepostojećim... Uzvišen i Svet je On.

Peto pravilo:
Termini koji mogu značiti istinu i laž:[232]

Svojstva koja su navedena u Kur'anu i Sunnetu su istina i u njih se mora vjerovati, pa čak ako se ne shvati njihovo značenje.

Ali što se tiče onoga čime ljudi opisuju Allaha, subhanehu, a što nije došlo u Kur'anu i Sunnetu i oko čega se ljudi razilaze, mi to nećemo potvrditi niti negirati sve dok nam ne bude jasno šta je onaj koji to govori time htio reći.

Naprimjer, ako neko od njih negira «stranu», šta podrazumijeva pod «stranom»? Ako time podrazumijeva da je Allah unutar nebeskog svoda, i da Ga nebesa okružuju, onda nije dozvoljeno da kažemo da se Allah nalazi na «strani». Ali ako se hoće reći da je Allah iznad Svojih stvorenja i iznad nebesa onda je to istina.

---

[232] *Medžmu'u-l-fetava* od Šejhul-Islama, 3/41.

Isto je i sa «ograničenjem», ako se misli da je Allah ograničen stvorenjima onda je to sigurna laž, ali ako se hoće reći da je Allah odvojen i neograničen Svojim stvorenjima onda je to istina.

Šesto pravilo:
Ta'til, njegov razlog je početno *tešbih*[233]

Ovo pravilo je pojasnio ugledni šejh Muhammed Emin Šenkiti, rahimehullah, pojašnjavajući da je osnova problema uprljanost srca i njegova zagađenost prljavštinama *tešbiha*. Pa, ako srce koje je uprljano *tešbihom* čuje svojstvo od svojstava savršenstva, kojime je Allah Sebe pohvalio, kao što je spuštanje na dunjalučko nebo u posljednjoj trećini noći, ili Njegovo uzdizanje iznad Arša, ili Njegov dolazak na Sudnjem danu, i druga svojstva uzvišenosti i savršenstva, prvo što se pojavi u njegovim mislima jeste da je ovo svojstvo nalik na svojstvo stvorenja. Ako je njegovo srce uprljano prljavštinama *tešbiha*, onda čovjek ne cijeni Allaha onako kako bi trebao, niti veliča Allaha istinskim veličanjem, zato što je kod njega prva misao ta da je Stvoriteljevo svojstvo nalik svojstvu stvorenja. To znači da je prvo njegovo srce uprljano prljavštinama *tešbiha*, a onda ga zle misli navedu da negira ovo Stvoriteljevo dž.š. svojstvo, pozivajući se na to da ova svojstva liče svojstvima stvorenja. Na početku je on pristalica *tešbiha*, zatim biva pristalica *ta'tila*, tako da na početku i na kraju napada Gospodara svjetova, negirajući Njegova svojstva, pozivajući se na to da takvo svojstvo ne dolikuje Njemu.

Šejh, rahimehullahu teala, je naveo usulsko[234] pravilo koje su koristili svi priznati učenjaci, a to je da Allahovom Poslaniku ﷺ nije dozvoljeno odgađanje pojašnjenja u vrijeme potrebe, a posebno kad je riječ o akaidu. Slijeđenje ove njihove iskrivljene pretpostavke o očitim značenjima ajeta koji govore o svojstvima jeste kufr, jer Allahov Poslanik ﷺ «uzdizanje» nije tumačio kao «zagospodario», niti je bilo koje od tumačenja vezanih za svojstva svojevoljno protumačio. Da se željelo svojevoljno tumačenje

---

[233] *Ta'til* je negiranje Allahovih svojstava dok je tešbih poistovjećivanje Allahovih svojstava sa svojstvima Njegovih stvorenja.

[234] *Usulu-l-fikh* je jedna od islamskih naučnih disciplina. (op. recenzenta)

Poslanik ﷺ bi to pojasnio, jer Poslaniku ﷺ nije dozvoljeno da odgodi pojašnjenje u vrijeme potrebe.

Šejh je, zatim, pojasnio da musliman kada čuje neko od svojstava kojima je Allah s.w.t. Sebe opisao, ili Ga je opisao Njegov Poslanik ﷺ, srce mu se treba ispuniti veličanjem i treba biti ubijeđen da je to svojstvo ono koje opisuje Njegovo savršenstvo, uzvišenost, čast i veličanstvo, što negira sve veze poređenja Njega sa svojstvima stvorenja. Njegovo srce će u jednom trenutku otkloniti svaku sumnju da Allah može imati manjkava svojstva i veličat će Ga, a da to veličanje ne uprlja nečistim poređenjima. Tako će njegovo srce biti spremno za vjerovanje i potvrdu Allahovih s.w.t. svojstava kojima je Sam Sebe pohvalio, ili Ga je pohvalio Njegov Poslanik ﷺ, slijedeći primjer Njegovih riječi:

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾

«Njemu ništa nije slično, On sve čuje i sve vidi.» *(Eš-Šura, 11)*

Svako zlo je u neveličanju Allaha s.w.t., kao i poređenju Allahovih s.w.t. svojstava sa svojstvima stvorenja, čime se negira svojstvo Stvoritelja, dželle we ala, pozivajući se na pomenuti lažni izgovor.

Sedmo pravilo:
Ajeti koji govore o svojstvima nisu nejasni (*mutešabih*)

Šejh Šenkiti, rahimehullah, navodi kako neki ljudi kažu da su ajeti koji govore o svojstvima nejasni (*mutešabih*). To nije tačno. Na ovo nas je upozorio Imam Malik b. Enes: «Uzdizanje nije nepoznato, kakvoća je nepojmljiva, pitanje o njemu je novotarija, a vjerovanje u njega je vadžib.»

Isto ćemo reći i za spuštanje: «Spuštanje nije nepoznato, kakvoća mu je nepojmljiva, pitanje o njemu je novotarija, a vjerovanje u njeg je vadžib.» Zatim ovo primijeni kod svih svojstava. Arapima su poznata ova svojstva, osim što su ona kojima je opisan Gospodar nebesa i Zemlje, savršenija, potpunija i veličanstvenija od toga da je On nalik nekom od Svojih stvorenja. Bit Stvoritelja, dželle we ala, je istina. I stvorenja imaju svoju bit. Razlika između ove dvije biti je u tome što je Njegova bit savršena, potpuna i veličanstvena i ne može se uporediti sa biti stvorenja u bilo čemu.

Osmo pravilo:

Očito značenje ajeta, koji govore o svojstvima, nije nejasno da bi ga bilo potrebno izokretati

U *usuli-l-fikhu* se riječi koje ne mogu imati više značenja nazivaju *nassom*, poput riječi Uzvišenog:

﴿ تِلْكَ عَشَرَةٌ كَامِلَةٌ ﴾

«...to jest punih deset dana.» (El-Bekare, 196)

Ako te riječi mogu imati dva ili više značenja, onda se može desiti da jedno od značenja bude izraženije od drugog, ili pak da budu podjednaka tako da jedno ne prevladava nad drugim.

Onda kada su značenja riječi podjednaka u šerijatskoj terminologiji se to naziva opći *mudžmel*. Recimo, ako bismo kazali: «Jučer su lopovi povrijedili Zejdovo oko.» U ovom slučaju oko u arapskom može da znači ili njegovo oko kojim vidi, ili njegov izvor vode koji teče, ili njegov imetak od zlata i srebra. Dakle, ovo se naziva općim pojmom kod kojeg se stane i ne tumači se sve dok neki drugi dokaz ne ukaže na ispravno značenje.

Međutim, ako se radi o jasnom tekstu, onda se taj dokaz i koristi. Ne smije se ostaviti, osim ako se potvrdi njegova derogacija.

Ako bude jasniji u jednoj od dvije mogućnosti onda je on «očiti» *zahir*, a njemu suprotan je «ovisan nadjačan» (*muhtemelun merdžuhun*) jer njegovo značenje ovisi od konteksta u kojem jeste. Zbog toga je nadjačan drugim značenjem. Očit dokaz se ne smije zaobići, osim ako postoji opravdanje za to npr. kada bi neko rekao: «Vidio sam lava.» To bi moglo značiti da je vidio divlju zvijer, ili da misli na hrabrog čovjeka.

Da li je moguće da čovjeku kada čuje:

﴿ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ ﴾

«Allahova ruka je iznad ruku njihovih.» (El-Feth, 10)

prvo padne na pamet poređenje Allaha s.w.t. sa Njegovim stvorenjima, i tako tumači i izokreće očita značenja dokaza? Zar nije jasno da Allah s.w.t. nije sličan ničemu, što je potvrđeno kroz ajete? Odgovor bi bio taj da svako svojstvo koje je pripisano Njemu, tebareke we teala, predstavlja potpunu udaljenost Allaha s.w.t. od toga da bude sličan u bilo čemu Svojim stvorenjima.

Ako je zastupljeno očito značenje znači da je zastupljena istina. To je, ustvari, udaljavanje Allaha s.w.t. od svake vrste poređenja sa Njegovim stvorenjima u svojstvima. Zar zdrav razum ne shvata da se Stvoritelj razlikuje u svemu od Svog stvorenja, u biti i svim svojstvima? Tako mi Allaha, ovom se protivi samo oholi silnik.

Deveto pravilo: Suština interpretacije (*Te'wil*)[235]

Interpretacija, zbog koje su mnogi zavedeni i hiljade drugih zalutali, u šerijatskoj terminologiji se odnosi na:

1. ono što interpretira stvarnost u drugoj situaciji (drugom prilikom). U Kur'anu je rečeno:

﴿ذَٰلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا﴾

«To je najbolje i posljedice su ljepše.» (En-Nisa, 59)

﴿وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ﴾

«A još im nije došlo ni tumačenje njihovo.» (Junus, 39)

﴿يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلُهُ يَقُولُ الَّذِينَ نَسُوهُ مِن قَبْلُ﴾

«Onog dana kada se obistini, reći će oni koji su prije bili zaboravili.» (El-A'raf, 53)

To znači interpretaciju stvarnosti u drugoj situaciji.

2. Interpretacija predstavlja i tumačenje. Ovo je poznato mišljenje, kao i mišljenje Ibn-Džerira koji kaže: «Interpretacija Allahovih riječi je takva i takva.»

3. Međutim, u terminologiji učenjaka *usuli-l-fikha* ona predstavlja iskretanje očitog značenja, koje je prvobitno shvaćeno, sa dokazom.

Odstupanje od očitog značenja, koje se prvobitno shvati, kod pravnika se dijeli na tri vrste:

a) Može da odstupi od njegovog očitog značenja, koje se prvobitno shvati, vjerodostojnim dokazom iz Kur'ana i Sunneta. Ova vrsta interpretacije je dozvoljena i oko nje nema razilaženja. Primjer ove vrste je hadis od Poslanika ﷺ gdje kaže: «Komšija ima najveće pravo na ono što mu je bližnje.»[236, 237] Ovo znači da navedeni hadis potvrđuje komšiji prednost u kupovini. Zatim se ovaj hadis odnosi i na saradnike, jer postoji prevladano značenje koje se ne shvata pri prvom pogledu na tekst. Hadis Džabira je sahih: «Kada se povuku granice i postave staze nema više prednosti.»[238] Tako da je značenje hadisa da komšija koji ima prednost u kupovini je onaj sa kojim čovjek dijeli zajednički imetak. Ova vrsta interpretacije se naziva tačnom ili bliskom interpretacijom.

---

[235] O ovoj temi sam napisao djelo *Interpretacija, njene opasnosti i posljedice.*

b) Može biti odstupanje od vanjskog značenja zbog onoga što mudžtehid smatra dokazom, ali to u biti nije dokaz. Ova vrsta interpretacije se naziva daljnjom interpretacijom za koju se kaže da je pogrešna. Primjer toga je Ebu-Hanifina interpretacija riječi «žena» u hadisu Poslanika ﷺ gdje kaže: «Bilo kojoj ženi, koja se uda bez dozvole svog pretpostavljenog, brak nije valjan.»[239] Kažu da je tumačenje toga da se pod tim misli na ropkinju koja se želi otkupiti, veoma udaljeno značenje, jer odstupa od vanjskog značenja zbog toga što je riječ «bilo koja» općeg karaktera.

Tumačenje da se ova riječ odnosi na rijetku situaciju, u ovom slučaju na ropkinju koja hoće da se otkupi, predstavlja odstupanje od vanjskog značenja bez dokaza.

c) Ako se termin bez dokaza izokrene od očitog značenja, to se naziva izigravanjem, jer se izigrava Allahovom Knjigom i Sunnetom Njegovog Poslanika ﷺ Kao primjer toga je ono što su rafidije kazale o značenju Allahovih riječi:

﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبَحُوا بَقَرَةً﴾

«Allah vam naređuje da zakoljete kravu» (El-Bekare, 67) da se to odnosi na Aišu r.a.

U ovo spada odstupanje od vanjskog značenja ajeta o Allahovim svojstvima i pribjegavanje pretpostavkama, o čemu Allah nije objavio nikakav dokaz, kao npr. riječ «uzdigao» tumače «zagospodario». Ovo se ne smatra interpretacijom jer ne postoji nikakav dokaz za to. Učenjaci *usuli-l-fikha* ga nazivaju izigravanjem zato što se poigrava Allahovom

---

[236] Pod tim se misli da komšija ima prednost u kupovini zemlje ili kuće koju prodaje njegov komšija s kojim graniči. (op. recenzenta)

[237] Bilježe Ahmed, Nesai i Ibn-Madže, *Munteka El-Ahbar*, str.492. br. 3177.

[238] Bilježe Buharija, Ebu-Davud, Tirmizi i Ahmed, *Munteka El-Ahbar*, str.492.

[239] Bilježe Ebu-Davud, Tirmizi, Ibn-Madže i Ahmed, *Munteka El-Ahbar*, str. 539, br. 3452.

Knjigom i iznosi nešto bez dokaza. Ova vrsta nije ni dozvoljena jer proturječi govoru Gospodara nebesa i Zemlje.

Poznato je pravilo kod učenjaka da nije dozvoljeno izokretati značenje od njegovog očitog pojma, bilo čega iz Kur'ana ili Sunneta, osim sa dokazom na koji se mora oslanjati.

Četvrti predmet
Pravac ehli-Sunneta i džema'a u pogledu Allahovih s.w.t. svojstava

Ibn-Tejmijje sažeto prikazuje pravac selefu saliha:

«Osnova u ovom poglavlju je da Ga opišemo na način na koji je On Sam Sebe opisao i čime Ga je opisao Njegov Poslanik ﷺ, negirajući i potvrđujući. To znači da se potvrdi Allahu s.w.t. ono što je On Sebi potvrdio, a da se negira ono što je Allah s.w.t. za Sebe negirao.

Poznato je da je put selefa ovog ummeta bio da se potvrdi ono što je On potvrdio od svojstava, bez govora o kakvoći, predstavljanja, iskrivljavanja ili lišavanja Allaha Njegovih svojstava.»[240]

Allah s.w.t nas je upozorio da ne skrećemo sa puta kojeg nam je propisao u Svojoj Knjizi kada su u pitanju imena i svojstva:

﴿وَلِلَّهِ الأَسْمَاءُ الْحُسْنَى فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَآئِهِ﴾

«Allah ima lijepa imena, pa Ga njima pozivajte, a klonite se onih koji izokreću Njegova imena.» (El-E'araf, 180)

Osnova značenja izokretanja (*ilhada*) u arapskom jeziku jeste pribjegavanje prenesenom značenju i sklonost laži i skretanju. Od ove riječi se i kabur u arapskom naziva *lahd* zbog okretanja mejta prema Kibli.[241]

Allah s.w.t. uzdiže Sebe iznad onoga što iznose oni koji su zastranili, zalutali i mušrici, u pogledu Njegovih imena i svojstava:

---

[240] *Medžmu'u-l-fetawa,* 3/3. Vjerovanje selefa je zastupao veliki broj učenjaka, od kojih je Tahawi, čiju je knjigu pojasnio Muhammed b. Muhammed b. Ebi-l-Iz El-Hanefi u djelu nazvanom *Šerh akide Tahawije,* i Ebu-Hasena El-Eša'ri u vrijednoj knjizi *El-Ibane an usuli Dijane,* i Sabuni u knjizi *Akidetu Selef,* i mnogi drugi. Mi slijedimo njihov put i molimo Allaha s.w.t. da nas proživi na Sudnjem danu u njihovom društvu.

[241] *Mearidžu-l-Kabul,* 1/88.

﴿سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يَصِفُونَ﴾

«Allah je Uzvišen od onog kako Ga oni opisuju.» (Es-Saffat, 159)

﴿سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ﴾

«Veličanstven je Gospodar tvoj, Dostojanstveni, i daleko od onoga kako ga predstavljaju oni!» (Es-Saffat, 180)

Zatim je izuzeo od toga ono čime su Ga opisali Njegovi iskreni robovi:

﴿إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ﴾

«Osim Allahovih iskrenih robova.» (Es-Saffat, 160)

U drugom ajetu selami poslanike zbog ispravnosti onoga što su o Njemu ispravno govorili i onoga čime su Ga opisali:

﴿وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ﴾

«I neka je mir na poslanike.» (Es-Saffat, 181)

Vjerovanje Imama Ebu-Hasena El-Eš'arija u pogledu Allahovih svojstava

Oni koji nisu bili zadovoljni pravcem ehli Sunneta su sijali razdor među muslimanima, tvrdeći da se eš'arije bune protiv ovoga što smo spomenuli. Također, tvrde da je njihov mezheb u stvari mezheb ehli Sunneta. Mi ćemo ovdje predstaviti mezheb imama Ebu-Hasena El-Eš'arija, kojeg on prenosi od ehli Sunneta i muhadisa, a zatim na kraju teksta tvrdi da je to njegov mezheb i da ga on zastupa.

To je poglavlje naslovio *Ovo je skup mišljenja muhadisa i ehli Sunneta.* Zatim kaže: «Jednom riječju, ono na čemu su muhadisi i ehli Sunnet jeste vjerovanje u Allaha, meleke, Knjige i poslanike, i sve ono što je od Njega objavljeno, kao i sve ono što su pouzdani prenosioci prenijeli od Allahovog Poslanika ﷺ, ne odbacujući od toga ništa.[242] Vjerovanje da je Allah Jedan, Jedini, Neovisni Bog, osim kojeg drugog boga nema, nije Sebi drugu ni dijete uzeo, i da je Muhammed ﷺ Njegov rob i poslanik, da je Džennet istina, da je Vatra istina, da će nastupiti Sudnji dan, u što sumnje nema, kao i da će Allah proživjeti ljude iz kaburova.

---

[242] Vidi kako je sahih hadise uzeo za dokaz u akaidu, jer ovdje govori o vjerovanju a ne o propisima, tako da ne pravi razliku između mutevatir predaja i ahad. Njegov metod dokazivanja, u njegovim djelima, potvrđuje ovo što smo naveli.

Također i vjerovanje u to da je Allah s.w.t. iznad Arša kako je rekao:

﴿الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى﴾

«Milostivi se iznad Arša uzdigao.» (Taha, 5)

Te da ima dvije ruke:

﴿خَلَقْتُ بِيَدَيَّ﴾

«Stvorio Svojim dvjema rukama.» (Sad, 75)

Ili ajet gdje kaže:

﴿بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ﴾

«Naprotiv, obje ruke Njegove su otvorene.» (El-Maide, 64)

Kao i da ima dva oka:

﴿تَجْرِي بِأَعْيُنِنَا﴾

«Plovi pred Našim očima.» (El-Kamer, 14)

Kao i da ima lice:

﴿وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾

«A ostaj eLice tvoga Gospodara, Veličanstveno i Plemenito.» (Er-Rahman, 27)

A što se tiče Allahovih imena ne može se reći da ona nisu Njegova, kako su to porekli mu'tezile i haridžije. Ehli Sunnet i muhadisi su priznali da On s.w.t. ima znanje:

﴿أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ﴾

«...objavljuje ono što On jedini zna» (En-Nisa, 166)

Ili u drugom ajetu:

﴿وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ﴾

«I nijedna žena ne zanese niti rodi, a da to On ne zna.» (Fatir, 11)

Oni su potvrdili i Njegov sluh i vid, ne negirajući ništa od toga Allahu kako su to učinile mu'tezile, pa su Mu s.w.t. potvrdili i snagu, jer se u Kur'anu kaže:

﴿أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً﴾

«Zar oni ne vide da je Allah, Koji ih je stvorio, jači od njih.» (Fussilet, 15)

Za Kur'an kažu da je Allahov govor i nije stvoren, i to govor riječima i značenjem. A onaj ko kaže samo riječima, ili značenjem, on je novotar kod njih, tako da se ne može reći da su riječi u Kur'anu stvorene ili da nisu stvorene.

Kažu da će se Allah s.w.t. na Sudnjem danu vidjeti onako kako se gleda Mjesec u noći kada je pun, da će ga vjernici vidjeti a kafiri ne, jer je On od njih zastrt:

﴿كَلَّا إِنَّهُمْ عَن رَّبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّمَحْجُوبُونَ﴾

«Uistinu, oni će toga dana zastrti biti od svog Gospodara.» *(Mutaffifun, 15)*

Kao i kada je Musa tražio od Allaha da ga vidi na ovome svijetu, nakon čega se Allah ukazao brdu i ono se u prah pretvorilo. Time mu je pokazao da Ga ne može vidjeti na dunjaluku, nego na Ahiretu.

Vjeruju u hadise koji su došli od Allahovog Poslanika ﷺ da se Allah s.w.t. spušta na zemaljsko nebo i kaže: «Ima li koga da oprost traži...» Vjeruju da će Allah s.w.t. doći na Sudnjem danu:

﴿وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا﴾

«Doći će Gospodar tvoj i meleci u redove poredani.» *(El-Fedžr, 22)*

Kao i da je Allah blizu Svojim stvorenjima:

﴿وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ﴾

«Mi smo mu bliži od žile kucavice.» *(Kaf, 16)*

Zatim je Ebu-Hasen El-Eš'ari završio prenošenje stavova od ehli Sunneta i muhadisa, riječima: «Ovo je u cjelosti ono što naređuju, koriste i smatraju. A sve ono što oni kažu i mi, isto tako, kažemo i slijedimo, a naš uspjeh je samo od Allaha. On nam je dovoljan i na Njega se oslanjamo, od Njega pomoć tražimo i Njemu se vraćamo.»[243]

Ovim citatom postaje jasno da se vjerovanje, u vezi sa Allahovim imenima i svojstvima, imama Ebu-Hasena El-Eš'arija podudara sa vjerovanjem ehli Sunneta i džemata.[244]

---

[243] Provjeri *Mekalatu-l-islamijjin*, str. 290 – 297. Spomenuli smo tekst vezan za Allahova svojstva dok ostatak vjerovanja ehli Sunneta, koje je on prihvatio, nismo ovdje naveli.

[244] Napisao sam veoma lijepo djelo u kojem je pojašnjeno vjerovanje Ebu-Hasena El-Eš'arija i njegov pravac.

III

Allahova jednoća (Tewhid)[245]

---

[245] Istinska jednoća (tewhid) je vjerovanje u Allahovu s.w.t. Jednoću, u jednoću Njegove biti i svojstava, zatim obožavanje samo Njega bez činjenja širka. Ovaj termin su mnogi iskrivili, tvrdeći da tewhid uslovljava negiranje Allahovih svojstava, jer njihovo priznavanje znači obaveznu brojnost. Neke sufije (derviši) su tvrdili da tewhid, na koji smo ukazali, jeste tewhid svih ljudi, ali da se tewhid posebno odabranih potvrđuje činjenicama. Zatim, tvrde da postoji tewhid među odabranim od posebno odabranih, a sve je ovo samo puka zabluda.

Prvo poglavlje:
Njegovo Značenje i podjela

Allah s.w.t. je Jedan u biti, Njemu nema niko sličan niti ravan, Uzvišen je od toga da bi imao drugu ili dijete:

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ● اللَّهُ الصَّمَدُ ● لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ● وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾

«Reci: 'On je Allah – Jedan! Allah je utočište svakom! Nije rodio i rođen nije, i niko Mu ravan nije!» (El-Ihlas, 1-4)

On s.w.t. ima lijepa svojstva savršenstva, ni jedno od Njegovih stvorenja Mu ne liči ni u jednom Njegovom svojstvu:

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾

«Njemu ništa nije slično, On sve čuje i vidi.» (Eš-Šura, 11)

On je Jedini Stvoritelj, Koji život daje i usmrćuje, Održavatelj nebesa i Zemlje, i ne ubraja se među vjernike svaki onaj ko ne zastupa vjerovanje da sva ta svojstva pripadaju samo Allahu.

Nije dovoljno teoretsko poznavanje tewhida bez njegovog praktičnog sprovođenja

Nije dovoljna samo teorija o Allahovoj jednoći da bi čovjek postao vjernikom, nego Ga mora uzeti za Jedinog kojeg obožava, ne pripisujući Mu druga.

Jer Stvoritelj, Onaj Koji opskrbu daje, Onaj Koji blagodat daje, Koji život i smrt daje, Koji ima savršena svojstva bez nedostataka, uistinu zaslužuje da bude obožavan mimo svakog drugog. Svako mimo njega je rob i potčinjen, ne može sam sebi pribaviti korist ili otkloniti štetu. Kako onda da neko takav bude obožavan mimo Allaha s.w.t.?

Kontradiktornost onih koji ne obožavaju samo Allaha

Nevjernici, arapski mnogobošci i mnogi drugi, su vjerovali u Allahovu jednoću kada je riječ o stvaranju, kao i u to da je On Jedini Koji daje opskrbu (nafaku), život, smrt i da je Jedini Vladar. Ali su odbijali da obožavaju samo Njega, mimo drugih božanstava, što je ustvari velika kontradiktornost. Ako je samo On Taj Koji stvara, onda samo On zaslužuje ibadet, poslušnost i veličanje. Kur'an je mnogo raspravljao sa mušricima, pojašnjavajući im kontradiktornost u tome i pojasnio im je da su priznali sve ono u čemu je On Jedan i Jedini, što ih primorava da samo Njega obožavaju i Njemu vjeru iskreno ispovijedaju.

Drugo poglavlje

Riječi tewhida: Značenje, koristi i uslovi (šartovi)

La ilahe illallah su riječi tewhida, i ovo je bit i osnova.

Značenje ovih riječi je da mimo Allaha s.w.t. ne postoji božanstvo koje zaslužuje ibadet. Griješe svi oni koji ove riječi tumače kao «Ne postoji božanstvo mimo Allaha», jer riječ *ilah* znači obožavani u arapskom jeziku. To bi značilo kako ne postoji obožavani mimo Allaha, a to nije tačno. Moglo bi se shvatiti da sve što se obožava, s pravom ili bez, jeste ustvari Allah. Tako da, s tim u vezi, kao da kažu kako je sve ono što su mušrici obožavali: Sunce, Mjesec, zvijezde... ustvari Allah, a to je krajnje pogrešno.

Ispravno značenje je ono koje smo prvo i naveli tj. da mimo Allaha s.w.t. ne postoji božanstvo koje zaslužuje ibadet.

Mnogi dokazi ukazuju na to da je velika korist od izgovaranja *La ilahe illallah*, a onaj ko kaže iskreno iz srca *La ilahe illallah* ući će u Džennet. Ovim riječima čovjek štiti svoj imetak, i krv, i postaje muslimanom.

Ali ovdje se ne misli na njihovo puko izgovaranje, jer neće koristiti robu pred Allahom ukoliko ne ispuni sedam uslova:

I- Poznavanje značenja

Allah s.w.t. kaže:

﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ﴾

«Znaj da nema boga osim Allaha» (Muhammed, 19)

﴿إِلَّا مَن شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾

«Moći će samo oni koji istinu priznaju, oni koji znaju.» (Ez-Zuhruf, 86)

U *Sahihu* se bilježi hadis od Osmana b. Affana r.a. da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Ko umre a zna da nema boga osim Allaha ući će u Džennet.»[246]

2 - Ubjeđenje

Onaj ko izgovara ove riječi treba da bude čvrstog ubjeđenja u njihovo značenje, jer vjerovanje neće pomoći osim uz ubjeđenje, bez imalo sumnje. Allah s.w.t. kaže:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا﴾

«Vjernici su zaista oni koji povjeruju u Allaha i Njegovog Poslanika, zatim ne posumnjaju.» (El-Hudžurat, 15)

Allah s.w.t. je uslovio istinitost njihovog imana, a to je da ne smiju sumnjati. U *Sahihu* se bilježi hadis od Ebu-Hurejre r.a. da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Svjedočim da nema boga osim Allaha i da sam ja Njegov Poslanik. Nijedan rob neće susresti Allaha sa ovim riječima, bez sumnje, a da mu bude spriječen ulazak u Džennet.»[247]

U *Sahihu* se, također, bilježi da je Allahov Poslanik ﷺ poslao Ebu-Hurejru r.a. sa svojim nanulama i rekao mu: «Koga god da sretneš iza ovoga zida da svjedoči da nema boga osim Allaha, s ubijeđenjem u srcu i bez sumnje u to, obraduj ga Džennetom.»[248]

Poslanik ﷺ je uslovio da bi onaj koji to govori mogao ući u Džennet ukoliko je ubijeđen, bez sumnje u to, jer ako nestane uslova nestane i posljedice koja sljeduje ispunjenju uslova.

3 - Prihvatanje svega što nalaže ova riječ srcem i jezikom

Allah s.w.t. nam govori o tome kako je kaznio one koji su poslanike u laž utjerivali od prijašnjih naroda koji su odbili ovu riječ i uzoholili se:

﴿إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ ۞ وَيَقُولُونَ أَئِنَّا لَتَارِكُوا آلِهَتِنَا لِشَاعِرٍ مَجْنُونٍ﴾

«Kad im se govorilo: 'Samo je Allah Bog!' – oni su se oholili i govorili: 'Zar da napustimo božanstva naša zbog jednog ludog pjesnika?'» (Es-Saffat, 35-36)

---

[246] Bilježi Muslim, 1/55, br. 26.
[247] Bilježi Muslim, 1/57 br. 27.
[248] Bilježi Muslim, 1/60, br. 31.

Allah s.w.t. je učinio da njihova oholost i utjerivanje u laž onoga ko je dolazio sa riječima *La ilahe illallah* budu razlogom njihove patnje.

4 - Potčinjavanje svemu onome što nalaže

Allah s.w.t. kaže:

﴿وَأَنِيبُوا إِلَى رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ﴾

«I povratite se Gospodaru svome i pokorite Mu se.» (Ez-Zumer, 54)

Također kaže:

﴿وَمَن يُسْلِمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى﴾

«Onaj ko se sasvim okrene Allahu, a uz to čini dobra djela, uhvatio se za najčvršću vezu.» (Lukman, 22)

Okrenuti lice znači u potpunosti se predati, znači vjerovati u Allahovu jednoću, dok se čvrsta veza tumači kao *La ilahe illallah.*

5 - Istinitost

To znači da ove riječi trebaju biti istinski rečene iz srca. Allah s.w.t. kaže:

﴿يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ● فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ﴾

«Ima ljudi koji govore: 'Vjerujemo u Allaha i u onaj svijet!' - a oni nisu vjernici. Oni misle da varaju Allaha i one koji vjeruju, iako, ne osjećajući to, sami sebe varaju. Njihova srca su bolesna, a Allah im povećava bolest. Njih čeka patnja bolna za to što lažu.» (El-Bekare, 8-9)

Oni lažu tako što govore jedno dok sasvim drugo misle, skrivajući to i ne ispoljavajući. U *Sahihima* od Muaza b. Džebela r.a. se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Nema nikoga ko će posvjedočiti istinski iz srca da nema boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov Poslanik a da ga Allah neće zabraniti Vatri.»[249] Poslanik ﷺ je uslovio spas od Vatre ovim riječima, istinski izgovorenim iz srca.

---

[249] Biljaži Buharija, 1/226, br. 128.

6 - Iskrenost

Iskrenost znači čišćenje djela uz lijepu namjeru od svih primjesa širka. Allah s.w.t. kaže:

﴿أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ﴾

«Zar ne pripada Allahu iskreno ispovjedanje vjere?» (Ez-Zumer, 3)

A u drugom ajetu stoji:

﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ﴾

«Nije im bilo naređeno ništa osim da Allaha obožavaju, iskreno mu vjeru ispovijedaju kao pravovjerni.» (El-Bejjine, 5)

U *Sahihu* se prenosi od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Najsretniji ljudi koji će uživati moj šefa'at će biti oni koji iskreno iz srca i duše kažu *La ilahe ilallah.*»[250] U *Sahihu* se, također, bilježi hadis od Utbana b. Malika r.a. da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Allah, azze we dželle, je zabranio Vatri svakog onoga ko kaže *La ilahe illallah*, želeći time Allahovo lice.»[251]

7 - Ljubav

Ove riječi se trebaju izgovarati s ljubavlju, pridržavajući se njenih uslova, kao i ispoljavati mržnju prema svemu onom što ih kvari. Allah s.w.t. kaže:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ﴾

«Ima ljudi koji umjesto Allaha kumire prihvaćaju, vole ih kao što se Allah voli! A oni koji vjeruju još više Allaha vole!» (El-Bekare, 165)

Allah s.w.t. obavještava da Njegovi robovi, vjernici, više vole Njega, jer oni nisu mimo Njega uzeli druga božanstva. Znak ljubavi prema Allahu jeste da se voli sve što Allah voli, makar to bilo suprotno čovjekovim strastima, kao i da se mrzi sve što Allah mrzi, čak iako njegove strasti tome žude. Zatim, da prijateljuje sa onima koji se smatraju prijateljima Allaha i Poslanika s.a.w.s., kao i da iskaže neprijateljstvo svakom onom kome su Allah i Njegov Poslanik iskazali neprijateljstvo.

---

[250] Bilježi Buharija, 1/193, br. 99.

[251] Bilježi Buharija, 1/519, br. 425.

Nakon toga, slijeđenje Allahovog Poslanika ﷺ kao dovoljnog upućivača i prihvatanja njegove upute.

Kako su selefu salih ukazivali na neke od ovih uslova

Hasan El-Basri je rekao jednom poznatom pjesniku Firzdeku, dok je ukopavao svoju ženu: «Šta si pripremio za ovaj dan?» Reče: «Šehadet da nema drugog boga osim Allaha, još od prije sedamdeset godina.» Hasan reče: «Lijepo li si pripremio. Ali znaj da šehadet ima svoje uslove. Nipošto nemoj da potvaraš čedne žene.»

Hasanu El-Basriju su rekli: «Neki ljudi govore da će onaj ko kaže *la ilahe illallah* ući u Džennet.» Reče: «Onaj ko kaže *la ilahe illallah* i ispuni ono što se od njega zahtijeva i što mu se naređuje, ući će u Džennet.»

Wehb b. Munebbeh je neko upitao: «Zar nije ključ Dženneta *la ilahe illallah?*» Rekao je: «Jeste, ali nema ključa da nema zubića. Ako doneseš ključ sa zubićima i vrata će se otključati, a ako ne onda se neće ni otključati.»

III

Ibadet

Prvi predmet:
Definicija ibadeta

Tewhid se neće ostvariti osim uz dva uslova:

Prvi: Svjedočenje Allahove jednoće u Njegovoj biti i svojstvima.

Drugi: Usmjeravanje samo Njemu, ne želeći ničiju naklonost osim Njegovu, u svim ibadetima.

Ibadet je skupni naziv za sve ono što Allah voli i čime je zadovoljan od riječi i djela, javnih i tajnih. Neka od javnih djela su: izgovaranje šehadeta, namaz i post. A skrivena djela su vjerovanje u Allaha, Njegove meleke, Knjige, poslanike, strah, nada, itd...

Drugi predmet
Iskreni pobožnjak je onaj koji živi između straha i nade

Istinski ibadet je onaj u kojem se čovjek nalazi u stanju između ljubavi i straha ponizno pred Njim, nadajući se i želeći Njegovu milost.

Pobožnjak koji se niti boji, niti voli, a niti se nada, obavlja suhoparne pokrete od kojih nema koristi. Pobožnjak koji voli, ali se ne boji i ne nada se, u velikom broju slučajeva griješi jer tvrdi da voli Allaha a ostavlja obaveze i čini harame. Od davnina su ljudi tvrdili da vole Allaha a da nisu to potvrđivali djelima, pa im je Allah kazao:

﴿قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ﴾

«Reci: 'Ako volite Allaha, mene slijedite, i Allah će vas zavoljeti.» *(Ali-Imran, 31)*

Svako onaj ko se poziva na ljubav prema Allahu, a ne slijedi Poslanika ﷺ, ne govori istinu.

Šafija, rahimehullah, kaže: «Ako vidite čovjeka da hoda po vodi, ili da leti u zraku, nemojte mu vjerovati sve dok se ne uvjerite da slijedi Poslanika ﷺ.»

Isto tako ako se čovjek previše nada, bez straha od Allaha, onda ga ta njegova nada navodi na grijehe i nedjela, i smatra se sigurnim od Njegove kazne:

﴿فَلاَ يَأْمَنُ مَكْرَ اللّهِ إِلاَّ الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ﴾

«Allahove kazne se ne boji samo narod kome propast predstoji.» (El-A'raf, 99)

Isto je i sa strahom. Ako ga ne prati nada čovjek počinje da misli loše o Allahu, gubeći nadu u Njegovu milost i pomoć. Allah s.w.t. kaže:

﴿إِنَّهُ لاَ يَيْأَسُ مِن رَّوْحِ اللّهِ إِلاَّ الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ﴾

«...samo nevjernici gube nadu u Allahovu milost.» (Jusuf, 87)

Istinski ibadet je onaj u kome pobožnjak biva između straha i nade:

﴿وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ﴾

«Nadaju se Njegovoj milosti i boje se Njegove kazne.» (EL-Isra', 57)

﴿أَمَّنْ هُوَ قَانِتٌ آنَاء اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ الْآخِرَةَ وَيَرْجُو رَحْمَةَ رَبِّهِ﴾

«Zar je takav kao onaj koji u noćnim satima u molitvi vrijeme provodi, padajući licem na tle i stojeći, strahujući od onog svijeta i nadajući se u milost Gospodara svoga?» (Ez-Zumer, 9)

Biti između nade i straha, kako Allah s.w.t. opisuje porodicu Zekerijaa a.s.:

﴿إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ﴾

«Oni su se trudili da što više dobra učine i molili su Nam se u nadi i strahu, i bili su prema Nama ponizni.» (El-Enbija. 90)

Dobrog roba u jednom trenutku obuzima nada i želja tako da bi poletio od želje prema Allahu, dok kada ga obuzme strah samo što se ne istopi od bojazni od Allaha. Tako on uvijek traži Allahovo zadovoljstvo okrenut Njemu u strahu od kazne, tražeći utočište od Njega kod Njega Samog, utječući se Njemu od Njega, u želji da zasluži ono što je kod Njega.

Treći predmet:
Sastavni dijelovi ibadeta (ruknovi)

Ibadet ima tri rukna:

Prvi - Iskrenost

To znači da rob ima namjeru da čini ibadet samo radi Allaha i onoga svijeta. Allahov Poslanik ﷺ kaže: «Djela se vrednuju prema namjerama. Svakom čovjeku pripada ono što je naumio. Onaj čija je hidžra radi

Allaha i Njegova Poslanika, onda je njegova hidžra radi Allaha i Njegova Poslanika. A onaj čija hidžra bude radi ovosvjetske koristi, ili radi žene da je oženi, onda je njegova hidžra radi onoga radi čega ju je i učinio.»[252]
Ukoliko nema iskrenosti u ibadetu, tada ibadet nije valjan.

Drugi - Istinitost

Istinitost se ogleda u čvrstoj odluci da se uloži sav trud kako bi se posvetilo onome što je Allah naredio, kao i da se odupre onome što je zabranio, i da se pripremi za susret sa Njim. To, također, znači i izbjegavanje slabosti i lijenosti kada je riječ o poslušnosti Allahu s.w.t.

Treće - Slijeđenje Allahova Poslanika ﷺ

To znači da se Allah s.w.t. obožava onako kako je On s.w.t. to naredio, i sa čim je došao Allahov poslanik ﷺ. Obožavanje Allaha popraćeno potpunim neznanjem je novotarija na koju je Poslanik ﷺ upozorio i koju je pokudio. Takvo djelo je zabluda, pa kaže: «Svaka inovacija je novotarija, a svaka novotarija je zabluda, a svaka zabluda vodi u Vatru.» Tako se djelo novotara vraća njemu i ne prihvata se od njega.
U *Sahihima* se prenosi od Aiše r.a. da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Ko unese u ovu našu vjeru ono što nije od nje odbacuje se.»[253]

Nema ibadeta osim sa ovim ruknovima

Ako nema iskrene i čvrste odluke nema onda ni ibadeta, jer ibadet tada postaje puka želja i nadanje. Sve dok nema iskrenosti i slijeđenja Poslanika ﷺ Allah s.w.t. neće primiti ibadet.

---

[252] Bilježe ga Buharija i Muslim. Ovaj hadis je veoma poznat tako da nije potrebno navesti gdje se bilježi. Pogledaj *Mekasid mukelefin,* str. 519, gdje smo spomenuli verzije u kojim se prenosi, kao i ko ga bilježi.

[253] Ibn-Esir ga povezuje sa Buharijom, Muslimom i Ebu-Davudom u *Džamia-l-Usul,* 1/289, br. 75.

Četvrti predmet
Vrste ibadeta koji se ne smiju ni radi koga drugog izvršavati osim radi Allaha s.w.t.

Prvo - Ibadeti u akidi

Ovo je osnova svih ibadeta, a to je da rob vjeruje da je Allah Gospodar, Jedan Jedini, Kojem pripada stvaranje i upravljanje. U Njegovoj ruci je korist i šteta, On nema sudruga, i kod Njega se niko neće zauzimati, osim sa Njegovom dozvolom, niti ima neko mimo Njega pravo da bude obožavan.

Drugo - Srčani ibadeti

Svi srčani ibadeti su oni koje nije dozvoljeno ni prema kome drugom osjećati, osim prema Allahu, a upućivanje ovog ibadeta nekom drugom je širk, poput straha, nade, želje i bojazni, poniznosti i strepnje, ljubavi, povratka, oslonca i potčinjenosti.

Treće - Ibadeti riječima

Ovdje spada izgovaranje riječi tewhida. Nije dovoljno samo vjerovati u njih, nego se moraju i izgovoriti. Također, ovo se odnosi i na traženje utočišta kod Allaha, pomoći i podrške, kao i upućivanje dova, veličanje, hvala i učenje Kur'ana.

Četvrto - Tjelesni ibadeti

To su ibadeti poput namaza, posta, hadždža, klanja životinja, zavjeta i dr.

Peto - Materijalni ibadeti

U ovu grupu ibadeta spada: zekat, razne vrste sadake, otkupnina za grijehe, kurban i porodično skrbništvo.

Peti predmet
Šta je suprotno tewhidu i šta ga negira

Ono što je suprotno tewhidu, i što ga negira, jeste širk. Kad kažemo širk (u jezičkom smislu) mislimo na udruživanje u jednom poslu, kao što Allah s.w.t. kaže:

﴿وَأَشْرِكْهُ فِي أَمْرِي﴾

«I učini ga drugom u mom zadatku.» (Taha, 32)

Što znači učini ga mojim drugom u ovom poslu.

U šerijatskoj terminologiji širk se dijeli na dvije vrste:

Prva - Veliki širk

Čovjek koji počini veliki širk je onaj koji uzima pored Allaha nekog drugog za gospodara, poput širka kršćana koji su Allaha uzeli kao jednog od trojice, ili širka vatropoklonika koji vjeruju da svjetlost upravlja svim dobrim stvarima a da tama upravlja zlom. Ili Sabijci koji tvrde da zvijezde upravljaju svemirom, i njima slični koji tvrde da mrtvi imaju utjecaj nakon svoje smrti, te da njihove duše utječu na odvijanje događaja, da ispunjavaju potrebe, odnose brige, pomažu onome ko ih pozove, čuvaju onoga ko zatraži zaštitu... U veliki širk spada pridruživanje Allahu drugog boga, vladara, poslanika, evliju, Sunce, Mjesec, kamen, čovjeka i da ga obožava kako se obožava Allah s.w.t. time što će mu upućivati dove, ili tražiti od njega pomoć, prinositi mu žrtve i zavjetovati mu se i činiti sve druge vrste ibadeta.

Da bi se širk desio nije uslov da se onaj koji se uz Allaha obožava u svemu Njemu ravnim smatra

Mušrik ne mora poistovjetiti onoga koji se uz Allahova obožava u svemu sa Njim, ali u Šerijatu se i dalje naziva mušrikom svako onaj ko mu pripiše bilo koji vid širka, čak i kada bi smatrao da je druga, pridružena, strana nemoćnija i da ima manje znanja od Allaha.

Allah govori o mušricima:

﴿تَاللَّهِ إِن كُنَّا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۞ إِذْ نُسَوِّيكُم بِرَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

«Allaha nam, bili smo, doista, u očitoj zabludi, kad smo vas sa Gospodarom svjetova izjednačavali.» (Eš-Šu'ara, 97 – 98)

Ovo je dakle poistovjećivanje u ljubavi, strahu, nadi, poslušnosti i potčinjenost, a ne u moći i stvaranju, jer su vjerovali da jedino On stvara.

Opasnost ove vrste širka

Veliki širk je veoma opasan jer poništava djela, kao što Allah s.w.t. kaže:

﴿وَلَوْ أَشْرَكُواْ لَحَبِطَ عَنْهُم مَّا كَانُواْ يَعْمَلُونَ﴾

«A da su oni druge Njemu ravnim smatrali, sigurno bi im propalo ono što su činili.» (El-En'am, 88)

Allah s.w.t. je rekao svom Poslaniku ﷺ:

﴿وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾

«A tebi, i onima prije tebe objavljeno je: 'Ako budeš druge Allahu ravnim smatrao, tvoja će djela, sigurno, propasti, a ti ćeš izgubljen biti.» (Ez-Zumer, 65)

Počinitelj ovog širka će vječno boraviti u Vatri i Allah mu neće oprostiti, niti će ga uvesti u Džennet:

﴿إِنَّ اللَّهَ لاَ يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَن يَشَاءُ﴾

«Allah, zaista, neće oprostiti da Mu se drug pripiše, a oprostit će mimo toga kome On hoće.» (En-Nisa, 48)

﴿لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُواْ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَقَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُواْ اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنصَارٍ﴾

«Nevjernici su oni koji govore: 'Bog je – Mesih, sin Merjemin!' A Mesih je govorio: 'O sinovi Israilovi, ibadet činite Allahu, mome i vašem Gospodaru! Ko drugog Allahu ravnim smatra, Allah će mu ulazak u Džennet zabraniti i boravište njegovo će Džehennem biti; a nevjernicima niko neće moći pomoći.» (El-Maide, 72)

Najveći zločin i najgora nepravda

Od Abdullaha b. Mesuda se prenosi da je upitao Allahovog Poslanika ﷺ: «Koji je najveći grijeh kod Allaha?» Reče: «Da Allahu pripišeš druga, a On te stvorio.» Hadis je mutefekun alejhi.[254] Allah s.w.t. kaže:

﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾

«Širk je najveći zulum.» (Lukman, 13)

﴿وَمَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا﴾

«A onaj ko drugog Allahu pridružuje, on čini potvoru i grijeh veliki.» (En-Nisa, 48)

Druga vrsta - Mali širk

Mali širk je poput blagog *rija'a* - dodvoravanje stvorenjima, neiskrenost u ibadetima Allahu s.w.t., tako što se ponekad obavlja radi sebe i ovosvjetske koristi, radi položaja i ugleda, tako da se ovaj ibadet ponekad djelimično učini radi Allaha, a ponekad radi nekog drugog. U ovu vrstu širka spada i zakletva nekim drugim mimo Allaha, ili da se kaže: «Ako Allah bude htio i ti.» «Ja nemam nikog osim Allaha i tebe.» Ponekad može biti i veliki širk, u zavisnosti od toga ko ga kaže i njegovoj namjeri.

Ova vrsta malog širka, iako ne izvodi čovjeka iz vjere, dovodi ga u veliku opasnost jer mu uveliko umanjuje nagradu ili mu totalno poništi djela. U *Sahihima* se bilježi od Ebu-Musaa r.a. da je rekao: «Došao je čovjek kod Poslanika ﷺ pa reče: 'Čovjek se bori radi plijena, čovjek se bori radi spomena i čovjek se bori radi ugleda. Ko je na Allahovom putu?' Allahov Poslanik ﷺ reče: 'Onaj ko se bude borio da Allahova riječ bude gornja on je na Allahovom putu.'»[255] U Muslimovom *Sahihu* stoji da je Poslanik prenio od svog Gospodara: «Ja sam najneovisniji širka (sudruga). Ko učini djelo u kojem pripiše Meni druga ostavljam i njega i njegov širk.»[256]

U *Musnedu* se prenosi da je Poslanik ﷺ rekao: «Najviše se za vas bojim malog širka.» Rekoše: «O Allahov Poslaniče, šta je to mali širk?» Reče: «*Rija'a*.»[257] Bejheki je dodao u djelu *Šu'abu-l-iman*: «Na dan kada Allah bude nagrađivao robove za njihova djela reći će im: 'Idite onima radi kojih ste se pretvarali na dunjaluku, pa pogledajte hoćete li kod njih naći nagradu i dobro.'»[258] O zabrani ove vrste širka Allah s.w.t. je objavio:

---

[254] *Miškatu-l-Mesabih*, 1/21, br. 49.

[255] Bilježe Buharija, 6/28 br. 281, i Muslim, 3/1512, br. 1904

[256] Bilježi Muslim. Pogledaj *Džamiu-l-usul*, 4/545, br. 2651.

[257] *Rija'a* je želja za pridobijanjem naklonosti stvorenja time što se čini Allahu ibadet. (o.p.)

﴿فَمَن كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾

«Pa ko se nada susretu s Gospodarom svojim neka čini dobra djela i neka bude u ibadetu Gospodaru svome i ne smatra Njemu ravnim nikoga.» (El-Kehf, 110)

---

[258] *Miškatu-l-mesabih,* 2/687, br. 5334.

IV
Pogled u historiju vjerovanja

Prvi predmet: Da li se akida razvijala tokom vremena

Mnogi zapadni naučnici tvrde da čovjek nije spoznao vjerovanje najednom i onako kako ga poznaje danas, nego se ono periodično razvijalo. Ne čudi što ovakvo mišljenje zastupa narod kojem Allah s.w.t nije podario Knjigu koja jasno govori o historiji akide, bez nejasnoća. Ali je čudno da ovim putem krenu ljudi koji sebe smatraju islamskim misliocima.

Abbas Mahmud El-Akad u svojoj knjizi *Allah*[259], u kojoj obrađuje nastanak akide, tvrdi da se čovjek razvijao u vjerovanju kao što se razvijao i u drugim naukama.

Zatim kaže: «Prvobitno čovjekovo vjerovanje je bilo shodno uslovima njegovog života, kao i sve ostale nauke i proizvodnja, tako da prvi proizvodi i nauka nisu bili ništa razvijeniji od vjera i i ibadeta, niti su činjenični elementi jedne razvijeniji od elemenata druge.»

On, također, smatra da se razvoj akide kod čovjeka teže odvijao od bilo kojeg drugog razvoja - naučnog ili proizvodnog. O tome kaže: «Čovjekovi pokušaji u razvoju akide su morali biti mnogo teži od pokušaja u razvoju nauka ili proizvodnje. To zato što je velika istina o svemiru bila teži zadatak i duži put od istine o različitim stvarima koje ponekad proučava nauka a ponekad proizvodnja.»

Također, smatra da se Božija istina nije pokazala čovječanstvu najednom: «Povratak temelju vjerovanja u neznabožačkom vremenu ne ukazuje na negaciju pobožnosti, niti na to da se traži nepostojeće, ali sve ono što ukazuje jeste da je Velika istina bila veća od toga da se prikaže ljudima cjelovita u jednom vremenu.»

Nakon toga je predstavio mišljenja historičara o akidi, tako da neki smatraju da je razlog nastanka akide bila čovjekova slabost opstanka između svemirskih pojava i neprijatelja, prirodnih sila i živih bića, dok drugi smatraju da je akida duševna bolest pojedinaca i grupa. Neki tvrde da je osnova vjerske akide u vjerovanju u totem tako što su neka plemena uzimali životinje u vidu totema smatrajući ih svojim očevima. To je moglo biti drvo ili kamen kojeg su svetkovali, i mnoge druge pretpostavke koje su se pojavile u umovima zapadnih naučnika.

---

[259] Izdavač: Daru-l-hilal, Kairo, pogledaj str.10 i ono poslije nje.

Nažalost, ovo mišljenje se ukorijenilo kod velikog broja pisaca[260] i naučnika[261]. Ono što ih je navelo na greške jeste:

Prvo - Tvrdnja da je prvi čovjek stvoren kao biće sa nedostacima, nespreman da prihvata velike istine u potpunosti. Čak prvog čovjeka smatraju bližim životinji nego ljudskom biću.

Drugo - Tvrdnja da je čovjek bio upućen sam po sebi, bez učitelja koji ga je naučio, ili vodiča koji ga je uputio. A ako je bio takav, onda se morao razvijati u vjerovanju kao što se razvijao u nauci i proizvodnji.

Treće - Od kada su počeli proučavati vjere nisu naišli ni na šta osim iskrivljenih i zalutalih vjera. Zatim su ih proučavali, potčinili ih provjerama. Kako su, onda, mogli saznati istinu iz ovih vjera koje su predstavljale čovjekovo zastranjivanje kada je u pitanju shvatanje akide?

Jedino Kur'an pojašnjava historiju akide

Ne postoji knjiga koja bi mogla istinski pojasniti historiju vjerovanja osim Allahova s.w.t. Knjiga. U njoj je opširno izloženo sve o ovom pitanju, a ljudsko znanje ne može dovoljno obraditi ovu temu zbog toga što:

Prvo - Znanje o onome što se desilo prije 5000 godina je veoma slabo, a ono što znamo od prije 10000 godina je manje od toga, a ono prije toga je potpuna nepoznanica o kojoj historija nema pojma. Zbog toga je veliki broj činjenica izgubljen gubitkom informacija o ljudskoj historiji.

Drugo - Činjenice, koje je naslijedio čovjek, su se pomiješale sa velikim brojem laži, čak možemo reći da su se izgubile u valovima nepreglednih okeana laži, izmišljotina i bajki. Dokaz za to je i sama činjenica kako je pisanje historije jedne osobe, ili grupe novijeg doba, veoma težak zadatak. Šta, onda, reći o korijenima ljudskog roda?!

---

[260] Od onih koji su težili ovom mišljenju je bio i Mustafa Mahmud u svojoj knjizi *Allah*.

[261] Ne znam je li ova akida koja se razvijala u stvari iskrivljena židovska akida, ili izmijenjena kršćanska, ili je to akida filozofa, jer sve ove akide ne predstavljaju ništa drugo do izmišljotine, a nikako ispravnu akidu.

Treće - Jedan dio historije o vjerovanju se nije desio na Zemlji nego na nebu.

Onaj Koji nam može ponuditi istinu o historiji, u kojoj nema nejasnoća, je samo Allah s.w.t.:

﴿إِنَّ اللَّهَ لاَ يَخْفَى عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الأَرْضِ وَلاَ فِي السَّمَاءِ﴾

«Allahu ništa nije skriveno ni na Zemlji ni na nebu.» (Ali Imran, 5)

Drugi predmet
Historija vjerovanja onako kako je Kur'an prenosi

Allah s.w.t. nas je obavijestio da je Adema a.s. stvorio kao potpuno, zdravo i samostalno stvorenje, zatim mu je udahnuo od Svoje duše, onda ga nastanio u Džennetu i dozvolio mu da jede sa svojom ženom u njemu sve šta želi, osim plodova jednog drveta. Njegov okorjeli neprijatelj Iblis ga je zaveo, te okusi zabranjene plodove, pokori se neprijatelju, ogriješi se o Allaha, na što ga Allah s.w.t. spusti na Zemlju. A prije nego ga je spustio Allah mu je obećao da će slati Svoju uputu njemu i njegovom potomstvu, kako bi čovjek znao svog Gospodara, Njegov zakon i put. Onima koji se odazovu obećao je da će ih uputiti na ovom i dati im sreću na onom svijetu, a oholnicima je zaprijetio tjeskobnim životom na dunjaluku i jadom na onome svijetu:

﴿قُلْنَا اهْبِطُواْ مِنْهَا جَمِيعاً فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُم مِّنِّي هُدًى فَمَن تَبِعَ هُدَايَ فَلاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ
يَحْزَنُونَ● وَالَّذِينَ كَفَرواْ وَكَذَّبُواْ بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾

«Mi rekosmo: 'Silazite iz njega svi! Od Mene će vam uputa dolaziti, i oni koji budu slijedili Moju uputu - ničega se neće bojati i ni za čim neće tugovati. A oni koji ne budu vjerovali i ajete Naše budu poricali - bit će stanovnici Vatre; u njoj će vječno ostati.» (El-Bekare, 38-39)

U suri Taha Allah s.w.t. kaže:

﴿قَالَ اهْبِطَا مِنْهَا جَمِيعًا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُم مِّنِّي هُدًى فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ
وَلَا يَشْقَى●وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى●قَالَ رَبِّ
لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنتُ بَصِيرًا●قَالَ كَذَلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيتَهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنسَى﴾

«'Izlazite iz njega svi' - reče On – 'jedni drugima ćete nepritjatelji biti!' Od Mene će vam uputa dolaziti, a onaj ko bude slijedio Uputu Moju neće zalutati i neće nesretan biti. A onaj ko se okrene od Opomene Moje, taj će teškim životom živjeti i na Sudnjem danu ćemo ga slijepim oživiti. 'Gospodaru moj,' - reći će - 'zašto si me slijepim oživio kad sam vid imao?'

'Evo zašto' - reći će On: 'Dokazi naši su ti dolazili, ali si ih zaboravljao, pa ćeš danas ti isto tako biti zaboravljen.» (Taha, 123-126)

Prva generacija ljudi je bila na tewhidu

Adem a.s. se spustio na Zemlju, a od njega je Allah izveo potomstvo koje je vjerovalo u jednog Allaha. Allah s.w.t. kaže:

﴿كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً﴾

«Ljudi su bili jedan ummet» (El-Bekare, 213)

tj. na tewhidu i vjeri istine, pa su se razišli.

﴿فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَأَنزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِيمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ﴾

«...i Allah je slao vjerovjesnike da donose radosne vijesti opomene, i po njima je slao Knjigu, samu istinu, da se po njoj sudi ljudima u onome u čemu se ne bi oni slagali.» (El-Bekare, 213)

U hadisu od Ebi-Umame se prenosi da je jedan čovjek upitao Allahovog Poslanika ﷺ: «O Allahov Poslaniče, je li Adem bio poslanik?» Reče: «Da, sa njim je Allah razgovarao.» Ovaj čovjek upita: «Koliko je između njega i Nuha?» Reče: «Deset vijekova.» Ovaj hadis bilježi Ebu-Hatim Ibn-Hibban u svom *Sahihu.* Ibn-Kesir kaže: «Ovaj hadis ispunjava uslove Muslima, ali ga nije naveo u zbirci.»[262]

U Buharijinom *Sahihu* se prenosi od Ibn-Abbasa da je rekao: «Između Adema i Nuha je bilo deset vijekova. Svi su bili u islamu.»[263]

Vijek je, dakle, sto godina. To znači da je period između Adema i Nuha dug hiljadu godina.

Ali vrijeme između njih može da bude i duže, jer je Ibn-Abbas ograničio ove vijekove islamom. Možda je bilo vijekova koji nisu bili u islamu.

Drugo značenje vijeka može biti generacija jer Allah s.w.t. kaže:

﴿وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِن بَعْدِ نُوحٍ﴾

«Koliko smo Mi generacija poslije Nuha uništili.» (EL-Isra', 17)

﴿ثُمَّ أَنشَأْنَا مِن بَعْدِهِمْ قَرْنًا آخَرِينَ﴾

«Poslije njih smo druga pokoljenja stvarali.» (El-Mu'minun, 31)[264]

---

[262] *El-Bidaje we Nihaje,* 1/101.

[263] *El-Bidaje we Nihaje,* 1/101.

Prva devijacija u akidi i prvi poslanik

Nakon dugog perioda, u kojem su ljudi bili jedan ummet i na tewhidu, desila se zabluda i skretanje. Prvi vid zablude se desio u pretjerivanju veličanja dobrih ljudi, nakon čega su ih uzdigli na nivo božanstava.

U Buharijinom *Sahihu* se prenosi hadis od Ibn-Džurejdža, a on od Ata'a, a on od Ibn-Abbasa prilikom tumačenju ajeta:

﴿وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا﴾

«...i govore: "Nikako božanstva svoja ne ostavljajte, i nikako ni Vedda, ni Suvaa, a ni Jegusa, ni Jeuka, ni Jesra ne napuštajte!"» (Nuh, 23)

da je rekao: «Ovo su imena dobrih ljudi iz Nuhovog naroda. Kada umriješe, šejtan im objavi da na njihovim mjestima gdje su sjedili naprave kipove, iz poštovanja prema njima, i da ih nazovu njihovim imenima. Pa su oni to učinili, ali ih nisu obožavali. A kada oni pomriješe, nauke nestade i zaboravi se. Potomci ih počeše obožavati.»[265]

Ovo je, dakle, prva zabluda koja se desila u ljudskoj historiji vezano za vjeru. Pa im Allah posla prvog poslanika od Sebe, Nuha a.s., nakon obećanja kojeg je dao ocu čovječanstva - Ademu a.s., da će slati poslanike i knjige kao uputu čovječanstvu.

Dokaz da je Nuh bio prvi poslani poslanik je hadis šefa'ata u *Sahihu*, u kojem stoji: «Onda će ljudi, nakon Adema, doći kod Nuha govoreći: 'O Nuhu, ti si prvi poslanik na Zemlji, Allah te je nazvao zahvalnim robom...'»[266]

Dokazi koji se nalaze pred nama, iz Knjige našeg Gospodara, jasno ukazuju na to da je Nuh a.s pozivao u čisti tewhid, pa je govorio svom narodu:

﴿اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾

«Allaha obožavajte, vama osim Njega drugog boga nema. Ja se, zaista, bojim za vas patnje užasne na Velikom danu.» (El-A'raf, 59)

Na drugom mjestu kaže:

﴿أَن لَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ أَلِيمٍ﴾

---

[264] *El-Bidaje we Nihaje*, 1/101.

[265] Bilježi Buharija u *Sahihu*, 8/667, br. 4920.

[266] Bilježi Muslim, 1/185, br. 194.

«Da ne obožavate nikoga osim Allaha; ja se, zaista, bojim za vas teške patnje na Nesnosnom danu.» (Hud, 26)

I reče:

﴿يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَه غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ﴾

«O moj narode, Allaha obožavajte, vama nema drugog boga osim Njega. Zar se ne bojite?» (El-Mu'minun, 23)

Oni koji su se odazvali njegovom pozivu u tewhid su bili slabašni i neugledni ljudi, što su im prigovorili vođe i velikani, misleći za sebe da su bili inteligencija i mudraci. Tako su se uzoholili:

﴿قَالَ الْمَلأُ مِن قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرَاكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾

«A glavešine naroda njegovog rekoše: 'Mi smatramo da si ti u pravoj zabludi.'» (El-A'raf, 60)

A spomenute glavešine, velikani i ugledni u njegovom narodu, rekoše:

﴿وَمَا نَرَاكَ اتَّبَعَكَ إِلاَّ الَّذِينَ هُمْ أَرَاذِلُنَا بَادِيَ الرَّأْيِ﴾

«A vidimo i da te slijede, bez ikakva razmišljanja, samo oni koji nisu niko i ništa među nama.» (Hud, 27)

Znači, slijedili su ga bez mnogo razmišljanja, a to čime su ih korili je ustvari pohvalno, jer istina ako se pokaže ne treba razmišljati nego je treba slijediti.

Začudili su se da je Allah s.w.t. poslao poslanika od ljudskog roda, pa rekoše:

﴿مَا نَرَاكَ إِلاَّ بَشَرًا مِّثْلَنَا﴾

«Koliko mi vidimo ti si čovjek kao i mi.» (Hud, 27)

﴿فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَوْمِهِ مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُرِيدُ أَن يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنزَلَ مَلَائِكَةً﴾

«Ali su glavešine naroda njegova, koje nisu vjerovale, govorile: 'Ovo je čovjek kao i vi, samo hoće da je od vas ugledniji. Da je Allah htio meleke bi poslao.» (El-Mu'minun, 24)

Zatim su od njega zatražili da otjera slabe i siromašne, koji ga slijede, a on je odbio njihove zahtjeve:

﴿وَمَا أَنَاْ بِطَارِدِ الَّذِينَ آمَنُواْ إِنَّهُم مُّلاَقُو رَبِّهِمْ وَلَكِنِّيَ أَرَاكُمْ قَوْمًا تَجْهَلُونَ﴾

«I ja neću otjerati vjernike, oni će pred Gospodara svoga izići; ali, ja vidim da ste vi narod koji ne zna.» (Hud, 29)

Vrijeme i rasprave između njega i njih su se oduljile, kao što Allah s.w.t. kaže:

﴿فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا﴾

«...i on je među njima ostao hiljadu, manje pedeset, godina.»" (El-Ankebut, 14)

On ih je prokleo:

﴿وَقَالَ نُوحٌ رَّبِّ لَا تَذَرْ عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا ۝ إِنَّكَ إِن تَذَرْهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا﴾

«I Nuh reče: 'Gospodaru moj, ne ostavi na Zemlji ni jednog nevjernika, jer ako ih ostaviš, oni će robove Tvoje u zabludu zavoditi, a samo će griješnika i nevjernika rađati.'» (Nuh, 26-27)

Allah s.w.t. ih je uništio poplavom:

﴿وَقَوْمَ نُوحٍ لَّمَّا كَذَّبُوا الرُّسُلَ أَغْرَقْنَاهُمْ﴾

«A Nuhov narod smo, kada su u laž utjerivali poslanike, potopili.» (El-Furkan, 37)

A Nuha i vjernike je spasio Svojom milošću. Zemlja ostade bez zulumćara i na njoj ostadoše samo sljedbenici tewhida, a kada skrenuše sa puta tewhida Allah im posla poslanika:

﴿ثُمَّ أَنشَأْنَا مِن بَعْدِهِمْ قَرْنًا آخَرِينَ ● فَأَرْسَلْنَا فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْهُمْ﴾ .

«Poslije njih smo druga pokoljenja stvarali, i jednog između njih bismo im kao poslanika poslali.» (El-Mu'minun, 31-32)

A on ih pozva u tewhid Allahu s.w.t.:

﴿أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ﴾

«Da Allaha obožavate, vama nema drugog boga osim Njega.» (El-Mu'minun, 32)

Kad god bi ljudi skrenuli i zalutali Allah s.w.t. bi im poslao poslanike da im osvijetle put:

﴿ثُمَّ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا تَتْرَا كُلَّ مَا جَاءَ أُمَّةً رَّسُولُهَا كَذَّبُوهُ فَأَتْبَعْنَا بَعْضَهُم بَعْضًا وَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ فَبُعْدًا لِّقَوْمٍ لَّا يُؤْمِنُونَ﴾

«I poslanike, jedne za drugim Smo slali. Kad god bi jednom narodu došao njegov poslanik, u laž bi ga utjerivali, i Mi smo ih zato jedne drugima smijenjivali, i samo u pričama o njima spomen sačuvali, daleko bili ljudi koji nisu vjerovali.» (El-Mu'minun, 44)

Ovo je ta istinita priča o čovječanstvu, o borbi između istine i laži, između poslanika koji su donosili istinitu uputu i zabludjelih protivnika koji su zapostavili tewhid, držeći se onoga na čemu su zatekli svoje očeve i djedove, kao strasti i lažna vjerovanja:

﴿أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِن بَعْدِهِمْ لاَ يَعْلَمُهُمْ إِلاَّ اللَّهُ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَرَدُّوا أَيْدِيَهُمْ فِي أَفْوَاهِهِمْ وَقَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا بِمَا أُرْسِلْتُم بِهِ وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِّمَّا تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ ● قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِي اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ يَدْعُوكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُم مِّن ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرَكُمْ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى قَالُوا إِنْ أَنتُمْ إِلاَّ بَشَرٌ مِّثْلُنَا تُرِيدُونَ أَن تَصُدُّونَا عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأْتُونَا بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ﴾

«Zar do vas nije doprla vijest o onima prije vas, i narodu Nuhovu, i o Adu, i o Semudu, i onima poslije njih? – Samo ih Allah zna! Poslanici su im njihovi dokaze donosili, ali oni su ruke svoje na usta stavljali i govorili: 'Mi ne vjerujemo u ono što se po vama šalje i mi veoma sumnjamo u ono u što nas pozivate.' Poslanici su njihovi govorili: 'Zar se može sumnjati u Allaha, Stvoritelja nebesa i Zemlje? On vas poziva da bi vam neke grijehe vaše oprostio i da bi vas do roka određenog ostavio.' Oni su odgovorili: 'Vi ste ljudi kao i mi; hoćete da nas odvratite od onih koje su naši preci obožavali – pa, donesite čudo vidljivo.'» (Ibrahim, 9-10)

Pomnim pregledom poslanika, koje Kur'an predstavlja, razjašnjavaju nam se sljedeće činjenice:

Prvo - Da je Allah s.w.t stvorio čovjeka od samog početka kao potpuno stvorenje radi određenog cilja, a to je ibadet, kao i da ga je stvorio spremnog za to.

Drugo - Onda ga je upoznao sa Sobom od samog početka, i nije ga prepustio svom razmišljanju kako bi spoznao svog Gospodara kroz razmišljanje. Umjesto toga, On mu je poslao poslanike, kojih je bilo veoma mnogo, tako da su čitavom čovječanstvu dostavili uputu:

﴿وَإِن مِّنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ﴾

«Nema ni jednog naroda a da mu nije došao onaj koji će ih upozoriti.» (Fatir, 24)

Ali mi ne znamo sva imena poslanika koje je Allah slao.

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ مِنْهُم مَّن قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُم مَّن لَّمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ﴾

«I prije tebe smo slali poslanike, o nekima od njih smo ti kazivali, a o nekima ti nismo kazivali.» (Gafir, 78)

Dokaz da će oni narodi, koji su u laž utjerivali poslanike, potvrditi da su poslanici dostavili uputu su Allahove s.w.t. riječi:

﴿كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ • قَالُوا بَلَى قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ إِنْ أَنتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ﴾

«Kad god se koja gomila u nj baci, stražari u njemu će je upitati: 'Zar nije niko dolazio da vas opominje?' 'Jest, dolazio nam je onaj koji nas je opominjao' - odgovorit će - a mi smo poricali i govorili: 'Allah nije objavio ništa, vi ste u velikoj zabludi!'» (Mulk, 8-9)

Neprekidno slanje poslanika tokom historije nije ništa drugo do pokazatelj Allahove milosti prema ljudima, kao i držanje obećanja kojeg je dao Ademu, ocu čovječanstva, kao i Njegovo opravdanje stvorenjima:

□لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ□ ·

«Da ljudi ne bi poslije poslanika imali dokaz protiv Allaha.» (En-Nisa, 165)

﴿وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولاً﴾

«A mi nismo nikoga kažnjavali dok ne bismo poslanika poslali.» (El-Isra', 15)

Treće - Da je da'wa poslanika jedinstvena, kao i to da je osnova i srž njihove da'we bio tewhid, upoznavanje ljudi sa njihovim Gospodarem i Obožavanim, kao i pojašnjenje načina na koji će Ga obožavati.

Četvrto - Vjera svih poslanika je bila islam i osim nje nisu imali ni jednu drugu vjeru:

﴿وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ الإِسْلاَمِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾

«A onaj ko bude htio nešto drugo osim islama, neće mu biti prihvaćeno, a na onome svijetu će biti od onih koji su propali.» (Ali Imran, 85)

Nuh a.s. reče:

﴿وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾

«Naređeno mi je da budem musliman.» (Junus, 72)

O Tevratu Allah s.w.t. kaže:

﴿فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُواْ﴾

«Po njemu su jevrejima sudili vjerovjesnici koji su bili Allahu poslušni...» (El-Maide, 44)

Musa reče svom narodu:

﴿إِن كُنتُمْ آمَنتُم بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُواْ إِن كُنتُم مُّسْلِمِينَ﴾

«Ako u Allaha vjerujete, onda se na Njeg oslonite ako ste muslimani!» (Junus, 84)

Allah s.w.t. je naredio svom halilu Ibrahimu islam:

﴿أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

«Ja sam se predao Gospodaru svjetova.» (El-Bekare, 131)

﴿يَا بَنِيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى لَكُمُ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسْلِمُونَ﴾

"I Ibrahim je, kao i Jakub, emanet ostavio sinovima svojim: 'Sinovi moji, Allah je vama vjeru odabrao, i nipošto nemojte umrijeti drugačije nego kao muslimani.'» (El-Bekare, 132)

Kada je Jakub pitao svoje sinove o onome što će obožavati poslije njega:

﴿قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَإِلَهَ آبَائِكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَقَ إِلَهًا وَاحِدًا وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾

«Rekoše: 'Obožavat ćemo tvog Boga, i Boga tvojih očeva, Ibrahima, Ismaila i Ishaka, Boga Jedinoga! I mi se samo Njemu predajemo!'» (El-Bekare, 133)

Kraljica Sabe' je rekla:

﴿رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

«Gospodaru, ja sam sebi nepravdu učinila i ja se sa Sulejmanom Gospodaru svjetova predajem.» (En-Neml, 44)

Jusuf a.s. bi učio u svojim dovama:

﴿تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ﴾

«Daj da umrem kao musliman i pridruži me onima koji su dobri.» (Jusuf, 101)

Allahov Poslanik ﷺ kaže: «Poslanici su braća po ocu - majke su im različite a vjera im je jedna.»[267] [268]

Razlika u zakonima ne znači da im se i vjera razlikovala, jer Allah propiše nešto iz Svoje mudrosti, zatim u drugom vremenu propiše nešto drugo iz Svoje mudrosti. Kao što je Allah s.w.t. na početku islama propisao da se muslimani okreću u namazu prema Bejtu-l-makdisu, zatim je derogirao ovaj propis time što je propisao da se okreću prema Kabi. Isti je primjer za zakone poslanika, jer dolazeći derogira prethodnog, tako da je zakon koji je objavljen Muhammedu ﷺ posljednji i onaj koji je derogirao sve prethodne zakone.

Peto - Razvoj vjerovanja kroz vijekove nije razlog širka i uzimanju božanstava mimo Allaha, kao što su mislili Akkad i neki zapadnjaci. Glavni je razlog bilo zapostavljanje upute, s kojom su došli poslanici, i ostavljanje svega onoga što su im oni prenosili:

---

[267] Bilježi Buharija, 6/478, br. 3443.

[268] Braća po ocu su ona čiji je otac jedan, a majke su im različite. Tako je i sa poslanicima - vjera im je jedna, a zakoni različiti.

﴿وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنكًا﴾

«A onaj ko okrene glavu od Opomene Moje, dat ćemo mu da teškim životom živi.» (Ta-ha, 124)

Još jedan od razloga jeste i slijeđenje pretpostavki i strasti, a izbjegavanje upute:

﴿إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنفُسُ وَلَقَدْ جَاءَهُم مِّن رَّبِّهِمُ الْهُدَى﴾

«Oni se povode samo za pretpostavkama i onim za čim duše žude, a već im je došla Uputa od njihova Gospodara.» (En-Nedžm, 23)

﴿وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِن قَبْلُ وَأَضَلُّوا كَثِيرًا وَضَلُّوا عَن سَوَاءِ السَّبِيلِ﴾

«I ne povodite se za prohtjevima ljudi koji su još davno zalutali i mnoge u zabludu odveli, i sami s pravog Puta skrenuli.» (El-Maide, 77)

O jevrejima se u Kur'anu kaže:

﴿فَبِمَا نَقْضِهِم مِّيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَن مَّوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا
مِّمَّا ذُكِّرُوا بِهِ﴾

«Ali, zato što su zavjet svoj prekršili, Mi smo ih prokleli i srca njihova okrutnim učinili. Oni su riječi sa mjesta na kojima su bile uklanjali, a dobar dio onoga čime su bili opominjani izostavili.» (El-Maide, 13)

Đok o kršćanima kaže:

﴿وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَى أَخَذْنَا مِيثَاقَهُمْ فَنَسُوا حَظًّا مِّمَّا ذُكِّرُوا بِهِ فَأَغْرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ
وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾

«Mi smo zavjet prihvatili i od onih koji govore: 'Mi smo kršćani,' ali su oni dobar dio onoga čime su bili opominjani izostavili, zato smo među njih neprijateljstvo i mržnju do Sudnjeg dana ubacili.» (El-Maide, 14)

A o tome kako su skrenuli i zapostavili pravi tewhid kaže:

﴿اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا
وَاحِدًا لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾

«Oni, pored Allaha, smatraju bogovima svećenike svoje, i monahe svoje i Mesiha, sina Merjemina. A naređeno im je da samo jedinog Allaha obožavaju, nema boga osim Njega. On je vrlo visoko iznad onih koje Njemu ravnim smatraju.» (Et-Tewbe, 31)

Zbog toga će se poslanici odricati svih onih koji budu skrenuli sa njihovog puta:

﴿وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ أَأَنتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّيَ إِلَهَيْنِ مِن دُونِ اللَّهِ قَالَ
سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ إِن كُنتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي

وَلاَ أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنتَ عَلاَّمُ الْغُيُوبِ ۞ مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلاَّ مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنِ اعْبُدُواْ اللّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ﴾

«A kada Allah kaže: 'O Isa, sine Merjemin, jesi li ti govorio ljudima: - Prihvatite mene i majku moju kao dva boga uz Allaha!' – on će reći: 'Čist si Ti od toga! Meni nije priličilo da govorim ono što nemam pravo. Ako sam ja to govorio, Ti to već znaš; Ti znaš šta ja znam , a ja ne znam šta Ti znaš; samo Ti jedini sve što je skriveno znaš. Ja sam im samo govorio ono što si mi Ti naredio: - Allaha obožavajte, moga i vašeg Gospodara.'» (El-Maide, 116–117)

V

Kako zabludjeli narodi predstavljaju božanstvo

Kroz ovo djelo ne želimo da pišemo o historiji iskrivljenog vjerovanja zbog ogromnog razilaženja. Kakva je korist historijskog djela koje govori o tamnoj prošlosti kufra? Ali, želimo ukazati na nešto od onoga u šta su zapali prijašnji narodi, kako bismo znali cijeniti islamsku akidu.

Oni koji spoznaju neistinu su najsposobniji da spoznaju istinu kada je prihvate; dok oni koji slijede islam, a ne znaju njegovu suprotnost, za njih postoji bojazan da ne pokliznu ka iskrvljenom putu. Istinu je rekao Omer b. Hattab: «Postoji bojazan da će se uže islama prekinuti, končić po končić, ako ne bude nikoga ko će poznavati džahilijet.» Nema sumnje u to da onaj ko poznaje tamu noći može veoma dobro raspoznati i svjetlost dana, a krunu zdravlja na glavama zdravih vide samo bolesnici.

Ovu činjenicu je spoznao i Sejjid Kutb: «Čovjek neće shvatiti potrebu za ovom porukom, potrebu za odvajanjem od svih zabluda, u čiju tamu je čovječanstvo bilo bačeno, kao i potrebu smiraja i ubjeđenja na istinitoj akidi, sve dok ne uvidi veličinu te magle i ne odbaci od sebe zabludu. To je zabluda vjerovanja i predstava, filozofija i bajki, mišljenja i izmišljotina, običaja i navika, stanja i slučajeva, koje je islam, nakon dolaska, pronašao kako obavijaju kao tama ljudska srca. Primjećivala se nestabilnost, mješavina, iskrivljenost i loša interpretacija onoga što je ostalo od nebeskih vjera, kao i ljudskih dodataka u Božije objave pomiješane sa filozofijama, idolatrijom i bajkama.»

Navest ćemo samo tri primjera. Prvi od tih primjera se odnosi na akidu u državi koju su ljudi u prošlosti smatrali civiliziranom. Drugi se odnosi na odstupanje ljudi, sljedbenika nebeske vjere, od istine. I treći se odnosi na idolopoklonstvo Arapa prije pojave Muhammeda ﷺ

Prvi predmet
Gospodar kod Grka[269]

Naučnici ubrajaju staru grčku civilizaciju među najveće civilizacije u historiji, pa da pogledamo akidu ovog zabludjelog naroda. Grci su smatrali da je Jupiter gospodar svih bogova a njegova slika, kojom su ga predstavljali, više je nalik samom šejtanu negoli božanstvu. Predstavljali su ga kao zlikovca i neprijatelja kojeg je najviše zanimala hrana i piće, više od stvari koje su se ticale ostalih božanstava i ljudi. Ljutio se na Eskolapa, boga medicine, jer je liječio bolesnike i time mu spriječavao da uzima porez od duša umrlih koje putuju sa lice zemlje u njenu utrobu.

---

[269] *Hakaiku-l-islami ve ebatilu husumihi.*

Tvrde da se ljutio na Prometeja, boga znanosti i proizvodnje, jer je poučavao ljude da koriste vatru u svojoj proizvodnji, te tako stiču snagu kojom se bore protiv božanske snage. Njemu je presudio vječnu kaznu. Nije se zadovoljio konačnom smrću, ili time da ga udalji iz redova bogova, nego se specijalizirao u izmišljanju različitih vrsta patnji. Zarobio ga je u jednoj kamenitoj planini i svakog dana slao ptice da mu kljucaju jetru, a kada bi se smrklo jetra bi se zdrava vratila u tijelo kako bi se ptice vratile da je kljucaju svakim novim danom. Jadnik je ostao tako vječno, bez prava da se neko zauzme za njega ili da moli za sebe.

Hezod, filozof i pjesnik, izmišlja bajke o ljutnji Jupitera na Prometeja, pa kaže da mu je ostavio dio hrane na velikoj bogovskoj večeri time što mu je ostavio mnogo kostiju a malo mesa i loja. Time je Jupiter smatrao da se on uzdiže nad njim svojim znanjem, mudrošću i sposobnošću, jer je među bogovima poznat kao najveći znalac, mudrac i sposobnjaković kojeg niko od bogova nije prestigao ni u čemu.

Zatim se Hezod maksimalno potrudio da opravda Jupitera kako bi ga ljudima predstavio svetim i veličanstvenim, onako kako to dolikuje božanstvu, i kako bi se akida starih Grka uzdigla u odnosu na ono kakva je bila prije.

Pored svega toga, grčki mudraci kažu za Jupitera da je varao svoju ženu Heru. On šalje oblake da prekriju Sunce kako ga ne bi njegova ljubomorna žena Hera uhvatila među ljubavnicama na prijestolju iznad Olimpa.

Jednom se desilo da ga je zatekla kako ljubi noge lijepom čobanu koza, kojeg je vidio i ukrao, a zatim ga uzdigao na nebo. Ali, Jupiter se nije ogradio od ljubavnog čina, nego je pojašnjavao svojoj ženi Heri o onome što ne zna, kako je lijepo spojiti čašu napitka sa napitkom sa njegovih usana.

Ovo je primjer zabludjelog vjerovanja kojeg su proizvele mašta i bajke. Kod Grka postoji mnogo bogova. Oni se između sebe prepiru i ratuju, jedni druge pate, poput ljudi su, jedu i piju, žene se, varaju svoje žene, homoseksualci su... Kakav će, onda, dojam ovakva akida ostaviti u srcima onih koji je slijede? Kako će utjecati na njihovo ponašanje i na njihove odnose? I koje su to vrijednosti koje cijeni ova akida?

Drugi predmet
Bog kod jevreja[270]

Jevrejsko vjerovanje sinova Israilovih se proslavilo predstavama idolopoklonstva i primjesama nacionalizma. Israil je Jakub b. Ishak b. Ibrahim, a.s. Jevrejima su dolazili poslanici, među kojima je bio prvi Israil, sa iskrenim tewhidom kojem ga je poučio njegov otac Ibrahim. Nakon toga im je došao najveći njihov poslanik Musa a.s. koji je pozivao u tewhid sa utemeljenim zakonom koji mu je bio dat. Ali, tokom vremena su skrenuli i spali na idolatriju. U svojim svetim knjigama, u srži Tevrata, su dodali bajke i određena poimanja Allaha s.w.t. koja se ni po čemu ne razlikuju od idolatrijskog shvatanja i poimanja Boga kod Grka, i svih drugih idolopoklonika, kojima nije bila poslata nebeska objava, niti su imali Božiju knjigu.

Akida i tewhid, koje je Allah s.w.t. objavio Ibrahimu a.s., bila je iskrena, neprikosnovena, potpuna i savršena. Njom se suprotstavio idolatriji, kako to Kur'an prikazuje, i Ibrahim a.s. je savjetovao svojim sinovima, a i Jakub svojim prije smrti:

﴿وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ إِبْرَاهِيمَ ● إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا تَعْبُدُونَ ● قَالُوا نَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَظَلُّ لَهَا عَاكِفِينَ
● قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ إِذْ تَدْعُونَ ● أَوْ يَنفَعُونَكُمْ أَوْ يَضُرُّونَ ● قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا آبَاءَنَا كَذَٰلِكَ
يَفْعَلُونَ ● قَالَ أَفَرَأَيْتُم مَّا كُنتُمْ تَعْبُدُونَ ● أَنتُمْ وَآبَاؤُكُمُ الْأَقْدَمُونَ ● فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِّي إِلَّا رَبَّ
الْعَالَمِينَ ● الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ ● وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ ● وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ
● وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ ● وَالَّذِي أَطْمَعُ أَن يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ ۞ رَبِّ هَبْ لِي
حُكْمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ ● وَاجْعَل لِّي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ﴾

«I kaži im vijest o Ibrahimu, kada je oca svoga i narod svoj upitao: 'Šta to vi obožavate?' a oni su odgovorili: 'Obožavamo kumire i povazdan im se molimo', on je rekao: 'Da li vas oni čuju kad se molite, ili, da li vam mogu koristiti ili naškoditi?' 'Ne' – odgovoriše 'ali mi smo upamtili pretke naše kako tako postupaju.' 'A da li ste razmišljali' - upita on - 'da su oni koje obožavate vi, i koje su obožavali davni preci vaši, doista, neprijatelji moji? Ali, to nije Gospodar svijetova, Koji me je stvorio i na Pravi put uputio, i Koji me hrani i poji, i Koji me, kad se razbolim, liječi, i Koji će mi život oduzeti, i Koji će me poslije oživjeti, i Koji će mi, nadam se, pogreške moje na Sudnjem danu oprostiti! Gospodaru moj, podari mi mudrost i pridruži me onima koji su dobri i učini da me po lijepom spominju oni što će poslije mene doći.» (Eš-Šua'ra, 69-84)

---

[270] *Hasais tesawur El-Islami*, Sejjid Kutb, str. 11.

وَمَن يَرْغَبُ عَن مِّلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلاَّ مَن سَفِهَ نَفْسَهُ وَلَقَدِ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الآخِرَةِ لَمِنَ
الصَّالِحِينَ● إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْ قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ● وَوَصَّى بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ
يَا بَنِيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى لَكُمُ الدِّينَ فَلاَ تَمُوتُنَّ إَلاَّ وَأَنتُم مُّسْلِمُونَ● أَمْ كُنتُمْ شُهَدَاء إِذْ حَضَرَ
يَعْقُوبَ الْمَوْتُ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِن بَعْدِي قَالُواْ نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَإِلَهَ آبَائِكَ إِبْرَاهِيمَ
وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهًا وَاحِدًا وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾

«Vjeru Ibrahimovu izbjegava samo onaj koji ne drži do sebe. A Mi smo njega na ovome svijetu odabrali, i na onome će biti među dobrima. Kada mu je Gospodar njegov rekao: 'Predan budi!' - on je odgovorio: 'Ja sam predan Gospodaru svjetova!' I Ibrahim ostavi u amanet sinovima svojim a i Jakub: 'Sinovi moji, Allah je vama vjeru odabrao, i nipošto ne umirite drugačije nego kao muslimani!' Vi niste bili prisutni bili kada je Jakubu smrtni čas došao i kada je sinove svoje upitao: 'Kome ćete se poslije mene klanjati?' – 'Klanjat ćemo se' - odgovorili su oni – 'Bogu tvome, Bogu tvojih predaka, Ibrahima i Ismaila i Ishaka, Bogu Jedinome, i mi se samo Njemu pokoravamo!'» (El-Bekare, 130-133)

Sa ove iskrene akide ovog čistog tewhida su unuci skrenuli, sve dok im nije došao Musa a.s. sa akidom i novom da'wom. Ali nisu ni na njoj ustrajali, nego su i sa nje skrenuli.

Njihovo skretanje sa puta se desilo još u Musaovo vrijeme, a primjer je obožavanje teleta kojeg im je Samirija napravio od zlata koji su ponijeli od žene Egipćana:

﴿قَالُوا مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلْكِنَا وَلَكِنَّا حُمِّلْنَا أَوْزَارًا مِّن زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَذَفْنَاهَا فَكَذَلِكَ أَلْقَى
السَّامِرِيُّ● فَأَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلًا جَسَدًا لَّهُ خُوَارٌ فَقَالُوا هَذَا إِلَهُكُمْ وَإِلَهُ مُوسَى فَنَسِيَ﴾

«'Nismo od svoje volje prekršili obećanje koje smo ti dali' - odgovoriše. 'Bili smo natovareni teretima, nakitom narodnim, pa smo to pobacali. A to isto uradio je i Samirija, pa im izlio tele koje je davalo glas kao da muče, i oni su onda rekli: 'Ovo je vaš bog i Musaov bog, on ga je zaboravio!'» (Taha, 87-88)

A i prije toga su tražili od Musa'a a.s. da im odredi kipa kojem će se klanjati:

﴿وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ فَأَتَوْاْ عَلَى قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلَى أَصْنَامٍ لَّهُمْ قَالُواْ يَا مُوسَى اجْعَل لَّنَا
إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ﴾

"I Mi sinove Israilove preko mora prevedosmo, pa oni naiđoše na narod koji se klanjao kumirima svojim. 'O Musa,' – rekoše – 'napravi i ti nama boga kao što oni imaju bogove!' - 'Vi ste, uistinu, narod koji nema pameti!' - reče on.» (El-A'raf, 138)

Kur'an mnogo govori o njihovom iskrivljenom vjerovanju i poimanju Allaha s.w.t., njihovom širku i idolatriji, kao i o tome da su Allahu pripisali dijete s.w.t.:

﴿وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللَّهِ﴾

«Jevreji su rekli: 'Uzejr je sin Allahov.'» (Et-Tewbe, 30)

Oni su kazali za Allaha s.w.t. da je škrt i siromašan:

﴿وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلُعِنُواْ بِمَا قَالُواْ بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنفِقُ كَيْفَ يَشَاء﴾

«Jevreji govore: 'Allahova ruka je stisnuta!' Stisnute bile ruke njihove i prokleti bili zbog onoga što govore! Ne, obje ruke Njegove su pružene, On udjeljuje koliko hoće!» (El-Maide, 64)

﴿لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُواْ إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاء سَنَكْتُبُ مَا قَالُواْ وَقَتْلَهُمُ الأَنبِيَاء بِغَيْرِ

«Allah je čuo riječi onih koji su govorili: 'Allah je siromašan, a mi smo bogati!' Mi ćemo zabilježiti ono što su govorili, kao i što su bez opravdanja vjerovjesnike ubijali!» (Ali Imran, 181)

Zbog svog nacionalizma tvrdili su da je bog samo njihov, tako da ih neće kazniti za njihovo ponašanje, osim u njihovim međusobnim odnosima. A što se tiče nejevreja On jevreje neće kazniti za nedjela prema njima koja počine.

O ovome je Kur'an rekao:

﴿وَمِنْهُم مَّنْ إِن تَأْمَنْهُ بِدِينَارٍ لاَّ يُؤَدِّهِ إِلَيْكَ إِلاَّ مَا دُمْتَ عَلَيْهِ قَآئِمًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُواْ لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الأُمِّيِّينَ سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾

«...a ima i onih koji ti neće vratiti ako im povjeriš samo jedan dinar, ako ga ne budeš stalno pratio. To je zato jer oni govore: 'Nama nije grijeh što učinimo neukima!' - i o Allahu govore laži iako istinu znaju.» (Ali Imran, 75)

Njihove knjige sadrže opis njihovog boga koji se nimalo ne razlikuje od idola koje su Grci obožavali i opisivali.

U trećem poglavlju u Otkrovenju piše, nakon što je Adem počinio grijeh tako što je okusio plodove sa drveta (a pisac kaže da je to drvo spoznaje dobra i zla):

«A kad začuše šušanj koraka Gospoda Boga, koji je hodio po vrtu za dnevnog vjetrića, skriju se oni, Adam i žena njegova, pred Gospodom Bogom među grmenjem u vrtu.

A Gospod Bog viknu Adama i upita ga: 'Gdje si?'

On odgovori: 'Kad začuh šušanj koraka tvojih u vrtu, uplaših se, jer sam gol, pa sam se skrio.'

Tada upita on: 'Tko ti je rekao, da si gol? Da nijesi možda jeo s drveta, s kojega ti zabranih jesti?'

Adam odgovori: 'Žena, koju si mi dao da bude uz mene, ona mi dade s drveta, i jedoh.'

I Gospod Bog upita ženu: 'Zašto si to učinila?' Žena odgovori: 'Zmija me zavede; zato sam jela.'

Tada reče Gospod Bog zmiji: 'Jer si to učinila, da si prokleta među svom stokom i svima životinjama zemaljskim! Na trbuhu ćeš svojemu puzati i prah ćeš jesti sve dane života svojega!

Neprijateljstvo ću staviti između tebe i žene, između roda tvojega i roda njezina. On će ti satrti glavu; a ti ćeš ga raniti na peti.'

Ženi reče: 'Mnoge ću ti muke umnožiti, kad zatrudniš. U bolovima ćeš rađati djecu, a ipak ćeš žudjeti muža svojega, koji će ti biti gospodar.'

Adamu reče: 'Jer si popustio molbi žene svoje i jeo s drveta, za koje sam ti zapovjedio: 'Ne smiješ jesti s njega', to neka je prokleta zemlja zbog tebe. S mukom ćeš se od nje hraniti sve dane života svojega.

Trnje i korov rađat će ti, i ti ćeš jesti zelje poljsko.

U znoju ćeš lica svojega jesti kruh, dok se ne vratiš u zemlju, od koje si uzet, jer prah si i u prah se vraćaš.'

Adam nadjenu ženi svojoj ime Eva; jer postade mati svima živima.

A načini Gospod Bog Adamu i ženi njegovoj haljine od kože i obuče ih u njih.

Tada reče Gospod Bog: 'Eto, čovjek sad postade kao jedan od nas, tako da spoznaje, što je dobro i zlo. Da sada samo on ne pruži ruku svoju i također ne uzme s drveta života i jede i vječno živi!'

Zato ga progna Gospod Bog iz vrta edenskog, da obrađuje zemlju, od koje je bio uzet.

I kad je bio prognao Adama, postavi istočno od vrta edenskog kerubine s mačem ognjenim, iz kojega se vijao plamen, da čuvaju put k drvetu života.»[271]

Jasno je kako ove predaje govore o Allahovom s.w.t. neznanju. Vidimo da u njima On ne zna gdje je Adem dok mu sam nije rekao, da

---

[271] *Biblija ili Sveto pismo Staroga i Novog zavjeta,* preveo: Ivan Šarić, Sarajevo, 1942., Postanak, glava 3, stih 8-24, (op. recenzenta)

šeta kao što šetaju ljudi, te da razlog zbog kojeg je Allah istjerao Adema iz Dženneta nije onaj o kojem Kur'an govori, a to je zbog počinjenog grijeha, nego bojazan da Adem ne pojede plod sa drveta života i tako ne stekne vječni život! Vidimo i to da Allah nije poučio čovjeka dobru i zlu, nego da je to spoznao onda kada je kušao sa drveta, a sve su ovo laži i potvore o Allahu s.w.t.

Iz ovoga se uviđa njihovo shvatanje da je Allahov beskrajni život takav jer se On najeo sa Drveta života. Uzvišen li je Allah i čist od onoga što o Njemu iznose!

Kako su Mu pripisali neznanje isto tako su Mu pripisali tugu i kajanje zbog nečega što je učinio. Kažu da se ražalostio kada je vidio kako se nered i zlo proširilo u vrijeme Nuha a.s.: «Kad Gospod vidje, da je pokvarenost ljudi na zemlji bila velika i da je sve mišljenje i htijenje srca njihova svejednako išlo samo na zlo.

Pokaja se Gospod što je bio načinio ljude na zemlji, i bio je duboko ožalošćen.

I reče Gospod: 'I zbrisat ću s lica zemlje, čovjeka i zvijeri, gmizavce i ptice u zraku, jer se kajem, što sam ih načinio.'

Samo Noa nađe milost u očima Gospodnjim.»[272]

Slijedi još jedna izmišljotinju, koja se nalazi u XI. glavi u pismu o Postanku: «Sva zemlja govorila je tada samo jedan jezik i rabila jednak govor.

I tako, kako su se selili od istoka nađoše ravnicu u zemlji šinearskoj i ondje se naseliše.

Tada rekoše jedan drugome: 'Hajde da pravimo opeku i da je pečemo u ognju!' Tako im je služila opeka za kamen i smola zemljana za žbuku.

Potom rekoše: 'Hajde da sazidamo sebi grad i kulu s vrhom do neba, i da podignemo sebi spomenik, da se ne raspršimo po svoj zemlji!'

A Gospod siđe da vidi grad i kulu, što su ih zidali sinovi čovječji.

I reče Gospod: 'Evo, svi su jedan narod i jednak je jezik svima, i to počeše raditi. Otada neće im smetati ništa da ne urade, što naume.

Hajde da siđemo i da im pometemo jezik, da ne razumiju jedan drugoga što govore! '

---

[272] *Biblija ili Sveto pismo Staroga i Novog zavjeta,* preveo: Ivan Şarić, Sarajevo, 1942., Postanak, glava 6, stih 5-8, (op. recenzenta)

I rasprši ih Gospod odanle po svoj zemlji, i tako moradoše odustati od zidanja grada.

Zato se prozva Babel jer ondje pomete Gospod jezik cijele zemlje, i odanle ih raspršì Gospod po svoj zemlji.»[273]

Kakav je ovo bog kojeg odslikava ovakvo izmišljanje? Bog koji se boji ljudi, boji se njihovog okupljanja i zajednice, pa onda pohiti u borbu protiv njih da se ne bi složili oko jedne riječi. On im oduzima snagu tako što ih je razasuo na sve strane zemaljske kugle, nakon što im pobrka jezike.

Jevreji su Allahu pripisali zlo, kao što su Mu pripisali žaljenje za učinjenim. U Drugoj knjizi o Samuelu, glava XXIV, se kaže: «Tako pusti Gospod kugu na Izraela od jutra do određenoga vremena. Pomrije naroda od Dana do Beer-Şebe sedamdeset tisuća ljudi.

Već pruži anđeo ruku svoju na Jerusalem da ga uništi, tada se sažali Gospodu sa zla, i zapovijedi anđelu, koji je ubijao narod: 'Dosta! Povuci natrag ruku svoju!'»[274]

Ako ostavimo ono što nam Kur'an kazuje o zabludi jevreja i o iskrivljavanjima u Tevratu i pogledamo u Talmud, kojeg su napisali jevrejski učenjaci i rabini i kojeg oni smatraju važnijim od samog Tevrata, vidjet ćemo koliko su jevreji zalutali ne samo u vjerovanju nego i čitavom zakonu.

Zadovoljit ću se prenošenjem samo jednog dijela iz *Čvrsto blago u osnovama Talmuda* koji se tiče božije časti. Po njima Bog ima potrebu za čitanjem i naukom, kao i da se šali i igra, subhanehu we teala. U Talmudu stoji: «Dan ima dvanaest sati. U prva tri sjedi i pregleda zakon, u druga tri sudi, a u treća tri hrani svijet, dok u posljednja tri sjedi i igra se sa velikim kitom, kraljem svih riba.»

Ono što je još veće i čudnije jeste to što Bog nema drugog posla do da sjedi, proučavajući Talmud sa melekima. I ne samo sa melekima nego i sa Esmudijom, kraljem šejtana u nebeskoj školi.

A kakav je to kit sa kojim se igra Gospodar? Kit je veoma veliki, toliko da bi kroz njegovo ždrijelo mogla ući riba debljine 2000 kilometara a da mu ne zasmeta. Zbog toga se Bog pobojao da ako se bude razmnožavao da će uništiti svijet, te mu zabrani ženku. A da nije tako učinio Zemlja bi se ispunila divljačima koje bi uništile sve ono što je na njoj. Zato ga zadrža božanskom snagom, ženku i njeno mladunče ubi, te ih pripremi kao hranu za stanovnike Firdevsa.

---

[273] *Biblija ili Sveto pismo Staroga i Novog zavjeta,* preveo: Ivan Šarić, Sarajevo, 1942., Postanak, glava 11, stih 1-9, (op. recenzenta)

[274] *Biblija ili Sveto pismo Staroga i Novog zavjeta,* preveo: Ivan Šarić, Sarajevo, 1942., 2 Samuelova, glava 24, stih 15-16, (op. recenzenta)

Ovim izmišljotinama, koje su postale njihovo vjerovanje, dodaju još i to: «Allah se nije igrao sa velikim kitom kada je porušen hram. Niti je poželio da pleše sa Havom, iako ju je opremio ukrasnom odjećom, nego joj kosu potkrati.»

Propali, da Bog da, i nestali! Oni slijede tragove prijašnjih nevjernika i riječi mnogobožačkih zalutalih naroda, tako da se njihov bog ne razlikuje od ljudi, razmišlja poput njih, radi ono što i oni, igra se, pleše, tuguje, plače... Zbog čega? Zbog rušenja hrama kojeg im je Sulejman sagradio.

Hram predstavlja ponos jevreja. Allahu su o tome skrojili historiju, te kako On do dan danas tri četvrtine noći proplače, ričući kao lav, i kaže: «Propao sam ja. Kako sam dozvolio da mi sruše kuću, zapale Mi hram i otmu mi djecu?»

Ali, oni još više pretjeruju u svojoj zabludi kada kažu: «Allah se smanjio od tuge" – subhanehu we teala! – "za srušenim hramom, tako da Allah zauzima prostor samo četvera nebesa nakon što je zauzimao prostor svih nebesa i Zemlje u svim vremenima.»

Opisuju Hvaljenog i Veličanstvenog kako Sam Sebe omalovažava s.w.t. kada Ga hvale Njegovi robovi, a misle na jevreje: «Kada Neovisni čuje kako Ga robovi hvale i veličaju protrese glavom i kaže: 'Blago Vladaru kojeg hvale dok on škrtari, iako to zaslužuje, ali ne zaslužuje ništa onaj otac koji svoju djecu ostavlja u patnjama.'»

Allah ih ubio kako se odmeću!

Dalje su izmislili o Gospodaru časti – čist je i uzvišen On od onoga što iznose – da Se udara po licu i plače, sve zbog tuge za jevrejima i onoga što im se desilo: «Allah žali zbog toga što je jevreje ostavio u teškom stanju, tako da Se svaki dan udara po licu i plače, pa mu padnu dvije suze u more, čiji pljusak čuje svako na Zemlji. Zatalasa se voda, zatrese se Zemlja u većini slučajeva, pa se desi zemljotres.»

Pripisuju mu greške i priznavanje grijeha. Izmišljaju, lažući i krivotvoreći, da je Mjesec Božija greška, te da je rekao Njemu s.w.t.: «'Pogriješio si što si me stvorio manjeg od Sunca.' Pa se Bog povukao i priznao Svoju grešku. A zatim je rekao: 'Zakoljite Mi žrtvu kojom ću se otkupiti za grijeh, jer sam Mjesec stvorio manjim od Sunca.'» Kako su samo mogli reći da se Allah otkupljuje i od koga se otkupljuje?!

Ovakvi umovi, koji mogu izmisliti ovakve izmišljotine, su zaista jadni. A i oni koji vjeruju u ovakve gluposti nisu ništa bolji od njih. Hvala Allahu s.w.t. Koji nas je uputio na Pravi put i dao nam Istinu i Svjetlost.

Oni vjeruju i u to kako: «Boga savlada lakomislenost, kao što Mu se desilo kada se naljutio na sinove Israilove, pa se zakleo da im neće podariti vječni život, ali se pokajao nakon što ga je napustila lakomislenost. Tako nije ispunio Svoju zakletvu jer bi učinio suprotno pravdi.»

Oni nisu stali kod vjerovanja u to da se On kune, da se kune iz neznanja i lakomislenosti, nepravdu čini i otkupljuje se, nego tvrde kako se mora iskupiti zbog Svoje zakletve.

Tako u Talmudu stoji: «Ako se Bog zakune nepravedno, onda treba nekoga ko će ga osloboditi zakletve. Jedan od jevrejskih učenjaka je čuo Boga kako traži da ga neko riješi zakletve, a kada su rabini čuli da Ga nije riješio zakletve smatraše ga magarcem, jer nije Boga riješio zakletve. Tako da su izmislili vladara zvanog Mij, između nebesa i Zemlje, koji rješava Božije zakletve i zavjete kada to zatreba.»[275]

Ovo su neki od primjera jevrejskog izmišljanja i iskrivljavanja vjere. Sve navedeno čini srž njihovog vjerovanja, koja se nimalo ne razlikuje od bajki i stihova koje su Grci pisali o svojim božanstvima.

Treće poglavlje
Kako su Arapi skrenuli sa tewhida

Arapi su bili na vjeri tewhida, vjeri njihovog oca Ibrahima a.s., sve do 400 godina prije slanja Muhammeda ﷺ. Naime, među njima je bio vladar, ili plemenski vođa, čiju su riječ poštovali i nisu mu se suprotstavljali, pa im on vjeru promijeni, a zvao se Amr b. Amir El-Huzai.

U Buharijinom *Sahihu* se bilježi od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Vidio sam Amra b. Amira El-Huzaija kako u Džehennemu vuče svoja crijeva. Bio je prvi koji je uveo *saibu*.»[276]

---

[275] Ovo su neke od stvari koje su jevreji napisali u svom Talmudu.

[276] Bilježi Buharija, 8/283, br. 4623.

Također u Buharijinom *Sahihu* se prenosi od Aiše r.a. da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «Vidio sam kako Džehennem sam sebe jede, i vidio sam Amra kako vuče svoja crijeva. On je prvi koji je uveo *saibu.*»[277]

Amr je promijenio vjeru Arapa time što ih je pozvao da obožavaju kipove uvođenjem novotarija u Allahovu s.w.t. vjeru, dozvoljavajući i zabranjujući u njoj po svom hiru. Od toga je Allah s.w.t. spomenuo u Svojoj Knjizi:

﴿مَا جَعَلَ اللَّهُ مِن بَحِيرَةٍ وَلَا سَائِبَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ وَلَٰكِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَأَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ﴾

«Allah nije propisao ni behiru, ni saibu, ni vasilu, a ni hama; to oni koji ne vjeruju govore o Allahu laži, i većina njih nema pameti.» (El-Maide, 103)[278]

Postoje razne predaje o tome kako je Amr raširio kumire na Arapskom poluotoku. Jedni kažu da je imao pomagača od džina, koji mu je pokazao gdje su zakopana božanstva od Nuhovog a.s. vremena, i koja je Nuhov narod obožavao. On ih je iskopao i podijelio među Arapima. Drugi kažu da je kumire donio iz Šama. Kada je vidio kako im se klanjaju, zatražio je i oni mu dadoše jednog, te ga on postavi u Mekki.[279]

Razlog zbog kojeg su Arapi slijedili Amra b. Luhajja jeste zato što je bio veoma ugledan među njima. Bio je uglednik u plemenu Huza'a, u vremenu kada su imali vlast u Mekki, nakon što su protjerali pleme Džurhum. Arapi su ga uzeli za gospodara. Nije bilo novotarije koju je uveo a da je oni nisu slijedili, jer je hranio i oblačio ljude za vrijeme hodočašća. Kažu da je znao i po 10000 deva zaklati i 10000 ljudi odjenuti.[280]

Neki kažu da je Amr pozivao u obožavanje Lata. U Taifu je bio neki čovjek, koji je obilazio ljude i pojio ih sa jednog kamena. Kada je umro,

---

[277] Bilježi Buharija u svom *Sahihu,* 8/283, br. 4623.

[278] Behira je deva kojoj bi Arapi, nakon što pet puta donese mlade na svijet i ako posljednje mladunče bude muško, uho razrezali i ostavili je da slobodno pase, tako da je niko ne jaše niti tovari.

Saiba je kamila koju bi čovjek oslobodio da bude poput behire nakon što se zavjetovao da će to uraditi ako mu se određena stvar ispuni.

Vesila je ako bi deva dala žensko devče onda bi ga Arapi uzimali sebi, a ako je muško ostvljali bi ga svojim kumirima. Ali ako bi dala blizance, žensko i muško, onda muško devče ne bi žrtvovali kumirima i takvu su devu zvali vasila tj. ona koja je oteljena sa bratom.

Ham je bio mužjak koji bi oplodio deset deva, nakon čega su ga oslobađali jahanja i tovara, i puštali bi ga da slobodno pase i pije. Sve ovo su činili sa stokom kako bi se približili svojim tagutima (božanstvima).

[279] Provjeri Poslanikovu siru od Ibn-Hišama, 1/121.

[280] *El-Bidaje wen-Nihaje,* 2/187.

Amr b. Luhajj reče kako on nije umro, nego se uvukao u kamen na kojem je sjedio, pa naredi ljudima da ga obožavaju.

Spominje se i to da je Amr izmijenio i telbiju kojom se obznanjivao tewhid Allahu s.w.t. od vremena Ibrahima a.s., pa sve dok se nije pojavio Amr, telbija je bila *Lebejkellahumme lebejk, lebejke la šerike leke lebejk*... Kada je jednom obilazio oko Kabe učio je pomenutu telbiju, a uz njega je bio šejtan liku starca. Kada je kazao: «*Lebejke la šerike lek*.» Šejtan bi rekao: «*Illa šeriken huwe lek* (osim sudruga koji je Tvoj).»[281] Amr se usprotivio: «Šta je ovo?» Starac mu odgovori: «Izgovori to i posjedovat ćeš sve što se posjedovati može.» Amr je izgovorio, a Arapi su ga nakon toga slijedili u tome.

Početak zablude

Ibn-Ishak nam govori kako je zabluda među Arapima počela od loze Ismailove a.s. obožavanjem kamenja. «Najprije su veličali sam Harem, tj. Kabu. Nisu ga napuštali sve dok se nije stvorila velika gužva. Nakon toga počeše putovati, tražeći udobnost u drugim krajevima. Nije bilo nikog ko bi otputovao, udaljavajući se od Harema, a da nije ponio sa sobom kamen od kamenja Harema veličajući ga. Gdje god bi stali postavili bi taj kamen i oko njega bi obilazili, kao što se oko Ka'be obilazi. Nakon toga su počeli obožavati svaki kamen koji im se svidio.»[282]

Pogledaj dokle su dospjeli i u kakvo su stanje zapali! Od Ebu-Redžaa El-Ataridija se prenosi da je rekao: «U džahilijetu smo obožavali kamenje, pa ako bismo vidjeli kamen ljepši od ovog bacili bismo ga i uzeli taj. A ako ne bismo našli kamen, onda bismo napravili malu hrpicu od prašine, doveli na nju ovcu i pomuzli je na tu hrpicu, a zatim bismo je obilazili.»

Ono što je bilo jako čudno jeste to što su nosili sa sobom na put po četiri kamena, tri za posudu da kuhaju i četvrti da ga obožavaju.

Arapski kumiri

Obožavali su kumire i kipove. Hišam b. Muhammed b. Saib El-Kelbi kaže: «Od najstarijih njihovih kipova je bio Menat, koji je bio postavljen na obali Crvenog mora prema Mušelelu, u dolini između Mekke i Medine. Svi su ga Arapi veličali. Evs i Hazredž i svi oni koji su se spuštali u Medinu i Mekku iz bližnjih predjela prinosili su mu žrtve, poklone, i niko ga nije više veličao od Evsa i Hazredža. Evs i svi oni koji su se sa njima graničili u Jesribu su došli dotle da su prilikom hadža sa ostalim ljudima stajali na svim mjestima, a nisu brijali glave kao ostali. Kada bi završio hadž oni bi došli kod njega i obrijali glave, zatim bi boravili jedno vrijeme kod njega jer su smatrali hodočašće nepotpunim bez toga.»

---

[281] Znači «Nema sudruga da nije Tvoj».

[282] Sira od Ibn-Hišama, 1/122.

Menat je bio bog Huzejla i Huza'e. Poslanik ﷺ u godini oslobođenja Mekke je poslao Aliju r.a. pa ga sruši. Obožavali su i Lata u Taifu, koji je bio novijeg doba od Menata. Bio je to četvrtasti kamen, čiji su čuvari bili od Sekifa, nad njih su već bili izgradili tvorevinu. Kurejšije i svi drugi Arapi su ga veličali.

Nadjevali su imena Zejdu Lat, Tejmu Lat. Bio je postavljen na desnoj strani munare današnje Taifske džamije. Tako je stajao sve dok Muhammed s.a.w.s. nije poslao Mugiru b. Šuaba i Ebu-Sufjana b. Harba, nakon što je pleme Sekif primilo islam, pa ga zapališe i srušiše.

Ibn-Džerir prenosi od Mudžahida značenje ajeta:

﴿أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّى﴾

«Jeste li vidjeli Lata i Uzaa?» (En-Nedžm, 19)

I kaže: «Lat je pojio hodočasnike, a kada je umro počeše mu bdjeti nad kaburom.» Isto tako i Ebu-Dževza prenosi od Ibn-Abbasa da je punio mješine hodočasnicima. Bilježi ga Buharija sličnog.

Obožavali si i Uzaa, koji je bio još novijeg doba od Lata. Zalim b. S'ad ga je napravio na korijenima palminog stabla, gdje su sagradili kuću odakle su slušali glas. El-Kelbi prenosi od Ibn-Abasa da je Uza imao šejtanku, prikovanu sa tri eksera unutar palminog stabla.

Kada je Poslanik ﷺ oslobodio Mekku poslao je Halida b. Velida i rekao: «Priđi ispod palme, pa skreši prvi ekser.» Kada to učini on mu dođe, a Poslanik ga upita: «Jesi li šta vidio?» Odgovori: «Ne.» Poslanik reče: «Skreši i drugi.» On to učini, zatim dođe kod Poslanika ﷺ koji ga upita: «Jesi li šta vidio?» «Ne», reče on. Poslanik mu je kazao: «Sasijeci i treći.» Kada je došao vidio je abesinku raščupane kose, stavila ruke na vrat, zvocka očnjacima, a iza nje čuvar. Halid reče: «Nezahvalnost tebi, ne veličanje. Vidim kako te je Allah ponizio.» Zatim je udari, a glava joj se otkotrlja, tresući se. Nakon toga on posječe drvo, ubi čuvara i ode Poslaniku ﷺ i obavijesti ga. Poslanik tada reče: «To je Uza, i nema drugog Uzaa Arapima poslije njega.»» Uza je bio postavljen nadomak Mekke, blizu Arefata. To je bilo drvo kod kojeg su klali kurbane i molili se.

El-Kelbi u svojoj knjizi *Kumiri* kaže: «Kurejšije su imali kipove unutar Kabe i oko nje. Najcjenjeniji među njima je bio Hubel. Napravljen je bio od crvenih košpica u liku čovjeka. Kada bi se posvađali ili htjeli krenuti na put došli bi kod njega i bacili bi strelice. Među njihovim kipovima su bili Isaf i Naila. Neki prenose da su neki čovjek i žena počinili blud unutar Kabe, pa ih je Allah pretvorio u kamenje, a Kurejšije ih postaviše pored Kabe kako bi ljudima bili opomena. Ali, kada se vrijeme odulji počeše ih obožavati sa ostalim kipovima.

Kada je Poslanik ﷺ oslobodio Mekku unutar i oko Kabe je zatekao 360 kipova, pa poče udarati svojim lukom po njihovim licima i očima učeći:

﴿ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا﴾

«Istina je došla, a laž je nestala, zaista laž nestaje.» (El-Isra, 81)

﴿ جَاءَ الْحَقُّ وَمَا يُبْدِئُ الْبَاطِلُ وَمَا يُعِيدُ﴾

«Reci: 'Istina je došla i nestalo je laži.'» (Saba', 49)

A oni su padali na svoje glave. Zatim je naredio da se iznesu van Harema i da se spale. Buharija i Muslim su ga prenijeli u *Sahihima* od Ibn-Mesuda, a nisu spomenuli «A oni su padali na svoje glave...», kao i to da je, dok ih je obarao, u ruci imao štap.

Kipovi su se toliko proširili da je svaka kuća imala svog kipa kojeg je obožavala. Ako je neko od ukućana htio na put prvo bi ga pomilovao i onda krenuo, a kada bi se vratio prvo bi po dolasku u kuću opet pomilovao kip.

Ibn-Ishak El-Kelbi kaže: «Zul-Hilse je bio bog Devsa, Has'ema, Bedžile i svih onih koji su bili u njihovoj blizini od Arapa. Bio je to bijeli kamen, klesan u obliku krune, nad kojim je bila sagrađena kuća. Allahov Poslanik ﷺ je rekao Džeriru b. Abdullahu El-Bedžliju: 'Da li bi srušio Zul-Halsa?' On ode sa Ahmesijama, a protiv njega ustadoše Hasem i Bahila, pa ih pobijedi, poruši kuću Zul-Halsa i zapali je.»

Buharija i Muslim bilježe od Džerira b. Abdullaha da je rekao: «Poslanik ﷺ mi je rekao: 'Hoćeš li me razrahatiti od Zul-Halsa?' Bila je to kuća u Has'emu zvana Jemenska kaba, pa sam odjahao sa stotinu i pedeset konjanika od Ahmesa prema Zul-Halsu, bili su dobri konjanici. Rekao sam: 'O Allahov Poslaniče! Nisam stabilan na konjima, a on me udari šakom u prsa da su mi ostali tragovi prstiju.' Poslanik reče: 'Allahu moj, učvrsti ga, i uputi, i učini ga od onih koji upućuju.'» Zatim je otišao i porušio kip.

A kipova je među Arapima je bilo mnogo više od ovih ovdje spomenutih.

Jaka tama prije poslanstva

Prije nego je došao Poslanik ﷺ na Arapskom poluotoku nije bilo ništa od svjetlosti nebeske vjere, osim plamičci koji nisu bili dovoljni da upute ikoga, niti da ga učvrste na putu Istine. U hadisu stoji: «Allah je pogledao prije poslanstva na stanovnike Zemlje, na Arape i nearape, pa su mu omrzli, osim pojedinaca ehli kitabija.»

Historija nam pripovijeda da se četverica mislilaca, od Kurejšija, odvojili od svog naroda, tokom jednog praznika. To su bili: Wereka b. Nevfel, Ubejdullah b. Džahš, Osman b. Huwejris b. Esed b. Abu-l-Uza i Zejd b. Amr b. Nufejl.

Oni su jedni drugima rekli: «Znate da vaš narod nije ni na kakvoj vjeri, zapustili su vjeru svog oca Ibrahima. Kakvo je ovo kamenje da ga obilazimo, niti čuje niti vidi, niti šteti niti koristi? O ljudi, potražite vjeru svoju. Pa se raziđoše u potrazi za Ibrahimovom vjerom.»

Wereka b. Nevfel primi kršćanstvo. Slijedio je njihovu knjigu sve dok ne pokupi znanje od njih.

Ubejdullah b. Džahš je ostao u sumnjama u kojima je i bio sve dok nije primio islam. Nakon hidžre u Abesiniju sa svojom ženom Ummu Habibom, kćerkom Ebu-Sufjanovom koja je bila muslimanka, on primi kršćanstvo i ostade tako sve do smrti.

A Osman b. Huwejris je otišao kod rimskog Cezara gdje je primio kršćanstvo i postao uglednik među Rimljanima.

Dok Zejd zastade i ne uđe niti u kršćansku niti jevrejsku religiju. On je ostavio svoj narod i kipove, pustio lešine, krv i žrtve koje su se prinosile kumirima, zabranjivao je da se ubijaju novorođene djevojčice. Govorio je: «Ja obožavam Gospodara Ibrahimovog.» I kudio je svoj narod zbog onoga u čemu su bili.

U Buharijinom *Sahihu* se prenosi od Abdullah b. Amra r.a.: «Allahov Poslanik ﷺ je sreo Zejda b. Amra b. Nufejla u podnožju Beldeha, dolini zapadno od Mekke, prije nego se Poslaniku spustila objava. Pred Poslanika se postavi sofra, on odbi da jede, a Zejd reče: 'Ja ne jedem što koljete svojim kumirima, i ne jedem osim ono pri čijem je klanju spomenuto Allahovo ime.' Zejd b. Amr je kudio žrtve koje su klali

Kurejšije, pa bi govorio: 'Ovcu koju je stvorio Allah i spustio joj s neba vodu, i dao joj travu iz zemlje, vi koljete u nečije drugo ime, mimo Allahovog.' Kudio je njih a veličao Allaha.»[283]

Musa b. Ukbe kaže: «Rekao mi je Salim b. Abdullah, a ne znam da je prenosio od nekog drugog, osim Ibn-Omera, da je rekao: 'Zejd b. Amr b. Nufejl je krenuo prema Šamu u potrazi za vjerom koju će slijediti. Susreo se sa jevrejskim učenjakom pa ga je upitao o njihovoj vjeri. On mu reče: 'Mogu li ja slijediti vašu vjeru, reci mi?' On reče: 'Ne možeš slijediti našu vjeru sve dok ne uzmeš udio u Allahovoj srdžbi.' Zejd reče: 'Ja ne bježim, osim od Allahove srdžbe, i od Allahove srdžbe nikad ništa neću ponijeti, ako ikako mogu! Uputi me na neku drugu vjeru.' Reče: 'Ne znam za drugu osim za monoteističku.' Zejd reče: 'Šta je to monoteistička vjera?' Reče: 'Vjera Ibrahima, koji nije bio niti jevrej niti kršćanin i nije obožavao nikoga osim Allaha.' Zejd ode pa srete kršćanskog učenjaka i reče mu isto. Ovaj mu odgovori: 'Nećeš slijediti našu vjeru sve dok ne uzmeš udio u Allahovom prokletstvu.' Zejd reče: 'Ja ne bježim osim od Allahovog prokletstva, i nikada neću ništa ponijeti od Allahovog prokletstva i Njegove srdžbe, ako ikako mogu. Hoćeš li me uputiti na drugu vjeru?' Kršćanski učenjak reče: 'Ne znam osim za monoteističku.' Zejd upita: 'Koja je to vjera?' 'Vjera Ibrahimova, nije bio ni jevrej niti kršćanin.' Čuvši šta govore o vjeri Ibrahimovoj, izašao je, podigao ruke i kazao: 'Allahu moj, svjedočim da sam na Ibrahimovoj vjeri.'»[284]

Lejs je rekao: «Pisao mi je Hišam b. Urwe, od svog oca prenoseći, a on od Esme, kćeri Ebu-Bekrove r.a., da je rekla: 'Vidjela sam Zejda b. Amra b. Nufejla naslonjenog na Kabu kako govori: 'O skupino Kurejšija, tako mi Allaha, od vas nema niko na Ibrahimovoj vjeri osim mene.' A spašavao je zakopane djevojčice, i govorio bi onome ko je htio da zakopa svoju djevojčicu: 'Nemoj je ubijati. Ja ću se brinuti o njoj.' Pa bi je uzeo, a kada poraste ponovo bi rekao ocu: 'Ako hoćeš dat ću ti je, a ako hoćeš ja ću se nastaviti brinuti o njoj.'»[285]

Kada je Allahov Poslanik ﷺ bio upitan o Zejdu b. Amru reče: «Bit će proživljen na svojoj vjeri sam, između mene i Isaa, sina Merjeminog.» Ibn-Kesir kaže da je sened ovog hadisa dobar i hasen.

---

[283] Bilježi Buharija, 7/142, br. 3826.
[284] Bilježi Buharija, 7/142, br. 3827.
[285] Bilježi Buharija, 7/143, br. 3828.

Od Aiše se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: «U Džennetu sam vidio dva vrta, od Zejda b. Amra b. Nufejla.» Ibn-Kesir kaže da je sened ovog hadisa dobar.

Nakon ove velike tame Allah s.w.t. je odredio da se pojavi zora islama, pa ljudi bijahu osvijetljeni njenom svjetlošću i bijahu upućeni Njegovom uputom. Njemu pripada hvala i od Njega je svaki uspjeh.

Najvažniji izvori

El-Ibane, Ebu-Hasen El-Eš'ari. Medina Munewera: Štampa Islamskog Univerziteta.

Islam, akida i Šerijat, Šeltut. Kairo: Dar Šuruk, deveto izdanje, 1397. po H. ili 1997. g.

Allahova imena i atributi u vjerovanju ehli Sunneta i džema'a, dr. Omer Sulejman El-Eškar. Oman, Jordan: Daru Nefais, drugo izdanje, 1314. po H. ili 1994. g.

Imena i atributi, Bejheki. kopirano izdanje Bejrut.

Osnova vjerovanja, dr. Omer Sulejman El-Eškar. Kuwait: Dar Nefais, prvo izdanje 1410. po H. ili 1990. g.

Vjerovanja muslimanskih sekti, Razi. Bejrut: Dar Kutub Ilmije, 1402. po H. ili 1982. g.

Početak i kraj, Ibn-Kesir. Bejrut: Mektebe Mearif, drugo izdanje, 1394. po H. ili 1974. g.

Interpretacija njene opasnosti i posljedice, dr. Omer Sulejman El-Eškar. Oman, Jordan: Dar Nefais, prvo izdanje, 1412. po H. ili 1992. g.

Tefsiru Kurtubi, (skup kur'anskih propisa), Dar Kitabi arebi, Kairo, drugo izdanje 1387 po H. ili 1967 g.

Telhis El-Habir. Ibn-Hadžer El-Askalani. Objavio ju je Abdullah Hašim El-Jemani. Medina Munewera, 1384. po H. ili 1964. g.

Tewhid, Ibn-Huzejme. Kairo: Mektebe Kulijat El-Azharije.

Tewhid, Zindani. Darul Hajr, prvo izdanje, 1411. po H. ili 1990. g.

Džamia-l-Usul fi e-hadis Resul, Ibn-Esir. Verifikovao: Abdu-l-Kadir Arnaut. Objavila ga je Mektebe Halvani i drugi, 1389. po H. ili 1969. g.

Halku efali-l-ibad, Buharija. Kuwait: Daru Selefije, prvo izdanje 1405. po H. ili 1985. g.

Silsiletu-l- e-hadis sahiha, Nasiruddin Albani. Damask: Mekteb Islami, prvo izdanje.

Sire Nebevije, Ibn-Hišam sa komentarom Ebu-Zerra El-Hašenija. Jordan: Mektebetu-l-menar, prvo izdanje 1409. po H. ili 1988. g.

Šerh Akide Tahavije, Muhammed b. Muhammed b. Ebu-Izz El-Hanefi. Bejrut: Mekteb Islami, 1391. po H.

Šerh Newewi ala Muslim, Egipatska štamparija i njene knjižare Kairo.

Sahih Buhari (*Džamia Sahih*) uz *Šerh Fethu-l-Bari,* Selefijska štamparija i njene knjižare, Kairo.

Sahih Džami'a Sagir, Bejrut: Mekteb Islami, prvo izdanje.

Sahih Sunnen Ibn-Madže, od Albanija. Mekteb terbije arebi za Zaljevske zemlje, drugo izdanje 1408. H. ili 1988. g.

Sahih Sunnen, Ebu-Davud. Bejrut: Mekteb Islami, prvo izdanje, 1409. po H. ili 1980.

Sahih Sunnen, Tirmizi od Albanija. Mekteb terbije arebi za Zaljevske zemlje, prvo izdanje 1408. po H. ili 1988.

Sahih Sunnen, Nesai. Bejrut: Mekteb Islami, prvo izdanje, 1409. H. ili 1980.

Sahih Muslim, (*Džami'a Sahih*). Verifikovao: Muhahammed Fuad Abdu-l-Baki, Egipat: Dar Ihja Kutub Arebije, prvo izdanje, 1375. po H. ili 1956.

Fethu-l-Bari bi šerh Sahih Buhari, Ibn-Hadžer Askalani. Kairo: Mektebe Selefije, četvrto izdanje.

Fethu-l-Kadir Džami'a bejne fenej rivaje ve diraje fi Tefsir, Ševkani. Bejrut: Dar Ihijau-t-Turas.

Fetva Hamenwije Kubra, Šejh Islam Ibn-Tejmijje. Kairo: Mektebe Selefije, četvrto izdanje, 1401. po H.

U okrilju Kur'ana, Sejjid Kutb. Dar Šuruk, 1394. po H. ili 1974.

Lisanul areb. Priredio: Jusuf Hajat i Nedim Merašeli. Bejrut: Dar Lisanul areb, prvo izdanje.

Lavamija Envar El-Beharije, Sefarini. Katar.

Fetve, Ibn-Tejmijje. Sakupio Ibn-Kasim. Vlada Kraljevine Saudijske Arabije, prvo izdanje, 1381. po H.

Miškatu-l-mesabih, Hatib Tibrizi. Damask: Mekteb Islami, prvo izdanje, 1380. po H.

Mearidžu-l-Kubul, Hafiz b. Ahmed Hakemi. Daru-l-ifta' Kraljevine Saudijske Arabije.

Mua'tekad Imama Ebu-Hasena El-Eša'rija, dr. Omer Sulejman El-Eškar. Jordan: Dar Nefais Oman, prvo izdanje, 1414. po H. ili 1994 .

Mekalat islamijin, Ebu-Hasen El-Eša'ri. Bejrut: Dar Ihja Turas Arebi.

Munteka min ehadis ahkam, Medžduddin Abdu-s-Selam b. Tejmijje. Kairo: Selefijska štamparija.

Menhadž we dirasat liajat esma we siffa t, Muhammed Emin Šenkiti. Medinski Islamski Univerzitet, drugo izdanje, 1388. po H.

Sawaik mursele, Ibnu-l-Kajjim. Kairo, izavač: štamparija El-Imam.

Muhtesar ulluw, Zehebi. Skratio ga je šejh Albani. Mekteb Islami, drugo izdanje 1412. po H. ili 1991.

Muadžem wesit, Ibrahim Unejs i njegovi prijatelji. Bejrut: Dar Ihja turas arebi, drugo izdanje.

Allah, Akkad. Kairo: Dar Hilal.

Fewaid medžmua. Ševkani. Kairo: Sunne Muhammedije, 1380. H. ili 1960.

Risale, Šafija. Bejrut: Dar Fikr.

Nahle tusebihullah, Muhammed Hassan Himsi. Dar Rešid, Damask, treće izdanje, 1977. g.

Red darisi ala Murisi, Darimi. Dar Kutub ilmije, Bejrut.

Šerh Akide wasitije, Muhammed Halil Harras. Islamski Univerzitet u Medini Muneweri, četvrto izdanje.

Iman, Ebu-Ubejd Kasima b. Selam. Provjerio ga Šejh Nasiruddin Albani, u ciklusu knjiga pod naslovom "Iz riznica Sunneta" četiri brošure, štamparija Umumije, Damask

Sadržaj

Predgovor 5

Predgovor 7

Predgovor prvom izdanju 9

Uvod Akida, njena definicija i pojašnjenje 13

II Veza između akide, imana i Šerijata 23

III Iman i kufr 29

IV Akida, filozofija i dogmatička teologija 45

V Načini dokazivanja akaida kod učenjaka 63

Uvod: Važnost ove osnove 81

I Dokazi o postojanju Stvoritelja dž.š. 85

II Spoznaja Allaha s.w.t. i težnja srca prema Njemu 113

I Dokazi u svemiru o postojanju njegovog Stvoritelja 117

II Spoznaja Allaha s.w.t. putem Kur'ana i Sunneta (Poglavlja o Allahovim svojstvima i imenima) 177

III Allahova jednoća (Tewhid) 273

III Ibadet 281

IV Pogled u historiju vjerovanja 291

V Kako zabludjeli narodi predstavljaju božanstvo 305

Najvažniji izvori 325

Iz recenzije...

Dr. Sulejman el-Eškar, Allah ga poživio, naučnim pristupom uz argumente iz Allahove Knjige i Sunneta Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi we sellem, obradio je svaki temelj islamskog vjerovanja u posebnoj knjizi.
Jedna od tih knjiga se nalazi u vašim rukama a obrađuje prvi temelj imana "VJEROVANJE U ALLAHA". Zbog naučnog pristupa,ispravnog shvatanja i dokazivanja šerijatskim tekstovima autorove knjige su općeprihvaćene na mnogim islamskim univerzitetima širom svijeta.

Enes Julardžija, prof.

Svrha čovjekovog postojanja na ovom svijetu jeste robovanje Svemogućem Stvoritelju. Međutim, ostvarenje te uzvišene misije je nemoguće bez spoznaje Uzvišenog Allaha. Upravo u ovoj činjenici leži važnost djela”VJEROVANJE U ALLAHA” dr. El-Eškara koji nam prezentira osnovne postulate vjerovanja u Allaha, subhanehu we te' ala, u svjetlu ajeta Allahove knjige i uputa Sunneta Allahova Poslanika, salallahu alejhi we sellem.

Mr. Muhamed Bećić

NEHULHAQ
KUTUBHANA